

108.752

PRVA

Handwritten signature:
J. Mitrovic
Zagreb
Zagreb

Handwritten signature:
J. Mitrovic

U ZAGREBU 1911

BI SK. SIWODA-ZAGREB. NAD DISK.
- 1925.

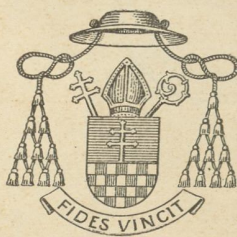
PRVA
SINODA

NADBISKUPIJE ZAGREBAČKE

što ju je održao sa svojim svećenstvom u prvostolnoj
crkvi u Zagrebu od 24. do 28. kolovoza 1925.

DR ANTUN BAUER

nadbiskup zagrebački i t. d. i t. d.

U ZAGREBU 1925.

TISAK NADBISKUPSKE TISKARE.

0-637/2007

SADRŽAJ:

	Strana
UVOD	1
Biskupijska sinoda	3
A. Sazivanje sinode	4
B. Molba Sv. Ocu za blagoslov	7
C. Odgovor i blagoslov Svete Stolice	8
TOK SINODE	11
I. Prva skupna sjednica	13
Uvodnički govor Nadbiskupa	13
Pozdrav Sv. Ocu i Nj. Veličanstvu kralju	20
II. Prva svečana sjednica	21
Otvaranje sinode	21
Otvoravanje sinode	23
III. Ostale sjednice	24
Odgovor Sv. Oca i Njeg. Veličanstva kralja	24
IV. Treća svečana i završnja sjednica	24
Završnji govor Nadbiskupa	25
Potvrđenje i proglašenje sinodskih statuta	29
Završenje sinode	30
STATUTI SINODE	33
DIO PRVI.	
O VJERI	35
Vjeru treba probudivati, utvrđivati, ispovijedati, ču- vati i od protivnika odbraniti	36
A. Probudivanje vjerovanja	37
B. Utvrđivanje svete vjere	38
C. Ispovijedanje svete vjere	44
D. Čuvanje svete vjere	46
E. Odbrana svete vjere	49
I. <i>Adventisti</i>	51
II. <i>Nazarenci</i> ili Novovjerci	52
III. Hrvatska <i>starokatolička</i> crkva	54
F O lošoj i dobroj knjizi	59

IV.

	Strana
DIO DRUGI.	
O CRKVENOM UČITELJSTVU	65
Prva glava.	
<i>Katehetsko obučavanje</i>	66
I. Koja mu je zadaća	66
II. Znamenitost katehetskog obučavanja	70
III. Crkvena načela o vjerskom obučavanju u školama	71
IV. Katehetsko obučavanje u našim školama	72
V. Katehetsko obučavanje u crkvi i izvan škole	74
Druga glava.	
<i>O propovijedanju</i>	77
I. Znamenitost propovijedanja	78
II. Tko smije da propovijeda	78
III. Na što treba da pazi propovjednik, kad govori u crkvi	79
Treća glava.	
<i>Sveto poslanje (misije)</i>	80
DIO TREĆI.	
O BOGOŠTOVLJU	82
Prva glava.	
<i>Crkveno bogoštovlje</i>	85
Druga glava.	
<i>Presveti Oltarski Sakrament</i>	88
A. Mjesto Presvetomu Oltar. Sakramentu u ekonomiji spasenja	88
B. Presveti Olt. Sakrament: središte katoličkoga kulta i katoličkoga življenja	92
C. Što smo dužni Presv. Oltarskom Sakramentu	96
Treća glava.	
O štovanju svetaca	108
Četvrta glava.	
O štovanju Bl. Djevice Marije napose	109
Peta glava.	
O štovanju sv. slika, kipova i sv. moći	111
A. Sv. slike i kipovi	111
B. Sv. moći	113
Šesta glava.	
O sv. ophodjenjima ili procesijama	114

	Sedma glava.	Strana
O sv. predmetima		117
	Osma glava.	
Obredi prigodom državnih i narodnih blagdana		119
DIO ČETVRTI.		
SVETI SAKRAMENTI		121
I. Sv. Krst		124
II. Sv. Potvrda		128
III. Presveti Oltarski Sakrament		132
A. Sveta misa		132
B. Sveta Pričest		139
C. Čuvanje Presv. Oltarskoga Sakramenta		143
IV. Sakrament pokore		145
V. Posljednja pomast		154
VI. Sveti red		157
VII. Ženidba		163
DIO PETI.		
O DUHOVNICIMA		170
	Prva glava.	
O pravima i povlasticama duhovnika		170
	Druga glava.	
Duhovničke dužnosti		171
	Treća glava.	
Statut o arhidjakonima		186
	Četvrta glava.	
Statut o dekanima		188
	Peta glava.	
Imenovanje i dužnosti župnika		193
A. Imenovanje župnika. Župnički ispit		194
B. Dužnosti župnika		195
	Šesta glava.	
Dužnosti župničkog zamjenika		199
	Sedma glava.	
Statut o odnošaju između župnika i kapelana		201

	Strana
A. Služba i postavljanje kapelana	201
B. Zvanični odnošaj kapelana i župnika	201
C. Izdržavanje kapelana	205
D. Lične veze župnika i kapelana	207
Osma glava.	
I. Oporuke duhovnika i naslijede iza duhovnika, preminulih bez oporuke	209
II. Sv. misa za pokojne svećenike	210
DIO ŠESTI.	
SVETA MJESTA I SVETO VRIJEME	211
Prva glava.	
Crkve	211
Druga glava.	
Kapele, križevi i t d.	215
Treća glava.	
Oltari	216
Četvrta glava.	
Zvona	217
Peta glava.	
Crkveni ukop	218
Šesta glava.	
Svetkovine	221
Sedma glava.	
O nemrsu i postu	222
DIO SEDMI.	
O KATOLIČKOJ AKCIJI	224
DIO OSMI.	
VREMENITA DOBRA KATOLIČKE CRKVE	230
Prva glava.	
Sticanje crkvene imovine	230
Druga glava.	
Upravljanje crkvenom imovinom	232
Treća glava.	
Pogodbe	232

	Četvrta glava.	Strana
	Pobožne zaklade	233
DIO DEVETI.		
	CRKVENE NADARBINE	234
D O D A C I.		
I.		
	NAPUTAK U ŽENIDBENOM PRAVU	241
§	1. Pojam, svrha i svojstva ženidbe	241
§	2. Vrste ženidbe	242
§	3. Zaruke i jednostrano obećanje ženidbe	247
§	4. Što se ima izvršiti prije vjenčanja	249
§	5. Ženidbena privola	254
§	6. O ženidbenim zabranama i zaprekama uopće	259
§	7. Pojedinačne ženidbene zabrane	263
§	8. Pojedinačne ženidbene zapreke	268
§	9. Bitna forma ženidbe	280
§	10. Nebitna forma ženidbe	286
§	11. Vlast župnika, svećenika i ispovjednika gledom na oprost od bitne forme i od ženidbenih zabrana i zapreka	288
§	12. Vrijeme i mjesto sklapanja ženidbe	293
§	13. Upis ženidbe u matice	294
§	14. Učinci ženidbe	295
§	15. Razrješenje ženidbe	299
§	16. Rastava od stola i postelje	301
§	17. Ukrijepljenje ženidbe	303
§	18. Druga ženidba	307
II.		
	NAPUTAK U UPRAVLJANJU CRKV. DOBROM	310
Prva glava.		
	<i>Crkveno dobro</i> (Bona ecclesiastica)	310
§	1. Crkvena dobra jesu	310
Druga glava.		
	<i>Na komu je, da upravlja crkvenim dobrom</i>	310
§	2. i §. 3. Duhovni stol	310
§	4. Arhidjakoni	310
§	5. Dekani	310
§	6. Nadarbenjci	311

VIII.

	Strana
§ 7. Crkveni odbori	311
§ 8. Patroni	311
§ 9. Kralj. Vlada	311
Treća glava.	
§ 10. Organizacija crkvenih odbora	312
Četvrta glava.	
<i>Upravljanje crkvenim dobrom i područje vlasti po- jedinih organa</i>	315
A. Područje vlasti crkvenog odbora i nadarbenika	315
1. <i>Popis cjelokupnog crkvenog dobra</i>	315
§ 11. Knjiga Imovnik	315
§ 12. Izrađivanje »Imovnika« i upisivanje promjene	315
§ 13. Imovnik pokretne i nepokretne imovine crkvi i kapela	316
§ 14. Imovnik pokretne i nepokretne nadarbinske imovine	317
§ 15. Imovnik pokretne i nepokretne imovine pobožnih zaklada	319
§ 16. Sastavljanje i ispitivanje Imovnika i promjena	319
§ 17. Šiljanje Imovnika i promjena	319
2. <i>Upravljanje crkvenim dobrom</i>	320
§ 18. Upravljanje imovinom crkvi i kapela	320
§ 19. Blagajničko upravljanje crkvenim novcem	323
§ 20. Crkvena blagajna	325
§ 21. Šiljanje godišnjih crkvenih računa	326
§ 22. 3. <i>Upravljanje nadarbinskom imovinom</i>	327
§ 23. 4. <i>Upravljanje imovinom pobožnih zaklada</i>	328
§ 24. 5. <i>Postupak pri osnivanju pobožnih zaklada</i>	329
§ 25. 6. <i>Kupoprodajni ugovori za crkvene, nadarbinske i zakladne nekretnine</i>	330
B. § 26. Područje vlasti patrona	332
C. Područje dekanove vlasti	333
§ 27. 1. <i>Vizitacija dekana</i>	333
§ 28. 2. <i>Dekanovo ispitivanje propisanih iskaza o crkve- nom dobru</i>	334
§ 29. 3. <i>Dekanovo mnijenje o stanju i upravljanju crkve- nim dobrom u pojedinoj župi kotara</i>	337
§ 30. 4. <i>Dužnosti dekana prigodom smrti nadarbenikove</i>	338
§ 31. 5. <i>Predavanje nadarbine novom nadarbeniku po dekanu</i>	339
D. § 32. Područje vlasti arhidjaka	340

	Strana
E. § 33. Područje vlasti diecezanskog računarskog ureda	340

Peta glava.

§ 34. <i>Interkalarni nadarbinski prihodi</i>	341
---	-----

Šesta glava.

Razdioba prihoda i rashoda prigodom promjene u nadarbini ^a	341
§ 35. 1. <i>Opće ustanove</i>	341
§ 36. i § 37. 2. <i>Posebne ustanove</i>	342
§ 38. 3. <i>Diobni postupak</i>	343

Sedma glava.

§ 39. <i>Zaglavne ustanove</i>	344
--	-----

III

FORMULARI

k » <i>Naputku u upravljanju crkvenim dobrom</i> «	345
FORMULAR 1. Imovnik župne (filijalne, grobljanske) crkve	345
FORMULAR 2. Imovnik pokretne i nepokretne nadarbinske imovine u	348
FORMULAR 3. Imovnik svih pobožnih zaklada župe	351
FORMULAR 4. Promjene u Imovniku crkvene, nadarbinske i zakladne imovine u	356
<i>Primjeri za zadužnice u korist crkvi (kapela), nadarbina i pobožnih zaklada</i>	359
FORMULAR 5.	
A. Formular za pojedinca: Zadužnica	360
B. Formular za pojedinca: Zadužnica	362
C. Formular za zadrugu: Zadužnica	363
D. Formular za (političku) općinu: Zadužnica	365
FORMULAR 6. <i>Blagajnički dnevnik</i> crkve . . . u . . . za god.	367
FORMULAR 7. <i>Račun župne crkve</i> (kapele) . . . u . . . za god.	370
FORMULAR 8. <i>Izvadak (Bilanca)</i> iz računa župne crkve . . . i područnih kapela	372

X.

	Strana
FORMULAR 9. <i>Sumarni iskaz nadarbinske imovine, dohodaka i izdataka</i>	373
FORMULAR 10. <i>Računska knjiga pobožnih zaklada župe u ...</i>	374
FORMULAR 11. <i>Sumarni iskaz zakladne imovine, prihoda i izdataka župe</i>	377
FORMULAR 12. <i>Popis misnih zaklada župe u ...</i>	378
FORMULAR 13. <i>Zapisnik sastavljen u župnom dvoru u ... o darovanju za misnu zakladu</i>	379
FORMULAR 14. <i>Zakladni list:</i>	
A. Kad je temelj pismena oporuka, a predmet: gotovi novac, uloženi u banku	380
B. Kad je temelj pismena oporuka, a predmet od česti u vrijednosnim papirima, od česti u gotovini, uloženoj u štedioni	382
C. Kad je temelj usmena oporuka, kad duhovni stol mijenja obaveze, a glavnica uzajmljena privatnicima i gruntovno uknjižena	384
D. Kad je temelj usmena oporuka, a glavnica osigurana kupljenim zemljištem	386
E. Kad je ustanovljeno više zaklada za života darovanom pogodbom, a glavnica uzajmljena i uknjižena	387
FORMULAR 15. <i>Kupoprodajni ugovor:</i>	
A. Kad je kupac crkva, nadarbina ili zaklada	389
B. Kad je prodavac crkva, nadarbina ili zaklada	392
FORMULAR 16. <i>Dekansko izvješće o vizitaciji upravljanja crkvenom, nadarbinskom i zakladnom imovinom</i>	395
FORMULAR 17.:	
A. Formular <i>brisovne namire</i> , kad stranka isplati sav dug	396
B. Formular <i>brisovne namire</i> , kad stranka plati samo dio uknjižene tražbine	397
C. Formular za <i>besteretni otpis čestice</i>	398
IV.	
<i>Abecedno kazalo o sadržanju statuta sinode</i>	399

Uvod.

1000

Biskupijska sinoda

(synodus dioecesana)

jest zakoniti zbor biskupa sa svojim duhovnicima, u kojem se pretresaju i rješavaju samo ona pitanja, koja su u svezi sa partikularnim potrebama ili probicima klera i puka biskupije.

Kako je zadaća biskupijske sinode znamenita i korist njena osobita, preporučala je i propisivala Crkva vazda, naročito u tridentinskom saboru, da se biskupijske sinode održavaju. Novi Crkveni Zakonik (k. 356.) propisuje, da se u pojedinim biskupijama drži biskupijska sinoda barem svake desete godine.

Ordinarij i kler zagrebačke nadbiskupije željeli su, da se i kod nas sastane diecezanska sinoda, koje, kraj sve dobre volje naših prethodnika, nije bilo već tolike godine. Kao svagdje, i kod nas su sijane raznovrsne ideje modernoga liberalizma, dugotrajno ratovanje kobno je djelovalo na kršćansko shvatanje življenja, izaratna nesređenost učinila je krupnu štetu crkvenom autoritetu. Općeno se osjećalo i vapilo: treba obnoviti crkveni duh. Treba da se čvršće prione za vršenjem crkvenih propisa i da se iskorenjavaju različne pogriješke i zloporabe. Treba da se novi Crkveni Zakonik primijeni naročitim našim potrebama. Treba da savremeno uzgajanje vjernika u svrhunaravskom duhu preporodi djecu, mladež, porodicu i društvo. Treba da se učvrste kršćanske veze katolika uopće, a napose i veze duhovnih i svjetovnih lica, na osnovi Kristova zakona ljubavi i katoličkoga jedinstva. Treba i da se suradnja između Ordinarija i klera ojača i usavrši.

Mnogostruka, velika i teška ova zadaća — zapravo sredstvo, da se postigne vrhovni cilj: slava Božja i svrhunaravsko spasenje ljudi — nužno je iziskivala, da se Ordinarij savjetuje sa svojim klerom. Prema savremenom doba i prema našim pri-

likama trebalo je, da se nađu i odrede načini i putevi, kako bi se stigao uzvišeni cilj na vječnu i vremenitu korist katolika zagrebačke nadbiskupije.

Za ovakav je posao Crkva predvidila i odredila biskupijsku sinodu.

I doista, kad su bili dovršeni pripravnici radovi: Ordinarij ju je i sazvao dne 19. lipnja 1925. ovom okružnicom:

A. Sazivanje sinode.

Br. 79./Pr.

ANTUN,

po milosti Boga i sv. Stolice nadbiskup zagrebački, svim svećenicima nadbiskupije pozdrav i blagoslov u Gospodinu.

Po novom Crkvenom Zakoniku (kan. 356.) treba, da se barem svake desete godine u svakoj biskupiji održi biskupijska sinoda. Davna je moja i vruća želja bila, da ispunim taj zakonski propis. Ali su to priječile ponajprije ratne, a onda poratne prilike. Svevišnjemu budi hvala, što je ipak došao čas, da sazovem sinodu zagrebačke nadbiskupije.

Važnost i korist biskupijske sinode vidi se iz njene zadaće. Poglavitna je zadaća bisk. sinode, da promiče obdržavanje postavljenih propisa, napose općeg prava, da iskorijeni zloporabe, koje su se uvukle, da partikularnim propisima upotpuni opće pravo prema prilikama i potrebama biskupije, da u disciplinu uvede jednolikost i napokon, da ojača živu i usku saradnju između klera i biskupa.

U vrućoj želji, da bi svu ovu veliku korist učinio našoj nadbiskupiji: zakazujem ovime biskupijsku sinodu zagrebačku za dane od 24. poslije podne do 28. kolovoza ujutro, u Zagreb, u prvostolnu crkvu.

Prva skupna sjednica održat će se: dne 24. kolovoza (ponedjeljak) u 17 sati u stolnoj crkvi.

Grada, koja će se u sinodi raspravljati, bila je predočena svećenstvu putem gg. dekana, da je prouči, te svoje primjedbe i želje izreče. Svećenstvo je to i učinilo. Ove želje i primjedbe

pretresao je opet odbor, kojemu je povjereno, da priredi za sinodu, što je potrebno.

Po propisu kanona 358. Crkv. Zak. pozvani su u sinodu ova p. n. gospoda:

1. Generalni vikar, presvijetli gosp. dr. Dominik Premuš.
2. Svi kanonici prvostolne crkve.
3. Ravnatelj nadbiskupskog sjemeništa.
4. Svi dekani.
5. Jedan zastupnik zbornog kaptola čazmanskog u Varaždinu, što će ga iz svog gremija odabrati sam kaptol.
6. Svi župnici zagrebački i subsidijar kod sv. Marije u Zagrebu.
7. Po jedan župnik iz svakoga dekanata, što će ga odabrati svi oni, koji imaju aktualnu pastvu u dotičnom kotaru.
8. O. Vendelin Vošnjak, franjevački provincijal redodržave sv. Ćirila i Metoda, ili od njega određeni zamjenik; o. Bonaventura Burić, provincijal konventualaca, ili od njega određeni zamjenik; o. Bonaventura Zec, provincijal trećoredaca, ili od njega određeni zamjenik; o. Anđelko Solter, gvardijan kapucinskog samostana u Varaždinu; o. Antun Prešern, isusovački provincijal, ili od njega određeni zamjenik; g. Alojzije Kastelic, salezijanac, ravnatelj u nadb. konviktu u Zagrebu.

Pored ovih pozivam napose ovu p. n. gg.: sveučilišne profesore: dra Fr. Barca, dra I. A. Ruspina, dra Fr. Zagodu, dra St. Bakšića; nadb. tajnika dra Ant. Slamića; sve prebendare prvostolne crkve; Kr. Pećnjaka, duhovnika u nadbisk. sjemeništu, dra P. Lončara, prefekta u nadbisk. sjemeništu, Vil. Ivaneka, prof. u nadbisk. gimnaziji, L. Vukasa, ekonomu u nadbisk. sjemeništu; katehete: K. Zlocha, V. Canjka, F. Lasmana, E. Kornfeinda, M. Kanotija, S. Kramara, dra M. Pintara, M. Čunka, dra M. Markova, dra J. Oberškoga, J. Rožmana; M. Dogšu, duhovnika kod čč. ss. milosrdnica; S. Stazića, nadbisk. ceremonijara; kapelane: I. Sečena, S. Mlinarića, P. Lichtenbergera, I. Orlića, F. Grundlera, A. Ivezića, M. Halauša; o. A. Beningara, gvardijana u Zagrebu i o. B. Foretića, D. I.

Gore u točki 7. spomenute župnike (upravitelje župa) imaju pravo, da biraju samo župnici i upravitelji župa. Dekani sazivlju izbornike. Preporuča se, da se tom zgodom drži korona, koja bi se inače držala jeseni. Izbor se obavlja prema Crkv. Zak. kan. 101. § 1. br. 1. Glasuje se tajno. Odlučuje u prvom i drugom glasovanju apsolutna većina, a u trećem relativna. Dobiju li u trećem glasovanju dvojica jednaki broj glasova pred drugima, a predsjednik ne će da odluči svojim glasom, smatra se izabranim stariji, najprije po ređenju, onda po prvom zavjetovanju i konačno po dobi. Izabrane valja nadbisk. duhovnom stolu saopćiti najkasnije do 1. kolovoza t. g. Do istoga roka imadu svi vanjski članovi, koji računaju na nastambu i opskrbu uz naplatu u sjemeništu, prijaviti to nadbisk. duh. stolu.

Dekani, župnici i upravitelji župa, koji prisustvuju sinodi, imadu se pobrinuti za zamjenike u pastvi.

Svi pozvani dužni su da pristupe i da ostanu nazočni u sinodi do konca. Bude li koji spriječen da dođe u sinodu, treba da o prepriči obavijesti nadbiskupski duhovni stol. A ako se desi, da koji mora da iz sinode ode, ima da o smetnji obavijesti tako zvane »suce o tužbama i isprikama« (judices quaerelarum et excusationum).

U vezi sa sinodom održat ćemo i duhovne vježbe tako, da će na dane 25., 26. i 27. kolovoza svi članovi sinode saslušati govore sinodalnoga duhovnog vođa i o njima razmišljati, a na koncu sinode dne 28. kolovoza primit će svi zajednički sv. pričest.

Točan red za sinodu oglasiti će se pravodobno u »Službenom Vjesniku«.

Pozivam svu braću da zajedno sa mnom mole Gospoda, neka bi nas svojom svetom milosti pomogao tako, da sve naše djelovanje u sinodi bude korisno za svetu Crkvu, za naše vjernike i za nas same. Ujedno određujem, da se počam od 1. srpnja sve do svršetka sinode svaki dan, kad to rubrike dopuštaju, uzme u sv. misi kolekta de Spiritu Sancto za blagoslovan plod

sinode. A dušobrižnici neka potiču vjerni puk, da molitvama, postom i sv. pričesti prose i isprose u Svevišnjega obilje blagoslova za znameniti ovaj naš rad.

U Zagrebu, na blagdan Presv. Srca Isusova,
dne 19. lipnja 1925.

Antun, v. r., nadbiskup.

B. Molba Sv. Ocu za blagoslov.

Kad je Ordinarij sazvao diecezansku sinodu, saopćio je to Sv. Ocu i zamolio apostolski blagoslov ovim pismom:
Nr. 84./Pr.

Beatissime Pater!

Antonius Bauer, Archiepiscopus Zagrabiensis, ad pedes Sanctitatis Vestrae provolutus humillime exponit:

Integrum iam elapsum est saeculum, quo habita est ultima synodus dioecesana Zagrabiensis. Vix ad sedem Zagrabiensem promotus in votis habui convocandi synodum, ast primo prohibuit me bellum, deinde vero nefandae eiusdem sequelae. Superatis nunc Deo adiuvante cunctis difficultatibus, consulto capitulo meo cathedrali, primam indixi synodum dioecesanam Zagrabiensem in diem 24. Augusti a. c.

Opportuno ante synodum tempore unam e clero civitatis et dioecesis commissionem constitui, quae res in synodo tractandas pararet. Schemata statutorum a commissione parata clero dioecesano communicata fuere, qui animadversiones suas eidem commissioni substravit. Commissio animadversionibus cleri discussis, schemata statutorum reformavit.

Omnibus absolutis, quae ad recte ordinandam synodum necessaria sunt, ab Ordinario loci ad dies 24., 25., 26., 27. et 28. Augusti anni 1925. Zagrabiam in ecclesiam cathedralem synodus indicta et convocata est.

Beatissime Pater! Pedes Sanctitatis Vestrae devotissime osculans, humillime exoro, Beatissime Pater, digneris benedicere:

Ut synodi membra corde puro munus suum suscipiant, ut gloriam Dei et animarum salutem continuo prae oculis ha-

beant, ut in synodo dioeciesana Deo favente id tantum statuatur et approbetur, quod Deo Optimo Maximo placet, ut universa Ecclesiae disciplina a clero et populo fidelissime adimpleatur.

Quibus expositis Tuos Beatissime Pater, pedes exosculor et humillimum me servum ac filium profiteor.

Zagrabiae, die 25. Junii 1925.

Antonius Bauer, m. p.
Archiepiscopus.

C. Odgovor i blagoslov Svete Stolice.

Već 9. jula odgovorilo je državno tajništvo Njegove Svetosti pod br. 44270. ovako:

SEGRETERIA DI STATO
DI SUA SANTITA

Dal Vaticano, 9 Julii 1925.

No 44270.

Illme ac Rev.me Domine,

Quod tu, laudabili sane consilio, istic in sede honoris tui maxima, ad Sacram Dioeciesanam Synodum diebus 24—28 proximi mensis Augusti celebrandam animum componis, id pastorem sollertiam tuam in iis omnibus provehendis, quae ad animarum salutem religionisque incrementum spectent, luculenter demonstrat. Cum enim postrema Zagrabiensis Synodus iam centum abhinc annis coacta fuerit, omnibus plane exploratum est, post tot rerum vicissitudines commutationesque plurima quidem, ad istius quoque Archidioecesis regimen pertinentia, novi Codicis legibus temporumque usui accommodanda esse. Optimum igitur inivisti consilium, quod Augustus Pontifex facere non potest quin et dilaudet et paterno animo adhortetur; fore enim confidit ut clerus tuus dilectissimus impensam tibi operam navaturus sit ad ea in usum salubriter deducenda quae communi consilio a vobis consulta erunt auctoritateque tua confirmata. Adsistricem autem Dei sapientiam Sanctitas Sua enixe vobis precatur, ut quae vos ad

maiolem Dei gloriam et Ecclesiae emolumentum tempe-
stive maturaveritis, ea coelestis gratiae suae rore fecun-
dare benigne velit.

Divinorum interea munerum auspicem singularisque
benevolentiae pignus cum Amplitudini Tuae tum cuncto
clero ac populo vigilantiae tuae commisso Apostolicam
Benedictionem peramanter largitur.

Quae tibi renuntians, existimationis maximae in te
meae sensa profiteor, meque libenter confirmo

Amplitudini Tuae

Addictissimum

P. Card. Gasparri, m. p.

Ill.mo ac Rev.mo Domino

ANTONIO BAUER

Archiepiscopo Zagrabieni

Z a g r a b i a m

Tok sinode.

Tok shode

I. Prva skupna sjednica.

a) U ponedjeljak, dne 24. kolovoza 1924., sastali su se članovi sinode na glas zvonâ sviju zagrebačkih crkvi u 16 $\frac{3}{4}$ sati u prvostolnoj crkvi i zauzeli sjedala u koru, kako su im ih naznačili magistri caeremoniarum po redu prednosti. Dok je dvostruka azistencija sa klerom prvostolne crkve dovela Nadbiskupa, preuzv. g. dra Antuna Bauera, u katedralu, molio je preostali kler određene psalme, a kod ulaza Nadbiskupa zapjevao je antifonu »Salve Regina«. Na to je pred izloženim Presvetim Oltarskim Sakramentom Nadbiskup sa klerom ispjevao »Veni Creator Spiritus«, izmolio ostale propisane molitve i dao blagoslov sa Presvetim Olt. Sakramentom.

b) Kad je Presveti Olt. Sakrament pohranjen u svetom shraništu, zauzeo je preuzv. g. Nadbiskup svoje mjesto u pročelju kora i *pozdravio kler ovim govorom:*

Presvijetla, prečasna, velečasna i mnogočasna gospodo!

U Kristu predragi sinci moji!

Velika radost i dragost ispunja danas srce i dušu moju, jer se ispunila davna i vruća želja moja: gledam vas evo pred sobom sakupljene, da zajedno, složnim radom obavimo veliko i zamašno djelo, kakovo je bez svake sumnje dijecezanska sinoda.

Znamenitost dijecezanske sinode vidi se već iz same naravi njezine i svrhe, za kojom ide. Dijecezanska je sinoda zakoniti od biskupa sazvani zbor svećenika njegove dijeceze, na kojem se raspravlja o stvarima, što spadaju na pastirsku službu. U dijecezanskoj dakle sinodi biskup sa svojim svećenstvom — što je svakako odličan stručnjački zbor — raspravlja o stvarima pastirske službe — a od ovih stvari jedva imade znatnijih: dijecezanska je dakle sinoda zaista i po sastavu svom i svrsi znamenita ustanova u upravi sv. Crkve. A i plodovi su njezini u životu Crkve tako znameniti, da već

kolonjska sinoda (1549.) govori, da su sinode »*spas Crkve, strah neprijatelja njezinih i utvrđenje vjere katoličke.*«

Vruća je želja moja, a mislim i svih vas, da bi to vrijeme dilo i za ovu našu sinodu s obzirom na našu nadbiskupiju, u kojoj se na žalost nije obdržavala sinoda od god. 1803., a i ta nije bila prava sinoda.

Da bi se to doseglo, stoji u prvome redu do pomoći i blagoslova Božjega; ali i do rada našega.

Što se tiče našega rada, potrebno je, da sav bude prožet duhom sv. vjere. A u čemu je taj duh? U tako dubokom i živom uvjerenju o istinitosti sv. vjere, da ona proniče čitav naš život, i utječe na sve djelovanje duše naše. Kao što je duša ishodište svega gibanja tijela, tako treba da i duh sv. vjere oživljava svako duševno djelovanje naše. To znače riječi sv. Pavla: »*Pravednik moj živjeti će od vjere*« (Rim. 10, 38.). Taj duh sv. vjere napunja naše mišljenje, naš govor i naše teženje Duhom Kristovim, te čini da smo njegovi, jer »*ako tko nema Duha Kristova, on nije njegov*« (Rim. 8, 9.). Taj duh sv. vjere duh je Božji, te nas čini sinovima Božjim, »*jer kojegod vodi Duh Božji, oni su sinovi Božji*« (Rim. 8, 14.). Taj duh sv. vjere jest svijetlo duhu našem — *in lumine suo videbimus lumen* (Ps. 35, 10.) — koje nam svijetli u tami zemaljskog života i čuva nas, da ne posrnemo, ne zalutamo, već da sve prosuđujemo i cijenimo po Božjoj istini, po objavljenoj nauci Kristovoj.

Taj duh sv. vjere, to svijetlo Božje, drži svećeniku vazda pred očima visoko njegovo dostojanstvo, veliku njegovu vlast i uzvišenu službu: sve to dakako u redu svrhunaravnog. Svećenik, koga oživljava duh sv. vjere, ne zaboravlja nigda, da ga je sam Krist odabrao — »*non vos me elegistis, sed ego elegi vos*« — i učinio ga namjesnikom svojim na zemlji, da nastavlja njegovo djelo — »*kao što je Otac poslao mene, i ja šaljem vas*« (Iv. 20, 21.); on ne zaboravlja nigda, da Krist Gospodin »*budući da ostaje uvijek, imade vječno svećenstvo*«, i kao veliki svećenik On »*sjede s desne strane prijestola veličanstva na nebesima*« (Heb. 7, 24; 8, 1.). I ovog svećenstva

Kristovog, ovog neopisivog dostojanstva dionik je svaki svećenik katoličke Crkve na zemlji. Svećenik novoga zavjeta je dakle saradnik Kristov, sluga Njegov, ali i prijatelj: »*Ali kažem vama prijateljima svojim*« (Luk. 12, 4.). »*Vi ste prijatelji moji. Više vas ne zovem slugama, nego sam vas nazvao prijateljima*« (Iv. 15, 14—15.). Ovako govori Isus u apostolima svim svećenicima novoga zavjeta. Da je Krist zaista pravi, iskreni i najveći prijatelj naš, dokazao je, davši za nas život svoj na križu; a da smo mi iskreni prijatelji Njegovi, dokazati ćemo, budemo li se držali one: »*idem velle, idem nolle, vera amicitia est*«. A što je htio Krist Gospodin? Svakom mišlju, svakom riječi, svakim činom tražio je, da izvrši volju Očevu, tražio je slavu Njegovu. »*Ja siđoh s neba*«, govori On, »*ne da činim volju svoju, nego volju Onoga, koji me posla*« (Iv. 4, 34.); a na koncu svoga života, u onoj divnoj velesvećeničkoj molitvi na posljednjoj večeri ispovijeda: »*Oče, ja sam Te proslavio na zemlji, djelo sam izvršio, koje si mi dao da činim*« (Iv. 17, 4.).

Predraga braćo! Takovo treba da je i sve naše nastojanje, i samo takovo pokazuje, da u nama zaista vlada duh sv. vjere. Zato treba da i ovim našim radom u sinodi tražimo slavu Božju.

Već koncem god. 1920. imenovao sam pod predsjedništvom moga generalnoga vikara biskupa dra Premuša odbor od četrnaest lica s tajnikom drom Pazmanom, koji je imao da izradi nacrt za sinodska statuta. Prva sjednica držala se 3. siječnja 1921. Od onda radio je odbor, te su pojedini izrađeni dijelovi nacrta pošiljani svim dekanima i župnicima i nekim korporacijama, da ih prouče i iznesu svoje primjedbe i želje. Kako su stizavali povraćeni nacrti s primjedbama, odbor ih je ponovno proučavao i iznesene primjedbe prema potrebi uvažio. Moram ipak spomenuti, da su neki odgovori stigli tek u zimi god. 1924. Kako je pak tajnik odbora teško obolio, da se čitava stvar ne zavuče ad calendas graecas, imenovao sam posebni odbor, od tri lica: dre Barca, Ruspina i Slamića, kojemu je predan sav dojakošnji materijal i primjedbe svećenstva, da na osnovu prvoga prijedloga i primjedbi svećenstva

izradi konačni nacrt za statute dijecezanske sinode. I o tom eto nacrtu voditi će se rasprava, pak upravo taj posao treba da se obavi u duhu sv. vjere.

Štogod će dakle tko iznositi i predlagati, neka je samo nešto takovo, i neka je tako izneseno, da služi na slavu Božju. Svaka žestina, gorčina u riječima, kao što i svako oholo nadmudrivanje neka bude daleko od raspravljanja naših. Imajmo na umu riječi sv. Pavla u posl. Kor. 11, 16.: *»No ako tko misli, da smije biti svadljiv, mi takvog običaja nemamo, niti Crkva Božja«*.

Da bi se pak u nama taj duh sv. vjere okrijepio i ojačao, obaviti ćemo zajedno i duhovne sv. vježbe, kako to obično biva prigodom dijecezanske sinode.

Budemo li ovako u duhu sv. vjere, u skladu s duhom Kristovim mi, predraga braćo, učinili svoje, nema sumnje, da nam ne će uzmanjkati ni ono, što je prvo i glavno, pomoć naime i blagoslov Božji i rasvijetljenje Duha Svetoga, za koje smo već toliko vremena u sv. misama molili, koga smo i čas prije skrušenim srcem zazvali. Pa kako da Gosp. Bog ne usliša vapaja naših, kad s nama moli sam Gospodin Isus Krist, koji ono reče: *»Gdje su dvojica ili trojica sabrani u moje ime, ondje sam i ja među njima«* (Mat. 18, 20), i koji nam je onako svečano obećao: *»Zaista, zaista vam kažem, ako što zamolite od Oca u moje ime, dat će vam«* (Iv. 16, 23.).

U duhu dakle sv. vjere, u ime Isusovo, pod okriljem Bl. Dj. M. i zaštitom bl. biskupa Augustina (Kažotića), a s pravim kršćanskim pouzdanjem začnimo ovaj veliki svoj posao. Sa svakim korakom neka raste u nama ljubav Boga i blišnjega, da budemo kao pravi učenici Kristovi jedni i složni, kako je za nas molio dragi naš Isus: *»Oče sveti, sačuvaj u ime moje one, koje si mi dao, da budu jedno, kao i mi«* (Iv. 17, 11.).

c) Iza nadbiskupova pozdrava pročitana je dekret od dne 24. kolovoza 1925. br. 112./Pr., kojim Nadbiskup imenuje službenike sinode. I to:

1. Za promotora sinode: presv. g. dra Dominika Premuša;

2. Za tajnika sinode: preč. g. Janka Barle; kojemu dodjeljuje u pomoć kao lektore veleč. gg. Ivana Lovrečeka i Krešimira Pećnjaka;

3. Za bilježnika sinode: veleuč. g. dra Pavla Lončara;

4. Za zastupnike klera: presvj. gg. Milana Strahinščaka i Matiju Seigerschmieda;

5. Za suce o pritužbama i isprikama: dra Ivana Gjuranca i dra Svetozara Ritiga;

6. Za magistre caeremoniarum: veleč. gg. Milana Rukavinu i Stjepana Stazića;

7. Za prefekta hospitiorum: preč. g. dra Kamila Dočkala, kojemu dodjeljuje u pomoć veleč. g. Luku Vukasa;

8. Za vođu pjevačkog zbora (regens chori): veleč. g. Filipa Hajdukovića;

9. Za duhovnog vođu: veleč. o. Maksa Hormana;

10. Za ispovjednike: dra Milana Beluhana, Krešimira Pećnjaka, o. Vendelina Vošnjaka, o. Antuna Prešerna, o. Aleksija Beningara, o. Maksa Hormana.

d) Na molbu promotora sinode odredio je zatim Nadbiskup, da tajnik sinode oglasi predmete, koji će se na sinodi raspravljati. To su:

I. O vjeri.

II. O crkvenom učiteljstvu.

III. O bogoštovlju.

IV. O sv. sakramentima.

V. O duhovnicima.

VI. O sv. mjestima i vremenima.

VII. O katoličkoj akciji.

VIII. O vremenitim dobrima Crkve.

IX. O nadarbinama.

e) Na molbu promotorovu i po određenju Nadbiskupovu oglosio je na to tajnik dekret od 24. kolovoza 1925. br. 113./Pr., kojim je Nadbiskup imenovao sinodalnim izvjestiteljima gospodu:

Dra Lovru Radičevića,

Dra Frana Barca,

Dra Ivana A. Ruspini-a i

Dra Antuna Slamića.

f) Prema zahtjevu promotora prozvao je iza toga tajnik imena svih uzvanika, što ih je Nadbiskup pozvao na sinodu, bilo već 19. lipnja, bilo poslije, kako su od pojedinih dekanata izabrani. To su ova p. n. gospoda:

1. Bakšić dr. Stjepan	32. Horvat Milan
2. Barac dr. Fran	33. Horvatić Ivan
3. Barle Janko	34. Hudjek Stjepan
4. Belavić Dragutin	35. Irgolić Antun
5. Beluhan dr. Milan	36. Ivančan Ljudevit
6. Beningar Aleksije	37. Ivanek Vilim
7. Bićanić Stjepan	38. Ivezić Antun
8. Bočkaj Ivan	39. Jakopović Matija
9. Burić Bonaventura	40. Jakupek Franjo
10. Bürger Julije	41. Jambrečak Aurel
11. Cenkić dr. Juraj	42. Jemeršić Ivan
12. Crnaišek Ignjat	43. Jonke Adolf
13. Čunko Marko	44. Jušić Juraj
14. Čvek Juraj	45. Kanoti Mihael
15. Devunić Julije	46. Kapić Mirko
16. Dikšić Vladimir	47. Kastelic Alojzije
17. Dočkal dr. Kamilo	48. Kedmenec Mihael
18. Dogša Martin	49. Kerdić Vladimir
19. Dovranić dr. Mirko	50. Kindlein Karlo
20. Ehrenreich Ferdinand	51. Kiš Franjo
21. Foretić Bruno	52. Knezić Ljudevit
22. Forko Franjo	53. Kocijanić Đuro
23. Fuček Ivan	54. Kolak Stjepan
24. Giorgis Vilim	55. Kolb Đuro
25. Gjuranec dr. Ivan	56. Koprivnjak Ivan
26. Gjuranec dr. Martin	57. Korenić Stjepan
27. Grundler Franjo	58. Kornfeind Eugen
28. Hadrović Josip	59. Kotlarski Antun
29. Hajduković Filip	60. Kovačević Martin
30. Halauš Matej	61. Kraljević Teodor
31. Hegedić Vjekoslav	62. Kramar Stjepan

63. Kuhar Ivan
64. Lamot Mihael
65. Lasman Franjo
66. Lehpamer Valentin
67. Leskovar Juraj
68. Lichtenberger Petar
69. Lončar dr. Pavao
70. Lončarić dr. Josip
71. Lovadenić Matej
72. Lovrišak Mirko
73. Lovreček Ivan
74. Maretić Augustin
75. Markov dr. Matija
76. Matica Nikola
77. Matijević Josip
78. Matković Hugo
79. Matošić Franjo
80. Medjumorec dr. Mijo
81. Medvedec Nikola
82. Mihinić Petar
83. Mihinić Stjepan
84. Mikić Nikola
85. Mličević Ivan
86. Nemeč Julije
87. Niemčić Stjepan
88. Noršić Vjekoslav
89. Novak Marcel
90. Oberški dr. Ivan
91. Orlić Josip
92. Pavišić Petar
93. Pavlović Antun
94. Pavunić Stjepan
96. Pečnjak Krešimir
97. Peček Stjepan
98. Pintar dr. Mihael
99. Pliheršek Konrad
95. Pazman dr. Josip
100. Premuš dr. Dominik
101. Prešeren Antun
102. Prezelj Stjepan
103. Proštenik Matija
104. Pudjak Josip
105. Radičević dr. Lovro
106. Razum Mihael
107. Ritig dr. Svetozar
108. Rožman Josip
109. Rukavina Mile
110. Ruspini dr. Ivan
111. Salis-Seewis dr. Franjo
112. Sečen Ivan
113. Seigerschmied Matija
114. Slamić dr. Antun
115. Solter Angelo
116. Starec Antun
117. Stazić Stjepan
118. Strahinščak Milan
119. Sutlić Milan
120. Šafran Ferdinand
121. Šimatović Ivan
122. Šlumpf Edmund
123. Špringer Alojzije
124. Štefan Franjo
125. Štefanec Stjepan
126. Štefanec Tomislav
127. Švarić Antun
128. Tadić Franjo
129. Tepser Karlo
130. Tkalec Franjo
131. Turzan Stjepan
132. Veslaj Mirko
133. Vimer dr. Rudolf
134. Vojaković Franjo
135. Volović dr. Josip
136. Vošnjak Vendelin

137. Vučer Franjo	142. Zec Bonaventura
138. Vučetić Mihael	143. Zjalić Milan
139. Vukas Luka	144. Zloch Karlo
140. Vukčević Nikola	145. Žagmeštar Petar
141. Zagoda dr. Franjo	

g) Promotor je na to zamolio Nadbiskupa, da izvoli predložiti kleru na izbiranje: sinodalne ispitivače, župnike vijećnike i sinodalne suce. Po određenju Nadbiskupovu čita tajnik dekret od 24. kolovoza 1925. br. 114./Pr., kojim Nadbiskup predlaže lica za te službe. Kad su porazdijeljene glasovnice s imenima predloženika, kler je na glasovnicama po svom sudenju brisao nepoćudne i zabilježio druge. Skrutatori (promotor, tajnik i bilježnik) sabrali su glasovnice i spremili ih, da iza ispitivanja glasovnica, sutra oglase rezultat.

h) Kad su nakon toga pročitana pisma preuzv. g. Nadbiskupa Svetomu Ocu i Njegov odgovor (Uvod, točka B i C.), odaslan je iz sinode na zamolbu promotora u ime Nadbiskupa i cjelokupnog klera Svetomu Ocu ovaj brzozav:

»Archiepiscopus Zagrabiensis et universi sacerdotes ad primam synodum congregati amore, reverentiam atque oboedientiam suam spondent humillimeque petunt Apostolicam Benedictionem.

Antonius Bauer, archiepiscopus.«

Jednako je otposan i brzozav Njegovom Veličanstvu kralju Aleksandru ovim riječima:

»Nadbiskupu zagrebačkomu i svećenstvu sabranomu na prvoj diecezanskoj sinodi čast je izreći Vašemu kraljevskomu Veličanstvu svoje duboko poćitanje i odanost.

Metropolita Bauer.«

i) Napokon je na poziv promotora oglašena prva svećana sjednica za 25. kolovoza u 7 sati u prvostolnoj crkvi i određeno, da bilježnik saćini toćan zapisnik o ovoj prvoj odrćanoj skupnoj sjednici.

Na to je prva *skupna* sjednica završena sa propisanim molitvama.

Ovoj prvoj skupnoj sjednici pribivao je i odlični gost: presvjetli i prećasni biskup senjski i modruški gosp. *dr. Josip Marušić.*

II. Prva svečana sjednica.

U utorak dne 25. kolovoza u 7 sati počela je sa pontifikalnom sv. misom, koju je celebrirao preuzv. g. Nadbiskup, i uz ostale propisane molitve prva *svečana* sjednica sinode.

a) Iza kako je vodilac duhovnih vježbi, prečasni O. Makso Horman, rekao duboki i umni *duhovni govor*, proglasio je tajnik sinode, na poziv promotora, ove Nadbiskupske dekrete:

Dekret o otvaranju sinode, od 25. kolovoza 1925. br. 115./Pr.

»Antun Bauer,
po milosrđu Božjem i apostolske Stolice milosti
nadbiskup zagrebački, i t. d. i t. d. i t. d.

Na što veću slavu Božju i spasenje duša, Mi Antun Bauer, nadbiskup zagrebački, saslušavši mnijenje Našega prečasnoga prvostolnoga kaptola, na današnji dan, t. j. 25. kolovoza 1925., a biskupovanja Našega godine XII., zaprosivši pomoć Svevišnjega odredivo, da se započne ova prva zagrebačka sinoda. *Proglasujemo je započetom i otvaramo je u Gospodinu.*

U potvrdu toga i t. d.

Dano u Zagrebu, dne 25. kolovoza 1925.

Pečat.

† Antun, v. r., nadbiskup.

Janko Barlè, v. r.

kancelar nadbiskup. kurije.«

Dekret o čuvanju tajne gledom na sinodalne rasprave i imena raspravljača, od 25. kolovoza 1925. br. 116./Pr.

Dekret o sprečavanju prejudicija gledom na prednost, od 25. kolovoza 1925. br. 117./Pr.

Dekret o trajnoj nazočnosti u sinodi, od 25. kolovoza 1925. br. 118./Pr.

Dekret o polaganju ispovijedanja vjere, od 25. kolovoza 1925. br. 119./Pr.

Na to su preuzv. g. Nadbiskup i svi članovi sinode položili ispovijest vjere tridentinsko-vatikansku.

b) Pošto je promotor zamolio Nadbiskupa, da izvoli odrediti, da se proglase jučer izabrani sinodalni ispitivači, suci i župnici vijećnici: pročitao je tajnik dekret od 25. kolovoza 1925. br. 120./Pr., kojim su jučer po Nadbiskupu predloženi i od sinode odabrani, a danas po Nadbiskupu potvrđeni ovi službenici, koji će do nove sinode vršiti dotične službe:

Za sinodalne ispitivače:

1. Dr. Josip Volović,	7. Dr. Josip Pazman,
2. Dr. Lovro Radičević,	8. Dr. Fran Barac,
3. Dr. Franjo Salis-Seewis,	9. Dr. Ivan Ruspini,
4. Stjepan Korenić,	10. Dr. Franjo Zagoda,
5. Dr. Mijo Medjimorec,	11. Dr. Josip Lončarić,
6. Dr. Kamilo Dočkal,	12. Dr. Antun Slamić.

Za župnike vijećnike:

1. Dr. Ivan Gjuranec,	7. Vladimir Kerdić,
2. Matija Seigerschmied,	8. Milan Zjalić,
3. Milutin Fržić,	9. Tomislav Štefanac,
4. Petar Pavišić,	10. Leopold Rusan,
5. Dr. Svetozar Ritig,	11. Julijo Bürger,
6. Stjepan Turzan,	12. Stjepan Topolčić.

Za sinodske suce:

1. Dr. Josip Volović,	6. Dr. Fran Barac,
2. Dr. Rudolf Vimer,	7. Vladimir Kerdić,
3. Milan Strahinščak,	8. Dr. Franjo Salis-Seewis,
4. Dr. Mijo Medjimorec,	9. Dr. Josip Lončarić,
5. Dr. Kamilo Dočkal,	10. Dr. Milan Beluhan.

c) Kad je oglašen sat druge skupne sjednice za 10 s. u dvorani nadbiskupskoga sjemeništa sa dnevnim redom: čitanje i pretresanje nacрта sinodalnih statuta i t. d., podijelio je preuzv. g. Nadbiskup svečani blagoslov i zaključio prvu svečanu sjednicu uz propisane molitve.

III. Ostale sjednice.

U ostalim skupnim sjednicama — bilo ih je još šest — čitan je i raspravljan nacrt statuta, iznosili se različni stvarni prijedlozi i stvarali zaključci. Zastupnici klera iznosili su prijedloge i žalbu svećenstva, a suci za pritužbe i isprike rješavali su i izvješćivali o predmetima, što su im stigli.

I ako je u momentima bilo živahnijega raspravljanja, kretala se diskusija u granicama predmeta, koji su se pretresali. Mnogi su prijedlozi i primjedbe prihvaćene i unesene u nacrt statuta, dok je kler sam nacrt s velikim interesom i zadovoljstvom pratio i odobravao.

Preuzvišeni g. Nadbiskup, kako je pribivao svim pobožnostima, tako je i predsjedao lično svim sjednicama. Pomno je slušao raspravljanje, očinski i spremno odgovarao na iznesene želje, a kad bi došlo do različnosti mišljenja između većine klera i izvjestitelja, našao bi redovno ili posredno mišljenje ili bi prihvatio prijedlog većine. Tako su rasprave tekle u punom skladu i na općeno zadovoljstvo.

U još dvijem svečanim sjednicama čitani su statuti per summa capita sa prihvaćenim dodacima ili izmjenama svećenstva. Iza svakog pojedinoga dijela sa njegovim određenjima, glašovalo se. Jednodušnim »placet« prihvatio je cjelokupno svećenstvo predloženi nacrt statuta.

Svim su sjednicama točno i revno pribivali svi uzvanici osim šestorice (O. Foretić Bruno, Giorgis Vilim, Kastelic Alojzije, Kraljević Teodor, Pazman dr. Josip, Veslaj Mirko), kojima su isprike uvažene na prijedlog sudaca za pritužbe i isprike.

Prečasni O. Makso Hormann održao je svakoga dana po dva razmatranja o duhovnom staležu, koja su jezgrovišću misli, toplinom osjećaja i visinom shvatanja svećeničkoga zvanja urezala duboke brazde u glavi i srcu svih slušatelja.

Pored ovih duhovnih vježbi, izvršene su i sve druge pobožnosti, što su bile propisane prigodom pojedinih sjednica, kako je to oglasio »Službeni Vjesnik nadbiskupije zagrebačke« 15. srpnja 1925. God. XII. br. 2. Dne 27. kolovoza poslije podne

isповijedali se svi članovi sinode, a dne 28. kolovoza primili su svi Svetu Pričest iz ruku samoga Natpastira za vrijeme pontifikalne sv. mise, što ju je on celebrirao.

U skupnoj sjednici šestoj, dotično petoj pročitani su brzojavni odgovori Svete Stolice i Njegovoga Veličanstva kralja na pozdrave sinode.

Njegova Svetost udostojala je po Državnom Tajništvu odgovoriti:

»Mons. Bauer arcivescovo,

Zagreb.

Beatissimus Pater gratum acceptumque habuit pietatis fideique testimonium a Te Tuoque clero dioecesanam synodum celebrantibus exhibitum, et Deum rogans, ut tanti momenti res in animarum bonum cedat, Apostolicam Benedictionem coelestium munerum conciliatricem amanter impertit.

Card. *Gasparri*.«

Njegovo Veličanstvo blagoizvoljelo je dostaviti ovaj odgovor:

»Njegovoj Preuzvišenosti

Nadbiskupu Baueru,

Zagreb.

Zahvaljujem na izjavama odanosti izražene mi od Vaše strane i sabranog svećenstva na prvoj diecezanskoj sinodi.

Aleksandar.«

Pored toga pozdravili su sinodu presvijetla i prečasna gospoda biskupi: dr. Josip Marušić, Msgr. Antun Akšamović, dr. Dionizije Njaradi i dr. Kv. Klement Bonefačić. I ovi su pozdravi pročitani u sjednicama.

Sve je pozdrave kler primio s poštovanjem i klicanjem.

IV. Treća svečana i završnja sjednica.

Održana je dne 28. kolovoza 1925. u 6 s. u prvostolnoj crkvi prema propisanom ceremonijelu iza pontifikalne sv. mise i zajedničkoga sv. pričešćivanja.

a) Iza kako su se na prozivku odazvali svi uzvanici sinode sa »adsum«, osim spomenutih ispričanih odsutnih: pročitani su statuti per summa capita i odglasani sa »placet«.

b) Prema Nadbiskupovom dekretu od 25. kolovoza br. 121./Pr. pristupili su sada pred Nadbiskupa izabrani i potvrđeni sinodalni ispitivači, suci i župnici vijećnici, te položili prisegu na sv. Evandjelje, da će bez ikojega ljudskoga obzira savjesno vršiti svoju službu.

Na to je došao u kor prvostolne crkve preuzvišeni gosp. *apostolski nuncij Hermenegildo Pellegrinetti*, koji je bio toga dana na prolazu kroz Zagreb, a bio je zamoljen od preuzv. g. Nadbiskupa, da svojom nazočnosti uveliča završnju svečanu sjednicu sinode. Preuzvišeni g. Nuncij zauzeo je mjesto pokraj preuzv. g. Nadbiskupa.

c) Međutim se preuzvišeni g. N a d b i s k u p *digao i rekao ovaj govor:*

»Presvijetla, prečasna, velečasna i mnogočasna
gospoda!

U Kristu predragi sinci moji!

Hvala Bogu! i sto puta hvala Bogu! Svršili smo jedan posao, za koji smo se davno spremali, učinili smo jedno djelo, kojega se ne ćemo morati postidjeti, makar znademo, da kao ljudsko djelo ne će biti bez nedostataka. Što je pak takovo, kakovo jest, zasluga je svih, koji su kod njegova izvođenja saradivali. Znatna je dakle zasluga i dušobrižnoga svećenstva, koje je mnogim svojim stvarnim primjedbama na prvobitni nacrt statuta i mnogim svojim zrelim prijedlozima u samoj sinodi sudjelovalo u konačnoj redakciji statuta. Zato hvala svima vama, a ja sam, kako ste vidjeli, rado prihvatio svaki vaš osnovani ispravak.

Hvala i širem odboru, koji se je kroz godine trudio oko izradbe nacрта, dopisivao sa svećenstvom te spremio sav potrebit materijal. Osobita pak hvala užem posebnom odboru, koji je sav materijal proučio i kroz nekoliko mjeseci neumorno radio danju i noću, te sastavio i izradio konačni nacrt, i samo tako omogućio, da se mogla izvršiti tako odlučna želja moja,

te smo još ove godine mogli držati ovu našu sinodu. Napokon hvala i svim licima, koji su vršili posebne službe u samoj sinodi, poimence promotoru, izvjestiteljima i svim ostalim funkcionarima za njihov trud.

Imamo eto gotove statute, kod kojih ste, braćo, svi sudjelovali, i oni imadu nakon moje potvrde u buduće biti pravilo za naš sukromni i javni život i djelovanje.

Što drugo moramo danas svi da želimo, nego li da donesu obilne plodove u prvom redu za nas same, a onda i za pastvi našoj povjereno stado Kristovo. A to će biti samo onda, budemo li ih zaista zdušno, savjesno, u duhu sv. vjere, u Duhu Kristovom vršili, bude li život naš zaista vjeran odraz njihov.

Jest u duhu sv. vjere, u duhu Kristovom treba da vršimo sve, što je u statutima sadržano, kao uopće što treba, da u tom duhu, u svrhunaravnom svijetlu sv. vjere Kristove gledamo sve, što je u nama i što je izvan nas, sve, što je na nebu i što je na zemlji.

U tom svijetlu treba da naročito gledamo sami sebe. Što smo mi? Odabranici smo Božji, postavljeni da vršimo onaj posao, što ga je vršio sam Sin Božji na zemlji, i radi čega je čovjekom postao. *»Dana mi je«, govori On, »sva vlast na nebu i na zemlji, idite dakle i naučavajte sve narode, krsteći ih u ime Oca i Sina i Duha Svetoga, učeći ih držati sve, što sam vam zapovijedio i evo ja sam s vama u sve dane do svršetka svijeta«* (Mat. 28, 18—20.).

»Kao što je Otac poslao mene i ja šaljem vas« ... »Primiti Duha Svetoga, kojima oprostite grijehe, bit će im oprošteni, a kojima zadržite, bit će im zadržani« (Iv. 20, 21—23.).

»Ovo je tijelo moje, to činiti na moju uspomenu« (Luk. 22, 19.).

Eto, to su riječi Gospodina našega Isusa Krista, to su riječi Božje, koje nam kazuju, što smo, što je posao naš i zvanje naše — i mi svi te riječi Božje znademo i vjerujemo. *»Ali riječ je Božja«, veli sv. Pavao, »živa i djelotvorna i oštija od svakoga mača oštra s obje strane, i prodire do rastavljanja duše i duha, i zglobova i mozga, i sudi mislima i namjerama*

srca (Heb. 4, 12.). Prodiru li tako sad spomenute riječi Božje cijelo naše biće, sav duševni naš život? Oploduju li one i djela naša? Mi svi na primjer vjerujemo u život vječni, ali ta vjera samo onda utječe na život naš, ako nam je svedjer pred očima, ako se svagda pitamo: *Quid hoc ad aeternitatem?* Jesu li dakle navedene riječi Spasiteljeve, po kojima je svećenik alter Christus, tako žive u svijesti našoj, da svijesno propovijedamo, sv. sakramente dijelimo i presvetu žrtvu prinosimo kao alter Christus: s onakom poniznošću, blagošću i ljubavlju Boga i bližnjega, s onakovom pobožnošću i požrtvovnošću, tražeći svuda slavu Božju i spas duša, kako je to činio Krist Gospodin?

Braćo, ako u nama vlada duh sv. vjere, onda ćemo u njegovom svijetlu misliti i suditi, težiti i raditi prema objavljenoj nauci Kristovoj. Čim pak duh sv. vjere začne u nama slabiti, slabi i tamni i svrhunaravno svijetlo u nama, i duh svijeta sve više potiskuje Duha Kristovog iz svijesti naše, dok napokon u nama potpuno ne prevlada naturalizam. O kako je onda bijedan život i rad svećenika! Gospodstvo vlastitog razuma, materijalno blagostanje i uživanje, to su naturalistički ideali današnjeg svijeta, to je duh koji u svijetu vlada, kojemu svijet služi. Taj duh svijeta i duh sv. vjere tako su oprečni, kako su oprečni pravda i bezakonje, svijetlo i tmina, Krist i Belial. »*Jer što je zajedničko*«, veli sv. Pavao, »*pravdi s bezakonjem, ili kakovu zajednicu ima svijetlo s tamom. Kako li se slaže Krist s Belialom*« (II. Kor. 6, 14.).

I u takovom eto svijetu mi živimo, dnevice s njime općimo, a u sebi, u nižoj naravi svojoj, nosimo izdajicu svagda spremna, da se s duhom svijeta nagodi i udruži protiv Duha Kristova. I kad u svećeničkom srcu uz izdaju niže naravi prevlada duh svijeta, strahota je i pomisliti, kakvo će s vremenom opustošenje, kakvu strahotu proizvesti razorno djelovanje njegovo u duši svećeničkoj!

Zato mora nastojanje naše u prvome redu ići za tim, da ne izgubijemo duha sv. vjere, da nas ne ostavi Duh Kristov. Doklegod bo bude u nama vladao duh sv. vjere, ma što nas zadesilo, ma kako posrnuli, duh sv. vjere brzo će nas dozvati k svijesti i povratiti Bogu.

U borbu dakle s duhom svijeta; u borbu ponajpače protiv niže naravi, da je sputamo i spriječimo, kako nas ne bi prevarila i izdala neprijatelju, već kako bi se vladala po načelima, što ih je naučao Onaj, koji je neprevarljiva istina, Onaj, koji je rekao: *»nebo će i zemlja proći, ali moje riječi ne će proći«* (Mat. 24, 35.).

I ta borba treba da je ustrajna, neprestana, bezobzirna, ako hoćemo, da nas ne ostavi duh sv. vjere.

Reći ćeš: to je teško, i pravo veliš; reći ćeš: to traži od čovjeka velike žrtve, i opet pravo veliš. Ali, nije li Krist *»svima«* dakle ne samo apostolima govorio *»tko hoće da ide za mnom, neka se odreče sebe i uzme križ svoj svaki dan i ide za mnom«* (Luk. 9, 23.). Ako dakle svaki kršćanin treba da svaki dan nosi križ svoj i sebe se odriče, koliko više treba da to čini svećenik? Bez žrtvi i križeva ne živi nitko na zemlji, a kako sv. Pavao naročito veli: *»svi koji pobožno hoće da žive u Isusu Kristu, trpjeti će progonstvo«* (II. Tim. 3, 12), je li onda čudo, da i svećenik samo s pregaranjem, samozatajom i borbom može da nasljeđuje Krista i dostojno vrši teško svoje zvanje.

Ali upravo duh sv. vjere snažno nas u tom pomaže. Čini to tim, što nam u svijesti drži uvijek žive: sad one istine sv. vjere, koje nam dušu napunjavu spasonosnim strahom, čime nas odvrćaju od zla; sad ona obećanja, što nam ih sv. vjera daje, a sam Bog za njih jamči, te nam tvrdim ufanjem čeliče volju, da ne smalakšemo u borbi. *»Si labor teret, merces invit«*, veli sv. Augustin.

Sve to ipak nadmašuje milost i pomoć Onoga, koji nas tako ljubezno pozivlje: *»Dodite k meni svi, koji ste umorni i opterećeni, i ja ću vas okrijepiti. Uzmite jaram moj na sebe i naučite se od mene, jer ja sam krotak i ponizan srcem i naći ćete pokoj dušama svojim, jer je jaram moj sladak i breme moje lahko«*.

Eto, predraga braćo, otkrivene jedne velike tajne! Oda-zovimo se preljubaznomu pozivu Spasiteljevom, dodimo dragomu Isusu našem, kadgod nam bude teško i On će nas okrijepiti. Budimo kao On krotki i ponizni srcem i u ljubavi

Njegovoj nosimo jaram Njegov i naći ćemo pokoj dušama našim. Ma što nas zadesilo, ma kakve susreli teškoće u svećeničkom životu našem, živa vjera, duh sv. vjere i ljubav Spasitelja učiniti će to, da nam jaram Njegov bude sladak i svako breme lahko, pak i vršenje ovih statuta.

Ja ću se, predragi sinci, pobrinuti, da što prije dobije svaki u ruke otisnute ove statute, a onda neka nam svaki dan budu u rukama: učimo ih, razmatrajmo ih i imajući u srcu istinsku ljubav za Krista i zaručnicu Njegovu sv. Crkvu katoličku živimo i radimo po njima. Predajmo se sasvim Isusu, budimo Njegovi i samo Njegovi, kako ćemo se i posvetiti presv. Srcu Njegovu. Radimo za Isusa svuda i svagda neustrašivo, radimo svedjer za spasenje naše i povjerenog nam stada Kristova!

O presv. Djevice, Ti draga naša majko i kraljice, čuvaj nas i sačuvaj nas za Isusa, Sina svoga, da mu vjerno služimo za života i s Tobom Ga slavimo u vječnosti. Amen.«

d) Poslije ovih toplih riječi Natpastira, koje su se očito duboko dojmile čitavoga klera, zamolio je promotor Nadbiskupa, da bi izvolio odobriti, potvrditi i proglasiti biskupijske statute. Na nalog Nadbiskupov pročitao je sada tajnik sinode ovaj dekret:

»Br. 122./Pr.

Antun Bauer,

po milosrđu Božjem i apostolske Stolice milosti,
nadbiskup zagrebački, i. t. d. i. t. d. i. t. d.

Na što veću slavu Božju i spasenje duša: *odobravamo, potvrđujemo i proglašujemo*, snagom Naše redovite vlasti, statute za zagrebačku nadbiskupiju zajedno sa dodanim »Naputcima«, što je sve pročitano na biskupskoj sinodi dana 25., 26., 27. i 28. kolovoza 1925. Hoćemo, da to *veže sve, kojih se tiče, počamši od 1. siječnja 1926.*

U potvrdu ovoga i t. d.

Dano u Zagrebu, dne 28. kolovoza 1925.

† Antun, v. r., nadbiskup.

Pečat.

Janko Barle, v. r.,
kancelar nadbisk. kurije«

e) Napokon je na molbu promotora i poziv Nadbiskupa pročitao i dekret o završetku sinode, koji glasi:

»Br. 123./Pr.

Antun Bauer,

po milosrđu Božjem i apostolske Stolice milosti
nadbiskup zagrebački, it. d. it. d. it. d.

Priveli smo uz pomoć Svevišnjega ovu Našu sinodu kraju. Zato hvaleći iz dna duše neizmjerne Dobroti, rješili smo, da je završimo. *Mi je dakle završujemo i proglašujemo završenom.*

U potvrdu ovoga itd.

Dano u Zagrebu, dne 28. kolovoza 1925.

Pečat.

† Antun, v. r., nadbiskup

Janko Barle, v. r.

kancelar nadbisk. kurije«.

f) Na to je pred izloženim Presvetim Oltarskim Sakramentom pjevan »Te Deum«, i izvršeno posvećenje cjelokupnoga klera Presvetom Srcu Isusovu. Preuzvišeni je Nadbiskup na završetku pobožnosti dao blagoslov sa Presvetim Oltarskim Sakramentom.

g) Kad se Nadbiskup povratio u kor, stupio je pred Njega i pred Apostolskoga Nuncija dekan i župnik g. Ivan Nep. Jermeršić. U ime čitavoga klera izrekao je on topli i zanosni govor zahvale i odanosti preuzvišenom Natpastiru, što je održao ovako uspješnu sinodu i ovako je umno i požrtvovno vodio. Kler je, reče među ostalim lijepim mislima, spreman da sa svojim Natpastirom zastupa vjerske i crkvene interese i u najtežim prilikama tako, da bi dao, ako bi trebalo i posljednji dah svoj za vjeru i Krista. Kler je uz svoga Nadbiskupa i želi jedino, da u zajednici s Njim dijeli i radost i žalost, ali svakako da oživi vjeru i odanost katoličkim i hrvatskim idealima. Kler se veseli, da je u ovom času nazočan i preuzvišeni apostolski Nuncij, kojega srdačno pozdravlja i moli, da bi pred Svetom Stolicom bio tumačem vjernosti i odanosti klera i hrvatskoga naroda vjeri svojih otaca i Svetoj Stolici. Uvjeren je, da će

Sveta Stolica tu odanost hrvatskoga naroda, klera i Nadbiskupa priznati.

Oduševljeni govor popratio je savkoliki kler živim poklicima.

h) Po nalogu Nadbiskupovu pročitana je zatim dekret od 28. kolovoza 1925. br. 124./Pr., kojim Nadbiskup prvu sinodu zagrebačke nadbiskupije, pošto je izvršila svoj posao, u miru raspušta.

i) Iza izmoljenih propisnih molitava otpratilo je uz azistenciju cjelokupno razdragano svećenstvo preuzvišenoga g. Nadbiskupa sve do vratiju dvora, dajući mu srdačnu počast zasnosnim klicanjem.

Sinoda je završena. Uzvanici razišli se u imenu Kristovu puni zadovoljstva.

Statuti sinode.

scribitur in libro

DIO PRVI.

O vjeri.

»A ovo je život vječni, da poznaju Tebe, jedinoga Boga istinoga i koga si poslao, Isusa Krista« (Iv. 17, 3.).

Tu nam visoku zadaću namrije Božanski Spasitelj u svom oprostajnom govoru i u svojoj velikosvećeničkoj molitvi. Spoznati Boga, ljubiti Njega i Njemu služiti: to je vrhovna naša dužnost na zemlji. Ali je to i jedini način, da iza, ovoga zemaljskoga putovanja stignemo svoj posljedni cilj: blaženo gledanje Božanstva u nebu i vječno uživanje Onoga, što »nije oko vidjelo, niti uho čulo, niti u srce čovjeka došlo, što je Bog pripravio onima, koji Njega ljube« (I. Kor. 2, 9.). Što više! Spoznati Boga, ljubiti Njega i Njemu služiti: stječe nam svrhunaravsku nagradu već i ovdje na zemlji, i ako ne potpuno i savršeno. Jer to je zapravo učinak svrhunaravskoga živoga vjerovanja, koje čini, da već ovdje postajemo u neku ruku dionici onoga blaženoga gledanja u nebu: »Sada vidimo kao kroz ogledalo u zagonetki, tada pak licem u lice; sada poznajem djelimice, tada ću poznati, kao što sam poznat« (I. Kor. 13, 12.).

Ovo svrhunaravsko odličje katoličkoga vjerovanja nam objašnjava, zašto je vjera temelj Crkvi, početak ljudskoga spasenja, temelj i korijen svakoga ljudskoga opravdanja (Conc. Trid. sess. 6. c. 8.). Kazuje nam, zašto je vjera osnova i vrelo čestitoga življenja, zašto je temelj svega kršćanskoga morala i svih kreposti. Tumači nam, zašto bez vjere nije moguće ugoditi Bogu (Hebr. 11, 6.), niti doći u zajednicu sa sinovima Njegovim (Conc. Trid. s. 6. c. 8.).

Svrhunaravska vjera svijetlo je, put i spasenje naše i u najtežim časovima življenja. To nas ne uče samo Sv. Pismo i Sv. Oci, već i bezbrojni kršćanski ispovjednici, djevice i mu-

čenicima, koji su se po tom zalogu buduće slave lično uspeli do heroičkih kreposti i u najtežim prilikama življenja, a baš time i čovječanstvo podigli na čovjeka dostojni stepen morala i kulture. Pored svih neprilika života i bezbrojnih varki u svijetu, mi dakle znamo, da je: »ovo pobjeda naša, koja pobjeđuje svijet, vjera naša« (Iv. 5, 4.).

Zato ne možemo nikada da se dosta nahvalimo Gospoda za veliku milost katoličkoga vjerovanja. Zato nam je vjera naša sveta i draga kao trgovcu, u Gospodinovoj priči, zrno dobra bisera. Kad ga nađe, otide i prodade sve što ima i kupi ga (Mat. 13, 46.). Zato nam je i u ovim sinodalnim ustanovama prva briga ili, kako ono reče sv. Hormizd papa (can. 9. C. 25. q. 1. Decret. Gratian.): »prvo spasenje: čuvati pravilo istinskoga vjerovanja i nikako se ne udaljiti od uredbi otaca.«

Vjeru treba probuđivati, utvrđivati, ispovijedati, čuvati i od protivnika odbraniti.

Vjerovanje je svrhunaravska krepost, po kojoj, uz prosvjetljenje i pomaganje milosti Božje, držimo za istinu, što je Bog objavio, ne radi toga, što bismo prirodnim svijetlom razuma prozreli unutrašnju istinu stvari, već poradi ugleda samoga Boga, koji objavljuje i koji ne može ni da pogriješi ni da prevari (Conc. Vat. sess. III. c. 3.).

Svrhunaravsku krepost vjere primamo, kao i sve ostale svrhunaravske kreposti (ufanje, ljubav i t. d.), u sv. krstu sa posvetnom milosti. Ta krepost čini, da je čovjek kadar i spreman stalno držati za istinu sve, što je Bog objavio.

Ali je ta dragocjena milost Božja istom klica, koju nam Bog usađuje sa sv. krštenjem u dušu, da nas kao djecu svoju po beskrajnoj ljubavi učini dionicima svrhunaravskoga blaženstva. No čim upoznamo taj svoj cilj, mora Gospod da, prema razumnoj i slobodnoj prirodi našoj, samima nama prepusti, da se i odlučimo i sami poradimo na tom, da se tomu uzvišenomu cilju privolimo. On nas i kod toga spoznavanja i kod te odluke i kod toga rada za vječnu sreću pomaže obiljem milosti. Ali bez našega sudjelovanja, bez naše aktivne pre-

danosti volji Božjoj i bez našega potpunoga povjerenja Božjoj istini, drugim riječima: bez stalnoga i živoga vjerovanja ili protivu naše volje — ne može nam ni sam Bog da pomogne.

Čovjek dakle mora da sam razvija u duši svojoj onu od Boga ulivenu klicu ili svrhunaravsku krepost vjere, da mu vjerovanje postane zaslužnim. Da bi čovjek u ovom najzna-
menitijem pitanju življenja lakše i brže postigao, što treba: odredio je Božanski Spasitelj i pored unutrašnjih milosti još i spoljašnju: službenike svoje Crkve. Tako je z v a n j e kato-
ličkog svećenika, njegova prva briga i najteža dužnost, da kršćaninu pomaže probuđivati djela svrhunaravskoga vje-
rovanja, a onda da svom snagom nastoji, kako bi odraslomu to vjerovanje utvrdio, očuvao i od protivnika odbranio.

A. Probuđivanje vjerovanja.

Vjerovanje vazda je djelo milosti Božje, ali ga s ljudske strane redovno najviše pripomaže: uzgajanje. Zato mora duhovni pastir:

1. da dobro pouči i češće opominje naročito roditelje i kumove, kako treba da djecu od najranije mladosti vjerski uzgajaju (Crkv. Zakonik: kanon 1113. 769.). Roditelji će za vjeru svoje djece odgovarati pred Bogom. Neka ne zaborave brigu Božanskoga Spasitelja za malene, da ih ne sablazne (Mat. 18, 6.) i ne prezru, »jer anđeli njihovi na nebesima uvijek gledaju lice Oca mojega, koji je na nebesima« (Mat. 18, 10.). Neka dakle brižno paze:

a) da ne čine pred djecom ništa zlo, što bi dijete moglo da oponaša;

b) da nauče dijete križati se, pokloniti se pred crkvom ili pred propelom, a i moliti se obične molitvice, čim to bude moguće;

c) da redovno s djetetom ovrše svakidašnje molitve, a kad je razborito moguće, da i djecu povedu u crkvu k službi Božjoj ili k blagoslovu.

Bilješka. Već prigodom vjerske pouke zaručnicima, neka se duhovni pastir spomene i te dužnosti budućih roditelja.

2. Duhovni pastir mora da se brine, kako će i odrasli vjernici što češće probuđivati svrhunaravski čin vjere. »Pravednik živi od vjere« (Rim. 1, 17.), veli Apostol i opominje (I. Kor. 16, 13.): »Bdijte i stojte u vjeri«. A od onoga, koji kao ričući lav obilazi i traži, koga da proždre, veli sv. Petar (I. 5, 9.): »Branite se od njega jaki u vjeri«. Vjeru dakle treba jačati i oživljavati postojanim vježbanjem u djelima, molitvama ili riječima, koje pokazuju ili izriču potpuno naše pouzdanje i predanost Gospodu Bogu. Pogotovu je to potrebno za težega i dugotrajnijega rada, da ne smalakšemo; u času pogibli, nesreće ili napasti, da ne klonemo.

a) Neka duhovni pastir sjeća vjernike na dužnost, kako treba da svaki posao s Bogom počne i s Bogom da završi, makar samo s kratkom ali srdačnom misli: »U ime Božje!« — »Hvala Bogu!« U sreći nek se ne ponese, jer je i tu bila pomoć Božja.

b) Ne rijetko teški jadi, bolest, nevolje ili žalosti, oslabe ili čak i ubiju životnu snagu čovjeka, i žestoko podgrizaju vjeru, ufanje i ljubav k Bogu. Neka duhovni pastir predoči, kako kršćanin treba da se podlaže volji Božjoj i u ovakim teškoćama življenja, kako i u nesreći ne smije, da se zaboravi, naprotiv, da u misli kaže: »Bože pomози!« Jer sigurno je, da, »onima, koji ljube Boga, sve ide na dobro« (Rim. 8, 28.). Kao što je sam Gospodin Isus Krist trebao, da preko križa uđe u svoju slavu (Luk. 24, 26.), tako i nama »valja, da kroz mnoge nevolje udemo u kraljevstvo Božje« (Dj. Ap. 14, 22.).

Zato treba da je postojana misao kršćanina u svakoj zgodi i nezgodi: »Neka bude volja Tvoja!« Jutarnjica treba da započne, a večernjica mora da završi sa drevnom kršćanskom dobrom nakanom: »Sve na veću slavu Božju!«

c) Stari pak naš diecezanski običaj, da se nedjeljama iza propovijedi zajednički moli čin vjere, ufanja i ljubavi: neka duhovni pastiri i unaprijed pobožno održavaju.

B. Utvrđivanje svete vjere.

1. Što kršćanin češće pobuđuje u sebi djelo vjerovanja različnim bogoljubivim mislima i činima, dobrom nakanom i predanošću volji Božjoj: to mu postaje svrhunaravska krepost vjere tvrđa.

2. Da bi u toj čvrstoj vjeri trajno izdržao, potrebno je da duhovni pastir, prema prilikama i potrebama vjernika, naročito utvrđuje dva osnovna elementa kršćanskoga vjerovanja:

a) povjerenje u apsolutnu Božju istinitost, koja ne može prevariti ni prevarena biti;

b) predanost savršenoj dobroti volje Božje, koja ne može ni htjeti ni odrediti već samo dobro.

Tko zna, da je Bog nepogrješiva istina i savršena dobrota: ne može, a da ne prizna, kako mu je bezuslovna dužnost, da drži za istinu, što je Bog objavio i da vrši zapovijedi, koje je Bog odredio.

Razlog iznosi općeni sabor vatikanski (sess. III. c. 3.), a shvaća ga, tkogod je došao u razum. Evo ga:

»Budući da je čovjek savkolik zavisan o Bogu kao o svom Stvoritelju i Gospodaru i stvoreni razum sasvim podložan nestvorenoj Istini: vezani smo, da Bogu, kad se objavljuje, vjerovanjem dokažemo potpunu poslušnost uma i volje«. Jer smo mi dakle usve i posve zavisni o Bogu i jer je Bog nestvorena Istina: sigurno nije samo nekršćanski, već nije ni prema razumnoj ljudskoj prirodi: ne vjerovati Bogu, kad se objavljuje.

Ipak se umnom i slobodnom čovjeku čini žrtvom, što prima istine, kojih dubinu često ne shvaća, i zapovijedi, koje su protivu njegove volje.

Da čovjek razumno prinese Bogu ovu žrtvu apsolutnoga podvrgavanja uma i potpune predanosti volje, treba da bude uvjeren još i za ovo dvoje:

a) da se Bog doista objavio,

b) da je objavio baš ono, što uči Crkva katolička.

Da bi dakle vjerovanje naše bilo i opravdano i razborito — veli sabor vatikanski (sess. III. c. 3.) — »htio je Bog da k unutrašnjim pomoćima Duha Svetoga nadoveže spoljašnje dokaze za svoju objavu, djela naime Božanska i to naročito čudesa i proroštva, koja su najsigurniji znaci Božanske objave i udešeni za razumijevanje sviju, jer sjajno pokazuju svemogućnost i neizmjereno znanje Božje«...

»A da bismo uz mogli ispunjavati dužnost, te prigrliti pravu vjeru i u njoj postojano istrajati: ustanovio je Bog po jedinorodnom Sinu svojem Crkvu, i opremio je očiglednim biljega ma svoje ustanove, kako bi je mogli svi spoznati kao čuvaricu i učiteljicu objavljene riječi.«

»Jer za jedinu Crkvu katoličku valjadu sva ona, što su tako mnoga i tako čudnovata Božanski uređena za očevidnu vjerovatnost kršćanske vjere. Što više i Crkva sama po sebi — poradi svoga naime čudnovatoga raširivanja, izvanredne svetosti i neiscrpne plodovitosti u svakom dobru, poradi katoličkoga jedinstva i nepobjedive stalnosti — jest silni neki i vjekoviti razlog vjerovatnosti i svjedočanstvo neraspadljivo Božanskoga njenoga poslanja.«

»Tako biva, da ona kao stijeg razvijen među narodima (Is. 11, 12.), i k sebi doziva, koji još ne vjeruju, i sinove svoje obavještava, da je vjerovanje, što ga ispo-
vijedaju, osnovano na najčvršćem temelju.«

Ne može dakle da se u čovjeku digne opravdana sumnja ili strah, da je zavarano ili da je upao u zabludu, bilo gledom na činjenicu objave bilo gledom na njen sadržaj.

Tako i mora da bude u toli znamenitom pitanju kao što je vjera, koja ne smije da bude slijepa, već mora da je prema razumnoj prirodi čovjeka.

Ali još uvijek ostaje volja slobodna, da primi i prizna, što razum uviđa, da je istina. I to je prirodno, jer spoznaja dužnosti, da treba nešto vjerovati, još nije čin vjeronanja. A i potrebna je sloboda volje, jer vjerovanje ne bi bilo zaslužno, potom ni krepost, da je istina tako evidentna, te se ne bi ni mogla da poreče. Volja dakle može da se otima dužnostima vjerovati Bogu, ma da razum uviđa tu dužnost. A jer se u vjeri radi o tolikim dužnostima, koje terete prirodnu naklonost čovjeka apsolutnoj slobodi: nije odluka volje, da primi i prizna vjerske istine, laka. Tu treba naročite pomoći ili milosti Božje.

No ni onda, kad volja prihvati, što je razum uvidio, da je istina — nauk Kristov predan po katoličkoj Crkvi — nije

to još svrhunaravsko vjerovanje, ako to čovjek drži za istinu iz čisto ljudskih naučnih razloga. Svrhunaravsko vjerovanje postaje istom onda, kad priznajemo vjerske istine, jer je te istine objavio Gospod Bog, nepogriješna Istina i neprevarena Dobrota, kad dakle potpuno podvrgnemo svoj um i svoju volju vrhovnomu Božjem autoritetu.

To je bez sumnje velika žrtva, koje trajno ne bi mogao nitko da podnese bez svrhunaravske milosti Božje. Zato nam Gospod i daje obilate milosti nesamo za početak vjerovanja, već neprestano i dalje, da se u vjerovanju utvrdimo i do kraja da istrajemo. Tu činjenicu ističe sabor vatikanski ponovno i izrijeком: »... A k ovomu svjedočanstvu« (za um) »pridolazi uspješna pripomoć od višnje kreposti. Jer dobrotivi Gospod pobuđuje i pomaže milošću svojom i zalutale, da »bi uzmgli doći u poznanje istine (I. Tim. 2, 4.), i učvršćuje milošću svojom one, koje je iz tmina prenio u divno svoje svijetlo, da u istom tomu svijetlu istraju, ne puštajući u nemark, već kad je zanemaren.«

Neka dakle duhovni pastir svakom prigodom, kad pogledu vatikanskoga sabora izlaže umne razloge za istinitost katoličke vjere, istakne i to, kako je vjera mnogocjena milost Božja. Ali i kako ju je Gospod rad dati svakomu, tko je dobre volje.

Neka duhovni pastir češće pozove vjernike, da mole za one, »koji sjede u tami i u sjeni smrtnoj« (Luk. 1, 79), ali i za sebe i ostale katolike, koji su primili milost vjerovanja, da u tom svijetlu vjere istraju do konca. Toplom i gorljivom molitvom neka postojano prose milost i sebi i drugima, da vazda ushtjednu vjerovati, i da stalno i sasvim prionu uz objavljenu istinu, da nikad od nje ne odstupe.

3. Događa se, da vjera u nekom mjestu ne napreduje. Kako savremene prilike nisu svagda, svuda i svaki puta katoličkoj vjeri istinski i potpuno sklone: treba da duhovni pastir segne na dno razlozima toj pojavi, da izvidi, što konkretno sprečava jačanje, a što ugada slabljenju vjerske svijesti.

Pojedinačne i zasebne pojave imat će jamačno i pojedinačne i zasebne razloge. Čim su ovi otkriveni, vidjet će

duhovni pastir, što mu treba da čini, pogotovu, ako se posavjetuje sa vrijednim i bespristranim svojim župljanima i okolišnim svećenstvom.

Ako mu pored svega toga ipak nešto naročito zadaje brige i pobuđuje sumnje, neka otvoreno i potanko izloži stvar duhovnome stolu, da dobije savjet ili pomoć.

4. No uopćeno govoreći treba potražiti razloge padanju katoličke vjerske svijesti u oslabljivanju osnovnih elemenata kršćanskoga vjerovanja (B. točka 2.). Tko ne priznaje vrhovnoga autoriteta Božjega ili ga priznaje samo od česti: tko dakle ili ne podvrgava uma nestvorenoj Istini ili volje apsolutnoj Dobroti Božjoj ili čini donekle koje od toga, ali nepotpuno i po svom: oslabit će, a napokon pomalo i sasvim izgubiti milost i krepost vjerovanja.

To potvrđuje kantik bl. Djevice »Veliča« (Luk. 1, 46.--55.) i Gorska besjeda Spasiteljeva (Mat. 5, 8., 7, 21.): »Milosrde Niegovo od koljena do koljena onim, koji ga se boje«... »razasu ohole u misli srca njihova«... »i podiže p o n i z n e«; »Blago onim, koji su č i s t o g a srca, jer će oni Boga vidjeti...« »Ne će svaki, koji mi govori: gospodine, gospodine! ući u kraljevstvo nebesko, nego koji učini volju Oca mojega, koji je na nebesima, on će ući u kraljevstvo nebesko.«

Jest! Onima, koji se Boga boje, i koji čine volju Oca našega nebeskoga ili onima, koji su p o n i z n o g a i č i s t o g a srca: tima nije teško vjerovati. Razum, nezamračen samosviješću vlastite nadmoći i veličine, gleda upravo nekom jasnoćom autoritet Božji. Razum vidi: Bog je apsolutna istina. Volja opet, strastima nepomućena, po prirodi svojoj naginje k dobru, što joj ga razum u objavljenoj vjeri predočuje, kao jedino pravo i potrebno dobro. Volju privlači: savršena dobrotu. Sve to spoznavanje i odlučivanje pretječe i prati do konca obilata milost Božja. Tako je u čovjeka dobre volje svrhunaravsko vjerovanje naprosto nužni izliv Božanske pomoći i njegova sudjelovanja.

Naprotiv! Borba za vjeru postoji sa oholim i pokvarenim srcem. Svrhunaravsko vjerovanje priječi:

a) ili uobraženost, prekomjerni ponos i oholost uma, koji drži sebe vrhovnim čak i jedinim izvorom istine i neistine, apsolutnim sudijom dobra i zla; ili

b) volja, strastima sputana, koja drži svoje instinkte zakonom i u bezgraničnom zadovoljenju prirodnih svojih težnja nahodi najvišu sreću.

Takav je na pr. čovjek zadojen racionalizmom ili naturalizmom.

Očito je, da se um ove vrste ne može lako da podvrgne apsolutnoj istini objave Božje, i da ovaka volja nema dovoljno snage, da sebe preda volji Božjoj i da vrši zakone Božje. Ovakav će se čovjek, naravno, hvatati različitih poteškoća ili ishitrenih prigovora (iz znanosti, iz filozofije, iz življenja i t. d.) protiv vjere, Crkve, protiv pojedinačnih istina, crkvenih službenika i t. d. To mu treba, da ipak nekako umiri i ispriča svoju savjest.

U ovakovoj prigodi treba duhovni pastir:

a) da u prvom redu usrdno i postojano zaziva pomoć Božju;

b) da nastoji, sam svrhunaravskom vjerom prožet i naučno dobro pripravljen, djelovati na um pozitivnim izlaganjem kršćanskoga nauka, naročito: o autoritetu Božjem, o dužnosti vjerovanja, o besmrtnosti duše i njenoj odgovornosti na sudu Božjem;

c) da poduzme sve, kako bi djelovao na volju, da se ne podaje slijepim instinktima, već da razumno upravlja svojom prirodom;

d) napose valja, da svu snagu uma i srca upotrijebi na to, kako bi u ljudima probudio smisao za idealna dobra, za duhovna uživanja, za jedino ispravnu misao: posmatrati svijet pogledom na vječnost;

e) da razborito suzbija preveliku težnju ljudi za materijalnim dobrima i za čutilnim uživanjem, koje se ne rijetko razvija u griješnu sebičnost i nepravdu za druge (materializam).

Je li duhovnom pastiru uspjelo ganuti u čovjeku dobru volju i predočiti mu ograničenost ljudskoga znanja: lako će

razbiti sve poteškoće, što se iznose u ime prosvjete, napretka, znanosti i t. d. Ni pravo umovanje (filozofija), ni znanosti (prirodne) ne mogu pobiti istinitosti objavljene vjere ili Božansko podrijetlo katoličke Crkve. Može samo da joj se opire volja, nejakna za muževnu snagu kršćanske kreposti.

A što će se čovjek više bojati grijeha, što će više činiti dobra, što će više gledati dobrih primjera nesebičnosti i požrtvornosti, i u duhovnom pastiru i u njegovih vjernika: to će prije i on kliknuti sa psalmistom: »Zar da ne bude Bogu podložna duša moja? Ta od njega je spasenje moje!« (Ps. 61, 9).

Neka dakle duhovni pastiri svom snagom porade oko toga, da i sami svijetle dobrim primjerom i da tako vode svoje vjernike, kako bi se po njihovu življenju vidjelo, da uistinu vjeruju. »Prava je vjera«, uči sv. Grgur Veliki, »koja što riječima kaže, ne poriče vladanjem« (Hom. 29. in. Evang. n. 3.). A sveti Ivan, apostol ljubavi, ne žaca se reći (I. Iv. 2, 4.): »Koji govori da Njega znade, a zapovijedi Njegovih ne drži: laža je i u njem istine nema.«

C. Ispovijedanje svete vjere.

U koga je vjera utvrđena, upravljat će mišljenjem, vladanjem i djelovanjem prema vjeri. Vjera bit će mu živa. Nesamo što se ne će sumnjati o vjeri, on će se naprosto njojzi priklanmati i po njoj ravnati u svakoj prigodi, ma da bi mu to uzrokovalo bilo koju neugodnost, rug, zamjerku ili štetu. Zna on opomenu sv. Jakova (2. 26.): »Kao što je tijelo bez duha mrtvo, tako je i vjera bez dobrih djela mrtva«.

Ovo tvrdo, stalno i živo vjerovanje rada i tim učinkom, da vjernik i spolja očituje svoje vjerovanje riječima, znacima i vladanjem i t. d. To je sasvim prirodno, »jer usta govore od izobilja srca« (Mat. 12, 34.). Kad katolik u nekim događajima ne bi otvoreno priznao ili ispovijedao svoje vjere: s pravom bi se sudilo, da slabo vjeruje ili da je čak i otpao od vjere. »Jer«, uči sv. Pavao, »srcem se vjeruje za pravdu, a ustima se priznaje za spasenje« (Rim. 10, 10.). A Gospodin Isus Krist kaže odrješito: »Kojigod prizna mene pred ljudima, priznat ću

i ja njega pred Ocem svojim nebeskim; a tko se odreče mene pred ljudima, odreći ću se i ja njega pred Ocem svojim nebeskim. Tko se postidi mene i mojih riječi, i Sin će se Čovječiji postidjeti njega, kad dođe u slavi svojoj i Oca i svetih anđela.« (Mat. 10, 32. Luk. 9, 26.)

Obrnuto: ispovijedanje vjere pobuđuje, jača i utvrđuje u vjerovanju nesamo nas same, već i okolinu našu. Ono pobija najodrešitije i uništava onaj nesretni »obzir na ljude«, radi kojega od straha ili od stida pred ljudima ne rijetko ne vršimo kršćanskih dužnosti. A baš takvo odnemarivanje slabi i podgriza vjeru u nama i u društvu našem.

Zato treba da duhovni pastir pouči vjernike:

1. kako je časno i spasonosno upotrijebiti svaku prigodu, da i javno pokažemo, koliko mnogo držimo do svoje vjere: na pr. pokloniti se, kad prolazimo kraj raspela ili ispred crkve, križati se prije i poslije blagovanja, pomoliti se i javno pred ljudima, kad zvoni za »Anđeo Gospodnji«, dostojno pribivati crkvenoj procesiji, osobito na Tijelovo i t. d.;

2. kako je sramotno i griješno ne ispunjavati svoje vjerske dužnosti od stida ili straha, da se ne zamjerimo ljudima;

3. da smo po Božjem i crkvenom zakonu dužni vjeru i javno priznati i ispovjediti, kada to zahtijeva čast Božja i korist blišnjega. Kanon C. Z. 1325. § 1. izriče to određeno: »Vjernici dužni su vjeru Kristovu otvoreno priznati ili ispovjediti, kadgod bi njihova šutnja, oklijevanje ili vladanje značilo prikriveno zatajiti vjeru, prezreti vjerozakon, uvrijediti Boga ili sablazniti blišnjega«;

4. da smo dužni uzeti vjeru i u zaštitu, ako je tko grdi i napada, kako to već znamo i možemo u tim prilikama.

Razumijeva se samo sobom, da su duhovnici u prvom redu zvani, da u svemu tomu prednjače. Sablazan, što bi je oni dali nevršenjem ovih dužnosti, daleko je veća i odgovornost pred Bogom mnogo teža.

Pored toga su duhovnici dužni polagati i svečanu ispovijest vjere. Crkveni Zakonik određuje u kanonu 1406. točno: tko, kada i pred kim mora da izvrši tu dužnost.

D. Čuvanje svete vjere.

Duhovni pastir valja da je kao anđeo čuvar svojih vjernika. Zato treba da ih pozna, da bdije nad njima i da prati njihov duševni razvoj. A jer je vjera ono jedino potrebno (Luk. 10, 42.), mora on da sve dopušteno iskoristi, što god može da njihovu vjeru ojača, unaprijedi i usavrši. Obrnuto, sve, što predviđa, da bi moglo oslabiti ili natruniti njihovu vjersku svijest, mora da nastoji, kako će od njih otkloniti. Nikakove teškoće, nikoje žrtve ne smije da se plaši. Za nj vrijedi riječ psalmista: »Revnost za dom Tvoj izjede me« (Ps. 68, 10.; Iv. 2, 17.). On ne smije nikada da smetne s uma opomene Gospodinove: »Dobri pastir dušu svoju daje za ovce svoje... A najamnik bježi, jer je najamnik, i ne mari za ovce« (Iv. 10, 11.—16.).

Zato mora duhovni pastir:

1. da sam mnogo moli za Božji blagoslov u svom radu, ali i mnogo da razmišlja, kako bi u vjeri sačuvao one, koje mu je Gospod povjerio; kako bi u krilu svete Crkve zadržao one, koji su na putu da padnu; kako bi obratio one, koji su možda vjeru već i izgubili;

2. mora da ustrajno i ustrpljivo opominje i vjernike, neka mole za sebe i za druge, da im Gospod udijeli veliki onaj dar istrajnosti u vjerovanju i milosti do kraja;

3. mora da ih zdušno poučava u vjerskim istinama prema nauku i propisima svete Crkve. Duhovni pastir treba da ima vazda na pameti znamenitu opomenu sv. Pavla Timoteju (I. Tim. 6, 20.—21.): »O Timoteju, sačuvaj što ti je povjereno, kloneći se svjetskih praznih riječi i protivnosti lažno nazvane znanosti, koju neki najavljujuć otpadoše od vjere.«

Zato mora duhovni pastir da vjernike češće sjeća, kako treba da drže za istinu sve, što Crkva predlaže vjerovati, jer je svemu isti razlog: Bog, nepogriješno istiniti, koji je to objavio, a od koga smo usve i posve zavisni i kojemu smo potpuno u svemu vezani. Svi grijehovi protiv vjere da imaju svoj izvor ne u razumu, već u oholosti uma, koji ne može da prizna svoje zavisnosti o Bogu, i u pakosti volje, koja ne će

da ispuni bezuslovnu dužnost pokornosti spram Boga. Tko odbaci ugled Božji u jednom pitanju nije mu preteško da podleigne napasti i u drugom. Tako onda dotjera dotle, da uopće ne vjeruje objavi Božjoj, već onomu, što po svom umu drži prikladnim (*rationalizam*); ili vjeruje onomu, što si u vjeri baš odabere (*je res*, poluvjerstvo); ili naprosto ne mari za vjeru, jer tvrdi, da nije obvezan Bogu, već slobodan vjerovati ili ne vjerovati, vjerovati ovo ili ono; dosljedno da je svejedno, što god vjeruješ; drugim riječima: da su sve vjere jednako vrijedne (*indiferentizam*); ili napokon i odstupi od svake vjere (apostazija), jer zapravo ne drži ništa ni do koje. Zato vjera, koja nije cjelovita: nije prava vjera.

4. Jednako treba da duhovni pastir ističe, kako je redovno jedan od glavnih razloga slabljenju i padanju vjere to, što kišćani odnemaruju vršiti Božje i crkvene zapovijedi. Baš time tumači sv. Pavao: (Rim. 1, 21. sl.) nevjerstvo nezabožaca i piše Timoteju (I. 1, 19.) izriječkom: neka bi^{je} dobar boj »imajući vjeru i dobru savjest, koju neki odbacivši, otpadoše od vjere.« Onaj, koji živi po vjeri, stječe dnevne brojne milosti, da može i dalje u dobru istrajati. Dok rdavo življenje, kojim vitlaju strasti, zamračuje um i slabi volju tako, da »dok se grade mudrima, postadoše ludi« (Rim. 1, 22.)

5. Kad duhovni pastiri govore o neizrečenoj cijeni i potrebi naše vjere, neka ne propuste predočiti i strahotu grijeha, što ga čini onaj, koji otpadne od svete katoličke Crkve. Općeni sabor vatikanski (Sess. III. c. 3.) uči izriječkom: »... stanje onih, koji su po nebeskom daru vjerovanja pristali za katoličkom istinom, i onih, koji vođeni ljudskim mnijenjima slijede lažnu religiju: nikako nije jednako; jer oni, koji su vjeru primili pod učiteljstvom Crkve, ne mogu, da imadu ikada ikakav pravedni uzrok da vjeru mijenjaju ili da o njoj sumnjaju.«

Ne mogu:

a) jer dok katolička Crkva ima tolike biljege svoga božanskoga podrijetla (isporedi B. 2.): nema toga i ne može da ima ikoja lažna religija;

b) jer istiniti Bog obiljem milosti svojih postojano utvrđuje vjernoga katolika u istinskom njegovom vjerovanju i ne ostavlja ga, dok ne bude ostavljen; naprotiv

c) djeluje Bog — koji hoće, da se svi ljudi spasu i svi da dođu u spoznanje istine (I. Tim. 2, 4.) — na onoga, koji je u lažnoj vjeri svojim milostima tako, da ga navede, ne bi li ispiti-vao, gdje je istina, gdje li zabluda, te ne bi li napokon uz pomoć Božju ušao i u pravu Crkvu Kristovu.

Zato otpasti od katoličke vjere iz bilo kojih razloga — obično je to ženidba, koja uostalom najčešće i onako ne može da bude po Božjem zakonu valjana i zakonita ženidba — jest izvanredno teški grijeh, jer otpadnic »za sebe iznovice razapinju i na porugu izlažu Sina Božjega« (Hebr. 6, 6.). Toliki zločin kažnjava i Crkva najvećom svojom kazni, kaznom izopćenja, koja je pridržana Svetoj Stolici na poseban način (C. Z. k. 2314.).

6. I ako je zloća u nama, »jer iz srca izlaze zle misli« (Mat. 15, 19.), opet neka duhovni pastir sjeća vjernike i na riječ Božju: »Tko ljubi opasnost, propast će u njoj« (Crkv. 3, 27.), i na onu: »Tko hodi s mudrima, postaje mudar; prijatelj bezumnih biva njima jednak« (Priče 13, 20.).

Neka dakle:

a) vjernici izbjegavaju društvo i prijateljstvo rdavih i bezbožnih ljudi. Sigurno: »S opakim, postat ćeš opak«. (Ps. 17, 27.).

b) Što se tiče nekatolika, treba da vjernike pouči duhovni pastir, kako vjernicima nije dopušteno ni na koji način aktivno pribivati ili biti učesnikom u svetinjama nekatoličkim« (C. Z. k. 1258. § 1.), na pr.: kumovati nekato-ličkom krštenju djeteta ili odrasloga, i uopće vršiti kakav nekatolički bogoštovni čin.

»Može se tolerirati pasivna ili čisto mate-rijalna nazočnost, radi građanske službe ili počasti, iz teškoga razloga, koji u događaju dvojbe mora da odobri bi-skup: prigodom sprovida akatolika, za svečanoga vjenčanja

i sličnih zgoda, ako nema pogibli za vjeru ili za sablazan«. (C. Z. k. 1258. § 2.).

c) Jednako neka duhovni pastir poučava roditelje i mladež, kako je opasno za vjeru, ako katolik trajno druguje sa nekatolikom, pogotovu, kad bi u povodu toga moglo da dođe i do mješovite ženidbe, koje Crkva ne odobrava.

A nikako neka roditelji ne daju svoje djece u školu ili u zavod nekatolički, jer je tu sigurno bliska prigoda, da u vjeri postradaju.

Bez nužde i bez jamstva, da mogu slobodno ispovijedati vjeru i vršiti vjerske dužnosti: neka katolici ne primaju ni službe kod nekatolika, jer je u takovoj službi nehaj za vjeru gotovo siguran, a može katolik u takvim prilikama i da prevjeri.

E. Odbrana svete vjere.

Prema uzoru Božanskoga Spasitelja, sv. apostola, sv. otaca i prema tradiciji Crkve: treba da se duhovni pastiri savjesno drže opomene sv. Petra (I. Petr. 3, 15.): »Budite vazda spremni, da opravdate pred svakim, koji od vas traži, razlog vaše nade«.

Ali duhovni pastiri ne smiju da zaborave ni one Gospodine (Mat. 7, 15.—16.): »Čuvajte se od lažnih proroka, koji dolaze k vama u odijelu ovčjem, a unutra su vuci grabljivi. Po rodovima njihovim poznat ćete ih«.

Mnogovrsni su izgovori pod kojima različni protivnici vjere i Crkve nastoje, da zavedu katoličke vjernike. Sad tobože u ime zdravog razuma, znanosti i kulturnog napretka; sad u ime slobode duha, misli i savjesti. Čas, jer tobože rade za pravu čovječnost, altruizam ili etičku kulturu; čas, jer da traže i žele čistu istinu ili pravo prvotno kršćanstvo. Danas ističu kao vrhovno načelo vjerovanja i življenja: prirodu i njene vječne zakone; sutra Sv. Pismo, ali samo neke knjige ili samo Novi Zakon ili samo neke rečenice iz Sv. Pisma. A do neki dan opet: priznaju samo nekoliko prvih crkvenih sabora ili se pozivaju na koju iskinutu ili osamljenu rečenicu kojega

crkvenog učitelja ili biskupa ili naučnjaka itd. Za jedinstveni pak Božanski duh, što provija i Sv. Pismo i Usmenu Predaju i katoličku Crkvu kroz vijekove: ili ne znadu ili ne mare. Svakako u tom svrhunaravskom duhu niti gledaju niti tumače nesamo Crkvu, već ni izvore Božje objave.

Zato vrijedi na žalost za većinu tih izgovora riječ Gospodova (Jer. 2, 20.): »Odavno izlomio si jaram moj, iskido si sveze moje, i rekao si: Ne ću da služim.«

Jest, na dnu prigovora vjeri i Crkvi, kad se želi bilo na koji način vjernike odvratiti od Crkvi povjerene objave Božje: vazda je jezgra takvih govorenja: »Ne ću da služim, ne ću da usve i posve priznajem Boga Gospodarom svojim.« Jednako, da li taj protivnik poriče ovu ili onu vjersku istinu ili zapovijed. Jer Kristove su riječi (Mat. 5, 18.): »Zaista kažem vam: dokle nebo i zemlja ne prođe, jedan jota ili jedna točka ne će nestati iz zakona, dok se sve ne izvrši.« Zato (Jak. 2, 10.): »Tko god bi držao sav zakon, a sagriješio u jednom, postao je krivcem za sve. »Dosljedno tomu opominje sv. Pavao (Kološ. 2, 6. sl.), da živimo u Gospodinu Isusu Kristu onako, kako smo ga primili, vjerom utvrđeni, i dodaje (Kol. 2, 8.): »Gledajte, da vas ne bi tko god zaveo filozofijom i ispraznom prijevaram prema predaji ljudi, prema počelima svijeta, a ne prema Kristu«.

I među naše vjernike uneseno je različnih krivih nauka i zabluda, što se šire svijetom. I ako taj rasijani kukolj nije ostao bez ploda, opet, Bogu hvala, hrvatski je naš narod u cjelini ostao vjeran vjeri naših otaca.

Molimo se, braćo, Gospodu, da nas po zagovoru sv. naših apostola Ćirila i Metoga udostoji i nadalje milostivo izdržati u jedinstvu svete katoličke vjere!

Ali, kako se u novije doba stalo u našem pučanstvu življe rasprostranjavati neke već stare zablude: dužnost nam je, da naročito na ove svratimo pažnju. To su: Adventisti, Nazareni i Starokatolici.

I. Adventisti.

Misao o mesijskom kraljevstvu na zemlji bila je u doba pred dolaskom Kristovim kod Židova vrlo živa. Rabinske škole otsjekle su trajanju toga kraljevstva 1000 godina. Otud se sljedbenici te misli među kršćanima zovu hiliasti, jer drže, da će drugi dolazak Kristov, koji je blizu, i njegovo boravljenje na zemlji trajati 1000 godina.

I ako ta misao nema ozbiljnog i utvrđenog razloga u Sv. Pismu, a jedva je nekoliko ranijih kršćanskih pisaca pristalo za njom, dok ostali, naročito iza početka trećega vijeka i naučno pobijaju hiliazam: opet se to mišljenje vraća, sad u grubljem sad u istančanijem obliku, i u srednjem vijeku, a naročito u novom kod različitih protestantskih sekti.

Tako je drugi dolazak (advent) Kristov, i to za godinu 1843. »proricao« i američki farmer, sin baptističkih roditelja, William Miller (* 1782. † 1849.). Pristaše nazvani su: adventisti. U brzo raspali se oni u više ogranaka, u glavnom radi pitanja: kakovo je stanje pokojničkih duša i što je naročito sa grješnicima. Najjače su rašireni po svijetu (oko 200.000): A d v e n t i s t i s e d m o g a d a n a. Ima ih i kod nas. Dopušteno im je i javno ispovijedanje svoje vjere.

Jezgra te vjere jest nauk: Krist će naskoro doći. Kad on dođe uskrsnut će »vjerni« i kraljevat će s Njim tisuću godina. Poslije toga uskrsnut će i grješnici, i bit će održan općeni sud, sudni dan.

Ova je misao jedna svim adventistima.

Adventisti »sedmoga dana« zovu se tako, jer protiv cijele kršćanske tradicije tvrde, da sedmi dan, kao dan Gospodnji, treba svetkovati subotu, a ne nedjelju. Što se tiče duše iza smrti čovjeka, uče oni, da je duša, jer zavisna o tijelu i vezana na nj, zajedno s tijelom u grobu (ne u nebu, paklu ili čistilištu), u potpunom besvjesnom stanju, kao u tvrdom snu. Cijeli čovjek je umro. — Prema tomu nema posebnoga suda, suvišan je, kao što nema ni čistilišta. — O paklu ne govore jasno, kao što nisu rad spominjati vječne muke. Ali se čini vjerovatnim, da s m r t

griješnika drže vječnom kaznom poradi toga, jer da su griješnici smrću potpuno uništeni ili će biti uništeni poslije sudnoga dana (kako to drže neke druge adventističke sekte).

Ostale zablude jednake su im otprilike sa drugim protestantima. Tako na pr. uče, da se opravdanje stječe jedino vjerom. Dosljedno treba primiti krštenje, kad ono može da probudi vjeru, a to je za odrasle dobi čovjeka. Zato krštenje djece ne valja. — Pričest, koju zovu posljedna večera, dijele s kruhom i s vinom bezalkoholnim, a na to vrše i pranje nogu. — Druge sakramente zabacuju. — Svećenstvo nije od Krista uređena veza vjernika s Bogom. Krist nije postavio takvi autoritet na zemlji. Svaki vjernik veže se sam s Bogom, i to unutrašnjim i duhovnim načinom prema svom individualitetu. Svaki dobija od Boga i nadahnuća, da razumije Sv. Pismo, koje svaki slobodno čita i tumači. To je knjiga od Boga, i zato potpuno jasna. Tradicija naravno da ne postoji, jer je zališna. — Katolička Crkva odmetnula se od Kristove misije već za Konstantina Velikoga, jer se utekla državi u zaštitu. Tomu su krivi Pape. Zato adventisti zovu Papu Antikristom. Mrze ga i napadaju kao i Crkvu svom žestinom,

II. Nazarenci ili Novovjerci.

Na osnovi Luterova načela, da je jedino Sv. Pismo izvor Božje objave, i Sv. Pismo da može svako od Boga nadahnuti tumačiti, jer crkvenog autoriteta nema: nastale su već u prvom početku različite protestantske sljedbe, koje su se opet dalje raspadale i rađale nove.

Među prvim bili su anabaptisti u Zwickau (Nikola Storch) i u Münsteru (Johann von Leyden). Ovi su iznovice kršćavali odrasle, jer je za krštenje potrebno vjerovati, a to ne mogu djeca. Propovijedali su proročki o svom tajnom sabračaju s Bogom i o »slobodnoj kršćanskoj državi«, što će je oni osnovati, kad istrijebe kler i svjetovne glavare. U toj će državi svaki živjeti po zakonu, koji je u duši njegovoj, a posiedi sviju pripadat će svima. »Velikima svijeta« to je skroveno, jer

se Duh sveti otkriva u »malenima«. Zato je svaka znanost suvišna. — Za svoje hiliastičko snatrenje pozivali su se na Apokalipsu i govorili su sanjarski o strogom duhovnom življenju prema ugledu starih montanista. Kod djece Božje ne će biti ženinidbe, ni rata, ni neprijateljstva, a večera će biti znak ljubavi bližnjega i prave slobode.

Ugledni anabaptist Menno Simonis zabranio je izrijeком svojim pristašama — Menonitima — prisizati, nositi oružje, ratovati, tužiti sudu.

Neke od ovih protestantskih zabluda 16. vijeka naučali su u 17. i u 18. vijeku engleski i američki baptisti, a u 19. vijeku i Švicar Samuel Hinko Fröhlich, Kalvinovac, koji se prozvao Nazarencem. Od njegovih pristaša su taj nauk donijeli u Ugarsku neki obrtnici (Ivan Denkl i Ivan Kropaček), kojima se u Budimpešti priključilo i nešto pismeniji Ivan Henčei. Ovaj sastavi vjerovanje (g. 1841.), kojega se drže i naši Nazarenci u Bačkoj, Banatu i u Srijemu.

Zovu se Nazarenci, jer da slijede čisti nauk Isusa Nazarenca. Kod nas zovu se Novovjerci, ma da tu nema nikakve »nove« vjere, kao što nema ni čistog nauka Gospodina našega Isusa Krista.

Nazarenci drže, da su samo oni pravednici, potom samo oni članovi nevidljive Crkve. Crkvene hierarkije nema, jer je pravilo vjere samo Sv. Pismo Novoga Zakona, koje svaki od njih može da tumači, jer je od Boga prosvijetljen. Priznaju Presveto Trojstvo i Utjelovljenje Sina Božjega, ali ne istočni grijeh, već koliko je rđav primjer. Od sakramenata primaju sv. krst, ali samo odrasli i u vodi što teče, i sv. večeru pod obje prilike kao znak, koji nas spominje sv. tijela i krvi Gospodinove. Čistišta nema, zato ni molitve za pokojne. Ali ni uopće usmene molitve nema, kao ni štovanja svetih, ni kipova, ni slika, ni određene zgrade (crkve) za bogoštovlje. Sastaju se u običnim kućama i čitaju Sv. Pismo Novoga Zakona. Žive strogo, ali ne poste. Jedini im je post: čuvati se od grijeha. Zabranjeno je: prisizati, nositi oružje, ići na sud, zabavljati

se, čitati svjetovne knjige i novine, baviti se politikom i znanostima. Ali zato treba činiti dobra djela, jer je blizu konac svijeta.

III. Hrvatska starokatolička crkva.

Luterov princip slobodnoga ispitivanja i tumačenja Sv. Pisma bez autoriteta Crkve: izgradili su Sociniani (koncem 16. vijeka) u čisti racionalizam, a enciklopedisti (18. vijeka) u potpuni naturalizam.

1. Liberalizam je u 19. vijeku primijenio ova načela svim pravcima ljudskoga življenja i dosljedno zaveo borbu protiv svakoga autoriteta: i Božjega i Crkvenoga. Mjesto Boga i objavljenih istina njemu su ciljem i načelom življenja: »humanitet« i »čovječanska prava«. Mjesto religije hoće da u ljudskoj duši zapremi ideal: »društvo«, »država«, »nacija«, »civilizacija«, »napredak« itd.

Jer je Crkva vjesnica Boga i inkarnacija autoriteta: liberalizam se svom snagom i svim metodama oborio na Crkvu, na njenu hierarhičku organizaciju, a naročito na Papu, pogotovu pak na njegovu nepogrješivost.

Besavjesno iskorišćavanje nacionalne ideje pripravljalo je zapadni raskol, pomagalo revolucioniranje crkvenih sabora 15. vijeka, a pospješilo je u velike i samu t. zv. »reformaciju« 16. vijeka. Liberalizam upotrijebio je tu inače visoku i plemenitu ideju, da pomoću nacionalnih crkvi razbije jedinstvo i autoritet katoličke Crkve.

Naravno, da je liberalizam vješto prikrivao svoje ciljeve. Skrovene namjere iznosio bi pod maskom demagoških krilatice. Govorio bi: Crkvu treba približiti duhu vremena, napretku, znanosti; treba računati s modernom demokracijom, te priznati i u Crkvi prava nižem kleru i svjetovnjacima, kako je to tobože bilo nekoć u prvim vijekovima kršćanstva; Crkvu treba sljubiti s narodom, treba voditi računa o narodnim potrebama i željama i u Crkvi, naročito gledom na jezik u kultu i sv. misi! treba i svjetovnjacima i duhovnicima

olakšati crkvene disciplinarne propise, naročito o postu, molitvi, ispovijedi, nerazrješivosti ženidbe, brevijaru, celibatu, i t. d.

2. Kako je liberalizam iznio i po gdjejoku zdravu misao, a u društvu je bilo i bolesnih pojava: stali su se za njim povoditi i neki katolici svjetovnoga i duhovnoga staleža. Sv. Stolica je od prvoga početka takvim katolicima predočavala, kako se nalaze na grebenastom tlu. Da se ne okliznu, dizala je Sv. Stolica svjetionike, koji će u moru magle liberalnih i modernističkih tendencija osvijetliti pravi put. Tako nam za rasuđivanje liberalizma, i modernističkih zabluda i pravaca, daju t. čna i jasna načela i uputstva enciklike: »Mirari vos«, Gregora XVI. (1832. god.); »Quanta cura«, Pia IX. (1864. god.); »Immortale Dei« Lava XIII. (1885. god.); i »Pascendi gregis« Pia X. (1907. god.).

Ali se na žalost gdjejoki katolici, i duhovnici i svjetovnjaci, nisu htjeli da drže crkvenih konstitucija. Vjera im je oslabila, jer su tražili sebe, a ne Boga. A sebeznalca prožima liberalizam i modernizam lako i potpuno. Pogotovu, ako vidi, da ga svijet, društvo ili država blagodatno prima. Za to je pak često puta dosta podesna fraza: na pr. »reforma«, »sloboda savjesti«, »narodna crkva« i t. d.

Tako je u 19. vijeku nastalo više »narodnih crkvi«. Izopćeni svećenik F. F. Chatel podigao je u svom stanu u Parizu (1830. god.): »francusku katoličku crkvu«. Suspendirani J. Ronge i Czerski osnovali su u Njemačkoj (1845. god.) »njemačku katoličku crkvu«. A jer je to ime »Deutsch katholisch« izašlo na zao glas, nazvali su protivnici papine nepogriješivosti u Njemačkoj svoje udruženje (1871. god.): »Starokatoličkom crkvom«. Međutim su antiinfalibilisti u Italiji pod vodstvom već davno suspendiranoga D. Pannelli pridržali naziv: »talijanska katolička nacionalna crkva«.

3. Po primjeru ovih zabluda, nastala su slična udruženja iza prevrata i u Češkoj i u Hrvatskoj. Onamo se zove: »Čehoslovačka crkva« (1920./21. god.), a kod nas: »Hrvatska starokatolička crkva« (1923. god.).

Obje su nikle iz istih izvora crkvenoga liberalizma, što je po Njemačkoj i Austro-Ugarskoj davno prije prevrata propagiran prema načelima J. H. Wessenberga, prvoga protagoniste crkvenoga liberalizma u tim krajevima početkom 19. vijeka.

U Hrvatskoj je tu akciju »reformnog pokreta« počelo nekoliko nezadovoljnih svećenika. Kao svuda, tako su i kod nas iznosili najprije (1919. god.) različne »savremene želje katol. nižeg klera«, naročito njegovo »materijalno obezbedenje«, »stari slavenski«, dotično »hrvatski jezik« u sv. misi, »demokratizaciju Crkve«, »fakultativno moljenje brevijara«, »ukinuće obvezatnog celibata« i t. d.

Kad je crkveno poglavarstvo otklonilo i zabranilo zah-teve, koji su protivni crkvenom uređenju, odbacili su ti svećenici (g. 1921.) celibat javno i stali služiti sv. misu po primjeru »čehoslovačke crkve« u živom jeziku.

Opomene i prijetnje crkvenih glavara ostale su bezuspješne, sablazan bivala je sve veća. Zato je na Božić 1921. god. proglašeno, da su kolovođe izopćeni.

Reformaši ustanovljuju na to »hrvatske katoličke župe« (u Zagrebu sv. Križa 1922. god.) i utječu se vlastima, da bi država njihovu »organizaciju« proglasila legalnom crkvom. God. 1923. održaju oni, makar malobrojni »hrv. katol. crkveni sabor« i proglašuju: »ustav hrvatske katol. crkve«. Napokon (o Božiću 1923. god.), da bi stekli državno priznanje i sve plodove toga, otpadaju od Crkve i formalno, i prelaze u »starokatoličku crkvu«, koju krste »hrvatskom«.

Nauk »Starokatolika« potpuno je u stopama liberalizma, jer je izrasao iz njemačkih liberalnih krugova i iz t. zv. »njemačke znanosti« (Hermesa, Günthera i dr.). Povrh toga je na nj utjecao duh protestantizma i raskolničke istočne crkve. Zabacivši primat rimskoga biskupa i njegovu nepogrješivost, otvorio je put privatnom rasuđivanju u vjerskim pitanjima. Tako je kod njih za kratko vrijeme uskoleban: ugled biskupa, usmene predaje, drugokanonskih knjiga Sv. Pisma, nauk crkve o »Filioque«, o općinstvu svetih, o bl. Djevici Mariji (dogma o Bezgriješnom Začeću zabačena je), o sv. misi kao žrtvi, o že-

nidbenim zaprekama (nerazrješivost ženidbe odbacuju), o privatnoj ispovijedi, zavjetima, (celibat u višim redovima je konačno zabačen), o konstituciji Crkve (svjetovnjaci gotovo izjednačeni sa klerom, a niži kler sa višim) i t. d.

Sigurno je dakle, da »Hrvatska starokatolička crkva« nije samo raskolnička već i krivovjerska. A ako bude ostala konsekventna načelima, na koje se postavila, nije isključeno, da postane i antikršćanska, kako je to već danas »čehoslovačka crkva«, koja poriče čak i božanstvo Kristovo i očekuje novoga »proroka« (vidi: Katekizam Dr. K. Farsky. 1922. god.).

Jedino je utješno, što u narodu ne nalazi odziva, kako je, vjerojatno, očekivala.

★

Izložene zablude, što si u novije doba, i kod nas krče putove, tako su jasne, da vjeri odanomu i teološki izobraženomu duhovnom pastiru ne može biti teško da pokaže:

a) kako »u katakombama nema onih novotarija, što ih propovijedaju jeretici« (Pio XI. hrvatskom hodočašću 30. V. 1925.);

b) kako te novotarije u svojim posljedicama ruše i same temelje kršćanskoga vjerovanja.

Tako neka duhovni pastiri i učine, kad bude trebalo upozoriti na pogibelj i odvrćati puk od zavodnika.

c) Ali će redovno biti mnogo uspješnija pozitivna metoda odbrane vjere: sistematski izlagati vjerske istine, otkrivati njihov sklad i ljepotu, upozoravati na vrela milosti Božjih, koje proizvode divne plodove vjerovanja i očituju unutrašnju snagu katoličke vjere u dobrim djelima i poštenom življenju vjernika.

Da! Iskustvo uči, da protivnici katoličke Crkve, ma koje vrste, nemaju nikakova uspjeha u župama i krajevima, gdje su vjernici dobro poučeni u kat. vjeri i gdje je katolički život bujan; gdje i duhovni pastiri i vjernici svijetlim primjerom i praktičnim radom dokazuju: istinitost, svetost i božansko podrijetlo katoličke Crkve.

d) Napokon treba da duhovni pastir mnogo moli za obraćenje nekrštenih i za uspjeh misija kod nezna-

božaca, kao i za zavedene i zalutale krštene ovce. A dođe li u priliku, da se s ovakima i sastane, neka se vlada tako, da i protivnik katoličke vjere vidi i oćuti: kako je katolički svećenik netolerantan spram zablude, ali pun samilosti, brige i djelotvorne kršćanske ljubavi spram zalutalih. Blago, strpljivo, dobrotivo, a ipak razborito i odrješito ponašanje spram protivnika vjere, pogotovu pak požrtvovna i dobra djela učinjena njima i njihovoj djeci — mogu uz Božju milost da stvore čudesa.

e) I vjerni puk naš katolički treba da zagrijemo, kako bi plamtio od kršćanske ljubavi i žarko uzdisao Gospodu: i da se obrate nevjernici i da se vrate u Majčino krilo bivši katolici, raskolnici i krivovjerci.

U tu svrhu preporučamo usrdno, da se svećenstvo u svojim propovijedima sjeća požrtvovnih misija kod neznabožaca i da potiče vjernike, kako bi što god doprinijeli, da ovo božansko djelovanje katol. Crkve što bolje uspijeva.

Jednako preporučamo toplo: »Apostolat sv. Ćirila i Metoda«, da se u narodu našem proširi, kao što preporučamo uopće nastojanje i rad oko obnove crkvenoga jedinstva, naročito rastavljenih pravoslavnih kršćana sa katoličkom Crkvom.

Molimo se toplo i postojano, da se ispuni želja Gospodinova i nastojanje Njegova Namjesnika, da što prije bude jedno stado i jedan pastir.

f) Najmlađim pak »reformatorima«, koji ostavljaju katoličku i apostolsku rimsku Crkvu, pozivajući se na prve vijekove kršćanstva, bit će zgodno istaknuti: *α*) da se baš u novije doba protestantski stručnjaci (na pr. Harnack) slažu s katoličkim naučnjacima, gledom na starinu Sv. Pisma Novoga Zakona i gledom na prvu organizaciju Crkve; *β*) da čitave grupe protestanata iznovice primaju stare kršćanske dogme, katoličke obrede, sv. misu, ispovijed, i t. d. Tako na pr. anglikanci visoke crkve »High Church«: Puseyisti ili Ritualci već odavno (amo je pripadao prije obraćenja i veliki kardinal New-

mann); a od prevrata (1918. god.) zanose se neki njemački protestanti (M. Hansen, Bronisch, Wesenberg, i dr.) za idejom »Hochkirche«, koja zahtijeva episkopat, sakramente, privatnu ispovijed, molitve, monaško življenje (za kojim žali i Harnack), evangelički brevijar i t. d. Dne 31. X. 1922. otvorena je generalna skupština ovog »katoličkog luteranizma«, koja je počela sa ceremonijama, nalik onima u katoličkoj sv. misi. U brevijaru pak, što su ga izdali, ima za srijedu III. adventske nedjelje molitva, uzeta od katoličkog pisca Ljudevita od Granade, u kojoj se bl. Djevicu Mariju naziva »čudom«, za koje kršćanstvo treba da hvali i blagosiva Boga, i t. d. Više takovih zanimljivih iznenađenja možemo naći u njihovom organu »Hochkirche« u isto doba — kad bivši katolički svećenici ustaju protiv takovih drevnih institucija sv. katoličke Crkve, a da ipak ističu, kako oni zastupaju staru Kristovu Crkvu prvih vijekova.

F. O lošoj i dobroj knjizi.

Kao što se naustice može vjeri pomoći i odmoći, jednako, još i više, može da joj koristi, ili da je štetuje štampano slovo. Ono prodire, kamo ne može da prodre grlo. Ostaje, i kad se izgubi glas. Djeluje dublje i trajnije, jer uzbuđuje duh na osami, kad može, da se u misao uživi i srcem da se za njom zanese. Vješto izgrađeno štivo uvlači se u dušu, kao zrak u pluća, a da i ne mislimo, i ončas da i ne čutimo njegova djelovanja. Ono postaje nečujnim učiteljem i nevidljivim savjetnikom. Da i ne opažamo, djelujemo i živimo po njemu. Njegove misli slile su se s našima, njegova čuvstva uzbudila su naša. Tako iza nekoga vremena držimo, da su te misli, ta čuvstva originalno naše uvjerenje, vlastita naša svojina. Knjiga je transformirala naš ja — u rdavijeg ili u boljega čovjeka.

1. Tu golemu moć knjige, tu idejnu vlast štampe na ljudski duh, tu silnu snagu štiva na vjerski i moralni, na kulturni i socijalni uzgoj i razvoj pojedinca i društva: cijenila je Crkva odiskona, jednako kao i živu riječ, prema nauku sv. Pavla (II.

Sol., 2, 14.): »Tako dakle, braćo, stojte i držite predaje, koje ste naučili bilo iz govora, bilo iz pisma našega.«

Zato je Crkva počam od apostolskih otaca i prvih apologeta, nesamo usmeno, već i pismeno učila i branila nauk Kristov. Nepregledna crkvena literatura od dvije tisuće godina svjedok je, kako je Crkva neumorno i brižno izgrađivala i pomagala, najprije prepisivanjem i kasnije štampanjem, religioznu, moralnu, naučnu i uopće dobru i plemenitu knjigu kod svih naroda, do kojih je doprla.

2. Ali je Crkva po svojoj zadaći, po svom pravu i dužnosti, da nauča Kristov nauk (Mat. 28, 19.; Marko, 16, 15.) i da ga neprevarno i neokrnjeno čuva (I. Tim. 6, 20; II. Tim 2, 16.), od prvoga časa zdušno i odrješito bdjela i nad tim, da od vjernika otkloni utjecaj loše knjige, koja bi mogla da potrese njihovom vjerom i čudoredem, a po tom i njihovim vječnim spasenjem.

Racionalističke i liberalističke ideje, što ih akatolička knjiga i štampa sistematski širi, podgrizaju i razaraju Božji i crkveni autoritet, mračne i mute pomisli na svrhunaravno i vječno. Zamamno predočivanje isključivo zemaljskih ideala, a naročito uzbuđivanje nižih strasti za čutilnim čarima, smućuje volju i slabi otpornu snagu protiv sebičnosti i opaćine. Samovoljno i pristrasno upotrebljavanje Sv. Pisma i izlaganje crkvene povijesti hoće da ruši temelje Crkvi. Zloporaba različitih ishitrenih hipoteza i nedokazanih teorija iz područja znanosti i filozofije ide na to, da tobože kao nepobitni rezultati znanosti obore kršćanski nauk. Dodajmo k tomu: ciničko izrugivanje zvaničnih predstavnika Crkve, pakosno iskorišćavanje ljudskih mana i grijehaka katolika, simpatično i samilosno crtanje nemoralna, zločina, samoubijstva, i t. d.: i svakomu mora da je očito, koliki su to nebrojeni zarazni bacili, što, knjigom i štampom sijani, slabe vjeru i potkapaju moral.

Protiv takvih knjiga i protiv takove štampe mora da Crkva ustane svom energijom. Ona je od Boga zvani čuvar vjere i morala. To joj nalaže prirodni i evandeoski zakon. To zahtijeva i sama dobrobit kršćanskoga

društva. To je njezina misija na zemlji. Djela apostolska (19, 19.) i svakolika njena povijest, dokazuju nebrojenim primjerima, da se ona toga ne može da odreče, a da ne prestane biti, što jest. Lav. XIII. obrazlaže tu misao u konstituciji »Officiorum ac munerum« (od 25. I. 1896.) i kaže: »... rimski su se biskupi postojano brinuli osobito oko toga, da ljudsko društvo odbrane od zabluda misli i skvarenosti ćudoređa, od te dvostruke nesreće i propasti država, što se običaje da rada i rasijava lošim knjigama«.

3. Ali, dok Crkva energično brani čistu objavljenu vjeru i kršćanski moral od zlih knjiga, koje taj sveti amanet kužnim svojim otrovom truju: nije ona nikako protiv razvoja zbiljske znanosti i istinske umjetnosti. Što više, ona ih sama kultivira i na sve načine pomaže njihovo napredovanje. To potvrđuje povijest kršćanske kulture, kojoj je Crkva udarila temelje, i u svakoj gotovo struci njenog razvoja zabilježila svoju djecu među prve korifeje. I to je razumljivo, jer Crkva, kako veli sabor vatikanski (sess. III. c. 4.) »znade i ne prezire koristi, što se od njih (znanosti i umjetnosti) izlijevaju u ljudsko življenje; dapače ispovijeda, da one, kao što su proizašle od Boga gospodara znanosti, tako da, ako se pravo obrađuju, pomoću njegove milosti privode k Bogu. I zaista, ona ne zabranjuje, da se ove nauke služe svaka u svom opsegu vlastitim principima i vlastitom metodom; nego priznajući ovu pravednu slobodu stara se pomnivo, da ne primaju u se zablude protivno božanskoj nauci, ili da prešavši vlastite granice zauzmu i pobrkaju ona, što pripadaju vjeri«.

4. Prema tim načelima izdavala je Crkva kroz vijekove svoje propise o knjigama.

Danas su na snazi pravila, što ih o prethodnoj cenzuri i zabrani knjiga iznosi Crkveni Zakonik u kanonima 1384—1405. i kazne u kanonu 2318.

a) Za određene knjige propisala je Crkva prethodnu cenzuru t. j. odredila je, da se ne smiju izdati, dok ih nadležni crkveni poglavar ne ispita i ne odobri, te izdanje ne dozvoli.

U kanonu 1385. i dalje točno je navedeno, koje se knjige ne smiju izdati bez prethodne cenzure i koja je crkvena oblast nadležna, za cenzuru.

Knjige izdane bez propisane prethodne cenzure nisu zabranjene, osim da je to izrijeком određeno u crkvenom pravu gledom na pojedine vrste knjiga. A ovo je izrijeком određeno u kanonu 1399., n. 5.:

α) za knjige Sv. Pisma, za bilješke k Sv. Pismu, i za tumačenje Sv. Pisma;

β) za prijevode Sv. Pisma u narodni jezik;

γ) za knjige i knjižice, koje sadržavaju nova ukazivanja, nove objave, nova viđenja, nova proročanstva, nova čudesa, ili koje uvode nove ma i samo sukromne pobožnosti.

Kaznu, za povredu propisa o prethodnoj cenzuri knjiga, kazuje kanon 2318., §. 2.

b) Crkva zabranjuje općim zakonom mnogo vrsta knjiga. Koje su to vrste, navodi točno kanon 1399. Pored te općene zabrane, ima i posebna, kad naime crkveni poglavar zabrani naročitim rješenjem pojedinačnu knjigu. Knjiga, što je naročitim rješenjem zabrani Sv. Stolica, dolazi u popis zabranjenih knjiga (Index librorum prohibitorum).

Zabrana knjiga, bila općena ili posebna, ima taj učinak, da se bez propisane dozvole, knjiga ne smije ni izdati, ni čitati, ni pridržati, ni prodavati, a ni saopćiti drugomu, bilo na kojigod način.

Kaznu za povredu propisa o zabrani knjiga izriče kanon 2318., §. 1.

5. Neka dakle duhovni pastiri prigodice pouče vjernike:

a) o utjecaju knjige i štampe uopće;

b) o vlasti Crkve, da uzme u zaštitu vjeru i čudoređe;

c) o propisima, što ih je Crkva izdala gledom na knjige i štampu, prema potrebi vjernika;

d) neka ih svom snagom odvrćaju od loše stampe i knjiga škodljivih vjeri i čudoređu;

e) neka ih jakim razlozima i punim zanosom oduševе za dobru katoličku štampu.

6. Dobra knjiga i dobra štampa daje duševnu snagu i duhovnu utjehu; vrstan je savjetnik, vod i učitelj; najbliži i najodaniji prijatelj. Ona otkriva prikrivene, a pakosne težnje katoličkih protivnika; upozorava na otrovni bacil i t. zv. neutralne štampe; suzbija, ograničuje i liječi zarazu, što je akatolička štampa sije u ljudska srca. Katolička knjiga i štampa najbolji je apostol — pomagač duhovnomu pastiru, jer zađe i onamo, kamo dušobrižnik ne može, i ostaje da blago djeluje i ondje, gdje je njegov lični utjecaj prestao. Kao pravi misionar, katolička je štampa glasnik istine, branitelj vjere, pobornik za duhovno napredovanje vjernika (Austrijski biskupi 1885. god.). Dužnost, podupirati i širiti katoličku knjigu i katol. štampu ide danas u red prvih zadaća, što vežu duhovnoga pastira. Velimo naročito danas, kad je tolika nestašica klera, te nadbiskupija potrebuje toliko valjanih radnika.

7. Zato izrijekom i najtoplije opominjemo savkoliki kler, da se sav založi, kako bi nam nedostatak svećenika barem donekle naknadile dobre knjige i katolička štampa.

Naročito i izrijekom preporučamo djelovanje društva sv. Jeronima, Hrv. Bogoslovske akademije, Hrv. katol. narodnoga saveza, Pijevoga društva, Knjige katol. života (naklada dr. Markulin) kao i crkvene i nabožne časopise.

Kad smo dozvolili ili čak i naložili, da se koje od ovih ili sličnih izdanja naruči za župsku knjižnicu iz crkvene blagajne: neka se to izvrši. Ako je naloženo, a crkvena blagajna nikako ne može radi svoga siromaštva da izdanje nabavi: treba da to ravnatelj crkve izrijekom obrazloži nadb. duh. stolu.

8. Knjige župne knjižnice treba da se drže u određenom ormaru uz točan popis svih knjiga. Svaki prirast treba unijeti u popis. Za knjige, posuđene iz knjižnice, treba da se vodi posebna bilježnica, u koju valja zabilježiti: kada i komu je knjiga posuđena i kada je vraćena. Duplikati mogu se dati drugim župnim knjižnicama uz odštetu, a siromašnijim i bez nje, kad one takve knjige nemaju.

Prigodom kanonske vizite treba i to nadzirati i o tom izvijestiti, da li je sve u redu.

9. Ako je moguće, neka se za upotrebu župljana polako sabire zasebna »katolička knjižnica«. Ovom bi mogli upravljati pod nadzorom župnika ili njegova zamjenika koji od starješina ili koji član kanonski osnovanoga vjerskoga društva ili organizacije.

Možda je moguće, da se uz »Katoličku knjižnicu« osnuje i »katolička čitaonica«, koja bi se brinula, da župljani uz katol. knjige čitaju i katol. časopise i listove.

Katolička čitaonica mogla bi da postane stjecištem katolika i prirodnim mjestom za katoličke sastanke i katolička predavanja.

Bez dobrih knjiga i bez katoličke štampe propadat će nam ideali, požrtvovnost, ljubav i polet za dobro — a iz dana u dan slabit će i sama vjera.

DIO DRUGI.

O crkvenom učiteljstvu.

Objavljena vjera je izvor i temelj kršćanskomu življenju, uslov za vječno spasenje, koje ne može da se izostavi. Sv. Ivan Hrisostom (Hom. 34. in Math. Brev. 30. VI.) veli, da, ako je potrebno, valja izgubiti sve: i imanje i zdravlje i isti život, samo ne vjeru: jer ćeš sve to opet steći s većom slavom, samo ako nju uščuvaš.

Ali se kršćanska vjera ne prima u baštinu rađanjem.

Zato je Božanski Spasitelj osnovao katoličku Crkvu, da u njoj i po njoj, dok je svijeta, nastavlja djelo, što ga je započeo za življenja na zemlji. »Vječni Pastir i Biskup duša naših, da bi učinio spasonosno djelo otkupljenja neprestanim«, uči sabor vatikanski (Sess. IV. Consist. dogm. I. de Ecclia Chr.), »odlučio je izgraditi svetu Crkvu, u kojoj da se kao u domu Boga živoga zadržavaju svi vjernici vezom jedne vjere i ljubavi«.

U Crkvi, u mističkom svomu tijelu, navraća i primjenjuje svakom pojedinom članu sam Isus Krist plodove svoga otkupljenja, što ga je izvršio žrtvom na križu. Apostoli i njihovi nasljednici biskupi, sa prvakom sv. Petrom ili Rimskim Biskupom, samo su sluge Kristove i djelateli tajna Božjih (1. Kor. 4, 1.). Da bi bili dorasli, da budu poslanici mjesto Krista (2. Kor. 5, 20.): Gospodin, komu je dana sva vlast na nebu i na zemlji, šalje ih, kao što je Njega poslao Otac; daje im Duha Svetoga (Iv. 20, 21.), da naučavaju sve narode krsteći ih u ime Oca i Sina i Duha Svetoga, učeći ih, da drže sve, što je On zapovjedio (Mat. 28, 19.—20.). A da nauk Njegov ostane kroz sve vijekove čist, cjelovit i nepogrješan: ostaje On s njima u sve dane do svršetka svijeta (Mat. 28, 26.) i moli

Oca, da im dade drugoga tješitelja, Duha istine, da ostane s njima do vijeka (Iv. 14, 16.—17.). Zato je njihov ugled tolik, kolik je i samoga Krista, jer On reče njima i zakonitim njihovim nasljednicima: »Tko vas sluša, mene sluša, i tko vas prezire, mene prezire. A tko mene prezire, prezire Onoga, koji je mene poslao« (Luk. 10, 16.).

Očito je dakle:

a) Da je »Krist Gospodin blago vjere povjerio Crkvi, da ona pod sveudiljnom pažnjom i zaštitom Duha Svetoga objavljeni nauk sveto čuva i vjerno izlaže (C. Z. k. 1322. § 1.).

b) Da prema tomu nije nikomu dopušteno da naučava riječ Božju, ako ga za to nije poslao zakoniti glavar, bilo naročitim ovlaštenjem, bilo da mu je povjerio službu, u kojoj je već po kanonima i dužnost da propovijeda (Isp. C. Z. k. 1328.).

c) Da je »pravo i dužnost Crkve, da naučava sve narode evandeoski nauk, nezavisno bilo od koje građanske vlasti« (C. Z. k. 1322. § 2.). Dosljedno: oni zakoni, kojima se to pravo Crkve krnji i sloboda njena skućuje: nemaju moći da vežu dušu, jer su nepravedni i jer su protivu zakona Božjega.

d) Nasuprot, da su »svi po Božjem zakonu dužni valjano izučiti evandeoski nauk i prigrliti pravu Crkvu Božju« (C. Z. k. 1322. § 2.).

Ovako je Crkva vazda naučala i toga se u praksi držala od apostolskih vremena.

Danas vrši Crkva poučavanje u vjeri redovno:

- A) katehetskim obučavanjem;
- B) propovijedanjem i
- C) naročitim poslanjem.

PRVA GLAVA.

Katehetsko obučavanje.

I. Koja mu je zadaća?

»Što je više, nego upravljati dušama, nego izgrađivati značaj mladeži? Onoga, koji umije izobražavati dušu mladića,

držim odličnijim jamačno od svakoga slikara, jamačno od svakoga kipara, i od svih ostalih takove vrste« (veli sv. Ivan Hrisostom In. c. 18. Math. hom. 60. Brev. J. B. de la Salle). A baš to je zadaća katehetskoga obučavanja: bitno pripomoći, da se od nejake djece razvije što više čvrstih kršćanskih značajeva. Mučan posao, ali častan i zaslužan, i pred Bogom i pred ljudima.

1. Prva je dužnost katehetskoga obučavanja: poučiti i naučiti, djecu i odrasle, vjerske i moralne istine.

Poradi nepoznavanja objavljenoga nauka, prigovaraju mu mnogi. Neznaju mu unutrašnjega sklada i ljepote, ne vide uzvišenosti njegove nad svim ljudskim znanjem, ne shvataju, da je baš on produbio, usavršio i raširio ljudsku kulturu. Tako je njima skroveno, da je kršćanstvo u interesu, a ne u protivnosti sa ljudskim napretkom; da bi bez njega čovječanstvo u bizo palo u zablude, kakove su izjedale narode prije Krista. I sadašnjica da svjedoči, kako narodi, koji u svojoj jezgri nemaju srži kršćanstva, naprosto venu i ginu.

2. Ovo točno poznavanje kršćanskoga nauka, mora da nesamo utvrdi vjeru, već ono mora da djeluje i na volju i na čuvstvo vjernika. Ono mora da mu postane pravilom života. Nije dosta znati, da treba i što treba činiti, već treba i htjeti učiniti, i doista i izvršiti. I to nesamo jednom već i postojano, uvijek. Treba se naviknuti. To će reći: čovjeka valja uzgajati. Evo druga bitna dužnost katehetskoga obučavanja.

Sigurno, da je učitelj, koji nije ujedno uzgajatelj, promašio svoj cilj. Jer na što nauk, što ga usađuje ili kalami u srce, ako ne prožme čitavo ljudsko biće, ako ne postane načelom življenja i pravilom djelovanja! Kršćanski nauk mora da probudi u ljudskoj duši, da razvija i ojača sve dobre sklonosti, a da potisne, obuzda i oslabi zle. Vježbanjem i pomaganjem, poticanjem i upravljanjem u vršenju dobrih djela treba da katehetska obuka sabere u kršćanina bogatstvo energije i trajnu dispoziciju: da mu kreposni čin bude lak, da mu je želja činiti dobro, a izbjegavati zlo posto-

jana, da se kreposno djelo izvodi gotovo spontano, dok protiv grješnoga čina da u duši nastane prava uzbuna.

Da bi mogao djelovati na pojedinca, mora uzgajatelj da proučava svakoga napose, da sluša njegovo bilo, da prodre u njegovu dušu, da shvati njegove osobine. Prema tim njegovim ličnim osobinama treba da promisli i da iznađe zgodan način, kako će djelovati na njegovu dušu. Ali u svakomu događaju mora da, kao Kristov službenik, postupa sa svakim pojedincem s onom očinskom ljubavi, onom dobrostivošću, onom strpljivošću, kojom su se proslavili Sv. Petar Kanisije, Sv. Franjo Saleski, Sv. Ivan de la Salle, i toliki drugi veliki kršćanski uzgajatelji.

Kao što uzgajanje treba da počne od najranije mladosti, tako treba da se nastavlja sve do časa, kad svaki sam znade i hoće, da sebe dalje sam uzgajanjem usavršava. Za to ga treba pripravljeti. Pogriješka ne smije da ga poništi, jer svaki čovjek može da savlada svaku svoju manu. Dašto, za to treba snage, da, prave sile protiv vlastite sebeznanosti, i protiv zamamnih draži svijeta. Vladati sobom nije igračka. »Kraljevstvo nebesko trp nasilje« (Mat. 11, 12.). Ali tko hoće, da pobijedi, mora htjeti da umre (Iv. 12, 24.—25.). Ako i je čovjek sam po sebi slab, opet je sigurno, da nije prirodi rob svojih slaboća. Naprotiv, baš te slaboće mogu da iz njega stvore heroja, kad se postojano slobodnom voljom bori protiv njih. Ne brzo, ali malo po malo, jačanjem duševnih sila za otpor protiv zla, i vježbanjem dobrih sklonosti za krepost. Kao što se u gimnastici vježba stupanj po stupanj, dok se ne stekne gipkost, spretnost i navika: tako čovjek postupnim savladavanjem svojih rdavih strasti postaje gospodarom samoga sebe i gospodarom svoje budućnosti. To je unutrašnje oslobođenje: sloboda od vlastitih slaboća.

Ovaka jaka volja izrađuje onda lako svoju ličnost, svoj individualitet. Takav se čovjek ne obazire na »masu« i na »svijet«: što će reći; ali se ne podvrgava ni pakosnim strastima i kukavnim slaboćama u sebi: što one žele. Takovoj su

ličnosti mjerilom jedino vječna načela, što ih je donio Sin Božji. Ali se ta ne mijenjaju. Zato takova ličnost i ne može da bude »trska, koju vjetar ljulja«, ni »čovjek obučen u meke haljine« (Mat. 11, 7.—8.). Ovako izgrađena ličnost: to je kršćanski značaj.

3. Ovom idealu kršćanskoga uzgajanja nije se moguće ni približiti bez obilate milosti Božje. »Niti je onaj što, koji sadi, ni onaj koji zalijeva, nego Bog, koji daje da raste« (1. Kor. 3, 7.). Zato katehetsko obučavanje mora da ima vazda na pameti, kako je za duševno napredovanje pored ispitivanja savjesti bezuslovno potrebna molitva. Kršćanin mora da nauči razmišljavati i sabrano moliti. Razmišljavanje (meditatio) i Bogu odana molitva može da, pored suzbijanja zlih naklonosti, razvije dvije temeljne kreposti: kršćansku poniznost i svrhunaravsku ljubav k Bogu i bližnjemu. A to su stožeri kršćanskoga značaja.

4. Napokon ne smije katehetsko obučavanje nikada da smetne s uma, kako je za uzgoj glavno: zor, a to je: dobar primjer. Dijete treba da se obikne poštovanju Boga i pobožnosti davno prije, nego li što zna i shvati riječ i pojam vjere i ćudoređa. Jednako treba da gleda primjere umjerenosti, pravednosti, požrtvornosti, vršenja dužnosti, reda, zaposlenosti itd., a da možda i ne zna reći, već samo oponašati ove kreposti. Smisao za istinitost, plemenito srce, koje ne zadaje drugom jada, već mu sprema radost, bojazan pred svim, što sluti na nečistoću: sve to i drugo brže će i sigurnije naučiti dijete gledajući uzore, i uz kratku opomenu, nego li slušanjem duljih rasprava. Zato će i katehetsko obučavanje biti jamačno uspješnije, kad se oslanja na dobre primjere. Dakako iz Sv. Pisma, iz povijesti, iz dnevnoga življenja — ali najsavršenije će djelovati na uzgajanje uzoran primjer samoga uzgajatelja, žive njegove okoline i žive okoline djeteta. Od kolike je znamenitosti takav primjer, izriče Gospodin, kad u velikoj svojoj brizi za djecu, govori i tešku riječ: »A tko sablazni jednoga od ovih malenih, koji vjeruju u mene, bolje bi mu bilo da mu se objesi mlinski kamen o vratu njegovu i da potone u dubini morskoj« (Mat. 18, 6.).

II. Znamenitost katehetskoga obučavanja.

Braćo u Kristu! Naumice je nešto opsežnije predočena zadaća katehetskoga obučavanja. To je zato, jer mi je na srcu, da obratim osobitu pažnju ovoj ne lakoj, ali jednoj od najznamenitijih dužnosti našega zvanja.

O dobroj katehizaciji zavisi buduća generacija naših vjernika. Svaki od vas rad je reći: ponosim se, Bogu hvala, s mojim župljanima. Jer vjernike imamo, kakve si uzgojimo — a taj kršćanski uzgoj jedino je moguć sistematskom i metodičkom katehizacijom. O savjesnom poučavanju vjerskih i čudorednih istina, o jačanju volje i uzgajanju katolički religiozne duše, o dobrom vašem primjeru: zavisi i primanje sv. sakramenata i bogočašće i vršenje Božjih i crkvenih zapovijedi i sve drugo, u čemu se očituje živa i tvrda, stalna i cjelovita vjera. Recimo otvoreno: o katehizaciji zavisi vjerska svijest i moralna vrijednost naroda. Bez toga nema trajnoga duhovnoga obnovljenja, bez toga nema jakih moralnih snaga, bez toga nema istinskog i dubokoga vjerovanja — jer cio vjerski i moralni život nema čvrstoga temelja. Časovito čuvstvo, što ga uzbuđi prikladna propovijed, dobra odluka, što je stvore gorljive misije, nebrojene milosti, što ih dnevno sipaju izvršene sv. mise, sv. sakramenti i sakramentali: sve to bezbrojno blago divnoga milosrđa Božjega, sve to ne donosi onoga velikoga ploda: ako katehizacija nije ispunila svoju načelnu i stožernu zadaću.

Obrnuto: iskustvo uči, da se u eventualnoj krizi ili čak i u lomljavi duševnoga življenja redovno zapažaju blagoslovne posljedice nekadašnje dobre katehizacije. Za to su liberali (naročito slobodni zidari) napeli svu snagu, da »sekulariziraju« školu. Znadu protivnici vjere, da će svijet (eventualno) dekristianizirati samo onda, ako potjeraju svećenika iz škole. Škola je arena, kako veli poznata riječ, gdje se bje boj o pogledima na svijet, gdje se osvajaju i odvajaju duhovi.

Za tu žestoku borbu protiv protivnika katoličke vjere, mora da je spreman i naš katolički puk. A sigurno i jest, gdje god je do sada bila katehizacija kako treba. Poučeni ka-

tolici znadu i bez daljnega obrazlaganja, što to znači: izbaciti svećenika iz škole. Jer u takvih katolika nije vjera samo čuvstvo, već — uvjerenje. I to uvjerenje, za koje se daje i podnosi sve, jer nema većega blaga, što bi ga njihova djeca mogla da izgube: nego redovno katehetsko obučavanje.

Kolika je onda krivnja, i pred Bogom i pred narodnom budućnosti, ako se nađe tko, koji ne upotrebljava divnu prigodu, da u nježnim srcima nevine mladeži, u školi i izvan škole, utvrđuje sv. vjeru, sv. krstom primljenu i sv. sakramentima ojačanu.

Velimo: »u školi i izvan škole« zato, jer je sigurno, da će mladež, u školi dobro katehizirana, zavoljeti kršćanski nauk, da će biti ponosna na svoju vjeru, i na poznavanje svoje vjere, i da će — i nakon svršene redovne škole — radosno dolaziti na kršćanski nauk, kad to duhovni pastir odredi. A kako bi se onda diglo moralno vladanje naše mladeži!

Braćo! Sam Gospodin Isus Krist povjerio nam je »djecu«, da je dovodimo k Njemu. Djeca vole dobroga Božanskoga Spasitelja. Samo im Ga treba pokazati. I letit će k Njemu... »Pustite djecu, neka dolaze k meni, i ne branite im; jer je takovih kraljevstvo Božje« (Mark. 10. 14.).

III. Crkvena načela o vjerskom obučavanju u školama.

a) Duhovni pastiri treba da pouče vjernike, kako Crkveni Zakonik izrijekom ističe, dašto po prirodnom i božanskom pravu, da su roditelji uopće teško vezani brinuti se oko religioznog i moralnoga uzgajanja djece (k. 1113.). A što se tiče škola, veli C. Z. (k. 1372. § 1.): mora da su svi vjernici od djetinjstva tako obučavani, da im se nesamo ništa ne predaje, što bi bilo protivno katoličkoj vjeri i ćudoređu, već da religijsko i moralno obučavanje bude na prvome mjestu. Pravo pak i tešku dužnost oko kršćanskoga uzgajanja djece da nemaju samo roditelji, već i svi oni, koji zauzimaju njihovo mjesto (k. 1372. § 2.).

b) Zato mora da se u svakoj osnovnoj školi daje djeci religijsko obučavanje prema njihovoj dobi (k. 1373. § 1.).

A mladež, što polazi srednje i više škole, treba da se izobražava u religijskoj nauci. Ordinariji mjesta brinut će se, da tu zadaću vrše svećenici, koji se odlikuju gorljivošću i naukom (k. 1373. § 2.).

c) Crkva zastupa gledom na škole prirodno i božansko pravo katolika. Prema tomu ona zahtijeva za svoje vjernike katoličke škole, gdje će katoličko vjerovanje i katolički moral biti u cjelokupnom obučavanju dosljedno obučavan i provadan. Katolička djeca neka ne polaze škole akatoličke, neutralne i mješovite (k. 1374.). Zato Crkva ima pravo osnivati škole bilo koje struke, nesamo osnovne, već i srednje i više (k. 1375.), kao i sveučilišta (k. 1376.). Dapače, ako nema osnovnih i srednjih škola, u kojima bi se religijski obučavalo prema k. 1373., treba se brinuti, da se podignu. To je dužnost osobito Ordinarija mjesta, a vjernici treba da Ordinariju u tomu pomažu prema svojim silama, i da se takve škole izgrade i da se izdržavaju (k. 1379. § 1. i § 3.). Želja je Crkve, da se prema potrebi osnuje i katoličko sveučilište (k. 1379. § 2.).

Ipak ordinarij mjesta može da prema uputstvima Sv. Stolice rješi, da se u nekim prilikama i uz neke uslove, koji otklanjaju pogibelj previjere, tolerira i mješovita škola. (k. 1374.)

d) U svakom događaju pripada Crkvi, da u školi bilo koje vrste svojim autoritetom nadzire religijsko obučavanje mladeži (k. 1381. § 1.). Ordinariji mjesta imaju pravo i dužnost bdjeti nad tim, da se ni u kojoj školi njihova teritorija ništa ne predaje ili ne zbiva, što je protivu vjere i ćudoređa (k. 1381. § 2.). Jednako imaju Ordinariji pravo, da odobre učitelje vjere i vjerske udžbenike; kao i pravo zahtijevati, da se iz razloga vjerskih i moralnih uklone kako učitelji vjere, tako i vjerski udžbenici (k. 1381. § 3.). Uopće u svim školama i uzgojnim zavodima (oporavilišta, patronati i t. d.) mogu Ordinariji ili sami ili po svojim zamjenicima da čine posjetu, gledom na religijsko i vjersko obučavanje.

IV. Katehetsko obučavanje u našim školama.

a) Kako je u našim državnim školama do danas bilo priznato pravo Crkve gledom na religijsko i moralno obučavanje

vanje mladeži: propisala je crkvena oblast u sporazumu sa zemaljskom vladom 1905. god. vjeronaučnu osnovu za sve vrste škola.

Ove su se osnove dužni držati svi duhovnici, kojima je povjereno obučavanje mladeži, dokle god nadležne zakonite vlasti ne uvedu kakovu promjenu.

b) Gdje nema samostalnih kateheta, mora da katehizaciju vrši župnik (upravitelj župe) ili njegov zamjenik. I to mora da se vrši redovno, kako bi se nauk vjere prema osnovi sistematiki i metodički obradio. Duhovni pastir neka si tako sastavi dnevni red, da, bez teškog i znamenitijega razloga od samoga toga predavanja, ne propusti ni jednoga sata. Za svaki sat katehetskoga obučavanja odgovoran je duhovnik Bogu, narodu i nadležnoj vlasti.

c) Svi, koji predaju nauk vjere u školama, dužni su se savjesno pripremiti za pojedinu katehizaciju. U prvom redu treba da predavanja prožima crkveni duh i zadaća, što je katehetsko obučavanje uopće mora da ima. Zatim treba da se i metodički obrađuju prema dobi mladeži i prema građi, što treba da se pretrese. Napokon predavanja mora da su praktična, to znači, da konkretno imadu pred očima životne prilike mladeži, kakove su u ovom stadiju i kakove će otprilike da budu u kasnijem njihovom življenju. To je nauk za život, načela njegova mora da se ukorijene na dnu duše svakoga pojedinca, nežna savjest mora da ih čovjeku iznese pred oči u svakoj prigodi njegova življenja i djelovanja. Zato ta predavanja ne smiju da budu ni samo pukoteorisanje, kao ni samo pustomoralisanje; kao što ni metodički ne smiju da su jedino recitiranje udžbenika ili jedino učeno raspravljanje ili jedino zabavljanje učenika sa manje više zanimljivim anegdotama ili šalama.

d) Da bi se visoki cilj katehetskoga obučavanja što sigurnije postigao, treba da samostalni katehete održe svake nedjelje i jednu ekshortu. Zadaća je toj ekshortaciji, da kršćanski nauk prema potrebama i prilikama nadopuni i pro-

vede ga u praktičnom katoličkom življenju. Ako mladež ne bude praktički provodila katoličko življenje, prema crkvenoj godini u različnim njenim fazama: opravdana je bojazan, da su predavanja, makar možda i zvučna, ostala samo riječi bez pravoga ploda.

e) U ovom nastojanju za praktičnim plodovima katehetskoga obučavanja, mnogo će koristiti, ako se u osnovnoj školi uvede koja nabožna bratovština, a u srednjoj Marijina kongregacija. Želimo, da bi kateheti poslušali i ovaj naš savjet.

f) Prema duhu C. Z. (k. 1373. § 2.), da bi se za samostalne katehete lakše odabralo gorljive i naučnije svećenike: propisani su za njih i naročiti ispiti. Ovi ostaju i nadalje.

g) Crkveni nadzor, da se katehetsko obučavanje u svakom pogledu savjesno i časno ispunjava: neka vrše na selima dekani, a u gradovima i srednjim školama naročiti od nas imenovani nadzornici.

V. Katehetsko obučavanje u crkvi i izvan škole.

Bez obzira na katehetsko obučavanje u školi ili pored toga obučavanja, daje Crkveni Zakonik duhovnim pastirima neke propise za katehetsko obučavanje djece i odraslih (k. 1329.—1336.).

Ako se u školama predaje kršćanski nauk (prema k. 1373.): važit će ovi propisi naročito za djecu, koja iz bilo kojih razloga ne polaze škole, i za odraslije, koji su svršili osnovnu, a ne polaze srednje škole.

Ako li se u školi ne predaje nauk vjere, obvezatno i sistematski, kao glavni predmet: bit će ovi propisi C. Z. jezgra, na osnovi koje treba kršćanski obrazovati katoličku djecu ovakvih škola, koja bi inače ostala bez kršćanskoga nauka o vjeri.

U svakom događaju činjenica je: da je »vlastita i ponajveća dužnost osobito duhovnih pastira, da se brinu oko katehetskoga poučavanja kršćanskoga puka« (k. 1329.).

Ta se dužnost tiče djece i odraslih.

a) »Župnik mora da svake godine u određeno vrijeme neprekidno kroz više dana poučava djecu, da ih pripravi, te uzmognu kako treba primiti sakrament pokore i potvrde (k. 1330. § 1.).

Za sakrament potvrde treba da poučavanje traje dva do četiri tjedna neprekidno, jer samo tako može da ima brzo i dobar uspjeh. A treba da su djeca poučena o glavnim istinama vjere: o Bogu Stvoritelju, o neumrloj duši, o istočnom grijehu, o Spasitelju i Njegovoj otkupnoj žrtvi na križu. Jednako treba da djeca znadu i glavno iz deset zapovijedi Božjih: kako je krštenje tih zapovijedi grijeh i uvreda Boga, i zato zlo; ali kako čovjeku po milosti Božjoj mogu da budu grijesi oprosteni, ako se svrhunaravski pokaje i skrušeno ispovijedi.

Za sakrament potvrde treba da se poučavanje razdjeli prama dobi potvrđenika. Mlađi treba da znadu osim temeljnih istina vjere, da ih potvrda jača osobitom milosti Duha Svetoga, da uzmognu trajno ostati odani katoličkoj vjeri. Starijima mogu da se izlože i obredi sv. potvrde, i sve drugo, što je s potvrdom u vezi.

Ovu će pouku održati duhovni pastir najzgodnije: neko vrijeme prije, nego što će se dijeliti sv. potvrda.

b) »Župnik mora upravo naročitom pomnjom, osobito, ako ništa ne priječi, u vrijeme korizme, da tako pouči djecu, da prvu Sv. Priešt prime sveto« (k. 1330. § 2.).

Za prvu Sv. Priešt, kad nije u smrtnoj pogibli, zahtijeva se potpunije poznavanje kršćanskoga nauka i točnija priprava. Djeca treba da prema svojem pojimanju shvate barem one vjerske tajne, koje su potrebne kao sredstvo (necessitate medii) za spasenje, da uzmognu pobožno pristupiti ovom Presvetom Sakramentu (k. 854. § 3.).

Poradi klimatskih prilika i bolje pouke, za koju će duhovni pastiri imati više vremena poslije korizme: neka se u našoj nadbiskupiji prva Sv. Priešt održava u doba poslije Uskrsa.

c) Sa prvom Sv. Priešti ne smije da završi poučavanje djece, jer ona treba da budu iza toga točnije i potpunije

poučena (k. 1331.) i o onim vjerskim istinama, što su kršćaninu potrebne, jer su zapovjedenne, da ih znade (necessitate praecepti), na pr. glavno iz apostolskoga vjerovanja, deset zapovijedi Božjih, pet crkvenih, sedam sv. sakramenata.

Ovu dužnost neka izvrše duhovni pastiri u korizmi, prije nego što počnu korizmene ispovijedi. U to je doba i onako od davnine običaj, da se u našoj nadbiskupiji održavaju t. zv. korizmeni ispiti. Pouka može da se održava u crkvi ili u kojoj kući, prema potrebi u filijalnom selu, tako da djeca uzmognu što lakše dolaziti. Neka traje barem kroz dvije sedmice, da se građa što točnije istumači.

Gdje je običaj, da se tom prigodom dijele i ispovjedne cedulje, neka se taj običaj po mogućnosti i za buduće održava. Ali apsolutno zabranjujemo, da župnik za ispovjedne cedulje traži bilo kakvu plaću u novcu ili naravi. Trošak za ispovjedne cedulje treba da se iplati iz crkvene blagajne.

d) »U nedjelju i druge zapovijedane blagdane, u onaj sat, za koji župnik drži, da je najprikladniji radi mnoštva puka, mora župnik povrh toga da tumači odraslim vjernicima katekizam, tumačenjem, koje je prema njihovom shvatanju« (k. 1332.).

I odraslima dakle mora da se katekizam tumači (explicare), a ne samo da se pročita. I to izlaganje katekizma mora da je prema dohvatu puka. To znači: otprilike onakovo, kakovo je propisano u školi. Ali ta kateheza ne smije da traje dulje od pola sata. No zato mora da je to redovna obuka tako, da se u četiri godine svrši cio katekizam.

Kad je najprikladniji sat za tu katehezu, treba da župnik odredi prema prilikama mjesta. Gdje narod dolazi u velikom broju k večernjici, bit će to prikladna zgoda. Ali gdje su kuće i sela jako razdaleko, te puk ne dolazi u velikom broju k večernji uza sve nastojanje duhovnoga pastira: tu neka se ova kateheza održi prije pjevane župske svete mise.

e) U religijskom obučavanju mladeži može župnik, a ako je zakonito prepriječen, mora da uzme u pomoć duhovnike, koji

borave u njegovoj župi, ili također, ako treba, pobožne svjetovnjake a naročito one, koji su članovi »Bratovštine kršćanskoga nauka« ili druge koje u župi osnovane (k. 1333. § 1.).

Ponavljamo odredbu izdanu po zaključku hrv. episkopata 1920. god., da se u svim župama naše nadbiskupije osnuje ova bratovština kršćanskoga nauka. Pravila su oglašena u »Službenom vjesniku« nadbiskupije 12. svibnja god. 1920. (God. VII. br. 3.)

f) Prema C. Z. k. 1333. § 2. dužni su župniku biti na pomoći u ovom svetom poslu svećenici i drugi klerici, koji nisu zakonito prepriječeni. Jednako i redovnici, pa i izuzeti, ako to biskup od njihova poglavara zatraži, naročito da katehiziraju u vlastitoj crkvi (k. 1334.).

Upće: Crkveni zakon ne isključuje od toga posla ni svjetovnjake, naročito ne redovničke laike, ni žene, pogotovu ne redovnice, ali traži općim zakonom (k. 1328.), da ta lica budu ovlaštena za tu zadaću od crkvene oblasti.

g) Da svako dijete bude poučeno u vjeri, veže C. Z. k. 1335. nesamo roditelje i njihove zamjenike, već i gospodare i kumove, da se skrbe, kako će svi njima podložni ili preporučeni primiti katehetsku pouku, kako treba.

h) Neka svećenici, osobito župnici, imadu vazda na pameti opomenu C. Z. k. 1353. — osobito danas u ovoj teškoj oskudici klera — da naročitu brigu posvete onoj mladeži, u kojoj opažaju znakove duhovničkoga zvanja. Neka ih posebnom pomnjom čuvaju od zaraze svijeta, neka ih upućuju u pobožnosti, neka ih potiču u početnim naukama. A naročito neka u njima njeguju i razvijaju klicu za sveto zvanje.

DRUGA GLAVA.

O propovijedanju.

Blagopokojni papa Benedikt XV. iznio je u okružnici: »Humani generis Redemptionem« od 15. lipnja 1917. god. sve,

što treba znati, i čega se valja držati, kad je govor o propovijedanju riječi Božje. Na osnovi ove okružnice sastavila je s odobrenjem Sv. Oca konzistorijalna kongregacija 28. lipnja 1917. god. pravila za sveto propovjedništvo.

Dok podižemo Vašu pažnju na ova znamenita crkvena određenja, ponavljamo ovdje samo neke misli, koje su u praksi najviše potrebne, da se drže u pameti.

I. Znamenitost propovijedanja.

Gospodin reče apostolima: »Idite po svemu svijetu i propovijedajte evanđelje svakomu stvorenju« (Marko, 16, 15.). I doista, apostoli su propovijedanjem obnovili svijet. A jer Gospodin želi, da svi ljudi dođu u spoznanje istine i da se po njoj spasu (I. Tim. 2, 4.), očito je, da je propovijedanje riječi Božje sredstvo, što ga je sam Sin Božji odabrao, da njime po svojoj Crkvi do konca svijeta nastavlja djelo otkupljenja. Zato se, veli Benedikt XV. »propovijedanje kršćanske mudrosti s pravom broji među najveće i najvažnije stvari«. Ono treba da širi i brani vjeru, da čuva i usavršava kršćansko življenje.

II. Tko smije da propovijeda?

Propovijedati riječ Božju smije samo onaj, koji je primio misiju od apostola, dotično od njihovih zakonitih nasljednika, sv. Oca Pape ili od kojega s njim sjedinjenoga biskupa.

a) Župnici i njima izjednačeni dobivaju misiju ili ovlaštenje, da propovijedaju onim činom, kad im se daje služba. (C. Z. k. 1344. § 1.). Ovo im ovlaštenje vrijedi za čitavo područje dotične biskupije. I kanonik — bogoslov dobiva sa tom svojom službom ovlaštenje, da tumači Sv. Pismo (k. 400. § 1.).

b) Svi ostali, pa i izuzeti redovnici, ne mogu propovijedati puku, ako nisu dobili ovlaštenje od Ordinarija mjesta, gdje se diži propovijed (k. 1337.). Ovlaštenje, što ga daje mjesni Ordinarij, vrijedi za čitavo područje dotične biskupije, osim ako je u njemu drukčije izrečeno.

c) Redovno daje Ordinarij ovlaštenje za propovijedanje samo dakonima i svećenicima. Izuzetno ga može dati iz pra-

vednoga razloga za pojedine slučajeve i drugim duhovnicima. Ali ga ne može dati neduhovnicima (k. 1342.).

d) Župnici i drugi ovlašteni ne smiju da se svojim ovlaštenjem služe u tuđoj crkvi bez privole ravnatelja te crkve ili njegova poglavara.

e) Župnici i drugi ravnatelji crkvi ne smiju pozvati ili dopustiti da propovijeda svećenik, koji nije ovlašten za propovijedanje od Ordinarija mjesta, gdje se propovijed drži. Ako dakle koji župnik ili drugi ravnatelj crkve želi, da mu takav svećenik u crkvi puku propovijeda, treba da za nj pravodobno pribavi potrebno ovlaštenje od mjesnog Ordinarija.

Kako propovijedanje bez ovlaštenja, tako i pozivanje neovlaštenoga svećenika da propovijeda, mora da se kazni. Primjerenu kaznu odabire Ordinarij. A to može da bude i suspenzija »a divinis« (Normae pro sacra praedicatione, n. 8.).

III. Na što treba da pazi propovjednik, kad govori u crkvi?

a) Propovjednik mora da govori riječ Božju. On je poslanik Kristov (2. Kor. 5, 20.), koji mora da širi svijetlo objavljene istine (Iv. 18, 37.), i u dušama da budi i čuva svrhunaravski život (Iv. 10, 10.). Njegovi slušatelji mora da što dublje spoznaju i uzljube Gospoda Boga i Sina Njegova Gospodina Isusa Krista, da u Njega vjeruju, i prema Njegovu nauku da žive (I. Kor. 2, 2.). Zato propovjednik mora da se pomno i zdušno sprema za ovu visoku zadaću. I to: krepošću, naukom i molitvom.

b) Propovijedati treba sve, što je Bog objavio, i što je s objavom Božjom u svezi: čitav nauk Kristov i sve zapovijedi, i najteže i najstrože.

Predmet dakle propovijedi mora da je po biti svojoj svet (C. Z. k. 1347.). Ako bi ipak trebalo da govori o nečem, što u strogom znamenovanju nije sveto, ali je dostojno hrama Božjega, mora da zatraži i da dobije dopuštenje od Ordinarija mjesta. Sasvim i bezuslovno (omnino et absolute) je zabranjeno svim propovjednicima govoriti u crkvi o čisto političkim stvarima.

c) Propovjednik ne smije da ide za tim, kako će ugoditi ljudima (1. Kor. 2, 4.; Gal. 1, 10.). On ne smije ni da traži sebe i svoju slavu. Jedina je njegova zadaća: slava Božja i spasenje duša. Ne smije dakle da bude puki deklamator, koji traži pljeskanje, ako i treba da se sprema prema pravilima crkvenoga govorništva. Pogotovu ne smije da traži kakovu svoju korist (Filip. 1, 21.). Njegov govor mora da potječe iz ljubavi k Bogu. »Samo oni, koji govore iz ljubavi, raspalit će i u srcima slušatelja ljubav«, veli Benedikt XV. u svojoj okružnici.

d) Zato će propovjednik u govoru upotrebljavati ponajviše Sv. Pismo, Sv. Oce i crkvene učitelje. Sa svjetovnim piscima dopušteno je da se posluži, ali rijetko i vrlo trijezno i razborito.

e) Nada sve treba da propovjednik pazi, da njegovo življenje i djelovanje ne pobiju njegova propovijedanja. Slušatelji mora da vide, da propovjednik govori iz uvjerenja i od srca.

f) Ozbiljno, jezgrovito i jednostavno propovijedanje, koje i u formi isključuje svako prenavljanje i glumačku vještinu, a toplo i sadržajem konkretno, prema potrebama i prilikama mjesta i slušatelja: jamačno će sve više privlačiti slušatelje i donijeti obilati plod.

Ovakav će govornik lako i uspješno izvršiti i onu odredbu C. Z. k. 1348., da poziva i opominje vjernike, da bi često pozivali propovijedi. A onda će se sigurno i brzo obnoviti kršćansko življenje u našim porodicama, a Crkva će biti u časti, kako to dolikuje.

TREĆA GLAVA.

Sveto poslanje (misije).

Pored redovnoga propovijedanja, od velike su znamenitosti od časa do časa i izvanredna sveta poslanja ili misije. Iskustvo uči, da ona, dobro pripravljena i u zgodan čas održana, upravo preporučuju župu. Zato C. Z. (k. 1349.) opo-

minje, da župnici uznastoje, kako bi barem svake desete godine održali misije u svojoj župi.

Poradi potrebnoga obnovenja duhovnoga života i zato, da se što prije istrijebe neki teški poroci, što ih ima u našim župama: određujemo, da se u našoj nadbiskupiji održavaju sv. misije svake godine tako, da su u deset godina izvršene u čitavoj nadbiskupiji. Raspored će već za buduću godinu oglasiti nadb. duhovni stol.

Troškovi za misionске propovjednike treba da se isplate iz crkvene blagajne.

Stavljamo na srce duhovnim pastirima, da već dulje vremena prije misija prikladnim načinom pripravljaју vjerni puk za te svete dane.

DIO TREĆI.

O bogoštolju.

1. Sveti sakrament krsta preporada i posvećuje dušu čovjeka tako, da od krivca čini pravednika, dijete Božje i baštinka kraljevstva nebeskoga. Kršćanin postaje članom mističnoga tijela Kristova (Gal. 3, 16.; Rim. 6, 3.; 1. Kor. 12, 12. i t. d.), Crkve, kojoj je glava sam Krist (Kol. 1, 18.). Iz ovoga organskoga jedinstva, što smo svi jedan (*εἷς*), moralno jedno, u Kristu Isusu (Galat. 3, 24.—29.), istječu (Rim. 6, 1.—14.) posvetna milost i njene osobine: bogoslovske i čudoredne kreposti i darovi Duha Svetoga. To božansko sjeme (1. Iv. 3, 9.) rada u duši krštenoga svrhunaravsko življenje i čini ga sposobnim, da savršenije spozna i ljubi Gospoda Boga, da je brz i rad djelovati dobro, da je voljan i gotov čuvati se od zla.

Kršćansko uzgajanje treba da tu božansku klicu u ljudskoj duši razvija i jača. Postojanim vježbanjem u dobru mora da se svrhunaravske ulivene kreposti obiknu čovjeku tako, da steče i prirodnu naviku za dobro djelovanje.

2. Najlakše se razvija krepost bogoštolja (*virtus religionis*), jer je najuže vezana sa svrhunaravskom vjerom, ufanjem i ljubavi. Krepost bogoštolja nagoni nas, da poštujemo Boga, kao Stvoritelja i vrhovnoga Gospodara svega, i da to dužno poštovanje i pokažemo. Ona je zapravo praktički izričaj vjere, ufanja i ljubavi.

Poštovanje Boga — kult — jest pored toga prirodni izliv ljudske duše, čim je barem nekako spoznala uzvišenost i svrhunaravsko odličje Božanstva. Bog je Stvoritelj i vrhovni Gospodar svega, početak i darivalac svakoga dobra; beskrajno savršeno biće i posljedni naš cilj; uslov ovdješnje prave sreće i

jedino blaženstvo u budućem življenju. Ta spoznaja mora da uzbuđi u čovjeku svijest neizmjernoga veličanstva Božjega, ali i svijest potpune zavisnosti o Njemu; čuvstvo udivljenja i zahvalnosti, odanosti i ljubavi, ali i uvjerenje o potpunoj našoj podložnosti. Apsolutni Gospodar i savršeno dobri Otac ima pravo, da od razumnoga i slobodnoga svoga stvorenja zahtijeva kao bezuslovnu dužnost: nesamo da se divi već i da priznaje Njegovu uzvišenost, da časti i poštiva Njegovu Gospodstvo, da se Njemu svome vrhovnome Gospodaru pokorava.

3. Mi smo dakle dužni da zasvjedočimo svoju zavisnost i svoje podvrgavanje Gospodu Bogu. I to: na svaki način, kojim možemo da to činimo, i posvuda, kamogod se stere Njegovo vrhovno gospodstvo. No Bog je Gospodar duše, koju je stvorio, i tijela, što ga je dao da se prirodnim putem razvije, i društva, kojemu je radi našega svekolikoga usavršavanja dao potrebni autoritet.

a) Treba dakle, da mi i umom i voljom i srcem, mislima, željama i čuvstvima, u dnu duše svoje, toplo i iskreno dajemo Gospodu čašćenje i odano da mu se podvrgavamo. Kratko: Boga treba da štujemo unutrašnjim poštovanjem.

b) Radi i tjelesne prirode našega bića valja da te skrovene misli, želje i osjećaje pokažemo i ćutilno. Mora da se vidi i podvrgavanje tijela Bogu u tom, što smo riješeni da ovo svoje intimno sudenje o svom Stvoritelju i Gospodaru i otvoreno pokažemo: riječima, djelima, simboličkim znacima. Drugim riječima: Boga treba da štujemo i spoljašnjim poštovanjem.

c) Unutrašnji i spoljašnji kult u tjesnoj su i uzročnoj vezi. Kao duša i tijelo. Spoljašnji izvire iz unutrašnjega, kao potok iz vrela. Duša pretače svoje doživljaje iz dubine svoga srca u tjelesne svoje organe nesamo svojevolumino, već od potrebe, da ih saopći, razvije i usavrši. Istina je, da čovjek može da se suspregne, da pravu svoju dušu ne očituje, barem za koje vrijeme. Može dakle, strogo uzevši, da postoji unutrašnji kult i bez spoljaš-

njega. Ali obično i redovno, barem u određenim časovima, provali, kao bujica branu, i u najtvrdog muža onaj puni i pravi izliv religiozne duševnosti.

Obrnuto, spoljašnji kult raspaljuje unutrašnji, pobuđuje i razvija, one ispod skrovene duševne snage, sklonosti i raspoloženja, koja se ganu i razbuktaju istom na pogledu i pod dojmom srodne, slične, ali jače duševne ili moralne jedinice. Ljepota i sjaj, toplina i zanos spoljašnjega kulta djeluje neotklonivo na čovjeka i otkriva religioznu dušu samoj sebi. U čovjeku se rađa težnja, da se i on uspne k Bogu, kao onaj mirisni dim tamjana, da i on pjeva Bogu slavu, kao cno oduševljeno mnoštvo, da i on nađe sreću u ljubavi Boga, kako je gleda na razdraganim licima tolikih vjernika.

Istinskoga spoljašnjega kulta nema bez pravoga unutrašnjega uvjerenja, bez odrješite dobre nakane i srca Bogu odanoga. Gdje toga nema, spoljašnji je ceremonijel nedostojna himba i laž »... pravi klanjaoći klanjat će se Ocu u duhu i istini, jer i Otac traži takve klanjaoce. Bog je duh, i koj mu se klanjaju, u duhu i istini treba da mu se klanjaju« (Iv. 4, 23.—24.).

d) Ali, nesamo pojedinac, i društvo treba da iskaže Bogu svoje poštovanje. Naprosto zato, jer bez Boga ne bi bilo ni društva. Sva moć i vlast društva, sve društveno blagostanje dolazi od Gospoda. Bez Njega ne bi imali vrijednosti i snage uzamjenični ugovori, ne bi imala utvrđene osnove društvena pravednost, ne bi imao sankcije zakon i red. Zato je i društvo i narod i država prema Bogu u sličnome odnošaju, u kakovom je i pojedinac. Dosljedno, i društvo mora da po prirodnom zakonu prizna svoju zavisnost o vrhovnom Gospodstvu Božjem. Ono mora da to i jasno očituje, kao društvo, po svojim zakonitim predstavnicima. Boga treba da štujemo i javnim poštovanjem. Samo u tom događaju može i društvo kao takovo, i narod i država, da očekuju naročiti blagoslov Božji.

PRVA GLAVA.

I. Crkveno bogoštovlje.

1. Sv. Mati Crkva, vođena Duhom Svetim, izvršivala je od prvoga početka, po primjeru i nauku Krista i apostola, sve ove vjeste bogoštovlja. Ona ga je kroz vijekove razvijala i usavršavala. Što je najdublje u tom pravcu kršćansko srce očutjelo, što je najoštrije kršćanstvom prožeti um zamislio, što je najodrešitija kršćanstvom očeličena volja izvela, što je najdragocjenije Kristu odana duša žrtvovala: sve je to Crkva svojim duhom zagrijala, posvetila i u svoje bogoštovlje unijela. Zato je kult katoličke Crkve u svojoj cjelini i u svojim pojedinostima tako dirljiv, tako veličanstven, tako uzvišen. Različni pojedini obredi dubokoga su znamenovanja; svaka skupina ceremonija čini dostojanstvenu cjelinu prodahnutu velikom idejom; crkvena glazba i pjevanje, crkvena arhitektura, kiparstvo i slikarstvo: sve je to protkala misao na vječnost, čežnja primaći se k izvoru ljepote, nastojanje sjediniti se s apsolutnom dobrotom. Zato katolički kult, vršen u duhu i po propisima Crkve, nužno pobuđuje na religiozno razmišljanje i giba čovjeka, da se klanja Ocu nebeskomu zaista »u duhu i istini«.

2. Dužnost je potom velika i znamenita svih nas, a naročito dušobrižnoga svećenstva, da i samo mnogo cijeni katolički kult i da nastoji, kako bi ga do sitnica proniknulo. Onda će ga jamačno i vršiti najtočnije i najdostojnije, kolikogod je to individualno moguće.

Časno vršenje bogoštovnih čina izravno je slavljenje Gospoda Boga, dakle bitna dužnost svakoga čovjeka, a pogotovo duhovnika. Ali je i izravno pobuđivanje, da se vjernici svom dušom zanesu, te i oni Boga časte onako, kako Crkva uči da je najuzvišenije.

3. Zato je druga dužnost duhovnih pastira, da od zgone do zgone poučavaju puk o katoličkom bogoštovlju uopće, a napose barem o glavnim crkvenim bogoštovnim djelima, što ih vjernici na svoje oči gledaju. Čim ih vjernici budu bolje poznavali i razumijevali, to će im radije pribivati, to će ih s dubljim poštovanjem pratiti.

4. Nadalje treba da dušobrižnici imadu na pameti i glavne crkvene propise gledom na bogoštovlje.

a) Katoličko bogoštovlje ili je javno ili sukromno (privatno). Štovanje kad se vrši u ime Crkve po licima zakonito za to određenima, i činima, koji se po ustanovi Crkve imadu iskazivati samo Bogu, svecima i blaženima: zove se javno. Inače je sukromno (k. 1256.).

b) Pravo uređivati javno bogoštovlje i odobravati obrednike pripada isključivo Svetoj Stolici (k. 1257.). Prema tomu smiju se u našoj nadbiskupiji upotrebljavati samo oni obrednici, koji su po Svetoj Stolici odobreni i po našoj duhovnoj oblasti ili propisani ili dopušteni.

c) Dužnost je biskupa da bdiju, da se bogoštovlje vrši točno prema propisima sv. kanona o kultu. Osobito, da se ne uvuče u javno ili sukromno bogoštovlje ili u svakidašnji život vjernika kakvi praznovjerni običaj. Da ne dopuste, da se uvede bilo što: vjeri strano ili sa crkvenom predajom nesaglasno ili nalik na ružnu pohlepu za dobitkom (k. 1621.).

α) Kako se još i danas nađe i među vjericima praznovjerja i običaja o kojima govori k. 1261., neka duhovni pastiri istumače i vjericima ove propise, kako i koliko treba. Ali tako, da konkretno i taktički upozore vjernike na pogriješke, što se među njima javljaju i da ih od toga odvrate. Tako na pr. gledom na darove (od voska, lima, što predočuju neke živine) koje vjernici meću na oltar: valja razborito uklanjati sve zloporabe, napose praznovjerja i sve nedoličnosti. Kao što katolik nema prava, da sam sebi kroji svoje vjerovanje, tako ne smije nida po svojoj volji ili po svome hiru sastavljati svoj naročiti kult prevrtanjem crkvenoga ili miješanjem crkvenoga s ispraznim dodacima. Kobna pak sudbina Simonova (Dj. ap., 8, 20.) neka bude svakomu primjerom, što znači sramotno trgovanje sa svetinjama.

β) I na molitve i pobožnosti, što ih čini narod, neka dušobrižnici budno paze. Jednako i na molitvenike i izdanja Sv. Pisma, ili na tako zvane »nabožne« knjižice ili letke ili časopise, što ih šire različne sekte (Adventisti, Nazareni, Starokatolici i t. d.).

Nove molitve i pobožnosti, što ih nije odobrila duhovna oblast: ne smiju da se mole ili izvršuju u crkvama ili kapelama, pa ni sukromno. Bez znanja i privole ravnatelja crkve neka se uopće ne održavaju u crkvama i kapelama skupne molitve i pobožnosti. Ako toga sami dušobrižnici ne mogu da spriječe, neka to prijave duhovnoj oblasti.

Molitvenike, izdanja Sv. Pisma, »nabožne« knjižice i t. d., koje nemaju odobrenja duhovne oblasti, ne smiju da se upotrebljavaju ni u javnoj ni u sukromnoj pobožnosti.

5. Duhovni pastiri treba da posvete svoju brigu i crkvenoj umjetnosti. Crkvena umjetnost treba da je izvedena po estetskim načelima, da doista uljepšava boravljenje u crkvi. Ali ona mora da bude i izliv kršćanskoga duha. Mora da je nosi kršćanska ideja, koja podiže dušu u red svrhnaravski, mora da veliča bogoštovlje i ujedno da potiče dušu na pobožnost.

Na ovaj značaj i zadatak crkvene umjetnosti treba da svrate svoju pažnju ravnatelji crkvi, kad se radi o glazbi (sviranju i pjevanju), o kipovima i slikama, o oltarima i drugim predmetima, što se meću u crkvu ili na druga sveta mjesta.

Neka nastoje ravnatelji crkvi, da se crkvena glazba izvodi prema ustanovama Motu proprio pape Pia X. »Inter pastoralis officii« (22. XI. 1903.). Gdje nije moguće da se provede strogo crkveno pjevanje (gregorijanski koral), neka dušobrižnici nastoje, da se barem u pučkom pjevanju provedu nastojanja našega Cecilijinoga društva.

Svećenstvo pak neka se trudi, da ne zanemari gregorijansko pjevanje, što ga je učilo u sjemeništu. Kao i sve druge crkvene propise, mora da svećenstvo brižno vrši i ovaj o pjevanju. To više, što o tom često puta zavisi bogoštovno usavršavanje, a ne rijetko može da bude i sablazan.

Slike, kipovi, oltari i t. d. neka budu ukusni, ako već nije moguće, da budu umjetnine. Neka dušobrižnici ne dopuste vjernicima, da čimgod »kite« oltare

i crkvene stijene. Treba nastojati, da se ukus istanča. Crkva valja da je za narod i u tom pravcu uzgojna škola i uzor.

Uopće, sve što odaje svjetovni duh ili nedostatak ukusa, treba svom gorljivosti odbijati od svetišta Gospodinova, bilo da su to riječi ili melodije ili ures. A pogotovu mora da se najoštrije osudi i iz crkve odmah odstrani, što bi moglo da podražava ili raspiruje niže strasti.

DRUGA GLAVA.

II. Presveti Oltarski Sakrament.

A. Mjesto Presvetomu Oltar. Sakramentu u ekonomiji spasenja.

1. Poslije istočnoga grijeha ne može više čovjek, da se vlastitom prirodnom snagom digne u svrhunaravsko stanje, u koje ga je Gospod postavio, i da stigne svrhunaravsko blaženstvo, za koje ga je Bog odredio. Neizmjernu uvredu, što je tim grijehom Bogu nanesena, ne može nijedan čovjek da ispašta, jer ne može da Božjoj pravdi dade neizmerno zadovoljenje. Ali »je Bog tako ljubio svijet, da je Sina svoga jednorodnoga dao, da nijedan, koji vjeruje u nj, ne pogine, nego da ima život vječni« (Iv. 3, 16.). Sin Božji postaje čovjekom, da dade vječnoj pravdi savršeno zadovoljenje za čovječanstvo, da spasi čovjeka od vječne propasti i da ga opet povрати u svrhunaravski red. Utjelovljenje Sina Božjega donosi čovjeku svrhunaravski život i čini ga sposobnim, da se opet sjedini s Bogom u vječnom blaženstvu.

Da bi svaki pojedinac primio ovaj svrhunaravski život, što ga je čovječanstvu zaslužio smrću na križu Gospodin Isus Krist, treba da postane članom tijela Kristova, Crkve, kojoj je glava sam Spasitelj. To biva, kad bude kršten u Krista Isusa (Rim. 6, 3.), u Njegovo ime (I. Kor. 1, 13—17.), u smrt njegovu (Tim. 6, 3.). Tada bude naš stari čovjek razapet s Kristom, te mi više ne robujemo grijehu (Rim. 6, 6.), nego živimo s uskrsnulim Kristom najuže združeni, novi život, život Bogu (Rim. 6, 5—11.).

Tako je neizmerno milosrđe Božje, utjelovljenjem druge Božanske osobe, preporodilo čovjeka, iznova ga zapravo s t v o-

rilo sposobnim, da bude dionikom Božanske slave, da bude pričesnikom Božanske naravi (II. Pet. 1, 4).

2. Ali je nedokučljiva ljubav Božja iznašla, p o v r h u t j e - l o v l j e n j a i o t k u p l j e n j a na križu, još jedan način, kako će sebi nerazdijeljeno pridružiti svakoga pojedinoga čovjeka, koji se odazove toj bezgraničnoj milosti.

Božanskom dobrom Pastiru nije dosta, što je za nas razapet; što je osnovao Crkvu, da nastavlja Njegovo djelo tako, da je On sam kao nevidljiva glava vodi i spasenjem čovječanstva upravlja; što je ustanovio sakramente kao postojeane pritoke neiscrpane svoje milosti i t. d. Više, još više traži i daje Njegova ljubav. Nešto, što ni najviše stvorenje ne bi moglo da zamisli, nešto, što je čisto božansko, niklo u dubini bogatstva i mudrosti i znanja Božjega (Rim. 11, 33.), nešto tako veliko i jako: »da ni smrt, ni život, ni anđeli, ni poglavarstva, ni sadašnjost, ni budućnost, ni sile, ni visina, ni dubina, ni drugo kakvo stvorenje ne može da nas rastavi od ljubavi Božje, koja je u Kristu Isusu Gospodinu Našemu« (Rim. 8, 39.).

To je Sakramenat Ljubavi, Presveti Oltarski Sakramenat. Gospodin ga je obećao (Iv. 6, 51—52. i dalje) i na zadnjoj večeri svečano ustanovio (Luk. 22, 19—20.; Mark. 14, 22—24.; Mat. 26, 26—28.; I. Kor. 11, 23—29.; I. Kor. 10, 16—27.). Sam On izlaže, što to znači: »Ovo je kruh, koji s neba silazi, da tko od njega jede, ne umre. Ja sam kruh živi, koji sam s neba sišao. Ako tko jede od ovoga kruha, živjet će do vijeka; i kruh, koji ću ja dati, tijelo je moje za život svijeta...« (Iv. 6, 50—51.). »Ako ne jedete tijela Sina čovječjega i ne pijete krvi njegove, nemate života u sebi. Tko jede tijelo moje i pije krv moju ima život vječni, i ja ću ga uskrsnuti na sudnji dan... Tko jede tijelo moje i pije krv moju, ostaje u meni i ja u njemu. Kao što je mene poslao živi Otac, i ja živim poradi Oca, i koji jede mene i on će živjeti poradi mene« (Iv. 6, 53—57.). Sv. Pavao pak ističe, kako je kalež blagoslova, koji blagoslivljamo, zajednica krvi Kristove, i kruh, koji lomimo, zajednica tijela Kristova; a »jer je jedan kruh, jedno smo tijelo mnogi, jer

svi u jednomu kruhu imamo zajednicu« (I. Kor. 10, 16—17.). A kadgod jedemo ovaj kruh ili pijemo ovaj kalež, navješćujemo smrt Gospodnju (I. Kor. 11, 26.).

Gospodinu dakle nije bilo dosta, da kao nevidljiva glava Crkve vodi ljude u vječno blaženstvo. On je u beskrajnoj svojoj ljubavi htio, da sam u istinu, stvarno i biti svojom bude među nama nazočan. On je odredio, da se duhovnim načinom neprestano ponavlja presveta žrtva Njegova na križu. Još više! Da nam potpuno osigura svrhunaravsko življenje, izumio je nepojmljivi način, da nam u Presvetom Sakramentu Ljubavi daje Samoga Sebe, da nam postojano jača svrhunaravski život, da nas neprestano nadiše svojim Duhom. Tako On sam postaje počelom našega svrhunaravskoga življenja i djelovanja.

Mi se sjedinjujemo sa Kristom, koji je bio raspet, ali koji je uskrsnuo od mrtvih, i koji više ne umire (Rim. 6, 9.). Ovo sjedinjenje nije samo moralno po milosti, već realno i fizičko. Mi smo pričesnici tijela i krvi Gospodinove. I to svi, koji ga primamo. Svi postajemo u Kristu jedna zajednica, jedno tijelo.

Ovako shvataju i tumače sv. Oci plodove Presvetoga Olt. Sakramenta. Kršćanin postaje udom Kristovim (Sv. Irenej, Kryzostom); zajedničkoga tijela i krvi, Kristonoša (Sv. Ciril Jerusal.); sjedinjenje nije samo moralno po milosti, vjeri, ljubavi, već pravo fizičko (Sv. Hilarij, Kryzostom, Sv. Ciril Aleks.); tijelo kristovo sjedinjuje se s našim tijelom za lijek protiv smrti (Sv. Ignacij), kao sjeme neumrlosti (Sv. Irenej), kao kvasac, koji pomiješan u masu, diže je i prodire čitavu (Sv. Gregor Niški, Kryzostom, Ciril Aleks.). Bez ovoga životnoga sjedinjenja sa tijelom Gospodinovim nema vječnoga života, ni slavnoga uskrsnuća i t. d. (Jul. Lebreton: Eucharistie. Dictionnaire Apologétique. Fasc. V. Col. 1571.).

Tako Presveti Olt. Sakrament učvršćuje, usavršuje i izdržava onu svetu vezu, što ju je između pojedinoga čovjeka i Krista izgradilo krštenje. Ova je veza po Presvetom Sakramentu tješnija i srdačnija, jer je utvrđena najsvetijim, što ima na nebu i na zemlji: samom božanskom krvi i tijelom Kristovim. I baš

zato nije samo moralna, već stvarna u pravom znamenovanju te riječi.

3. Presveti Olt. Sakramentat završuje i djelo Utjelovljenja i djelo Otkupljenja. To je jednodušar nauk sv. Otaca. (Isp. Lebreton na nav. mjestu.) Po utjelovljenju Božanske Riječi, čovjek je postao bratom Sina Božjega. Žrtvom na križu plaćena je otkupnina za grijeh svijeta. Ali da se na pojedinoga čovjeka prenesu i prava djece Božje i plodovi otkupljenja, mora da se svaki pojedinac, djelom ili željom, sjedini s Kristom. On mora da postane članom tijela Kristova. Članstvo počinje krštenjem, a nadopunjava se i usavršuje Presv. Olt. Sakramentom. Krštenje poređeno sa Presv. Olt. Sakramentom: jest kao sredstvo prema cilju. Tko dakle umrije prije no što je došao u razum, da može primiti i Presveto: primio ga je željom, jer je već po krštenju postao dionikom mističnoga tijela Kristova, a potom i svih njegovih plodova. Sv. Toma, Summa Theol. III. q. LXXIII. a. 3.). A svako, ko je kršten i došao u razum: da živi do vijeka, valja da primi i kruh života, koji je s neba sišao (Iv. 6, 51.).

To treba zato, jer plodove Utjelovljenja primjenjuje pojedinom vjerniku u svoj punini jedino Presveti Olt. Sakramentat. Svi drugi sakramenti pripremaju zapravo vjernika za ovaj presveti čin. A s Presvetim se Olt. Sakramentom onda usavršuje duhovno oživljenje vjernika tako, da ga Krist prožima svega. S Kristom sjedinjeni vjernik može da kaže prigodom pričješćivanja sa sv. Pavlom (Gal. 2, 20.): »A ja više ne živim, nego živi u meni Krist. A što sad živim u tijelu, živim u vjeri Sina Božjega, koji me je ljubio i predao sebe za mene«.

Ovu posljednju misao iznosi sv. Pavao točnije u poslanici Korinćanima (I. Kor. 11, 26.): »Kadgod budete jeli kruh ovaj i pili kalež ovaj: smrt Gospodnju navješćujte, dok ne dođe«. Gospodin je doista tako i ustanovio Presveti Olt. Sakramentat, da bude žrtva Novoga Zavjeta, koja se daje za nas, koja se za nas proljeva (Luk. 22, 19—20.). Gospodin je htio, da ova nekrvna žrtva predočuje i do konca svijeta u pamet doziva Njegovu krvnu žrtvu na križu. Sveta je misa bitno ista

žitva s križnom žrtvom, jer je isti dar i isti svećenik. Ona ponavlja duhovnim načinom žrtvu na križu, da bi nas učinila dionicima plodova križne žrtve. Kad se dakle vjernik kod sv. mise pričešćuje, prima on najsvetiju Bogu prikazanu žrtvu, sjedinjuje sebe sa žrtvenim darom, da zajedno sa Božanskim Spasiteljem i sebe prikaže nebeskomu Ocu.

Tako je po Presvetom Olt. Sakramentu vjernik u punom znamenovanju pravi, živi ud tijela Kristova. Duh Božji stani u njemu, Duh Božji vodi njega u življenju i djelovanju. (Rim. 8, 9—14.). Krist je njemu put, istina i život (Iv. 14, 6.). Nije samo opran, posvećen, opravdan (I. Kor. 6, 11.), nego se zove djetetom Božjim. Ali to nije puko ime, već on to i jest (I. Iv. 3, 1.). »A ako smo djeca, i baštinici smo: baštinici naime Božji, a subaštinici Kristovi; jer ako s Njim trpimo, da se s Njim i proslavimo«. (Rim. 8, 17.).

B. Presveti Oltar. Sakrament: središte katoličkoga kulta i katoličkoga življenja.

1. Utjelovljenje Gospodina našega i Presveti Oltarski Sakrament: dva su stožera, oko kojih se kreće, po vječnoj odluci nebeskoga Oca i po beskonačnoj Njegovoj Ljubavi, djelo nedokučljive Providnosti za naše spasenje. Tu »su se susrele milosrđe i istina«, tu »su se izljubile pravda i mir« (Ps. 84, 11.). Na ljudsku govoreći nije moguće zamisliti, da bi se na ovoj zemlji u čemu još višemu mogla da proslavi Božja dobrot, mudrost i moć.

Ljubav Božja k čovjeku zaboravlja i oprašta uvredu i grijeh svijeta, nadvladava istu svoju očinsku ljubav i daje jedinorodenoga Sina, da bude pogrđen, mučen, raspet. »Jer Bog tako ljubi svijet, da je predao jedinorodenoga Sina svoga, da nijedan, koji vjeruje u njega, ne pogine, nego da ima život vječni« (Iv. 3, 16.). A Božanski Spasitelj »znajući da mu je došao čas, da prijede iz ovoga svijeta k Ocu, jer je ljubio svoje, koji su bili na svijetu, ljubio ih je do kraja« (Iv. 13, 1.). To jest — tumače sv. Oci — do skrajnih granica, što ih ljubav uopće može da segne. Božanska ljubav nadmeće se sa grije-

hom tako, da »je većma izobilovala milost, gdje se umnožio grijeh, da kao što je vladao grijeh u smrti, tako i milost da vlada pravdom za život vječni po Isusu Kristu, Gospodinu našem« (Rim. 5, 20—21.).

Tko da shvati misterij smrti Sina Božjega! Tko da pojmi, da je On, koji je sve znao i koji je prolio krv svoju za otpuštenje grijeha, da je On još ustanovio i Presveti Oltarski Sakrament, da bude trajna spomen i da navješćuje smrt Njegovu na križu! On, koji je na križu gorko vapio: »Bože moj, Bože moj, zašto si me ostavio!?« A znao je, da će ga i u Presvetom Olt. Sakramentu, u istoj ali nekrvnoj žrtvi, ostavljati mnogi!

2. Međutim, što ne shvata zemaljski čovjek, primaju pravi učenici Kristovi, prima Crkva.

Apostoli ne ostavljaju Krista, jer kaže Petar: »Gospodine, kome ćemo ići? Ti imaš riječ od života vječnoga. I mi smo vjerovali i znademo, da si Ti Svetac Božji« (Iv. 6, 68—69.).

A kad je Duh Sveti sašao nad njih, te su osnovali prvu zajednicu kršćana: »bijahu ovi postojani u nauci apostolskoj, zajednici bratskoj, lomljenju hljeba i u molitvama« (Dj. ap. 2, 42.).

Tako je prvi kult, što ga kršćani daju Gospodu Bogu, »lomljenje hljeba« i molitve. Tomu se onda dodaju čitanja evanđelja i apostolskih poslanica. To je jezgra sv. mise, nekrvne žrtve Novoga Zavjeta. Sv. Pavao svjedoči nam, da se od prvoga časa i blagovalo od svete žrtve, da bi svaki bio pričesnikom smrti Gospodinove. Zato i opominje Korinćane, neka svaki »ispituje sam sebe, pa tada od kruha onoga neka jede i od kaleža neka pije. Jer tko nedostojno jede i pije, sud sebi jede i pije, ne razlikujući tijela Gospodnjega (I. Kor. 11, 28—29.).

3. Žrtva je odiskona središte bogoštovlja u Starom Zavjetu, a i kod neznabožičkih naroda, jer ona simbolički najprikladnije izriče priznavanje vrhovnoga Gospodstva Božjega, klanjanje i zadovoljštinu za naše krivnje. Sasvim je razumno, da je sv. misa, koja je istovjetna sa križnom žrtvom Božanskoga Spasitelja: duša i srce svega kršćanskoga bogoštovlja. U sv. misi ispunilo se mesijsko proroštvo Malahijino (1, 10—

11.): »Niste mi mili, veli Gospod nad vojskama i ne ću primiti dara iz vaše ruke. Jer od istoka sunčanoga do zapada veliko je ime moje među narodima, i na svakom se mjestu žrtvuje i prikazuje imenu mojemu čisti dar.«

Samo je Božanska Mudrost mogla da iznade ovako uzvišeni način, da Moću većom od stvaranja — gledajući s ljudskoga stajališta — poveže žrtvu sa Presvetim Sakramentom tako, da, po neiskazanoj Ljubavi Božjoj, sam Krist rukama čovječjim žrtvuje isto tijelo svoje i krv, kao na križu, i da, ujedno daje to svoje tijelo i krv nama kao hranu i pilo. Potom čudovitom načinu sjedinio je Gospodin nas sa sobom na križu i proizveo, da je: Njegova križna žrtva i naša žrtva, Njegovo klanjanje nebeskomu Ocu i naše klanjanje, Njegova zadovoljština i naše zadovoljenje vječnoj Pravdi za grijehе naše i za grijehе svijeta.

Sigurno, da se Gospodu Bogu ni kojim drugim djelom ne može činiti veća časti dublje klanjanje. Ne može se ni čim drugim potpunije izravnati uvreda grijehom Bogu nanesena. Ne može se nikako bolje isprati krivnja i postići izmirenje. Ne može se toplije zahvaliti Gospodu za primljena dobročinstva, ni usrdnije moliti za nove milosti.

Naprotiv, sva dobra djela, sve pobožnosti, svi sakramentali i sakramenti imaju u Crkvi baš tu glavnu svrhu, da izmole, da priprave, da učine čovjeka sposobnim, kako bi mogao da dostojno primi Presveti Oltarski Sakrament.

Dok o drugim bogoštovnim djelima ne treba riječi: ističemo, kako to o svetim sakramentima održito naučavaju sv. Oci i crkveni učitelji. Sv. Toma Akvinski obrazlaže tu istinu naročito i rješava sve poteškoće (Summa theol. III. q. LXV. a. 3.). I doista: očito je, da je sveti red ustanovljen baš radi Presv. Olt. Sakramenta, da službenik Crkve dobije vlast prikazivati sv. misu, posvetiti žrtvene darove i dijeliti Sv. Pričest. Sv. krst ima zadaću, da nam otvori put u Crkvu, i da nam dade pravo primati Presveti Olt. Sakrament. Sv. potvrda treba da

krštenoga ojača u vjeri, da uzmogne savršenije ispovijedati vjeru i tako se bolje pripraviti za sv. tijelo i krv Gospodinovu. Sakramenat pokore je izravna priprava za Sv. Pričest. Posljednja pomast ili pretpostavlja ili pripravlja ili ima u nekim određenim prilikama da po mogućnosti zamijeni Sv. Poputninu. Sakramenat ženidbe treba da posveti brak, kako bi supruzi i njihov porod, bili dostojni članovi mističnoga tijela Kristova, a potom i pričesnici samoga Presvetoga Sakramenta. Jedinstvo pak ženidbe ima da bude slika jedinstva Crkve i Krista. A to jedinstvo stvara i izdržava Presveti Olt. Sakramenat.

Tako svi sveti sakramenti dobivaju svoje usavršenje u Presv. Olt. Sakramentu, za koji su napokon određeni. Ali iz Presvetoga Olt. Sakramenta crpu svi ostali i svu svoju snagu, jer je Presveti Olt. Sakramenat, kao nekrvno ponavljanje sv. križne žrtve, uzrok i izvor svih milosti, što preko sakramenata, sakramentala i ostalih pobožnih ustanova u Crkvi dotječu svakom pojedinom vjerniku.

Zato veli Catechismus ex decreto Concilii Tridentini (P. II. De Eucharistiae Sacr. n. 1.), da se ni koja od svetih tajni, što nam ih je povjerio Gospodin, kao najsigurnija sredstva Božje milosti, ne može da poređuje sa Presvetim Olt. Sakramentom.

4. Kao što je Presveti Olt. Sakramenat centar katoličkoga kulta, tako je i ognjište katoličkoga života. Iz toga nepresušenoga vrela izvire postojano obilje Božjih milosti. One osvjetljaju razum i jačaju volju, da se u katoličkoj Crkvi neprestano javljaju nova pobuđivanja i pokreću novi načini, kako bi se u vjernicima izdržao i oživio pravi duh Kristov. Ovomu Presvetomu Olt. Sakramentu ima Crkva da zahvali i proširenje kraljevstva Božjega na zemlji, što ga vrše toliki zasnosni i do smrti nesebični i požrtvovni misionari. Ovaj Presveti Sakramenat ostvaruje, podržava i čuva životne ideale u kršćanskoj porodici, u sukromnom i javnom življenju pojedinaca i društva. U dnevnoj borbi protiv požude tijela, požude očiju i oholosti života, u teškoj boli i nesreći, u socijalnoj ne-

pravdi i individualnoj nemoći — vazda je sigurni lijek, naročita utjeha, živa snaga: Presveti Olt. Sakramentat. I kulturno djelovanje Crkve, što je čovjeka diglo na toliki stupanj izobraženosti, čovječnosti, plemenštine poleta i slobode duha: ima svoju osnovu i korijen u ljubavi, zanosu, poštovanju ovoga Presvetoga Sakramenta.

5. Tako je i Presv. Olt. Sakramentat pravo duhovno sunce, koje i osvjetljuje i grije i daje život katoličkom svijetu, a po njem i čitavom čovječanstvu. Presveti Olt. Sakramentat veže čovjeka s Bogom, zemlju s nebom. Presveti Olt. Sakramentat živi je svjedok, da je katolička crkva djelo Božansko. To dokazuju, pored svega spomenutoga, još i sve one nebrojene pobožne duše, koje su se sasvim predale ljubavi Presvetoga Sakramenta i koje su u toj ljubavi našle neizrečenu sreću i blaženstvo. U njihovom duševnom življenju čita svaki, koji ne zadržava očiju pred svijetlom, kako Gospodin u Crkvi dnevno iskupljuje svoje obećanje: »Tko jede tijelo moje i pije krv moju, ostaje u meni i ja u njemu« (Iv. 6, 50.). Življenje i djelovanje ovih svetih duša jamči, da su one već za života pobijedile smrt. Jednako kao i toliki prvi kršćani, koji su prezreli sva dobra ovoga svijeta i veselo polazili u smrt, jer su u srcima svojim uživali nebesku sreću, što im ju je davalo svakidašnje sveto pričešćivanje. — Doista, vječna su istina riječi Gospodinove: »Tko jede tijelo moje i pije krv moju, ima život vječni, i ja ću ga uskrsnuti na sudnji dan« (Iv. 6, 54.).

C. Što smo dužni Presv. Oltarskom Sakramentu?

Presvetomu Trojstvu, pojedinih osobama Presvetoga Trojstva, Kristu Gospodinu, također i u Presv. Oltarskom Sakramentu, dužni smo da se klanjamo (cultus Iatriae, adoratio; k. 1255.). To znači: Gospodu Bogu, Kristu Gospodinu, i u Presvetom Olt. Sakramentu, dužni smo da iskazujemo najviše poštovanje takovim unutrašnjim i spoljašnjim činima, kojima se priznaje ili i izražava Njegovo vrhovno Gospodstvo i neizmijerna savršenost, a naša posvemašnja podložnost i zavisnost.

1. Savkoliki kult kršćana ide Gospoda Boga u tri Osobe ili Presveto Trojstvo. I onda, kada izrijeком ne pomišljamo na pojedinu Osobu, klanjamo se osobnomu Bogu, jer Ga drugačije sebi istinito ne možemo da zamislimo i jer samo Osoba ima pravo, da zahtijeva kult. Ali možemo da se klanjamo ili molimo ili zahvaljujemo i pojedinoj Osobi naročito i izrijeком. U tom događaju obraćamo se na tu Osobu radi toga, jer Božja objava djela neke vrste naročito pripisuje toj Osobi. No i u tom događaju, kad se klanjamo, molimo ili zahvaljujemo izričito pojedinoj Božanskoj Osobi, nije to isključivo. Naprotiv naše klanjanje, moljenje i zahvaljivanje uključuje i druge Božanske Osobe, jer sve tri Božanske Osobe imaju jednu te istu Božansku narav.

Crkva posvetila je u svojoj liturgiji Božićno doba naročito Bogu Ocu, uskrsno Bogu Sinu, a duhovsko Bogu Duhu Svetomu. Naročiti dan odredila je Crkva, da daje čast Presvetomu Trojstvu ili Bogu, koliko se očituje u tri Osobe: dakle izrijeком skupno i Bogu Ocu i Bogu Sinu i Bogu Duhu Svetomu.

Nekrvna žrtva Novoga Zavjeta, sv. misa, srce katoličkoga bogoštovlja, prikazuje se po izričitom naredenju Gospodinovom Bogu Ocu.

Sv. Mati Crkva poziva i opominje svoju vjernu djecu, da duhovni život sprovode u skladu s njom i po njenoj nakani i prema njenim propisima.

2. Ali nesamo da se ne brani, naprotiv preporuča Crkva najtoplije, da i pojedinci, i veće ili manje crkvene općine (župe) ili pokrajine (biskupije) gaje i daju u svako doba naročiti kult bilo kojoj Božanskoj Osobi, dašto u duhu i prema nauku Crkve.

Tako se odiskona gajio, i u različitim oblicima u samoj Crkvi razvijao naročito kult drugoj Božanskoj Osobi, koja je poslije utjelovljenja nerazdružljivo sjedinjena s ljudskom naravi. Jednako je i sa klanjanjem Presv. Oltarskom Sakramentu, što ga Crkva toliko preporuča pobožnosti vjernika. A isto vrijedi radi hipostatskoga sjedinjenja i o kultu Božanskoga Srca Isusova.

Razlog je tomu specijalnomu kultu, Božanske Riječi s ljudskom naravi sjedinjene, u dubokoj zahvalnosti Crkve Gospodu Bogu, što je baš Utjelovljenjem Sina Božjega i ustanovom Presv. Olt. Sakramenta spasen rod ljudski i svaki pojedinaac, koji tu Božansku milost življenjem i djelovanjem svojim primi i iskoristi.

Ali kad Crkva slavi Gospodina Isusa Krista, slavi ona jednako Boga Oca, koji je jedinorođenoga Sina Svoga poslao i Boga Duha Svetoga, koji je izveo nesamo čudo Utjelovljenja već i dalje postojano izvodi djelo posvećenja ljudi.

3. Prema tomu:

a) Zapovijedamo, da svećenstvo uopće, a naročito dušobrižno, posveti svu pomnju i pažnju vršenju katoličkoga kulta. Kult treba da se čini »u duhu i istini«. Onda će biti i na čast Boga i na duhovnu korist službenika i na usavršenje i spasenje vjernika.

b) Toplo savjetujemo i preporučamo svećenstvu kult Presv. Olt. Sakramenta i Presv. Srca Isusova. U sv. shraništu čeka Gospodin na nas. Tu je on najspremniji, da nam podijeli svoje bogate milosti i najpotrebnije savjete i najsigurniju utjehu. Presv. Olt. Sakrament obnavlja pobožnost i gorljivost našu. O ovoj odanosti i ljubavi k Presvetomu zavisi duševni preporod i nas samih i nama od samoga Gospodina povjerenih ovčica.

c) Vruće želimo, da bi svaki svećenik naše nadbiskupije bio članom pobožne bratovštine »Svećenika klanjalaca«, ili barem društva »Associationis Perseverantiae Sacerdotalis«.

d) Određujemo, da poglavari u dječaćkom i kleričkom sjemeništu revno nastoje, kako bi od rane mladosti do svršetka bogoslovske nauke, u povjerenjnoj mladeži uzbuđivali i uzgajali naročitu pobožnost k Presv. Olt. Sakramentu i Presv. Srcu Isusovomu. Puna predanost ovim pobožnostima bit će najsigurnije jamstvo, da će se mladež odazvati svećeničkom zvanju i savjesno ga i časno u svoje doba vršiti. Duhovnika mora da prožme duh molitve i radost

za duhovna vježbanja. Zato mora da duhovna mladež upozna teoretski, no još više praktički, vrijednost i slast bratovštine »vječnoga klanjanja«, »Apostolstva molitve« i drugih pobožnosti, da pojedinac prema svojem raspoloženju odabere, što ga najviše potiče na bogoljubnost. Sjemenišno uzgajanje mora da je takovo, da se ovdje stvore budući gorljivi propagatori ovoga kulta.

4. Određujemo, da dušobrižno svećenstvo nastoji svom snagom buditi pobožnost naročito spram Presv. Olt. Sakramenta. Iz toga središta katoličkoga kulta, mora da se oživi katolički duh i katolički život naših vjernika. Gdje se posije sjeme prave pobožnosti k ovom sakramentu ljubavi, gdje se ona malo po malo razvije i postane općenom: upoznat će se unutrašnja vrijednost katoličke vjere, ljubiti će narod Gospoda Boga i služiti će Njemu. Ali će i, kao nekim čudom, izgibati poroci pučanstva i cvjetati kršćanske kreposti. U kućama ozvanjat će opet porodična molitva, brakovi će postati čvrsti, a u mladem naraštaju nicat će zvanje za duhovni stalež. I puk i svećenstvo oćutjet će na svakom koraku, da je među nama u sv. shraništu živi naš Božanski Spasitelj, koji nas tako milo zove: »Dodite k meni svi, koji ste umorni i opterećeni, i ja ću vas okrijepiti« (Mat. 11, 28.).

Zato neka dušobrižno svećenstvo razvije svoje nastojanje postupno i onda paralelno u sva tri pravca, u kojima nam Božanski Spasitelj otkriva svoju beskonačnu ljubav u Presv. Sakramentu. Treba dakle da posveti osobitu brigu polaćenju sv. mise, sv. pričešćivanju i klanjanju Presvetom Olt. Sakramentu.

Duhovni pastiri mora da svim sredstvima porade, kako bi:

a) vjernici redovno pribivali sv. misi u nedjelje i zapovjedne blagdane. Polaćenje sv. mise i način pribivanja sigurni je svjedok, kakav je duh u župi. Gdje ne polaze sv. mise ni u zapovjedne blagdane ili je to samo pučko sastajalište bez crkvenoga duha: jamačno da je vjera u opadanju. Ako naprotiv vjernici, i muški i odrasli, redovno idu k sv. misi i kod

čitave sv. mise doista prate sv. čine i duhom se predaju Gospodu: znači, da je vjera živa i katolički svrhunaravski život da je u svom razvoju. Da bi se to postiglo, mora da duhovni pastiri neumorno poučavaju katolički nauk o sv. misi i da potanko govore o vladanju za vrijeme te presvete žrtve. Vjernici treba da znadu nesamo glavne dijelove sv. mise, nego treba da čuju bitno i o glavnim molitvama, kako bi shvatili golemi domašaj ovoga centra bogoštovlja. Dušobrižnici mora da nauče puk moliti, razmišljati i pratiti sv. obrede. Kad bi vjernici bili poučeni u svemu tomu, uvidjeli bi i sami, kako se čovjek Gospodu ne može nigdje ljepše i dublje pokloniti i zahvaliti, kajati i moliti već baš u sv. misi.

Sigurno, da će dušobrižnici najprije uspjeti, ako ulože sav trud, da djecu i mladež u školi i izvan škole, teoretski i praktički o svemu tomu pouče. Tako će sebi uzgojiti novu generaciju, a primjer mladeži djelovat će i na njihove starije. Mladež mora da oćuti veličajnost i slast ovoga najvišeg bogoštovlja. Mora da se navikne polaziti sv. misu, te joj to postane potrebom kao svakidašnji hljeb. Onda će sama po sebi dolaziti k sv. misi, nesamo u zapovjedne blagdane, već će za tu uzvišenu službu naći vremena češće i u radne dane.

b) Stručno poučavanje vjernika o sv. misi mora da naročito istakne, kako u nekrvnoj žrtvi mi sami sebe s Gospodinom prikazujemo i žrtvujemo nebeskom Ocu, da Mu se klanjamo i da Mu dademo zadovoljenje za tolike grijehe vlastite i za grijehe svijeta. Da bi ovo naše žrtvovanje bilo potpuno, treba da budemo i pričesnici presvetoga žrtvovanja. I to barem duhom i željom, ako ne možemo svagda da i stvarno primimo Presv. Tijelo Gospodinovo. Ali da je po izričitim riječima (Iv. 6, 50—58.) Gospodinovim i po nauku Crkve želja Božanskoga Spasitelja, da se što češće, po mogućnosti i dnevno, ali barem na veće blagdane sjedinimo s Njim u sv. pričješćivanju. Zapovijed, barem jedamput na godinu, i to u uskrsno doba, primiti Sv. Pričest da je pod

smrtni grijeh, ali da ona i izvršena redovno nedostaje u duhovnoj borbi, kraj jakih strasti, loših primjera i tolikoga vjerskoga nehajanja. Samo češće sv. pričešćivanje da može katolika izdržati u živoj vjeri, pravoj pobožnosti i dostojnom kršćanskom življenju.

I ovdje treba da dušobrižnici počnu sa djecom i s mladeži, ali naravno da ih za tu svetinju brižno pripreme (I. Kor. 11, 27—30.). Najbolje, da od najvrednijih sastave »Društvo za naknadnu Sv. Pričest«, a priprava za to društvo, da bude »Apostolstvo molitve«. Članovi ovih i drugih religioznih društava, što ih župa ima ili koja mora da se osnuju, neka se razdijele tako, da svakoga zapovjednoga misnoga dana bude barem nekoliko njih pričešćeno kod velike župske sv. mise. Ove treba onda po moralnim i asketskim pravilima pomno voditi, da izdrže u pobožnosti i da od nedjeljnih sv. pričešćivanja prijedju i na dnevna. Ova, u početku mala vojska Kristovih službenika, rasti će sama sobom, kad župa bude gledala njihovo uzorno vladanje i pravo kršćansko življenje.

Zato mora dušobrižnik da neprestano bdije nad tom duhovnom srčikom svoje župe. On treba da postojano utvrđuje njihovu vjeru, da ih jača protiv ljudskih obzira, da im ističe čistoću savjesti i plemenitu kršćansku nakanu. Ako itko, ovi pričesnici mora da budu u svakom pogledu uzorni. Njihove pogriješke ili grijesi ili mane ili nedostatak kreposti, naročito onih stožernih i ljubavi bližnjega: kobno bi djelovale na daljni razvoj kršćanskoga života u župi. Sv. Vincent Paulski rekao je: »Lice, koje se dostojno pričešćuje, čini sve dobro«. A Lacordaire bi znao reći: »Nije moguće procijeniti učinak barem jednoga dostojnoga pričešćivanja u kršćanskom življenju«. Kad se dakle i u življenju češćih pričesnika ne bi zamijetilo očiglednoga napretka, bio bi to znak, da nešto nije u redu.

Naša je želja, da svetim pričešćivanjem obnovimo katolički duh i kršćansko življenje u našem narodu. Zato stavljamo živo na srce dušobrižnom svećenstvu, da nastoji, kako bi s vremenom postigli,

da se svaki katolik, dašto i muževi i mladići, pričešćuju barem tri puta na godinu. Revniji pak da primaju Sv. Pričest svakoga mjeseca ili čak i svakoga tjedna. Odbranim pak dušama ne smiju da brane duhovni pastiri, ako iz čiste nakane i Duhom Božjim vođeni žele češće u tjednu ili i svaki dan, da pristupe k sv. Pričesti (Decr. Congreg. Concilii »Sacra Trident. Synodus« dno 20. XII. 1905. god. De quotidiana Eucharistiae sumptione.).

c) Istinsko shvaćanje i posjećivanje sv. mise, češće dostojno pričešćivanje barem koje česti župljana, rodit će i trećim katoličkim rodod: češćim a zamalo i postojanim klanjanjem Presv. Olt. Sakramentu. Dobri i revniji katolici shvatit će to onog časa, kad im utvrđena i živa vjera, kraj dnevnog prolaženja mimo svoje crkve, bude govorila: eto tu, u sv. shraništu, živi i prebiva dan i noć, u najtišoj skromnosti, tvoj najviši Gospodar života i smrti, tvoj vječni sudac, tvoj Spasitelj, koji je dao život svoj za tvoju vječnu sreću. Onaj, u koga su sva dobra i od koga teku sve milosti!

Kad to bude šaputalo srce Vaših vjernika — a do Vas je, braćo draga, samo do Vas, da toliko duhovno ožive Vaši župljani — onda će vjerna katolička duša teško proći mimo crkve, a da se barem pobožno ne pokloni Božanskom Spasitelju. Mnogi će pak dolaziti dnevno, da u Božjem hramu izliju toplo svoje srce pred licem Gospodina Našega i da u žaru Njegove ljubavi rasplamte i okrijepe svoju dušu.

Dakako da i zato treba Vašeg ozbiljnog poučavanja, no u jednakoj mjeri i Vašega dnevnog primjera.

Dosta je, braćo, da u početku uz Vas dođe nekoliko pobožnih duša, kojih će se naći u svakoj župi, da se kroz nekoliko časaka klanja Presvetomu Sakramentu. Kad poučite djecu, u školi i izvan škole, povedite ih više puta sa sobom u crkvu i izvršite s njima klanjanje opet kroz nekoliko časaka. Istom kad vam se više župljana i nekoliko dječice obikne na ovo poštovanje Presvetoga: onda udesite određeni pola sata, a poslije istom cio sat, da u moljenju, pjevanju i unutrašnjem

klanjanju slavite Presveti Oltarski Sakramentat. S vremenom dat će se ustanoviti svakoga tjedna po koji sat, možda iz jutra ili pod večer. Glavno, da vjernici stanu shvatati ovo pobožnost. U brzo će se pobožnije duše od svoje volje sabirati pred Presvetim, kad budu na to dospjele prije ili poslije svoga posla. A onda je lako uvoditi trodnevnicu, novenu i t. d., na pr. tako, da se u tri ili devet dana u određeni sat saberu vjernici, da jedan sat klanjaju, a onda da im se daje blagoslov sa Presvetim.

Gdje sve to ne treba, jer postoji, hvala Bogu! Sa nekoliko župljana može duhovni pastir i treba da počne organizirati »Bratovštinu vječnoga klanjanja«. Neka uloži sav mogući trud, da se ta bratovština u župi razgrani. Donijeti će mu obilati blagoslov u daljnjem njegovom nastojanju.

»Dan klanjanja«, što je u našim župama uveden, neka se održi što svečanije. Treba ga unaprijed oglasiti i živo preporučiti. Članovi »Bratovštine vječnoga klanjanja« i eventualne druge bratovštine ili organizacije, neka se saberu (ili barem njihovi odbori) da: a) točno odrede sat (ili pola sata) klanjanja svakome svome članu; b) da si razdijele ulice mjesta, kako bi svaki u svojoj četvrti poticao i nagovarao vjernike, da se odazovu glasu zvona, kad svakoga sata (ili pola sata) poziva na klanjanje; c) da se brinu, kako bi oltar, gdje će biti izloženo Presveto, bio ukusno iskićen. Svakako treba za čitavo vrijeme neprekidno, kad je Presveto izloženo, da gori barem šest svijeća. Duhovni pastir neka odredi način, kako će vjernici dostojno izvršiti klanjanje (klečanje) kroz cio dan, da se izmjenjuje tiho unutrašnje klanjanje pojedinaca sa glasnim skupnim mnoštva, pjevanje, čitanje o Presvetom i t. d. Svakako će svršiti sa kratkim govorom u čast Presvetoga Olt. Sakramenta, večernjom i procesijom, kako je počelo sa sv. misom.

»Red svakidašnjega javnoga klanjanja« Presvetom Oltarskom Sakramentu uveli smo u našoj nadbiskupiji okružnicom od 8. prosinca 1912. god. i ponovili ga okružnicom od 8. prosinca 1918. god. Upozorujemo i sada na

taj »Red« i naredbu »o uvedenju svakidašnjega klanjanja u zagrebačkoj nadbiskupiji«, da se savjesno vrši.

»Teoforička procesija« na Tijelovo neka se izvede prema crkvenim propisima, sa svim sjajem i sa svom svečanosti, što je uopće moguće. Neka ne zaborave duhovni pastiri opomenuti župljane, što znači ta svečanost, i prema tomu, kako treba da se na njoj ponašaju; neka odrede na izmjence molitve i pjevanje na procesiji, da bude doista religiozna, a ne, da se izvrgne u kakovu svjetovnu paradu. Ako svira glazba, mora da svira crkvene napjeve, a ne svjetovne, kojekakve, ma i lijepe.

5. Napokon neka duhovni pastiri uvode i održavaju pobožnosti Presv. Srcu Isusovu. Neka dobro istumače, što znači taj specijalni kult. Predmet mu je Presveto Srce Isusovo, s Riječju sjedinjeno, koliko je simbol ognjišta neizmjerne ljubavi Božanskoga Spasitelja i centralni organ Njegove Božanske Osobe. A ovoj Osobi treba da se klanjamo. Neka istaknu, kako je Sv. Stolica (naročito Papa Pio IX. i Leon XIII.) toplo preporučala i kako danas usrdno preporuča ovu pobožnost. Po njoj bi trebalo, da se svijet gane iz svoje religijske nemarnosti i da shvati neizmiernu ljubav Gospoda Boga. Iz te beskrajne ljubavi dopustio je Gospod Bog, da je za spasenje čovjeka probodeno utjelovljenomu Sinu Božjem i samo Presveto Srce.

Ovu nježnu pobožnost, koja je u idejnoj svezi sa Presv. Olt. Sakramentom, razumije puk vrlo lako, jer je na ljudsku više konkretna. Iskustvo uči, da djeluje i na okorjele i navadne grješnike. Sv. Stolica obdarila ju je mnogim oprošćenjima (*indulgentiae*), a naročito različite bratovštine Presv. Srca. Kod nas je ta pobožnost dobrano uvedena. Gdje je dobro upravljana, donosi obilatuu duhovnu utjehu. Da bi se što jače utvrdila i proširila određujemo:

a) Da se prigodom svetkovine Presv. Srca Isusova, t. j. u petak nakon tjelovske osmine obdržaje trodnevnicu. U četvrtak, petak i u subotu neka se čita sv.

misa pred izloženim Presvetim Olt. Sakramentom. Nakon sv. mise neka se mole ili pjevaju litanije Srca Isusova, neka se izvrši posveta Presv. Srcu i konačno neka se daje blagoslov sa Presvetim. Ako se pobožnost ne može održavati prije podne, neka se izvrši poslije podne tako, da se pred izloženim Presvetim Olt. Sakramentom pjevaju ili mole litanije i daje blagoslov. U nedjelju neka se pjeva svečana sv. misa coram Exposito i propovijeda o Presv. Srcu Isusovu — a poslije podne neka se upotrijebi jedan sat za klanjanje izloženom Presv. Olt. Sakramentu uz pjevanje ili moljenje litanija Presv. Srcu Isusovu i neka se daje blagoslov.

b) Neka se svake prve nedjelje u mjesecu održi klanjanje za vrijeme sv. mise pred izloženim Presv. Sakramentom. Kod toga neka se među ostalim molitvama mole i litanije Presv. Srca Isusova.

c) Neka se što više osnivaju bratovštine Presv. Srca, a gdje već postoje, neka se ne pusti da propadnu. Upravitelji neka pozivaju članove bratovštine, kao i ostale vjernike, na što češće naknadno sv. pričešćivanje, a naročito svakoga prvoga petka ili nedjelje u mjesecu.

d) Želimo, da propovjednici češće spomenu i preporučite vjernicima štovanje Presv. Srca, a obilnije da govore svake prve nedjelje u mjesecu, osobito pak u nedjelju poslije svetkovine Presv. Srca Isusova.

e) Veoma želimo, da se u svakoj župi organizira »Bratovština apostolata molitve«.

6. Dopuštamo, da dušobrižnici s pukom slave — prema uvidavnosti svojoj i mjesnim prilikama — mjesto prve nedjelje u mjesecu (točka 5. b) t. zv. »mladu nedjelju«. I to tako, da se pred izloženim Presv. Olt. Sakramentom služi sveta misa, a gdje je običaj, da se vodi i procesija. Ipak vežemo duhovne pastire, neka nastoje, da što prije dođe do jednoličnosti tako, da se svuda slavi prva nedjelja u mjesecu. Radi jednakosti određujemo, da se ovakvim zgodama posvuda održaje ovaj obred:

Svećenik, nakon što je poškropio blagoslovljenom vodom sebe i puk, pristupi k oltaru, razastre corporale, otvori sv. shranište, poklekne, izvadi pokaznicu sa Presvetim, postavi je na corporale i zatvori vratašca od sv. shraništa. Poklekne ponovno, vrati se na donju stubu oltara i pokloni se klečeći Presvetomu, ustane i bez blagoslova stavlja tamjan u kadilo. Poklonivši se prije i poslije kađenja okadi tri puta Presveto dvostrukim potezom. Pjevači pjevaju tri puta »Svet«. Ako imade da bude procesija — izvrši se sada. Na povratku podijeli svećenik s istoga mjesta blagoslov sa Presvetim i odmah postavi pomoću skala Presveto na tron. Potom side sa skala, poklekne, ode na najdonju stubu, poklekne na oba koljena, digne se i počne služiti sv. misu prema propisima za mise pred izloženim Presvetim Olt. Sakramentom. Ako nema procesije, počne sv. misa odmah nakon što je okadio Presveto i postavio ga na tron. Na koncu sv. mise, odmah poslije zadnjega evanđelja, skine Presveto sa trona, poklekne i okadi tri puta dvojim potezom. Međutim pjeva puk: »O tolika Tajna to je« i »Bogu Ocu, Bogu Sinu«. Za ove druge kitice, svećenik ogrne velum, ustane, dođe pred oltar, poklekne, uzme Presveto u ruke i na koncu pjesme, poslije »Amen«, podijeli blagoslov sa Presvetim i odmah spremi Presveto u sv. shranište.

7. Običaj, da se u nadbiskupiji svake nedjelje i blagdana prigodom pobožnosti, što se čini poslije podne (večernja), daje blagoslov sa Presvetim, neka također dušobrižnici pomno čuvaju i savjesno drže.

Određujemo, da se ova pobožnost vrši svuda jednako, i to s ovim obredima:

a) Svećenik, obučen u roketu, stolu i plašt bijele boje, izloži Presveto propisno i okadi ga. Puk pjeva za to vrijeme triput »Svet«.

b) Svećenik moli litanije lauretanske glasno, a puk odgovara. Na svečanije barem dane neka se litanije pjevaju. Poslije litanija slijede običajne molitve bl. Djevici Mariji i sv. Josipu, molitva za Papu, za nadbiskupa, i za svekoliko kršćanstvo.

c) Iza toga pjesma u čast Majke Božje ili koja druga prema različitosti crkvenoga vremena. Ako nema, tko bi pjevao, izostaje pjesma.

d) Zatim »O tolika Tajna to je« i »Bogu Ocu, Bogu Sinu«, verz: »Kruh s neba dao si njima« klečeći dolje, i oratio »Bože, koji si nam pod Sakramentom čudesnim« stojeći.

e) Svećenik okadi Presveto, skine sa trona i podijeli blagoslov.

f) Klečeći pred oltarom moli svećenik naizmjenice sa pukom »Blagosloven budi Bog« i t. d. Odmah iza toga zatvori Presveto u sv. shranište i odilazi u sakristiju.

Bilješka 1. Gdje dolazi malo pučanstva na večernju, neka se moli »Blagosloven budi Bog« i t. d. kod sv. mise iza običajnih molitava poslije propovijedi.

Bilješka 2. Rimski obred veže čitavu nadbiskupiju, ne izuzevši ni prvostolne crkve.

Dekani i Arhidakoni, kao i kaptoli, dužni su bdjeti nad tim, da se ovaj propis točno vrši.

Bilješka 3. Duhovni koncerti smiju se u crkvama i kapelama držati samo uz naročitu pismenu dozvolu Ordinarija i uz nužnu opreznost. A to je: a) da se za to vrijeme ukloni Presveti Oltarski Sakrament i pohrani na dostojnom mjestu; b) da ravnatelj crkve imade potpuno jamstvo, da će se očuvati dostojanstvo kuće Božje.

Bilješka 4. Uočivši djelovanje i dosad stečene zasluge »Društva za sveudiljno klanjanje Presv. Olt. Sakramentu i za potporu siromašnih crkvi u Zagrebu«; zatim onu veliku korist, što je imadu od toga društva nebrojene crkve i kapele nesamo ove nadbiskupije, nego i drugih susjednih biskupija; napokon radi plemenite svrhe, da se promiče sjaj kuće Božje i crkveno bogoslužje: nalažem, da svaka župska crkva i svaka javna kapelica u nadbiskupiji, i svaki svećenik ove nadbiskupije, daje svake godine doprinos tomu »Društvu za sveudiljno klanjanje Presv. Olt. Sakramentu i za potporu siromašnih crkvi u Zagrebu« najmanji iznos od 10 Dinara godišnje.

Bilješka 5. Svaki župnik dotično ravnatelj crkve ili kapelice dužan je u savjesti, koliko je to do njega, da nastoji, kako bi se služba sakristana (zvonara ili mežnjara) povjerila čestitomu katoliku. To treba da je muškarac, osoba nada sve poštena i bogobojazna, na dobrom glasu u župi i dobro poučena u vršenju svoje službe. Jedino je župnik dotično ravnatelj crkve ovlašten, da — uz uvaženje opravdanih želja naroda — namješta u ovu službu povjerenja i da od službe otpušta, ako se namještenik pokaže nesposobnim ili nevrijednim.

TREĆA GLAVA.

O štovanju svetaca.

Crkva nas poziva, da poštivamo Gospoda Boga i neizravnim načinom tako, da ga štujemo i u Njegovim ugodnicima: svecima i anđelima.

Kad mi poštivamo Božje ugodnike, častimo ih uistinu, ali je to čašćenje podređeno poštovanju, što ga dajemo Gospodu Bogu. Bogu se klanjamo (adoratio, cultus Iatriae), a ugodnicima Božjim dajemo čast, jer su od Gospoda i Crkve priznati službenici Božji, koji su primili izvanrednih milosti, te su se i odlikovali izvanrednim krepovima tako, da ih je zato i sam Gospodin proslavio. Gospoda Boga molimo, da nam udijeli koju milost, da nam oprost grijehe i t. d., a ugodnike Božje zazivamo, da nam kao prijatelji Božji svojim zagovaranjem pomognu kod Gospoda, te bi nam On dao koju blagodat, da bi nam se On smilovao i oprostio grijehe i t. d. To je dakle čašćenje podređeno poštovanju Boga, o Njemu zavisno, te biva radi osobite sveze u kojoj su sveci priznati pred licem Božjim.

Među Božjim ugodnicima ide osobito i naročito mjesto bl. Dje. Mariju. Ona je od Gospoda odabrana, da bude posrednicom za hipostatsko sjedinjenje Sina Božjega sa ljudskom naravi. Zato je drži Crkva i posrednicom svih milosti, što ih dobivamo zaslugom utjelovljenja Gospodina Isusa Krista. Poradi toga i po-

radi neobičnih za čovjeka kreposti, svetosti i odličja Bl. Djevice ide nju i neobična čast.

Prema tomu se i kult, što ga dajemo Gospodu u svecima i anđelima zove kult *duliae* (službenika Božjih), a kult Bl. Djevici Mariji kult *hyperduliae* (k. 1255. § 1. i k. 1276.).

Čašćenje i zazivanje ugodnika ili anđela i svetaca Božjih ima svoj temelj u dogmatu o općinstvu svetih. Gospodin izrijeком veli: »Tko ljubi mene, ljubiti će ga Otac moj« (Iv. 14, 21.). »Tko meni služi, poštivat će ga Otac moj« (Iv. 12, 26.). A sv. Jakov uči: »molite se jedan za drugoga, da ozdravite. Mnogo može ustrajna molitva pravednoga« (Jak. 5, 16.). Po Gospodinovoj riječi i Otac poštiva svoga ugodnika, po nauku apostola i živi pravednik na zemlji može da pomogne molitvom kod Boga. Sigurno su dakle i sveci i anđeli baš zato, jer su puni ljubavi prema Bogu, ljubljeni i odlikovani od Gospoda: zaslužuju dakle i naše čašćenje. A ako Bog sluša molitvu i zagovor pravednika na zemlji, koliko će više i prije u nebu uslišati molitvu i zagovor svoga ugodnika, koji je već na zemlji činio ljudima toliko dobro, pa je iz ljubavi k Bogu čini za nas jamačno i pred licem Božjim (k. 1255. i 1276.).

Kad dušobrižnici govore o poštovanju ugodnika Božjih, neka izrijeком ističu nauk Crkve, da kršćanin sve će časti, ali ih ne obožava; da se svecima utječe, ali ne kao djeliteljima kakovih milosti, nego ih moli, da mu kao ugodnici Božji pomognu svojim zagovorom pred Bogom, od koga jedinoga dolazi svaka milost i blagodat.

ČETVRTA GLAVA.

O štovanju bl. Djevice Marije napose.

Poštovanje, što je u katoličkom svijetu i u narodu našem duboko ukorjenjeno, i to s punim pravom, spram bl. Djevice Marije: neka svećenstvo gaji brižljivo. Prvo, jer znade od kolike je vrijednosti zagovor Majke Božje, posrednice svih milosti, pred Gospodom; i drugo, jer vidi, koliko opet baš to štovanje doprinosi kultu Gospoda.

U tom pogledu toplo preporučamo:

a) Da cjelokupno svećenstvo naše nadbiskupije sâmo naročito časti iz svega srca bl. Djevicu Mariju, a zatim da njeno štovanje vazda i posvuda krepko preporuča i promiče: u školi, sa propovijedaonice, u ispovijedaonici, a i privatno.

Želimo i savjetujemo svekolikom svećenstvu, da se svaki pojedini začlani u »svećeničku kongregaciju bl. Dj. Marije«. A kad je dušobrižnik dobro poučen u vođenju Marijinih kongregacija, neka ih vodi i širi, držeći se u tom crkvenih propisa, naročito među školskom mladeži i u pismenim krugovima.

b) Određujemo, da se svibanjska pobožnost vrši u svim župama, i to barem svake subote, nedjelje i blagdana — gdje je moguće i svakoga dana. Za pobožnosti neka se mole litanije lauretanske i dade blagoslov sa Presv. Olt. Sakramentom. A da se umnoži poznavanje Majke Božje, njenih odličja i vrlina, i da se utvrdi ljubav prema našoj posrednici i utočištu grješnika, neka se do zgrade, a naročito subotom, nedjeljom i blagdanom, kaže i koja prikladna riječ u čast Njenu ili neka se održi zgodno čitanje o krepostima i milostima, što ih je Ona od Gospoda primila i o vanrednim pomoćima i milostima, što ih je Ona po Sinu Svomu izmolila ljudskomu rodu.

c) Od 1. do 31. listopada da treba da se s pukom dnevno moli u župskim crkvama treći dio krunice i litanije lauretanske. K tome valja da se doda molitva u čast sv. Josipa propisana od blago pokojnoga Pape Leona XIII., i molitva, što smo je Mi propisali za djelo dobre štampe (»Službeni Vjesnik« 9. IX. 1924. str. 38.). Listopadska pobožnost može se vršiti i za trajanja sv. mise. Ako se odabere drugo vrijeme, bilo prije, bilo poslije podne, neka se čini pred izloženim Presvetim Olt. Sakramentom, sa blagoslovom na svršetku.

d) Neka se u adventsko vrijeme, prema dozvoli sv. Zbora za obrede od 20. listopada 1919. god., u prvostolnoj crkvi i u župskim i redovničkim crkvama nadbiskupije pjeva

zavjetna misa »Rorate« (Zornice) u čast bl. Djevice Marije, cum Gloria, unica oratione, Credo et Praef. de Beata: »Et te in veneratione.«

Ova se misa smije pjevati svaki dan od ponedjeljka iza pive nedjelje adventske do Badnjaka, izuzevši: sam Badnjak, četiri adventske nedjelje i blagdan Bezgrješnog začeća bl. Djevice Marije.

U župama, gdje osim župnika nema drugoga svećenika, ne će se moći pjevati »Rorate« također na svetkovinu sv. Andrije, ako padne u advent, i na svetkovinu sv. Tome, jer se mora da služi misa de die, ali ova može da bude u zoru ili rano iz jutra, kad se obično služi »Rorate«.

Bez klanjanja, iz ljubavi, Presv. Olt. Sakramentu, bez ljubavi i štovanja Bl. Djevice Marije: nije moguće, uvjereni smo, da se obnovi naš puk u Kristu, da vodi pravo kršćansko svrhunaravsko življenje i da potom steče vječno spasenje.

Hoćete li dakle, braćo, da Vašu životnu zadaću ispunite i gledom na same sebe i među vašim vjernicima, ne žacajte se od mnogoga truda i rada. Upregnite sve vaše sile, da preko Posrednice i Zagovornice naše utrete sebi i puku našem put ka Gospodinu Isusu Kristu u Presvetom Oltarskom Sakramentu.

PETA GLAVA.

O štovanju sv. slika, kipova i sv. moći.

A. Svete slike i kipovi.

1. Štovanje, što ga iskazujemo sv. slikama, ne valja razumjeti tako, kao da mi slikama (kipovima) pripisujemo nešto božansko ili kakovu posebnu tajnu moć, ili da na nje izravno upravljamo naše prošnje, ili u njih da stavljamo naše ufanje. Tako su mislili i činili ili još i sad misle i čine: nezabošci. Oni ne poznaju pravoga Boga, a znadu da mora da ima više biće, pa drže, da je to više biće njihov kumir (kip, talisman, slika). Od ovoga onda očekuju oni, da će uslišati i ispuniti njihove molbe.

Crkva uči, da i sv. slike (kipove, medalje) treba častiti. Ali za to, jer nam dozivlju u p a m e t i l i i p r e d o č u j u, makar simbolički, što je u svezi s Bogom ili s njegovim ugodnicima. No nikako nije predmet našega čašćenja sama slika (kip i t. d.), već ono sveto, što predočuje ili na što nas sjeća ta slika (kip i t. d.).

To dakle nije kult apsolutan, radi unutrašnjega svoga dostojanstva i svrhunaravske vrijednosti. To je kult relativan, jer je u nekoj svezi, makar reprezentativnoj ili simboličkoj spram nečega, što je sveto. Ali je relativan i u tom znamenovanju, što sliku, kip i t. d. ide čašćenje prema licu, s kojim je slika u svezi, koga predočuje ili na koga sjeća. Dakle je čašćenje postupno, na pr. više treba častiti sliku ili simbol, što predočuje Boga, Krista, Duha Sv. od slike Bl. Dj. Marije, ovu više od slike kojega drugog sveca i t. d. (k. 1255. § 2.).

2. Sv. slike (kipove) treba u crkvama postavljati i postavljene čuvati, jer nam vjerna i ukusna slika ne rijetko dobro predočuje sveto lice ili koji nauk sv. vjere. Tako nas ona potiče na razmatranje, sjeća na dobročinstva i darove, što ih primamo od Gospoda, pobuđuje nas, da nasljedujemo kreposni život svetaca, da se molimo Bogu i t. d.

Ali, jer slike i kipovi mora da su i oblikom ures naših crkvi, oltara i svetih mjesta, određujemo: da župnici i ravnatelji crkvi izlažu u sv. mjestima na štovanje samo lijepe slike i kipove, po mogućnosti izradene umjetnički, u nabožnom duhu i u skladu s crkvenom naukom.

Radi li se o neobičnim slikama, ove se ne smiju izlagati bez prethodne Naše dozvole. Izrijekom pak zabranjujemo, da se u rečenim mjestima izlažu:

- a) slike, manje čedne i manje pristojne;
- b) slike, koje predočuju kakvi krivi nauk;
- c) slike, koje mogu da zavedu neuke i priproste u pogibeljnu zabludu (k. 1279.).

Da prigodom popravka ne stradaju dragocjene sv. slike i kipovi t. j. one, koje su na glasu poradi drevnosti, umjet-

ničke vrijednosti ili štovanja: neka ih župnici dotično ravnateljci crkve ne daju u posao bez pismene Naše dozvole (k. 1280.).

Svečani blagoslov sv. slika vrši biskup ili po njemu ovlašteni svećenik (k. 1279. § 4.).

B. Sv. moći.

Sv. moći blago su Crkve. One sjećaju vjernike na duh i djela onih, od kojih potječu, pobuđuju ih na štovanje dotičnih svetaca i na nasljedovanje njihova života.

Sv. moćima zovemo u užem znamenovanju sve ono, što je od tjelesa svetih ostalo na zemlji (na pr. kosti); u širem znamenovanju ono, čime su se sveci služili, ili što ih se doticalo, pa tako na neki način postalo posvećeno, na pr. odjeća, pokućstvo, oruđe, kojim bijahu mučeni; sv. moćima zove se u najširem znamenovanju još i ono, što se samo njihovih ostanaka dotaknulo na pr. križići, slike i t. d.

Kod sv. moći razlikujemo velike ili znamenite (reliquiae maiores, insignes) od malenih ili manje znamenitih (non insignes). U prve se ubraja oruđe muke Spasiteljeve, zatim, što je od sveca ostalo: cijelo tijelo, glava, podlaktica, nadlaktica, srce, jezik, ruka, noga, kao i onaj dio tijela, na kojemu je bio mučenik mučen, samo ako je čitav i ne sasvim malen (k. 1281. § 2.). Ostale sv. moći zovu se male ili manje znamenite (non insignes).

Kod sv. moći valja strogo paziti, da li su izvorne ili istinske. Zatim, da li im je zakonita oblast zajamčila pravost t. j. imadu li ispravu autentičnosti izdanu od kojeg kardinala, biskupa ili duhovnika, na to ovlaštenoga apostolskim indultom. Raspravu o autenciji sv. moći nije dopušteno voditi u propovijedima, nabožnim knjigama, časopisima: na temelju nagađanja ili vjerojatnih dokaza ili predrasuda; a pogotovo ne: na način podrugljiv i prijeziran (k. 1286.).

Štovanje, što ga dajemo sv. moćima je relativno (vidi čl. A. toč. 1.), i u glavnom u tome, da im dajemo čast, da

ih časno čuvamo, i sa počitanjem da s njima postupamo. Stoga određujemo:

1. Da se znamenite ili velike moći (insignes) svetaca i blaženika imaju čuvati u crkvama i javnim kapelama. U privatnim zgradama i kapelama mogu se čuvati samo uz izričitu Našu dozvolu (k. 1282. § 1.).

Manje sv. moći mogu se uz dužno počitanje pohranjivati i u privatnim kućama, dapače ih vjernici mogu i da sa sobom nose, ali časno (k. 1282. § 2.).

2. Javnom čašćenju mogu se izlagati u crkvama, pa bile one i izuzete, samo takove sv. moći, kojih pravost dokazuje autentična isprava (k. 1283.). Ako je isprava o pravosti sv. moći propala, neka se ne izlažu bez prethodne Naše odluke (k. 1285. § 1.). Ipak starodrevne moći (antiquae) neka se čuvaju u dojakošnjoj časti, ako se za njih ne dokaže nedvojbjenim (certis) dokazima, da su neistinite ili podmetnute (k. 1285. § 2.). Neistinske ili podmetnute moći valja prijaviti Nama, da ih uzmognemo ukloniti od štovanja vjernika (k. 1284.).

3. Kad se svete moći izlažu javnom štovanju treba da su u moćištima zatvorene i zapečaćene. Čestice sv. Križa mora da imadu za izlaganje posebno moćište, i ne smiju se izlagati zajedno sa drugim sv. moćima u istom moćištu (k. 1287.).

4. Neka dekani, župnici i ostali, kojima je povjerena duhovna pastva, budno paze, da se sv. moći, naročito sv. Križa, ne prodavaju i da ne prijeđu u ruke nekatalika. Osim toga treba da oni bdiju:

- a) da se sv. moći ni na kakav način ne obeščaste;
- b) da ne propadnu nemarom ljudi;
- c) da se ne čuvaju manje dostojno.

ŠESTA GLAVA.

O sv. ophođenjima ili procesijama.

Crkva je od davnina uvela ophođenjâ mjesta ili crkve, bilo da pobudi pobožnost vjernika, bilo da se spomene i hvalu daje Bogu za primljena dobročinstva, bilo da

isprosi Božju pomoć. Ti bogoštovni čini mora da se izvrše pobožno.

Procesije su redovite i izvanredne. Prve se vrše svake godine na određene dane u godini (na pr. na Svijećnicu) prema propisu liturgijskih knjiga (rimski misal, diecezanski ritual) ili prema običaju crkve. Druge se obdržavaju po određenju duhovnih oblasti, povodom različitih javnih potreba na pr. radi kiše, gladi, rata, i t. d. (k. 1290. § 2.).

Da bi procesije donijele mnogostruke spasonosne plodove, kako to želi Crkva, određujemo:

1. Da župnici u zgodno vrijeme pouče vjernike o znamenovanju i svrsi pojedinih procesija i da ih zagriju, kako bi doista i došli na procesiju i tom se prigodom dostojno ponašali kao da su u crkvi.

2. Redovitim procesijama i izvanrednim, koje zakazuje biskup poradi javnoga uzroka, imadu pribivati duhovnici mjesta, članovi muških redovničkih obitelji i sve bratovštine svjetovnjaka; izuzimlju se redovnici, koji žive u strožoj klauzuri, ili koji su od mjesta daleko preko tri hiljade koračaja (k. 1291. i 1292.).

3. Na samo Tijelovo može se u jednom te istom mjestu obdržavati samo jedna svečana procesija po javnim putevima i mjestima, i to iz odličnije crkve. Ovoj treba da su nazočni svi oni, koji su izbrojeni u br. 2. (k. 1291.). Ostale župe i crkve mogu u takovim mjestima obdržavati procesije izvan svoje crkve u tjelovskoj osmini. Ako bi bilo potrebno, odredit će Ordinarij: kako vrijeme, kad se procesija ima držati, tako i ulice, kojima će se povorka kretati (k. 1291. § 2.).

4. Posebnim procesijama, što se drže samo u ovoj ili onoj crkvi, dužni su biti nazočni samo duhovnici dotične crkve (k. 1294. § 2.).

5. Župnici ne mogu premještati procesije, koje su točno određene, na drugi dan ili ih ukidati, ili uvoditi nove bez Naše dozvole (k. 1294. § 1.).

Za procesiju neka se kler i puk saberu u određeno vrijeme u crkvi, a ne istom putem. Procesija ima otpočeti od

žrtvenika crkve i k njemu se povratiti. Na čelu procesije nosi se raspelo i to tako, da lik Raspetoga bude okrenut naprijed (a ne prema učesnicima ophoda). Za križem idu obično djeca (školska), prvi dječaci, za njima djevojčice; onda slijede razne bratovštine svjetovnjaka — svaka bratovština sa svojim križem ili zastavom — i to redom, kako su utemeljene; na to dolaze svjetovnjaci, onda redovnici (svaki red sa svojim križem); za njima pitomci sjemeništa, župnici, svećenstvo zborne i stolne crkve, i misnik celebrant s asistencijom; iza ovih stupaju crkveni prelati, poglavarstvo, crkveni patron; napokon ženskinje, i to najprije bratovštine, a onda ostale žene i djevojke.

Duhovnici treba da su za procesije o d j e v e n i b a r e m u r o k e t u; gdje je moguće, neka imadu oni, koji su svećenici, povrh rokete još i planetu (misnicu), a subdiakoni i diakoni dalmatiku.

Za procesije mogu se nositi z a s t a v e, providene kakovom sv. slikom, kipovi na pr. Božanskoga Spasitelja, Bl. Dj. Marije itd. i moći svetaca.

Nosioci neka budu redovito muška (ne ženska) lica; oni imadu stupati vazda pred misnikom i baldakinom. Pod baldakinom smije se nositi samo Presveti Oltarski Sakrament, čestice sv. Križa i oruđe muke Gospodnje.

U procesiji sa Presv. Oltarskim Sakramentom ili sa česticom sv. Križa treba da su svi nazočni za cijelo vrijeme otkrite glave. Nošenje zapaljenih svijeća ili svjetiljke propisano je za procesije na Sviječnicu i kad se nosi Presv. Oltarski Sakrament. Kod ostalih procesija mogu — ali ne moraju — da se nose svijeće.

Za procesija neka zvoŋe z v o n a onih crkvi, na teritoriju kojih se ophođenje kreće. I to tako, da kod glavne crkve (t. j. one, koja vrši procesiju) zvone barem u vrijeme, kad ophođenje iz crkve počne, kada kraj nje prolazi i u nju se vraća. U ostalim pak crkvama, kad se ophođenje približi crkvi, dotično, kad ulazi ili izlazi iz crkve. Kojim se obredom imadu činiti pojedine procesije, propisano je u dijecezanskom ritualu. Vidljivo je i iz priručnika za vršenje službe Božje po propisima rimskog obreda i iz rimskoga misala.

SEDMA GLAVA.

O sv. predmetima.

Sv. Crkva upotrebljava kod bogoštovnih čina, a naročito kod prikazivanja svete žrtve, različne predmete (utensilia, suppellex, namještaj). Crkva traži, da tvar ovih predmeta bude solidna i nepatvorena, po mogućnosti skupocjena i izvrsne kakvoće. Izradba pak samih predmeta imala bi da bude lijepa, ukusna, što više, ako je moguće, i umjetnička. Ne žali ona pri tom ni velikih troškova, jer želi, da se Gospodu u čast razvije u bogoštovlju sjaj, ljepota i bogatstvo. Time se daje prigoda pobožnim vjernicima, da oni, koji tomu sjaju štogod pridonesu, učine Bogu ugodno djelo i zasvjedoče svoju iskrenu pobožnost i požrtvovnost.

No neki od ovih predmeta, ma kako bili skupocjeni po svojoj prirodi ili lijepi po umjetničkoj izradbi, ne mogu da se odmah upotrebljavaju kod bogoslužja. Treba ih prije upotrebe blagosloviti dotično posvetiti, jer ih istom blagoslov i posveta čini podesnima za bogoštovlje.

Radi blagoslova i posvete postaju ovi predmeti svetim stvarima. Oni su preneseni u red pomagala svrhunaravske milosti, posvećeni su službi Božjoj i postaju posebnom svojinom Božjom. Prema tome stoje i sv. stvari u nekoj vezi sa Gospodinom Bogom i poradi ove veze treba da s njima časno postupamo.

Stoga određujemo:

1. Sv. stvari, naročito one, koje se prema liturgičkim propisima imadu posvetiti ili blagosloviti i koje se upotrebljavaju u bogoštovlju, treba oprezno čuvati u sakristiji, eventualno u župskom stanu, ili u kojem drugom sigurnom mjestu. Ti se predmeti ne smiju upotrebljavati u svjetovne svrhe. O njima se imade sastaviti i čuvati točan Imovnik. Tvar ili oblik sv. stvari neka odgovara liturgijskim propisima, crkvenoj predaji i što je više moguće pravilima crkvene umjetnosti (k. 1296.).

Dragocjeni sv. predmeti (kalež, pokaznice i t. d.) imadu se noću brižno čuvati u župskom dvoru.

Ravnatelj crkve, koji to zanemari, te crkva poradi toga pretrpi štetu, dužan je da tu štetu podmiri iz svoga.

2. Sv. stvari, koje je nadarbenik kupio iz nadarbinskih prihoda, pripadaju poslije njegove smrti crkvi. Stoga je obvezan, da oporukom ili drugom ispravom, koja će biti pravovaljana i pred građanskim oblastima, shodno odredi, da i građanski sud izvrši ovaj kanonski propis (k. 1300. i 1301.).

3. Ravnatelji crkvi, kojima je povjerena briga o sv. predmetima, treba da budno paze, da se izdržavaju u dobrom stanju i ne oskvrnjuju (k. 1302.).

4. Blagoslov sv. stvari, koje se prema liturgijskim propisima imadu prije uporbe blagosloviti, može izvršiti:

- a) župnik za crkve i kapele, koje se nalaze na teritoriju župe;
- b) ravnatelj crkve za svoju crkvu;
- c) redovnički poglavari za svoje crkve i kapele i za crkve redovnica, koje su im podložene (k. 1304.).

5. Sv. predmeti gube blagoslov ili posvetu, ako su tako oštećeni ili promijenjeni, da su izgubili prvotni oblik, ili nisu više podesni za određenu im svrhu; nadalje, ako su bili upotrebljeni u nečasne svrhe; ili su bili izloženi javnoj prodaji. Kalež i plitica ne gube posvete, ako se istrošila i obnovila pozlata. Ali, kad se istrošila, teška je dužnost ravnatelja crkve, da je dade iznova pozlatiti (k. 1305.).

6. Kaleža, plitice, purificatorija, pale i corporalia, koji su već upotrebljeni kod sv. mise, neka se ne dotiču drugi osim duhovnika i onih lica, koja ih čuvaju.

Jednako neka se ne daju purificatoria, pale i corporalia prati svjetovnjacima, pa ni redovničkim laicima prije, nego što ih je oprao duhovnik višega reda. Voda prvog pranja neka se baci u sacrarium, a ako takovog nema, u vatru (k. 1305.).

OSMA GLAVA.

**Obredi prigodom državnih i narodnih
blagdana.**

Određujemo, da se državni i narodni blagdani slave u ove dane i na ovaj način:

1. Blagdan slavenskih apostola sv. Ćirila i Metoda ima da se proslavi svečano prve nedjelje iza 5. srpnja svake godine. Ako li je taj blagdan nedjelja: na sam dan 5. srpnja.

2. Na dan 28. lipnja, kao na dan, kad se čini svečani spomen svim izginulim borcima za vjeru i domovinu, imadu se svake godine služiti svečane zadušnice. Ako je dan 28. lipnja nedjelja, imade se sv. misa služiti u boji dana.

3. Na dane: a) 9. siječnja, kao na dan rođenja Njezinog Veličanstva kraljice Marije, — b) 6. rujna, kao na dan rođenja Nj. Visočanstva nasljednika prijestolja Petra, — c) 1. prosinca, kao na dan, kad je proglašeno ujedinjenje Srba, Hrvata i Slovenaca, i d) 17. prosinca, kao na dan rođenja Njegovog Veličanstva kralja Aleksandra: imade se izvršiti u svim župskim crkvama svečano blagodarenje tako, da se najprije otpjeva zahvalnica »Tebe Boga hvalimo«, a onda da se doda molitva za Njegovo Veličanstvo kralja.

Ta molitva glasi ovako:

Svećenik: Spasena učini, Gospode, kralja našega Aleksandra.

Odgovor: I sa Siona brani njega.

Svećenik: Ništa ne napredovao neprijatelj u njemu.

Odgovor: Ni sin opaćine ne usudio se nauditi njemu.

Svećenik: Gospodine, usliši molitvu moju.

Odgovor: I vapaj moj k Tebi neka dođe.

Svećenik: Pomolimo se! Bože, koga svaka vlast i dostojanstvo sluša, podaj, molimo Te, slugi Tvome, kralju

našemu Aleksandru čestit napredak njegovom dostojanstvu, da se Tebe vazda boji i Tebi ugoditi sveder nastoji. Po Kristu Gospodinu našem.

O d g o v o r: Amen.

Glede vremena, kada će se služiti sv. misa ili obdržavati blagodarenje, neka se veleč. gg. župnici sporazume s mjesnim oblastima. Ali niti sv. misa, niti blagodarenje nikako da bude prije 8 sati ujutro, da uzmogne pribivati školska mladež i službeno osoblje.

O d r e d e n j a z a s l u č a j s m r t i N j. V e l. k r a l j a.

Za slučaj smrti Nj. Vel. kralja imadu tri dana zvoniti zvona, kako je to običaj za pokojnika. Treći dan se imade obaviti žalobna svečanost u crkvi ovim redom: Pjeva se Psalm: »Miserere« sa »Gloria Patri« na završetku. Iza toga molitve: »pro quacunq̃ tribulatione« i »pro quacunq̃ necessitate« (Missale. Orationes diversae sub Nro 13. et 12.). Na završetku molitva: za živoga vladara s odnosnim verzikulima.

DIO ČETVRTI.

Sveti sakramenti.

»Sv. sakramenti početak su i temelj kršćanskoga življenja. Oni treba da to življenje umnažaju i usavršuju. Oko njih se kreće čitav kršćanski život kao oko svojih stožera«. (Conc. Prov. Colon. 1860. Titul II. cap. 10.) Središnje sunce, s kojim su kao u neku ruku s općenim uzrokom, u tijesnoj vezi svi drugi sakramenti, jest naravno: Presveti Oltarski Sakrament, koliko je prava nekrvna žrtva, jednaka onoj na križu. Ali svaki sakrament, i sam za sebe, pravi je uzročnik posvećenja, jer pojedincima primijenjuje neizmjerne plodove krvne žrtve Gospodinove na križu. Milost posvetna s ulivenim krepostima, milost djelovna sa svim pobudjivanjima i pomaganjima u aktivnom kršćanskom življenju: izviru iz sv. sakramenata. Za praktično dakle svrhunaravno življenje nema jamačno u Crkvi Kristovoj ništa, što bi bilo svetije, ništa što bi bilo korisnije, ništa uzvišenije ili božanstvenije od svetih sakramenata. Pctom je očito, kako mora da svećenici, koji su »službenici Kristovi i dijelitelji tajna Božjih« (I. Kor. 4, 1.), nesamo valjano i dostojno, već s najvećim poštovanjem i pomnjom (k. 731. § 1.) vrše ove svete tajne, i svih se crkvenih propisa u tom svetom poslu najsavjesnije drže (Rit. Rom. tit. I. n. 1.).

Zato:

1. Neka župnici i svi dušobrižnici imadu na umu, da su oni dužni ex iustitia podjeljivati vjernicima sv. sakramente, kadgod oni to opravdano (legitime) zatraže (k. 467. § 1.). Ne smiju se dakle u toj stvari nipošto ravnati po svojoj samovolji, niti smiju da za podjeljivanje sv. sakramenata odrede samo neke dane ili ure. Dušobrižnici mora da su vazda spremni, da ih podjeljuju bez prigovaranja i bez oklijevanja onima, koji to

s razboritoga razloga opravdano traže. Ne isključuje se time, da župnici glede vjenčanja i krštenja organiziraju svoj rad i vrijeme. Ali iz važnih razloga dužni su, da te poslove izvrše i izvan toga vremena.

2. Župnici i dušobrižnici dužni su da sv. sakramente podjeljuju svim svojim župljanima bez razlike, kojigod to razložito zatraži.

3. Zabranjeno je svete Sakramente podjeljivati krivovjericima i raskolnicima, pa i onima koji su u dobroj vjeri i koji sami žele, ako se prije ne ostave svojih zabluda i ne pomire sa Crkvom (k. 731. § 2.).

4. Poradi dužnoga poštovanja svetim tajnama; nalažemo, da dušobrižnici ne podjeljuju svete Sakramente ni na kojem drugom mjestu osim u crkvi, koja je za službu Božju posvećeno i jedino pravo mjesto. Razumijeva se, da se može ili i mora da odstupa od toga pravila, kad se sv. Sakramenti podjeljuju umirućima i kada to inače prava nužda iziskuje.

5. Svećenik mora da se bavi oko svetinje sveto. To se razumijeva po starom načelu: »Sancta sancte tractanda«, a i kanon 731. § 1. propisuje: »summa in iis opportune riteque administrandis ac suscipiendis diligentia et reverentia adhibenda est«. U prvom redu mora da je svećenik u stanju posvetne milosti, da ne bi vršeći nedostojno svete tajne počinio teški grijeh svetogrdja (Rit. Rom. l. c. n. 4.). Unutrašnje pak uvjerenje, da smo u svrhunaravskoj službi Božjoj i srdajčno poštovanje uzvišene svetinje, oko koje se kao oruđe u rukama Božjima bavimo: mora da se očituje i u spoljašnjem držanju i u izvršivanju crkvenih obreda, koji treba da potiču na ozbiljnu pobožnost i nas i sve nazočne. Zato ne smije svećenik da nagli kod sv. Mise i kod podjeljivanja sv. Sakramenata. Svaki čin valja izvršiti točno po obredniku i svaku riječ izgovoriti razgovijetno. Nagljenje kod sv. obreda ne budi pobožnosti i poštovanja kod nazočnih vjernika. Što više, ne rijetko je povod sumnjičenju i o svećeniku i o vrijednosti crkv. liturgije i sv. Sakramenata.

6. Svećenici dužni su, da se pri podjeljivanju i primanju

sv. sakramenata točno drže obreda rituala rimskoga (k. 733. § 1.). A što se jezika tiče, smiju po najnovijoj dozvoli Svete Stolice (od 17. IV. 1921. Državno tajništvo br. 19.626.) upotrebljavati jezik hrvatski.

7. Dužno počitanje spram ovih svetih tajna zahtijeva, da svećenici podjeljuju svete sakramente u reverendi, u rocketi i stoli (Rit. Rom. l. c. n. 7.).

8. Župnici mora da se zdušno brinu, da vazda imadu krsne vode svečano blagoslovene i sv. ulja iste one godine posvećenoga. To treba da se čuva u crkvi pod ključem na sigurnom i pristojnom mjestu, a kod kuće samo poradi nužde (k. 735.). Sv. ulja valja donijeti iz stolne crkve, koliko ga u godini treba. Kad bi se zamijetilo, da će ga biti premalo, može se posvećenome, što je preostalo, prilijati nešto maslinova ulja ali u manjoj množini (k. 734.). Isto se može činiti, kad bi se opazilo, da nestaje krsne vode. Krsnu vodu valja dva puta u godini blagosloviti: na veliku subotu i uoči Duhova, i to u potrebnoj količini.

9. Prigodom podjeljivanja sv. sakramenata ne smije svećenik ni s kojega razloga i ni pod kojom izlikom, ni izravno ni neizravno, da štogod traži ili prosi od onih, kojima se podjeljuju, osim određenih zakonskih pristojbi (k. 736.). Župnik mora da dijeli besplatno sv. sakramente i onima, koji mu nepravedno uskraćuju zakonska podavanja (stolu ili lukno). Župnik neka svoje pravo od nesiromašnih traži drugim putem, makar i putem pravde, ako nikako drugačije ne ide. Ali ni pošto i nikada uskraćivanjem sv. sakramenata. Svećenik mora da se čuva svake sjenke lakomosti, iznudiivanja ili čak simonije.

Ako kum ili tko drugi poslije krštenja drage volje nešto ponudi, od običaja ili od pobožnosti, može svećenik krstitelj da uzme takav dobrovoljni dar.

Prigodom vjenčanja slobodno je i zahtijevati i primiti štolarinu. Jednako prigodom sprovoda propisanu taksu.

Kad svećenik providira bolesnika, neka ne prima ništa, pa ni dobrovoljnih darova. Ali gdje je običaj davati pretregu, a

retko je uskrati, imade župnik pravo na odštetu, ako najmi pretpregu na svoj trošak.

Za bogomôlje primljena milostinja pripada onomu, koji moli. Ako je broj zamoljenih »Očenaša« prevelik, te bi se moljenjem previše oteгла služba Božja: neka se prema nakani darovatelja izmole tri Očenaša i tri Zdravo Marijo. Imena darovatelja i nakane neka se pojedinačno ne oglasuju.

I. Sv. Krst.

Da budemo dionici Kristovih zasluga na križu, treba da se sjedinimo s Kristom, da postanemo njegovim učenicima, članovima njegova mističnoga tijela-Crkve. To biva po sv. krštenju. Zato je sv. krst jedino sredstvo, da se duhovno preporodimo i da nam se time otvori put k vječnomu spasenju. To je razlog, zašto je i sam Gospodin rekao: »Ako se tko ne preporodi vodom i Duhom Svetim, ne može da uđe u kraljevstvo nebesko«. (Iv. 3, 5.). Sveti je dakle krst bezuslovno potreban za spasenje.

Prema tomu treba:

1. da župnik, i u školi i u crkvi i prigodom zaručničkoga ispita, vjernike jasno i točno pouči nesamo o potrebi sv. krsta, već i o nakani i bitnom obredu, da sv. krst bude valjano podijeljen. Naročito neka se župnik opita, da li to znadu i da li čine, kako valja: liječnici, primalje ili ona lica, koja u mjestu vrše tu službu. Ako ne znadu, treba da ih pouči, da ga valjano podijele djetetu u pogibli smrti, kad nema u blizini svećenika. (k. 743.).

2. Krštenje, koje je ovako sukromno, ali valjano podijelio svjetovnjak, treba da svećenik, kad mine pogibao smrti, nadopuni u crkvi s propisanim obredima. Samo onda, kad imade razumnoga razloga da dvoji, da li je krst valjano podijeljen, mora da ponovi i sam krst. (k. 759.).

3. Kad odrasli nevjernici, koji su se obratili na kršćansku vjeru, dragovoljno žele da prime sv. krst, treba da ih župnik najprije dobro pouči u kršćanskom nauku i življenju (k. 752).

§ 1.). Zatim valja da o tom, prema kan. 744. obavijesti duhovna oblast.

4. Ako ne priječe veliki i prešni razlozi, treba da odrasli pokrštenik odmah poslije krštenja sluša sv. misu i primi Sv. Pričest. (k. 752. § 2.).

5. Župnici neka nastoje, da se na krštenju dade djetetu kršćansko ime. To ime odabiru roditelji. Ako roditelji ne bi htjeli dati kršćansko ime, neka župnik sam doda nekršćanskom imenu, što ga roditelji odaberu, ime kojega sveca, i oba imena neka unese u maticu krštenih (k. 761.). Narodno ime može se u matici zabilježiti i na prvomu mjestu, ali ne smije da ostane jedino. Ako je »narodno« ime zapravo prijevod imena sveca iz tuđega jezika: ne treba dodavati drugo kršćansko ime.

Neka župnici i oko toga nastoje, da se kod krštenja djece ne daju ista imena, ako u toj obitelji već imade djece s dotičnim imenom.

6. Pradrevni je običaj Crkve, da krštenik kod svečanoga krštenja imade kuma (k. 762. § 1.), ako je to ikako moguće. Dapače i onda, kad se krštenje vrši u nuždi sukromno, treba da bude i kod toga krštenja kum, ako je to lako moguće. Ako li ga nije bilo tada, ima da bude onda, kad se u crkvi nadopunjuju ceremonije svečanoga krštenja. Ali u tom događaju ne nastaje nikakovo duhovno srodstvo (k. 762. § 2.). Kad se po drugi put podjeljuje krštenje uz uvjet, treba da se za kuma uzme isto lice, koje je bilo kum kod prvog krštenja, ako je to moguće. Inače kod krštenja uz uvjet nije nuždan kum. U onom događaju, kad je ista osoba bila kum i kod prvog i kod drugoga krštenja, postoji duhovno srodstvo; ako li je druga osoba bila kum kod drugog uvjetnoga krštenja, a druga kod prvog krštenja, onda nakon drugog krštenja nema duhovnoga srodstva ni među kojim kumom i kumčetom (k. 763.).

7. Duhovno srodstvo nastaje iz krštenja samo između krstitelja i krštenika, i između kuma i kumčeta (k. 768.). Kum neka bude samo jedan, makar i različenoga spola od krštenika, ili najviše dva: muško i žensko (k. 764.).

8. Kum može da bude (k. 765.):

a) samo kršteno lice, koje je došlo u razum i koje imade nakanu, da tu službu preuzme;

b) sama ono lice, što ga je naznačio krštenik ili njegovi roditelji dotično skrbnici, ili sam krstitelj, kad toga ovi ne učine.

Ne može da bude kum:

a) lice, koje pripada krivovjerskoj ili raskolničkoj sljedbi; ni lice, koje je izopćeno, pravno beščasno ili isključeno od crkveno-pravnih čina, ako je o tom već donesena presuda (kondemnatorna, deklaratorna); ni lice, koje je kao duhovnik skingnuto (depositus), ili svrgnuto (degradatus);

b) ni otac ni mati svojem djetetu, ni žena svojem mužu, ni muž svojoj ženi.

Da bude netko kum treba da krštenika ili sam ili po zastupniku fizički drži u času krštenja ili barem da ga dotiče rukom.

Krstitelj treba da kumove pravodobno sjeti na taj uslov.

9. Kum ne smije da bude (k. 766.):

a) lice, koje još nije stupilo u 14. godinu, osim ako mlademu to krstitelj dozvoli iz opravdanoga razloga;

b) lice, koje je poradi notornoga zločina izopćeno ili isključeno od crkveno-pravnih čina ili pravno beščasno, ali o tom još nije donesena presuda (kondemnatorna, deklaratorna); zatim lice, koje je pod interdiktom ili je inače javni zločinac (n. pr. javni konkubinarac) ili je lice faktično beščasno;

c) lice, koje ne zna glavne istine kršćanske vjere;

d) lice, koje je redovnik ili redovnički novak, osim u nuždi i uz izričitu dozvolu barem mjesnog redovničkog poglavara;

e) lice, koje je duhovnik viših redova, osim da mu to dozvoli vlastiti Ordinarij.

10. Župnici i propovjednici neka češće opominju vjernike, da je njihova dužnost, da dadu dijete, što im se rodi, čim prije pokrstiti (k. 770.). Kad je nužda, da se dijete sukromno krsti

mora da se sv. krst podijeli u svako doba i na svakom mjestu (k. 771.). I svečano krštenje može da se izvrši u koji god dan i u koji god čas. Ali kad se krste odrasli, pristoji se da budu kršteni prema drevnom obredu Crkve uoči Uskrsa i uoči Duhova, ako to lako može da bude, osobito u metropolitanskim i katedralnim crkvama (k. 772.).

11. Svečano krstiti imade se u crkvi ili u javnoj kapeli (k. 773.).

U svakoj župskoj crkvi mora da bude krstionica. Dozvoljavamo da u velikim župama smije da bude krstionica (osim u župskoj) i u drugoj crkvi ili kapeli unutar granica iste župe, ako to iziskuju potrebe vjernika (k. 774. § 2.). Ako se: bilo poradi udaljenosti mjesta, bilo poradi drugih prepreka, ne može bez velike neprilike ili pogibli do župske crkve ili one, u kojoj imade krstionica; smije župnik pa i mora da svečano krsti u svakoj javnoj kapeli svoje župe (ma da je ova bez krstionice) (k. 775.).

12. U privatnim kućama ne smije se svečano podjeljivati sv. krst (k. 776. § 1.). Ipak ćemo i to dozvoliti na naročitu molbu u izvanrednom kojem događaju i iz opravdanoga razloga. Smije se svečano krstiti u toploj sakristiji ili župničkoj kancelariji, kad župnik s razlogom opravdano sudí, da bi krštenje u hladnoj crkvi moglo da bude djetetu gotova pogibija.

13. Kad je krštenje izvršeno, treba da se upiše u maticu krštenih. Ako je dijete rođeno i kršteno u istoj župi upisuje se samo u maticu krštenih te župe. Ako li je rođeno u jednoj, a kršteno u drugoj župi, upisuje se u maticu jedne i druge župe. I to: u župi rođenja sa tekućim brojem, a u župi krštenja bez tekućega broja. U tom događaju treba, da župnik mjesta krštenja pošalje župniku mjesta rođenja, u roku od 8 dana, izvadak iz matice krštenih. Ovaj će onda upisati krštenje djeteta u svoju maticu krštenih sa tekućim brojem.

14. Za krštenje djeteta iz druge župe potrebna je pismena dozvola onoga župnika, u čiju župu dijete pripada — osim u slučaju nužde.

II. Sv. potvrda.

Svrhunaravsko življenje, što ga čovjek prima u sv. krstu, treba da je kršćansko uzgajanje razvijalo i jačalo. Ali na izlazu iz djetinjstva čekaju čovjeka nove pogibli i veće borbe. Da lakše održi svoj svrhunaravski život, da ga utvrdi i usavrši: odredio je Gospodin drugi sakramenat: sv. potvrdu. Dje-lovne milosti ovoga sakramenta imadu naročito tu zadaću, da čovjeka krijepe, pomažu i utvrđuju u sv. vjeri i u svrhunaravskom življenju. Sakramentalna milost sv. potvrde daje čovjeku snagu, da ostane vjeran Bogu i da vjeru svoju riječima i življenjem postojano ispovijeda; u potrebi pak da bude kao hrabar vojnik Kristov spreman pregorjeti sve i sve pretrpjeti radije, nego li da ostavi svoju vjeru.

1. Redovni djelitelj sv. potvrde je samo biskup (k. 782. § 1.). O izvanrednom govori k. 782. § 2. i 3.

2. Svećenicima grčkoga obreda, koji inače imadu ovlaštenje da podjeljuju djeci svojega obreda zajedno sa sv. krstom i sv. potvrdu, zabranjeno je, da ovaj sv. sakramenat daju i djeci latinskoga obreda (k. 782. § 5.).

3. Kod sv. potvrde treba da su kumovi kao i kod krštenja, osim ako je to nemoguće (k. 793.). Svaki potvrđenik smije imati samo jednoga kuma dotično kumu. Svaki kum i svaka kuma smije redovno da kumuje samo jednom ili dvojici potvrđenika, osim ako djelitelj iz pravednog razloga drukčije odredi (k. 794.).

4. Za kumove kod sv. potvrde vrijede isti propisi kao i za kumove kod krštenja. Oni, koji ne mogu biti kumovi kod krštenja, ne mogu to da budu ni kod sv. potvrde. Koji sam nije jošte potvrđen, ne može da kumuje kod sv. potvrde itd. (k. 795.). Kuma odabire sebi ili sam potvrđenik ili njegovi roditelji dotično skrbnici, ili djelitelji, ili župnik, kad to nisu učinili spomenuti.

5. Kod sv. potvrde ne smije potvrđeniku biti kum ono lice, koje mu je bilo kod krštenja, osim ako to djelitelj s opravdanoga razloga dozvoli, ili ako se sv. potvrda daje odmah iza krštenja. Muškarcima smije da bude kum muškarac, a žen-

skima ženska, osim ako djelitelj u pojedinom događaju drukčije dopusti s opravdanoga razloga. U ostalom vrijede propisi kao i kod krštenja (k. 796. i k. 766.).

6. Duhovno srodstvo nastaje samo između kuma i valjano potvrđenoga (k. 797.). Ali ovo duhovno srodstvo ne čini ženičbene zapreke (k. 1079.). Dužnost je kuma, da se brine oko svojeg kumčeta, naročito da bude kršćanski uzgojen (k. 797.).

7. Sveti sakrament potvrde nije neophodno nuždan za spasenje kao sv. krst. Ali zato ipak ne smije nitko, da ga odnemari, kada mu se za nj nadade zgoda. Župnici treba da se brinu, kako će vjernici svojedobno primiti sv. potvrdu (k. 787.). Zato mora da nastoje župnici i učitelji vjere, da školsku i drugu mladež tako pouče i pripreve, te bi ona dostojno i plodonosno primila ovaj sv. sakrament. Nema dvojbe, da je, pored ostalih uzroka, i neprimanje sv. potvrde ili nepripravno i nedostojno primanje sv. potvrde razlog, što danas neki katolici ostavljaju sv. Crkvu i prelaze u tabor neprijateljski. Ili pak, što drugi, ako i ostanu katolici, ne žive katolički, ne ponose se sa svojom uzvišenom vjerom, ili se čak i stide da vjeru svoju ispovijedaju: prosto iz različitih zemaljskih obzira.

8. Župnici treba da vode posebnu maticu potvrđenih, u koju treba da ubilježe ime djelitelja, ime potvrđenoga, njegovih roditelja, kumova, dan i mjesto potvrđivanja. Pored toga treba da i u matici krštenih pribilježe, da je dotični krštenik primio sv. potvrdu (k. 798.).

Da se to uzmogne provesti određujemo, da župnici poslije potvrđivanja dadu posabrati one cedulje, što su ih podijelili vjernicima prije potvrđivanja. Neka zadrže one od njihovih župljana, a one iz drugih župa neka pošalju dotičnim župnicima. Na temelju ovih cedulja treba da provedu propisani upis u maticu potvrđenih i ubilježbu u maticu krštenih.

Što se tiče stranih župljana, potvrđenih u Zagrebu, pobrinut će se duh. oblast, da se njihove cedulje dostave nadležnim župnicima radi upisa u knjigu potvrđenih.

9. Za podjeljivanje ovoga sv. sakramenta po župama, određujemo ovaj:

Red kod dijeljenja sv. potvrde.

1. Župnik mora da se brine:

a) da ne pusti k sv. potvrđivanju djecu ispod sedme godine, osim ako to biskup dozvoli iz opravdanih i velikih razloga (k. 788.);

b) da potvrđeni budu dovoljno poučeni o tom sv. sakramentu i da se oni, koji su za to, prije potvrđivanja ispovjede i pričeste, da sv. potvrdu primu u posvetnoj milosti (k. 786.);

c) da svakom potvrđeniku iz svoje župe dade propisanu i točno ispunjenu cedulju;

d) da kumovi ili zastupnici kumova, kad se sv. potvrđivanje vrši, polože desnu ruku na desno rame potvrđenikovo (k. 795. n. 5.);

e) da u crkvi i pred crkvom, gdje se dijeli sv. potvrda, za vrijeme potvrđivanja bude mir i red; da svi potvrđeni budu prisutni barem kad biskup na početku ispruženih ruku moli molitvu i kad na koncu dijeli skupni blagoslov; napokon da potvrđeni kleče, kad se mole molitve, kad primaju sv. potvrđivanje i kad na koncu biskup dijeli blagoslov.

2. Prije nego biskup započne dijeliti sv. potvrdu, potvrđeni kleknu i župnik (ili koji drugi svećenik) neka s njima na glas izmoli ove molitve:

»U ime Oca i Sina i Duha Svetoga. Amen.

Dodi Duše Sveti, napuni srca tvojih vjernih i tvoje ljubavi oganj u njih užezi.

℟. Pošlji Duha Svojega i stvorit će se.

℞. I obnovit ćeš lice zemlji.

Pomolimo se. Bože, koji si srca vjernih poučio rasvjetljenjem Duha Svetoga, daj nam po istome Duhu što je pravo razumjeti i njegovim se vazda utješivanjem veseliti. Po Kristu Gospodinu našem. Amen.

Čin vjere. Vjerujem u Te, Bože moj, da si jedan jedini Božanstvom, a troj osobama: Otac, Sin i Duh Sveti. Vjerujem, da je druga osoba, Sin Božji, krepošću Duha Svetoga čovjekom postao, rodio se i sve nas otkupio; i da će doći su-

diti žive i mrtve; da će dobre naplatiti slavom nebeskom, a grješnike kazniti mukama paklenim. Vjerujem nadalje sve ono, što vjeruje i vjerovati uči sveta Mati Crkva rimokatolička. A sve to vjerujem zato, što si to navijestio Ti, Bože, koji si neizmijerna mudrost i vjekovita istina, koji ne možeš prevariti niti prevaren biti, jer sve znaš i vidiš. O Bože umnoži vjeru moju!

Čin ufanja. Ufam se u Te, o premilostivi Bože moj, da ćeš mi po zaslugama muke i smrti Isusove i po mojim dobrim djelima, s pomoću Tvojom učinjenim, oprostiti sve grijehе i dati slavu nebesku. A to se ufam zato, što Ti Bože svemogući, dati možeš što si obećao, i u obećanju si svojem stalan i vjeran. O Bože, učvrsti ufanje moje!

Čin ljubavi. Ljubim Te, o Bože moj, svim srcem i dušom svojom nada sve, i više nego samoga sebe; jer si Ti sâm po sebi svake ljubavi dostojan, i zaradi Tebe ljubim bližnjega svoga kao samoga sebe. O Bože, užezi ognjem ljubavi svoje srce moje ter iz ove goruće prama Tebi ljubavi jako se kajem, što sam ikada uvrijedio Tebe neizmijerno dobro. Mrzim na sve grijehе života svoga, i to većma nego na ikoje drugo zlo. O da Te nijesam nikada uvrijedio! Tvrdo odlučujem, da ću se čuvati svakoga grijehа, te volim umrijeti, nego ikojim grijehom, osobito smrtnim uvrijediti Tebe najveće dobro. A sve ću počinjene grijehе po milosti Tvojоj iskreno ispovjediti i dostojnu za njih pokoru učiniti. Smiluj mi se dakle, o svemogući Isuse, i budite mi na pomoć, milostiva Marijo i sveti Josipe! Amen.

3. Po dovršenim molitvama potvrdenici ostaju klečeći i započinje se dijeljenje sv. potvrde.

4. Slijedi obred dijeljenja sv. potvrde.

Kod dijeljenja sv. potvrde stupaju pred biskupom svećenik, koji nosi pastorage, i svećenik, koji nosi nadbiskupski križ; zatim uz biskupa dva svećenika, koji biskupu azistuju, od kojih će jedan (biskupu s desne) primati cedulje od potvrdenika i biskupu kazati ime, što ga potvrdenik dobiva, a drugi će držati posudu sa sv. krizmom. Za biskupom ide jedan svećenik, koji otire vatом čelo potvrdenima. Vata ima se kasnije spaliti i pepeo baciti in piscinam sacrarii.

5. Poslije blagoslova neka potvrdenici ostanu klečeći i župnik (ili koji drugi svećenik) neka s njima izmoli: Oče naš, Zdravo Marijo, Vjerovanje apostolsko i Slava Ocu.

III. Presveti Oltarski Sakramenat.

Krist Gospodin nam je u Presvetom Oltarskom Sakramentu ostavio nečuvani zalog Božanske svoje ljubavi. Po riječima sv. Augustina »niti nam je Bog mogao da daje što više, premda je svemoguć, niti je znao da nam daje što više, premda je premudar, niti je imao da što više daje, premda je prebogat« (Tract. 48. in Ioan.).

Ovaj se Presveti Sakramenat ne može da poređuje ni s kojim drugim sakramentom. Ne može, jer je baš On sam početnik i izvor svetosti. Zato se ni kod koje naše službe ne treba toliko plašiti, da će se Gospod Bog otkrenuti od nas, koliko, ako oko svog Presvetog Sakramenta ne vršimo službu dostojno, pobožno, sveto. (Catech. Conc. Trident. P. II. De Eucharistiae Sacram. n. 1.) Crkva je katolička oduvijek s najvećom pobožnosti pratila ovaj Presveti Sakramenat. Ona je odredila potanke propise, kako bi duhovnici i vjernici u svakoj prigodi, unutrašnjim i spoljašnjim načinom, cijelim svojim bićem častili Gospodina Isusa Krista, koji prebiva među nama vječno pod skromnim prilikama kruha i vina, da se za nas žrtvuje, da nam se daje za hranu, da Mu se klanjamo.

Iznosimo znamenitije propise i nalažemo, da se naj-savjesnije vrše.

A. Sveta misa.

O stranom svećeniku.

1. Strani svećenik smije da služi sv. misu u crkvi, koja nije njegova, ako pokaže službeni i još valjani »celebret« od svoga biskupa, ili, ako je redovnik, od svojega starješine, ili, ako je istočnog obreda od sv. Zbora za istočnu Crkvu (k. 804. § 1.). Ako strani svećenik nema »celebreta«, ali je ravnatelju crkve poznat kao čestit: smije mu ovaj dopustiti, da služi

sv. misu. Ako li nije poznat ravnatelju, smije mu dopustiti, da služi sv. misu jedan ili dvaput, i to samo onda: ako ima crkveno odijelo; ako poradi služenja sv. mise ni pod kojim naslovom ništa ne dobiva od one crkve, u kojoj služi sv. misu; i ako zabilježi u za to određenu knjigu svoje ime i prezime, zvanje i biskupiju, kojoj pripada (k. 804. § 2.).

Binacija.

2. Nijednom svećeniku nije dopušteno, da na dan služi više sv. misa, osim na Božić i na Dušni dan, kad svaki svećenik može da služi tri sv. mise (k. 806. § 2.).

Ipak može sv. Stolica ili Ordinarij dopustiti, da svećenik čita i dvije sv. mise (k. 806. § 2.).

Prema tomu: a) Gdje je radi vjernika potrebno binirati, neka župnik pravodobno zamoli Ordinarija, da mu to dopusti. b) Ordinarij može po općem pravu da dopusti binaciju za nedjelje i zapovijedane nedokinite blagdane. c) Naš Ordinarij ima k tome naročitu povlasticu na tri godine (Congregatio Concilii dato 2. V. Nr. 2149./1923.), da može dopustiti binaciju i na dokinite blagdane. d) Binirati se smije s dopuštenjem Ordinarija, kad bi inače znatan dio vjernika ostao bez svete mise u spomenute dane. e) Ordinarij može da dopusti istomu svećeniku samo dvije sv. mise u jednom danu. f) Ako svećenik, koji ima dopuštenje binirati, ne može, treba napose moliti dopuštenje za onoga, koji će ga zamijeniti.

Priprava svećenika za sv. misu.

3. Svetost nekrvne žrtve Novoga Zavjeta iziskuje naročitu pripravu, da se dostojno izvrši.

Prvo je: **č i s t o ć a d u š e**. Svećenik, koji si je svijestan smrtnoga grijeha, ne smije da čita sv. mise, a da nije taj svoj grijeh prije ispovjedio. Ako li nema više vremena, da potraži ispovjednika, mora da pobudi savršeno pokajanje i onda da služi sv. misu. Ali je dužan da na ispovijed ide što prije. I to u roku od tri dana. Ali i prije, ako opet mora da misi (k. 807.), a ima prigodu, da se ispovijedi.

Drugo: Kad svećenik ima da čita sv. misu, mora da bude na tašte, t. j. od ponoći ne smije ništa da jede ni da pije (k. 808.).

Treće: Neka svećenik ne propusti, a da se još i molitvom i razmišljanjem ne pripravi za sv. žrtvu, kao ni to, da se poslije sv. mise Gospodu Bogu klanja i zahvali na tom i tolikom dobročinstvu (k. 810.).

Ministrant.

4. Svećenik ne smije da čita sv. misu bez ministranta, koji mu dvori kod oltara i odgovara (k. 813. § 1.). Dužnost je dušobrižnikâ, da si uvježbaju nekoliko dječaćića za tu službu ili barem da u to upute zvonara. Podvornik kod sv. mise mora da znade dvoriti, točno odgovarati i pristojno se ponašati, da i on promiče slavu Božju, a ne da sablažnjava puk. Ministrant kod sv. mise ne smije biti ženska. Samo ondje, gdje nema muškarca, kao što su samostani redovnica, i gdje se nije moglo poskrbiti za ministranta, ili je ministrant iznenada zapriječen, smije redovnica zamijeniti ministranta. Ali i ona smije samo izdaleka da odgovara, a podnipošto ne smije da pristupa k oltaru (k. 813. § 2.). U tom događaju mora svećenik sam da prenosi knjigu, i sam da dokuči vino i vodu, i opere prste kod »Lavabo« i poslije sv. pričešćivanja.

Tvar.

5. Za Presveti Oltarski Sakramenat smije se upotrijebiti samo nedvojbeno valjana tvar. To je pšenični kruh i vino lozova roda. Kad se ta tvar kupuje, mora da se župnik prije uvjerio, da je to čisto brašno i uistinu lozovina.

Pečenje i rezanje hostija mora dušobrižnik da nadzire i da hostije kupuje u katoličkom samostanu.

Obredi, jezik i vrijeme.

6. Kod sv. mise dužni su svećenici da se točno i savjesno drže obreda propisanih u rubrikama misne knjige, a da niti što dodaju niti što da ispuštaju. Svaki protivni običaj je osuđen (k. 818.).

Za latinsku Crkvu obvezatan je latinski jezik. Na osnovi posebne dozvole Sv. Stolice (od 17. IV. 1921. Drž. tajništvo br. 19.626.) smije se kod nas u sv. misi Epistola i Evangelije pjevati u hrvatskom jeziku.

Misno odijelo i boja mora da je prema liturgijskim propisima. Svećenik treba da je u talaru ili da barem opaše tamno krilo od prsiju do gležanja. Samo izuzetno u potrebi i kad je to bez sablazni, može da čita sv. misu i bez toga, ali ne bez kolara (k. 811. § 1.).

7. Ako svećenik latinskoga obreda ima da služi u crkvi grčkoga obreda ili obratno, mora da se drži svaki svojega obreda t. j. da posvećuje kruh prijesni ili beskvasni dotično kvasni, i da upotrebljava knjige svojega obreda. Inače ne smije da čita sv. misu u takovoj crkvi (k. 816.).

Naročita povlastica Sv. Stolice dopušta, da naši svećenici latinskoga obreda smiju da služe sv. misu u crkvama grčkoga obreda i na njihovim antimenzijima unatoč kan. 823. § 2. (Sl. Vjesnik nadb. zagrebačke 1924. god. br. 2. god. XI.).

8. Sv. misa može da se služi u vremenskim granicama, kako to određuju kanonski propisi (k. 821.). Ali za dušobrižnika određuje sat potreba vjernika, a nipošto samovolja ili udobnost svećenika. Za redovno služenje sv. mise u nedjelju i zapovijedane svetkovine mora da bude određen sat, koji treba da se točno održava. Jednako i za redovnu sv. misu u tjednu. Taj sat neka bude, naročito u gradovima, oglašen na ploči crkvenih vratiju.

Misna nagrada.

9. Prema ustanovi crkvenog prava smije svećenik, koji služi sv. misu i namjenjuje je u korist drugima, uzimati misnu nagradu što je vjernici za to daju. Ipak u one dane, kada svećenik više puta na dan služi, ne smije, osim na Božić, primiti takove nagrade već samo za jednu sv. misu. Svećenik, koji jednu sv. misu služi s naslova pravednosti (titulo iustitiae) t. j. za nagradu ili po svojoj službenoj dužnosti (na pr. župnik pro populo), ne smije (osim na Božić) za drugu misu toga dana

primiti misne nagrade. Ali smije uzeti neku olštetu iz sp. ljašnjeg naslova (na pr. radi udaljenog mjesta, za pjevanje i slično).

Naši župnici na temelju posebnog ovlaštenja Sv. Stolice (Congr. Conc. 4. X. 1923. br. 1983.) ne moraju da služe pro populo ni na jedan dokinuti blagdan.

10. Nitko ne smije namjenjivati sv. misu po nakani onoga, koji će istom tražiti sv. misu uz nagradu, ali je jošte nije tražio, te zadržati kasnije danu nagradu za ranije već namijenjenu sv. misu (k. 825. n. 1.).

Ne smije se uzeti dvostruka nagrada za jednu i istu sv. misu (k. 825. n. 3.). Ne smije se uzeti jedna nagrada za služenje sv. mise, a druga za namjenjivanje te iste sv. mise, osim kad je sigurno, da je jedna nagrada dana samo za služenje bez namjene (k. 825. n. 4.).

11. Određujemo (k. 831.), da se misniku u ime misne nagrade ima dati na području zagrebačke nadbiskupije do daljnjeg određenja:

Za sv. misu tihu nevezanu	Din.	15.—
Za sv. misu tihu vezanu	„	20.—
Za pjevanu sv. misu	„	30.—
Za svečanu sv. misu samo celebrantu	„	40.—
Za asistente kod svečane sv. mise svakomu	„	15.—

Mimo to za svijeće, upotrebu orgulja itd.:

kod pjevanje sv. mise:

crkvi , , , ,	Din.	10.—
orguljašu , , , ,	„	10.—
sakristanu , , , ,	„	5.—
ministrantima, svakom	„	3.—

kod svečane sv. mise:

crkvi , , , ,	Din.	15.—
orguljašu , , , ,	„	15.—
sakristanu , , , ,	„	10.—
ministrantima, svakomu	„	5.—

Svećenik smije za namjenu sv. mise primiti i veću nagradu od ovih navedenih, ako mu se daje svojevóljno, ali može da primi i manju (k. 832.).

12. Ali kod davanja i primanja nagrade za sv. misu ne smije biti nikakova trgovanja (k. 827.).

Ako svećenik izgubi primljenu nagradu za sv. misu, bilo s nemara, bilo bez vlastite krivnje, dužan je ipak preuzetu obvezu izvršiti (k. 829.).

Kad vjernici daju nagradu za sv. mise, ne očekuje se, da žele što drugo, već da se sv. misa odsluži i namijeni u određenu svrhu. Ali ako izričito očituju želju, da se sv. misa služi u određeni dan, u određenoj crkvi, itd., onda je svećenik, koji prima nagradu, dužan da točno ispuni ono, što se želi (k. 833.).

Nitko ne smije da uzme više sv. misa, koje bi sam čitao, nego što ih može da odsluži u godini dana (k. 835.).

13. Kod Majke Božje Bistričke, kod Majke Božje na Trškom vrhu i po drugim mjestima, gdje vjernici običavaju dati mnogo misa tako, da nije moguće tamošnjim svećenicima da odsluže tolike mise na onom mjestu: mora da bude napisano na oglasnoj ploči na crkvenim vratima, da će se ovdje primljene sv. mise odslužiti na drugom mjestu, ako i koliko to ne bi bilo moguće baš u ovoj crkvi (k. 836.).

14. Oni svećenici, koji obiluju misnim namjenama tako, te moraju da ih drugima odstupe, dužni su predati prekobrojne sv. mise drugim svećenicima zajedno s onom nagradom, što su je za njih primili. To vrijedi napose u onom događaju, kad je nagrada veća od propisane. Ni tada nije nipošto dopušteno davati drugima mise sa propisanom nagradom, a sebi pridržati višak nagrade. To se smije samo onda, ako to izričito dozvoli sam darovatelj ili ako je izvan svake sumnje, da je veća nagrada darovana samo i baš poradi toga misnika (k. 840. § 1.).

Toplo se preporuča, da se barem znatan dio sv. misa, što se ne mogu u mjestu odčitati, dostave sa misnom nagradom duh. stolu, koji će ih predati naročito siromašnim, a napose umirovljenim svećenicima.

15. Kod misa, koje su poput priručnih (ad instar manualium), koliko se ne protivi nakani zakladatelja, pridržaje se slobodno višak, i dostaje predati samo priručnu misnu nagradu one biskupije, gdje se misa služi, ako obilnija nagrada djelomično služi za poboljšanje nadarbinskih prihoda (k. 840 § 2.).

16. Tko ima zakladnih misa, koje je trebalo odslužiti u toj godini, a nisu bile odslužene, mora da još neodslužene u siječnju naredne godine preda duh. oblasti, da se ona pobrine, kako bi se odslužile. Tko pak ima manualne mise, a nije ih odslužio ili dao odslužiti u roku od godine dana, otkako ih je primio: mora da još neodslužene odmah pošalje duh. oblasti, da se ona pobrine za njihovo odsluživanje (k. 841.).

17. Upravitelji crkvi i svih onih mjesta, gdje se običavaju primati sv. mise, mora da imaju naročitu knjigu, u kojoj treba da je točno ubilježeno: koliko je misa preuzeto, na kakovu nakanu, koliko je nagrada darovano, i tko i kada je misu odslužio (k. 843. § 1.). Osim toga mora da ima svaki svećenik svoj *liber intentionum*, u koji treba da točno ubilježi, koje je mise preuzeo i koje je odslužio (k. 844. § 2.).

Dekani i arhidakoni dužni su, da se prigodom kanoničke vizite uvjere, da li se ovi propisi vrše.

Lica, za koja se smije služiti sv. misa.

18. Gledom na lica, za koja se smije dotično ne smije služiti sv. misa, vrijede po crkvenom Zakoniku (k. 809., 2262., § 2., n. 2.; 1239., 1240.), ovi propisi:

A) Sv. misa se smije služiti (i namijeniti) za sve žive katolike. Za žive t. zv. trpljene izopćenike (*excommunicati tolerati*) ne smije se sv. misa *svečano* služiti; ali se za nje, na svaku dobru nakanu, smije sv. misa služiti *sukromno* (*privatim*), t. j. tako, da se ne oglasi, i da se njihovo ime ne spomene u molitvama, no samo uz uvjet, da od toga ne bude sablazni. Isto vrijedi za žive nekatolike (krštene, nekrštene). — Za žive izopćenike, koje valja izbjegavati, ne smije se sv. misa služiti *svečano*; a smije se za nje služiti sv. misa *sukromno*, ali samo na nakanu, da se obrate, i samo uz uvjet, da od toga ne bude sablazni.

B) Sv. misa smije se služiti (i namijeniti) za sve pokojne katolike.

Za pokojne izopćenike (*tolerati, vitandi*), gledom na koje je bila donesena presuda (*kondemnatorna, declaratorna*), a

nisu prije smrti dali znakove kajanja, ne smije se služiti pogrebna sv. misa (missa exsequialis), pa ni o godišnjici smrti ili pogreba (missa exsequialis anniversaria); druga sv. misa smije se za nje sukromno služiti. Isto vrijedi za pokojne nekatolike (krštene, nekrštene), kao i za sva druga lica, kojima je uskraćen crkveni pogreb. Vidi o tom sinodalne Statute: Dio VI. Glava IV. točka 8.

B. Sveta Pričest.

Općena pravila.

1. Redoviti djelatelj ovoga Presvetoga Sakramenta je samo svećenik (k. 845. § 1.). Izvanredni je đakon, ako mu to dopusti biskup i župnik iz velikoga razloga. U slučaju nužde predmnijeva se ova dozvola zakonito (k. 845. § 2.).

2. Svaki svećenik, domaći ili strani, kad služi sv. misu smije u njoj dijeliti Sv. Pričest. Ako služi sv. misu sukromno, smije dijeliti Sv. Pričest i neposredno prije i neposredno poslije sv. mise. Odijeljeno od sv. mise smije strani svećenik dijeliti Sv. Pričest samo s dopuštenjem, barem predmijevanim ravnatelja crkve (k. 846.).

3. Sv. Pričest treba bolesnicima nositi javno t. j. svećenik ima da bude otkrivene glave, obučen barem u roketu i stolu, praćen podvornikom, koji nosi svjetiljku i zvonce, osim ako opravdan i razborit razlog ino preporuča (k. 847.).

4. Župnika ide, da nosi Sv. Pričest kao poputninu bolesnicima, bilo to javno ili tajno (k. 850.).

5. Ako se Sv. Pričest, koja nije poputnina (sacrum viaticum), nosi tajno, smije to činiti svaki svećenik uz predmijevanu barem dozvolu onoga, kojemu je povjereno čuvanje ovoga Presvetoga Sakramenta.

Kad se Sv. Pričest nosi tajno, bilo kao poputnina ili inače, velika je dužnost duhovnika, da se brižljivo stara, kako bi to izvršio s onim počitanjem i s onom pristojnosti, što je dugujemo ovoj Svetinji (k. 849.).

6. Kod podjeljivanja Sv. Pričesti mora da se svaki svećenik drži svojega obreda. Ali u nuždi i kad nema svećenika

istoga obreda, kojega su vjernici, smije svećenik istočnoga obreda dijeliti Sv. Pričest od beskvasnoga hljeba u crkvi latinskoga obreda, a svećenik latinskoga obreda Sv. Pričest od kvasnoga hljeba u crkvi istočnoga obreda, uz riječi i čine propisane vlastitim obredom (k. 851.).

Pričešćivanje djece.

7. Veliku brigu treba da svećenici posvete pričešćivanju djece (k. 854.).

a) Sv. Pričest ne smije se dati djeci, koja još nisu došla do porabe razuma (k. 854. § 1.).

b) U smrtnoj pogibelji smije se i mora da se podijeli Sv. Pričest djeci, koja znadu da razlikuju Tijelo Kristovo od obične hrane i da mu se klanjaju (k. 854. § 2.).

c) Izvan smrtnog pogibli potrebno je potpunije znanje kršćanskoga nauka i bolja priprava: t. j. da djeca znadu, dašto prema svojoj sposobnosti, barem one vjerske istine, necessitate medii potrebne za spasenje, i da na način primjeren dobi pobožno pristupe k Sv. Pričesti (k. 854. § 3.).

d) O dostojnoj pripravi djece za prvu Sv. Pričest sudi ispovjednik i roditelji ili njihovi zamjenici (k. 854. § 4.).

e) Dužnost je župnika da nadzire, ma i putem ispita, ako ga razborito drži umjesnim, da djeca, koja još ili nisu došla do porabe razuma ili nisu dostatno pripravljena, ne pristupe k stolu Gospodnjem. Jednako, da se brine, te se djeca, koja su već došla do porabe razuma, a dostatno su pripravljena, što prije okrijepe ovom nebeskom hranom (k. 854. § 5.).

f) U vezi s ovim nalažemo župnicima i katehetima, da školsku mladež, ma i pomoću Bratovštine Kršćanskoga Nauka, priprave za prvo sv. pričešćivanje već u prvom razredu osnovne škole. Ako bi to uistinu bilo nemoguće, onda svakako najkasnije u drugom razredu osnovne škole.

U ovom svom nastojanju ne smije župnik da smetne s uma i onu djecu, koja nisu škole polazila ili su prerano iz škole izašla, da ih što prije pouči u najpotrebnijem o Sv. Pričesti. Jednako da misli i na odrasle analfabete, da ih više puta zove i najpotrebnije s njima ponovi.

Uvjeti za sv. pričešćivanje.

8. Vjernike valja dobro poučiti, da dostojno pristupaju k Sv. Pričesti. Naročito da nitko ne smije da pristupi bez prethodne ispovijedi, kad si je svijestan smrtnoga grijeha, pa makar mislio, da je neznam kako skrušen; ako li nužda sili, da ide k Sv. Pričesti, a manjka mu ispovjednik, treba da prije Sv. Pričesti probudi čin savršenoga pokajanja (k. 856.). Pored toga neka nauči vjernike uopće, da prije Sv. Pričesti ponove pokajanje i želju, kako bi dostojno primili Božanskoga Spasitelja, a poslije pričešćivanja da mu se klanjaju i toplo zahvale.

9. Niti oni ne smiju da pristupe k Sv. Pričesti, koji su poslije ponoći onoga dana, kada se žele pričestiti, ma što jeli ili pili, ili medicinu uzimali. Samo ako zaprijeti smrtna pogibao ili nastane nužda, da se zapriječi obeščašćenje Presv. Otajstva (na pr. u slučaju svetogrdnog grabeža), smiju ga primiti i oni, koji nisu na tašte (k. 858. § 1.). Isto tako oni bolesnici, koji leže dulje od mjesec dana i nema sigurne nade, da će u brzo zdravit, smiju da se prema savjetu razboritog ispovjednika, jedan ili dva puta na sedmicu pričeste, premda su prije toga uzeli medicinu ili nešto pili (k. 858. § 2.).

Tko, kada i gdje da se pričesti.

10. Svaki vjernik, muškarac i ženska, dužan je, kad dode k razumu, da jedamput u godini, barem o Uskrsu primi Sv. Pričest, osim ako mu je njegov dušobrižnik ili ispovjednik iz kojeg razboritoga razloga savjetovao, da se kroz neko vrijeme uzdrži od primanja (k. 859. § 1.).

11. Vrijeme za uskrsno pričešćivanje počima u zagrebačkoj nadbiskupiji u prvu nedjelju korizme, a svršava sa nedjeljom presv. Trojstva.

12. Vjernicima savjetujemo, da ovu dužnost ispune svaki u svojoj župi, a tko to izvrši u tuđoj župi, neka obavjesti o tom svoga župnika (k. 859. § 3.).

13. Oni vjernici, koji svoje uskrsne dužnosti nisu izvršili bilo s kojega razloga u propisano vrijeme, moraju da to učine

prije svršetka dotične godine. Na isto su vezani i oni, koji su primili Sv. Pričest, ali svetogrdno (k. 859. § 4. i 861.).

14. Dušobrižnici neka pouče vjernike, da su oni, kojima je dužnost brinuti se oko nedorasle djece — roditelji, skrbnici, ispovjednik, uzgajatelji i župnik — također i to osobito vezani da nastoje, kako bi ova djeca izvršila tu crkvenu zapovijed (k. 860.).

15. Probitačno je, da se svi duhovnici, pa i svećenici, koji na Veliki Četvrtak ne služe sv. mise, pričeste na taj dan kod svečane i konventualne sv. mise (k. 862.).

16. Neka dušobrižnici potiču vjernike, da se često i svaki dan, po uputstvima sv. Stolice jačaju Presvetom Pričesti, da tako budu učenici sv. žrtve nesamo duhovnim već i sakramentalnim načinom (k. 863.).

17. Prigodom propovijedi o Presvetom Oltarskom Sakramentu, na dan klečanja i inače, neka dušobrižnici sjete vjernike, da je njihova dužnost, da prime Sv. Pričest u smrtnoj pogibli. Ako li smrtna pogibao traje dulje vremena, slobodno je i pristojno, da više puta, u različite dane, prema razboritom savjetu ispovjednika prime Sv. Poputninu (k. 864. § 1. i 3.). Dušobrižnici neka i na to pomnjivo paze, da se podjeljivanje Sv. Poputnine bolesnicima ne odgađa odviše dugo, a svakako da se bolesnici njome okrijepe još pri potpunoj svijesti (k. 865.).

18. U župama, gdje katolici latinskoga obreda živu pomniješani sa katolicima istočnog ili grčkog obreda, treba da župnici paze, da je dopušteno svim vjernicima radi pobožnosti primiti Sv. Pričest bilo po rimskom bilo po grčkom obredu. Ipak im se savjetuje, da uskrsnu Sv. Pričest prime po svojem obredu. Sv. Poputninu mora da svatko primi po svojem obredu. Jedino u nuždi slobodno je svakomu, da primi po bilo kojem katoličkom obredu (k. 866.).

19. Sv. Pričest smije se dijeliti svaki dan. Izuzima se jedino Veliki Petak, kad je dopušteno nositi samo Sv. Poputninu bolesnicima. Na Veliku Subotu može se dijeliti Sv. Pričest pod svečanom sv. misom ili odmah poslije svršene svečane sv. mise.

Sv. Pričest slobodno je dijeliti vjernicima u one ure dana, u koje je dopušteo, da se služi sv. misa, osim ako važan razlog

zahtijeva, da se podijeli ranije ili kasnije. Sv. Poputninu slobodno je podijeliti u svako doba dana i noći (k. 867.).

20. Sv. Pričest može se dijeliti u svakom onom mjestu, u kojem je slobodno, da se služi sv. misa. Kad svećenik pod sv. misom dijeli Sv. Pričest, ne smije da je dijeli vjernicima, koji su tako udaljeni, da njemu samom nije više oltar na pogledu (k. 868. i 869.).

Bilješka. Kad se nosi Sv. Pričest bolesniku, treba Presveto staviti u propisanu snutra pozlaćenu posudicu (capsula), a da se ne mota u mali korporal. Veliki corporale treba ponijeti sa sobom, da se rasprostre kod bolesnika.

C. Čuvanje Presv. Oltarskoga Sakramenta.

1. Presveti Oltarski Sakrament može se s dozvolom Ordinarija čuvati u crkvi ili kapeli, za koju se brine određeni svećenik i u kojoj se pravilno barem jedamput na tjedan služi sv. misa (k. 1265.). Prema tomu određujemo:

a) Mora da se čuva u prvostolnoj crkvi, u svim župskim crkvama naše nadbiskupije, i u svim redovničkim crkvama, ako i nisu ujedno i župske crkve (k. 1265. § 1. točka 1.). Ako koja župa nema svećenika, koji bi u njoj pravilno barem jedamput u tjednu služio sv. misu, ne smije se u njoj čuvati Presveto dokle god ne bude imala takova svećenika.

b) Presveto smije se čuvati u svim onim drugim crkvama i kapelicama, koje su za to dobile dopuštenje od Nas ili Naših prethodnika, ili izravno od sv. Stolice (k. 1265. § 1. točka 2. i § 2.).

2. Svaka crkva, u kojoj se čuva Presveto, osobito župska crkva, mora da bude svaki dan otvorena barem za nekoliko sati, da vjernici uzmognu unići i Gospodinu se pokloniti (k. 1266.).

3. Presveto smije se trajno čuvati samo na jednom oltaru u crkvi (k. 1268. § 1.). Treba da se čuva na glavnom oltaru, osim da je koji drugi za to prikladniji (k. 1268. § 2.). U stolnim, zbornim i samostanskim crkvama, gdje se pri glavnom oltaru vrši koralna služba, prikladno je, da se Presveti Oltarski Sa-

kramenat čuva na drugom oltaru (k. 1268. § 3.). Oltar na kojem se čuva Presveto, treba da je urešen više od ostalih, da već svojom spoljašnosti potiče na pobožnost (k. 1268. § 4.).

4. Presveti Oltarski Sakramenat mora da se čuva u tabernakulu ili svetom shraništu. Ovo treba da je nepokretno i postavljeno usred oltara, ukusno načinjeno, sa sviju strana dobro zatvoreno, i prema liturgijskim propisima pristojno urešeno. U svetom shraništu ne smije se ništa drugo da čuva osim presv. Euharistije. Na Presveto mora da se pomno pazi, da se ukloni pogibao svakog svetogrdnog obeščašćenja. Ako bi trebalo, od straha pred obeščašćenjem u noćno doba, da se Presveto ukloni iz svetoga shraništa i spremi na sigurnije mjesto, treba moliti s obrazloženjem Našu privolu. U hitnom slučaju predmnijeva se ovo odobrenje. Ravnatelj crkve ili kapelice dužan je pod teški grijeh da se brine, kako bi se ključ od svetoga shraništa najsavjesnije čuvao (k. 1269. § 2., 3., 4.).

5. Posvećenih čestica smije biti onoliko, koliko je dosta za sv. pričešćivanje bolesnika i drugih vjernika. Svete čestice mora da se čuvaju u posebnoj posudi, a nipošto u korporalu ili čak u papiru. Ta posuda, zvana krušnik (ciborium, pyxis), ima da bude od krute i pristale tvari, barem unutra dobro pozlaćena, čista, s poklopcem čvrsto zatvorena i pokrivena plašticem od bijele svile, po mogućnosti lijepo izvezenim, i propisno blagoslovena (k. 1270.).

6. Pred svetim shraništem, gdje se čuva Presv. Oltarski Sakramenat, mora da svijetli danju i noću barem jedna vječna luč. Ova se imade puniti uljem i to: gdje je moguće, uljem maslinovim ili pčelinjim voskom, inače uljem od sjemena repice ili suncokreta ili od bundevnih košćica; samo onda, kad crkva ne može da pribavi takovo biljno ulje, mora da se pali kameno ulje; a kad ni toga nema, onda plin ili električna (k. 1271.).

7. Kod posvećenih hostija, koje se čuvaju za pričešćivanje vjernika, kao i kod velike hostije za pokaznicu, valja dobro paziti na ovo dvoje: prvo, da budu ne stare već netom pečene; drugo, da se starije često izmjenjuju s novima (k. 1272.).

Zato naređujemo ovo:

- a) posvećivati treba svježje pečene hostije;
- b) i ove posvećene treba izmijeniti s novima tako, da ne budu ljeti starije od tri tjedna; zimi ne smiju da budu starije od dva tjedna; a u vlažnoj crkvi ne smiju da budu starije od jednoga tjedna;
- c) stare posvećene hostije, koliko su ostale iza pričešćivanja, treba da konsumira svećenik, koji je posvetio nove;
- d) gdje se više puta izlaže Presveto, treba iza izloženja lunulu sa Presvetim pohraniti iz pokaznice u posebnoj prikladnoj, kovnoj, snutra pozlaćenoj posudici do budućega izlaganja; gdje pak to biva redovno istom svake prve nedjelje u mjesecu ili svake mlade nedjelje, treba da se nova velika hostija na tu nedjelju ili dan prije posveti i u pokaznicu stavi, ali odmah slijedeći dan izvadi i propisno potroši.
- e) Prazna pokaznica imade se pokriti bijelim pokrivalom, kojim se inače pokriva kalež ili bijelom finom tkaninom. Tako pokrivenu treba da je svećenik (a ne koje svjetovno lice) poslije sv. mise odnese u sakristiju i spremi na svoje mjesto, gdje imade da ostane sve do slijedeće upotrebe. Toga dana imade je svećenik (a ne možda zvonar, crkveni starješina, sakristan, ministrant ili koji drugi svjetovnjak) prije sv. mise onako pokrivenu odnijeti na oltar i otkriti istom onda, kad u nju stavlja posvećenu hostiju.

IV. Sakramenat pokore.

Sakramenat pokore je palima iza sv. krsta tako nuždan, kao što je još nepreporođenima nuždan sv. krst. (Trid. sabor: Sess. 14. c. 2.). I to toliko puta, koliko puta padnu u grijeh iza sv. krsta (Trid. Sess. 14. Can. 1.). Kad pak znamo, kako nam je priroda lomna i slabo otporna protiv grijeha: ne možemo da dosta zahvalimo Gospodu, što je ustanovio ovaj sv. sakramenat. On je jedina daska, na kojoj se iza svoga duševnoga brodoloma spasavamo (sv. Jeronim in Is. c. 3. Trident. sess. 14. c. 2.). On nas iza izgubljene krsne nevinosti opet vraća u posvetnu milost. On nam daje mir duša, utvrđuje ufanje u beskrajno milosrde Božje, održaje red i poštenje i dobrotu u ovoj

dolini suza. Velika je dakle Vaša dužnost, braćo u Kristu, da valjano i dostojno vršite ovaj sv. sakramenat. Za ogromnu većinu vjernika zavisi spasenje baš o tom Vašem blagoslovnom radu.

Osobine ispovjednika.

1. Svećenik treba da češće razmisli, kako je služba ispovijedanja, što je on mjesto Boga vrši, i sveta i ozbiljna i teška. Da je ispuni, kako valja, nije ispovjedniku dovoljna obična neporočnost poštenih ljudi. On mora da duboko zaroni u svrhunaravski cilj čovjeka, da ga prožme neodoljiva čežnja za vječnim, da sve zemaljsko rasuđuje mjerilom Božje objave. Ovo uvjerenje, da je jedino Krist istina, put i život (Iv. 14, 6.) mora da ispovjednikovo življenje i vladanje digne na onu ne običnu i dnevnu, već katoličku ćudorednu visinu. Ta prava svećenička visina daje, uz milost Božju, ispovjedniku izvanrednu snagu i neotklonivi utjecaj na pokornika. To svrhunaravsko stanje ispovjednikove duševnosti dat će mu, pored pomoći pribavljenog teološkog znanja, još i onu rijetku vještinu, da znade umno i razborito upravljati nježnom kršćanskom dušom.

2. Ispovjednik je: i otac i liječnik, i učitelj i sudac, u isti mah. Kao otac treba da ispovjednik pokornika s kršćanskom ljubavi dočeka, da ga rado i strpljivo sasluša, ljubazno opomene, očinski ukori, ako treba, ali i utješi i digne, i potakne na svrhunaravsko pokajanje. Kao pametan otac mora da je ispovjednik dobar ali razborit, blag ali odrješit, umjeren ali nepopustljiv.

Kao liječnik treba ispovjednik da pronade u pokorniku prave uzroke grješnoga stanja, da mu uzmogne savjetovati uspješna sredstva, kako će ga očuvati od novoga pada. Ne može dakle da ispovijeda prebrzo, a potom i površno, pa da samo bez razlike ili naprosto odrješuje ili neodriježene otpušta. Takav postupak lako rodi posljedicom, da se prvi ne će popravljati, a drugi da se ne će više navraćati u ispovijedaonicu. Ispovjednik treba da po mogućnosti prozre pokor-

nika i da mu prema njegovom duševnom stanju odredi lijek, koji drži najboljim. Zato ispovjednik treba da neprestano uči i razmišlja, da se uzmogne da snađe u svakoj prigodi.

To više, što je ispovjednik i učitelj, koji mora da daje pokornicima zdravu pouku i dobar savjet. To nije lako. Za to ne dostaje samo ono, što mu je ostalo iz škole. Ispovjednik mora da sistematski i prema potrebi pokornika, postojano lista u moralnoj i asketskoj literaturi. Kao sudac mora ispovjednik da bude pravedan, ali i razborit. Da se drži zakona, ali da ne pretjeruje, jer, ako igdje, ovdje treba rasuđivati individualno prema subjektivnoj krivnji pokornika. Pored toga, kad ispituje krivnju, mora da je živo na oprezu da pokornika ne nauči većemu zlu. Ta je opreznost osobito znamenita kod nekih grijeha, kod nekih pokornika.

3. Priroda ovoga sv. Sakramenta i izričiti najstroži zakon nalaže ispovjedniku, da u službi bude šutljiv do skrajnosti. Ispovjednik je najteže obvezan, da potpuno čuva ispovjednu tajnu (sacramentale sigillum), t. j. da nikada i nikako ni izravno ni neizravno ne odade pokornika-griješnika. To mora ispovjednik da ima uvijek na pameti. Obvezan je također, da se ne služi znanjem stečenim u ispovijedi, kadgod je to nepoćudno pokorniku, pa ma i ne bilo pogibli, da se povrijedi ispovjedna tajna. O konkretnoj pojedinačnoj ispovijedi ne smije svećenik nikako da govori, ni pred svećenikom, a kamoli pred svjetovnjacima, rođacima ili družinom. Jednako je zabranjeno govoriti uopće o stanju pokornika na pr. o njihovim skrupulama, nespretnosti, neznanju i drugom čemu, što zapravo nisu ispovijedani grijesi. Ako ispovjednik treba savjeta, neka ga potraži u moralnim, pastoralnim i asketskim knjigama. A savjet od pametnijih i učenijih ljudi daje se u četiri oka, a i onda tako, da se izloži dotični slučaj kao općeni casus, te nikako nije moguće doznati ni osobu ni kraj o kojem se radi. Ni sa samim pokornikom ne smije ispovjednik iz vlastite pobude da govori o njegovom duševnom stanju izvan ispovijedi. Ni trenom oka ne smije da pokaže, da se bilo čega sjeća. Ako pokornik želi da o tom razgovara, neka to učini ili

u ispovijedi, kad ima više vremena, ili neka dode naročito k svećeniku izvan ispovijedi, da o tom raspravi. Ali i onda treba postupati tako, da ne bi činilo sjenku dojma, kao da je to u svezi sa ispovijedi. Što pokornik želi, da ispovjednik upotrijebi, neka mu kaže pred svjedocima, da nestane svake sumnje. U ispovijedaonici valja da se svećenik čuva i svakog uzdisanja, svake kretnje ili glasnije riječi, što bi moglo da oda ispovjednu tajnu.

Kad treba ispovijedati?

4. Ispovijedati svoje vjernike dužnost je u prvom redu župnika i onih svećenika, kojima je povjerena dušobrižnička služba. To je velika i znamenita dužnost. To je dužnost stroge pravednosti, jer njegovi vjernici imaju pravo da od njega zahtijevaju, da ih on ili od njega određeni ispovjednik sasluša u sv. ispovijedi, kolikogod puta oni za to razložito mole (k. 892. § 1.).

A kad je nužda, na pr. prigodom proštenja, pučkih misija, onda su svi svećenici, koji imaju vlast — jurisdikciju — održavati od grijeha, dužni ne doduše *ex iustitia* već *ex charitate* ispovijedati vjernike, a u pogibli smrti dužan je da to učini svaki svećenik (k. 892. § 2.).

No revnost dušobrižnička treba da je još veća. Vjernicima treba pružati prigodu za sv. ispovijed. Nalažem stoga svim dušobrižnicima, u prvom redu župnicima i upraviteljima župa, da svake nedjelje i zapovjednog blagdana rano u jutro, a uoči tih dana i poslije podne, za sati od njih ustanovljenih a puku oglašenih, budu u ispovijedaonici, ili barem da su u sakristiji, i da čekaju na vjernike, koji žele da se ispovijedaju. Dakako, pripravnici mora da su svaki dan za ispovijedanje, pa ako to vjernici traže, dužni su svaki dan ispovijedati. Ali po nedjeljama i zapovjednim blagdanima dužni su ih baš čekati u ispovijedaonici ili u sakristiji. Sa propovijedaonice pak neka očinski opominju svoje vjernike, da se posluže tom prilikom, što im se pruža za spasenje svoje duše. Iskustvo uči, da se

vjernici malo po malo na taj način priučavaju na sv. ispovijed, da se po tom množe dnevna i nedjeljna sv. pričešćivanja i da zámalo novi kršćanski duh provije župu. Nije to lako, braćo, ali ne zaboravimo, da je baš to naša zadaća konkretno i da bez toga ne vršimo svrhunaravske misije, što nam je povjerena.

5. Pored ove redovne prigode za ispovijedanje treba da se dušobrižnici više puta na godinu pobrinu i za izvanrednoga ispovjednika. Neki, i dobri, vjernici ustručavaju se ispovijedati pred poznatim ispovjednikom. Neki se od toga toliko žacaju, da je čak i pogibao svetogrdne ispovijedi, kad ne bi imali prigode, da se ispovijedaju pred stranim i nepoznatim svećenikom. Zato:

a) Preporučamo svima župnicima i upraviteljima župa, da pozovu više puta u godini, osobito kad vjernici u većem broju pristupaju k sv. ispovijedi, jednoga ili više izvanrednih ispovjednika, da im ispovijedaju župljane. To vrijedi naročito za župnike bez kapelana.

b) Tako zvana vicinia, t. j. običaj, da se prigodom »velike ispovijedi« u korizmi, adventu, prigodom crkvenoga goda ili na dan klečanja sastaju okolišni svećenici i uzamjenično pomažu u ispovijedanju: odobravamo potpuno i proglašujemo obvezatnima, gdje su uvedena.

c) I školskoj mladeži treba da se dade ovakova prigoda, da se ispovijeda i pred nepoznatim svećenikom, kadgod polazi skupno na sv. ispovijed, a naročito uoči dana određenoga za prvo sv. pričešćivanje.

d) Kadgod bolesnik pozove svoga dušobrižnika poradi ispovijedi, mora ovaj svaki put da se odazove. Ali ako bolesnik zaželi i pozove drugoga svećenika, ne smije to dušobrižnik nipošto da zapriječi. Što više, neka dušobrižnik kaže bolesniku, da si za ispovijed pozove koga naročito želi. To vrijedi osobito, kad se bolesnik ščinja, bi li se ispovijedao ili ne bi.

6. Za zapovjedeno godišnje sv. pričešćivanje (od I. nedjelje korizmene do nedjelje Presvetoga Trojstva) potrebna je

vjernicima redovno i sv. ispovijed. Da se to sveto kršćansko djelo dostojno i blagoslovno vrši, određujemo:

a) Prvo, da dušobrižnici svake godine jezgrovito ponove potrebno poučavanje, kako bi vjernici s velikim plodom primili ove spasonosne sakramente.

b) Drugo, da opomenu vjernike, neka odmah od početka korizme stanu dolaziti svakoga dana pomalo u ustanovljeno vrijeme, da ih ne bude zadnjih dana previše. Naravno, da u to određeno vrijeme dušobrižnik mora da u ispovijedaonici vjernike čeka. Ako je župa velika, ako ima više filijala: bit će pored toga potrebno, da dušobrižnik točno odredi, kad je naročiti dan za ovo ili ono selo, za ovu ili onu ulicu, za ovu dob, za ovaj stalež i t. d. Tako zvana »velika ispovijed« nije za to, da se onda svi župljani ispovijedaju. Već prije valja da je velika većina ispovjeđena. A »velika ispovijed« ima samo tu svrhu, da se župljanima, koji vole stranoga ispovjednika, dade prigoda da ga i imadu. Kod ispovijedi ne smije nikada da bude gužva ili tolika navala, da i pokornici i ispovjednici nagle, da što prije tu dužnost izvrše, kako tako. Strahujmo, braćo, pred svetogrđnim ispovjedima!

Ispovijedaonica.

7. Ispovijedaonica mora da je prikladno načinjena tako, da ispovjednik može bez nepritike sjediti i da pokornik može bez nepritike klečati. Između ispovjednika i pokornika mora da bude ograda gustim rešetkama, a s prednje strane zastor, koji zaklanja ispovjednika od pogleda drugih i na druge. Ispovijedaonica mora da je u crkvi ili kapeli postavljena na otvorenom i vidljivom mjestu, a nipošto u mračnijem uglu crkve. U sakristiji ili inače na zgodnom mjestu neka bude i ispovijedaonica za nagluhe ljude, za starce i boležljive osobe. Župnik ili upravljalatelj župe ili ravnatelj crkve treba da se pobrine za dovoljan broj ispovijedaonica, osobito u mjestima, gdje ispovijedaju mnogi ispovjednici (k. 909.). Ženskinje neka se ispovijeda samo u ispovijedaonici. Izuzimaju se bolesne ženske u bolnicama i u privatnim kućama ili u događaju, kad

trebaju ispovijed, a nema ispovijedaonice. Ali se ženska vazda smije ispovijedati samo na otvorenom i vidljivom mjestu. Muškarce dopušteno je ispovijedati i u privatnim kućama (k. 910.).

Jurisdikcija.

8. Za valjano odriješnje od grijeha potrebno je ispovjedniku dvoje: a) svećenički red i b) jurisdikciona vlast nad pokornikom (k. 871, 879.).

Župnici i njima izjednačeni imaju po svojoj službi jurisdikcionu vlast ispovijedanja. Po općem pravu (k. 873. § 1.) imaju župnici tu vlast na području svoje župe, a po našem partikularnom pravu na području čitave svoje biskupije. Kanonik-pokorničar stolne i zborne crkve ima po svojoj službi jurisdikcionu vlast za ispovijedanje na području čitave svoje biskupije (k. 873. § 1.).

Ostalima daje potrebnu delegiranu jurisdikcionu vlast Ordinarij mjesta, gdje se ispovijed vrši (k. 874. § 1.). Delegirana vlast vrijedi kod nas za čitavo područje biskupije, osim da je Ordinarij u pojedinom događaju drugačije odredio.

Po općem pravu (k. 881. § 1.) može župnik da ispovijeda u svojoj župi sve domaće (incolae), došljake (advenae), strance (peregrini) i tako zvane beskućnike (vagi). Po našem partikularnom pravu može naš župnik, da ispovijeda na području čitave svoje biskupije sve domaće, došljake, strance, i tako zvane beskućnike. Svoje župljane može župnik svagdje da ispovijeda (k. 881. § 2.).

Za ispovijedanje redovnica i njihovih novakinja (novitiae) ne dostaje obična jurisdikciona vlast, već se traži naročita, koju daje Ordinarij mjesta, gdje se ispovijed vrši (k. 876.).

Biskupski pridržaji.

9. Od velikih i teških grijeha pridržajemo sebi prema našoj okružnici od 27. studenoga 1916. br. 102./Pr. samo ove:

1. Svojevoljno ubijstvo čovjeka, djelom počinjeno;

2. Grijeh radoskvrnuća, počinjen između osoba, koje su srodne u 1. ili 2. stepenu loze upravne ili neupravne.

Kako se imadu razumjeti ova dva slučaja, kakovi su uvjeti za priuzdržavanje ovih grijeha, kada prestaje, tko imade vlast odriješiti od pridržanih grijeha: sve je to protumačeno u pomenutoj okružnici, a zabilježeno je i u direktoriju.

Odrješenje od cenzura.

10. a) Slučaj smrtnog pogibli. Prema Zakoniku (k. 882, 2252.) može u slučaju smrtnog pogibli svaki svećenik sve vjernike odriješiti od svih grijeha, i cenzura, kakogod i komugod one bile pridržane.

No vjernik, koji je odriješen od cenzure »ab homine« ili od cenzure Sv. Stolici na najposebniji način pridržane po svećeniku, koji nije imao posebne vlasti za te cenzure, mora da nakon ozdravljenja u roku od mjesec dana zamoli nadležnoga poglavara, da od njega dobije primjerene naloge (glede pokore i zadovoljštine za cenzuru). Ne učini li toga svojom krivnjom, pada ipso facto u istu cenzuru. Kod cenzure »ab homine« nadležan je onaj poglavar, koji je cenzuru nametnuo, a kod cenzure Sv. Stolici na najposebniji način pridržane nadležni su sv. Penitencijarija, ovlašteni biskup i drugi koji ovlaštenik. Odriješeni može da zamoli poglavara i sam pismeno i po ispovjedniku. Kod cenzure »ab homine« navede se pravo ime odriješenoga, dok se inače njegovo pravo ime ne spominje.

Cenzuri (izopćenja) latae sententiae Sv. Stolici na najposebniji način pridržanoj potpada: a) tko odbaci sv. čestice ili ih u zlu svrhu odnese ili pridrži (k. 2320.); b) tko tvorno napadne Sv. Oca (k. 2343. § 1. n. 1.); c) tko odriješiti svoga sukrivca u ružnome grijehu (k. 2367.); d) ispovjednik, koji se usudi da izravno odade ispovjednu tajnu (k. 2369. § 1.).

b) Hitni slučajevi. Prema Zakoniku (k. 2254.) može svaki ispovjednik u ispovijedi odriješiti sve vjernike od svih cenzura latae sententiae, u t. zv. hitnim slučajevima (casus urgentes). To znači onda, kad se cenzura latae sententiae ne može obdržavati bez pogibli teške sablazni ili ozloglašenja ili

kad je pokorniku teško ostati u smrtnome grijehu, dok nadležni poglavar ne podijeli odriješene. No pokornik, koji je odriješene po ispovjedniku, koji nije imao vlasti za pridržanu cenzuru, mora da u mjesec dana barem pismeno i po ispovjedniku, ne spominjući svoga pravoga imena zamoli sv. Penitencijariju, ovlaštenoga biskupa, ili drugoga ovlaštenoga poglavara, da od njega dobije primjerene naloge (glede pokore i zadovoljštine za cenzuru). Ne učini li toga svojom krivnjom, upada ipso facto u istu cenzuru. Ako je u kojoj vanrednoj zgodi pokorniku moralno nemoguće, da (u roku od mjesec dana) zamoli nadležnoga poglavara: može ga ispovjednik odriješiti tako, da nije više dužan zamoliti onog određenoga poglavara, ali treba da mu sam dade primjerene naloge (glede pokore i zadovoljštine za cenzuru), i da odredi rok, u kojemu ih valja ispuniti. Ne učini li toga odriješeni u određenom roku svojom krivnjom, upada ipso facto u istu cenzuru. Ovo ne vrijedi za cenzuru, u koju je pokornik (svećenik) pao radi odriješena svoga sukrivca u ružnome grijehu (*absolutio complicitis in peccato turpi*). Takav odriješeni mora svagda da zamoli nadležnoga poglavara, da od njega dobije primjerene naloge.

Oproštenja (*idulgentiae*).

1. Dušobrižnici treba da češće, a naročito u danim zgodama (na pr. za jubileja, hodočašća, glavnih svetkovina bratovština i t. d.) pouče svoje vjernike o oproštenjima ili oprostima, što ih mogu da steku ovakim prigodama. Dušobrižnici i vjernici treba da do tih oproštenja mnogo drže i da se njima posluže na spasenje svoje duše. Neka dušobrižnici jasno izlože, da se grijesi opraštaju u sv. ispovijedi, a s teškim grijesima i vječna kazna. Vremenita kazna, što smo je zbog grijeha zaslužili, da se redovito oprašta ličnim pokorničkim djelima. Ali i crkvena vlast da može da podijeli izvan sakramenta pokore oproštenja od vremenitih kazni onomu, koji izvrši propisana dobra djela. To čini crkva tako, što kao naplatu za vremenite kazni pojedinca prikazuje Bogu preobilne zadovoljštine iz riznice blaga zasluga Kristovih i svetaca. I to živima tako, da ih odriješuje od vremenitih kazni (*per modum absolu-*

cionis), a pokojnicima, da za njih moli (per modum suffragii), da bi im Gospod udijelio oprost od vremenitih dugovanja pogledom na preobilne zasluge Krista i svetaca (k. 911.).

2. Služeći se pravom, što nam ga dalje k. 916. određujemo i izjavljujemo, da je u svakoj župnoj crkvi naše nadbiskupije veliki oltar trajno i za svaki dan povlašten. To čini, da sv. misa, koja se na njemu služi za ispokoj duše određenog nekoga pokojnika, ovomu pribavlja potpuno ili obilato oprostjenje. Samo, ako u kojoj župnoj crkvi imade već drugi koji oltar, koji je trajno i za svaki dan povlašten, onda je taj tako povlašten, a ne veliki oltar. Ako pak u kojoj župi služi kapela za župnu crkvu: određujemo i proglašujemo njezin veliki oltar tako povlaštenim oltarom.

Trajno i za svaki dan povlašteni oltar treba da se naznači natpisom: »altare privilegium quotidianum perpetuum«.

3. Dušobrižnici treba da pravodobno sjete vjernike, da na dušni dan imadu sve sv. mise onu povlasticu, što bi je imale, da su služene na velikom oltaru (k. 917. § 1.). To znači: svaka misa čitana na taj dan za određenoga pokojnika pribavlja njemu potpuno oprostjenje.

4. Oni vjernici, koji se običaju ispovijedati najmanje dva puta u mjesecu, mogu dobiti sva oprostjenja, za koja se zahtijeva sv. ispovijed kao preduvjet, ma da se nisu baš za ovaj puta napose ispovjedili. Izuzimaju se jedino jubilarna oprostjenja.

5. Za onu sv. misu, što je svećenik čita na povlaštenom oltaru, ne smije se pod izgovorom za ovu povlasticu zahtijevati veća misna nagrada od propisane.

V. Posljednja pomast.

Po sv. krštenju utjelovljuje sebi sv. Mati Crkva novi ranaštaj; na sv. potvrđi utvrđuje ga ona dragocjenim darovima Duha Svetoga; Svetom Pričesti hrani ga nebeskim kruhom, da ne smalakše u životu; u sv. ispovjedi liječi mu rane, što su mu ih zadali grijesi, nebeskom medicinom. Kako se, eto, Crkva postojano brine za svoju djecu, tako je ne

ostavlja i u teškoj bolesti, na smrtnom času. U toj tjelesnoj i duševnoj tjeskobi daje Crkva sv. sakramentom pomasti naročitu nebesku pomoć. Ova ima po naređenju Gospodina Isusa Krista u prvom redu da dađe duhovnu snagu za smrtnu borbu, da očisti dušu od ostataka grijeha i njegovih posljedica, da otpusti lake i u nekim zgodama i smrtnu grijehu, a onda da s ojačanjem duševne jakosti pomogne i u tjelesnim bolima, dapače da povrati i zdravlje tijela, ako je to na spas duši (Trid. Sess. XIV. de Extr. Unct. cap. 2.).

1. Dušobrižnici neka pomno istumače vjernicima značenje i plodove ovoga sv. sakramenta. Neka naročito istaknu, kolike su velike blagodati ovoga sakramenta za dušu, i kako duševno umirenje i ojačanje vjere u Božje milosrđe upravo neobično utješljivo djeluje na bolesnika. Strah i žalost pred smrću može da oslabi jedino živa vjera u neumrlost, tvrdo ufanje u beskrajnu dobrotu Božju i ljubav k nebeskom Ocu sa željom, da se vječno sjedinimo s Njime. Ne treba dakle da se plaše ni ukućani ni bolesnik posljednje pomasti. Jer: a) ne mora da je doista »posljednja«; b) jer milost toga sakramenta tješi bolesnika i olakšava mu časove, ako su doista posljednji, tvrdom vjerom, da je ovo ne smrt već put u vječni život.

2. Dušobrižnici neka imadu na umu, da je pravodobno providiranje bolesnika njihova najpreča dužnost. Jedino o njoj zavisi često puta vječna sreća ili propast mnogoga od njihovih vjernika. Često mogu još ovim djelom postići cilj dušobrižničkog rada, za koji su se uzalud mučili, dok je bolesnik bio zdrav. Treba zato da upotrijebe sve, kako bi možda još u dvanajsti sat spasili povjerenu dušu. Prema tomu, čim dozna dušobrižnik, da je netko od njegovih vjernika teže obolio, dužnost mu je, da ga obade i utješi, da mu i na svaki mogući način pomogne, ako treba i on može, ali glavno da ga spremi, da primi sv. sakrament ispovijedi i Sv. Pričest. Vidi li, da je bolest takova, te bi se od nje moglo i umrijeti, mora da ga pripravi i da mu podijeli i sv. pomast. Ako i nije ovaj sv. sakrament sam po sebi nuždan za spasenje, ipak nitko ne smije da ga odnemari (k. 944.).

3. Bolesnik ne smije da odgada posljednje pomazanje na skrajnji čas, jer treba da ga primi, ako je ikako moguće, dok je još pri potpunoj svijesti, da bi i sam svojom vjerom i po-božnom voljom pridonio k obilnijim milostima ovoga sakra-menta (Rit. Rom. tit. V. cap. 1. n. 1.).

Ako ima vremena i stanje bolesnikovo dozvoljava, neka primi prije toga po općenom običaju Crkve sv. sakramente po-kore i Pričesti (Rit. Rom. V. c. 1. n. 2.).

4. Redovni djelitelj ovoga sv. sakramenta je župnik n-ijesta, u kojem je bolesnik. Izuzimlju se slučajevi, što ih izbraja C. Z. u k. 397. br. 3. i k. 514. §§-a 1.—3. U nuždi može da podijeli posljednju pomast svaki svećenik, koji u tom slu-čaju razborito predmnijeva dozvolu župnikovu ili barem Našu (k. 938. § 2.). Župnik ili njegov zamjenik obvezan je podijeli-vati posljednje pomazanje po zakonu pravednosti (ex iustitia), a ostali svećenici iz ljubavi (ex charitate) (k. 939.).

5. Sakramenat posljednje pomasti ne smije se podijeliti onima, koji bez pokajanja ostaju tvrdokorni u očitom smrtnom grijehu. Ali, ako bi to bilo dvojbeno, neka se podijeli uvjetno (si es dispositus) (k. 942.). Smije se pako i mora da daje i onim bolesnicima, koji nisu izrijekom zahtijevali posljednje po-masti, dok su još bili pri svijesti, pa i onima, za koje se može samo predmnijevati, da bi ga zatražili, kad bi im to tko napo-menuo (k. 943.). Smije se dati i onomu, koji je poludio, i djeci, za koje je samo vjerojatno, da su došla k razumu, kao što i onim bolesnicima, koji se vjerojatno nalaze u smrtnoj pogibli, ili koji su vjerojatno još na životu — ali u dvojbi, vazda uvjetno: si capax es, si vivis (k. 941.).

6. Samo jedamput se smije primiti posljednje pomazanje u i s t o j smrtnoj pogibli. Ali ako bolesnik prizdravi i kasnije opet dođe u novu smrtnu pogibao, smije mu se opet podijeliti ovaj sv. sakramenat (k. 940. § 2.).

7. Posljednje pomazanje može se dati samo onomu, koji se nalazi u smrtnoj pogibli poradi bolesti ili starosti (k. 940., § 1.).

8. Mazati sv. uljem treba neposredno rukom, osim da nužda drukčije odredi. Mazanje bokova treba svagda izostaviti. Pomazanje nogu može se ispustiti iz svakog razboritoga razloga. U hitnom događaju dijeli se ovaj sakrament tako, da se pomaže čelo i pri tom izgovara skraćena formula: »per istam sanctam unctionem indulgeat tibi Dominus quidquid deliquisti. Amen.« Ako bolesnik nije u to preminuo, valja odmah iza toga pomazati pojedina čutila uz dotične pojedinačne u obredniku propisane forme (k. 947.). Mjesto, gdje se čuva sv. bolesničko ulje, mora da je stalno određeno i naznačeno nekim vanjskim znakom, da ga u nuždi može da nađe i strani svećenik. To mjesto može da bude u crkvi, ali nipošto u svetom shraništu, ili u sakristiji. Čuvati sv. ulje kod kuće, osim u nuždi ili iz drugoga opravdanoga razloga uz dozvolu Ordinarija: nije dopušteno (k. 946. i 735.). Posudica za bolesničko ulje mora da bude različita od posudice za Sv. Pričest. Isto tako i torbica ili burza za sv. ulje ima biti različita (ljubičasta) od torbice ili burze za Sv. Poputninu (bijeke boje). Ona prva nosi se iznutra ispod rokete, a ova posljednja izvana na roketi.

9. Dušobrižnik je dužan i poslije podijeljenih sv. sakramenata češće obaći težega bolesnika, kao što se otac više brine za oboljelo dijete. Takovom će ga prigodom ponovno odriješiti od grijeha, a i sv. Pričest će mu dati, ako bolesnik bude imao za to volje. Ta briga oko bolesnika ima da bude to veća, što se ovomu više približava čas polaska s ovoga svijeta. Ako je moguće, neka bude uza nj i na smrtnom času, da ga tješi, bodri i s njim ili nad njim moli od Crkve za tu zgodu određene molitve. Ne može li to, radi nedostatka vremena, neka pouči ukućane, da oni s bolesnikom mole i pobude savršeno kajanje.

10. U smrtnoj pogibli može svaki svećenik, koji pruža vjerniku duhovnu pomoć, da mu dade i papinski blagoslov s oblatim oprostom (k. 468. § 2.).

VI. Sveti red.

Koliko je dostojanstvo i odličje, kolika moć i znamenitost sakramenta sv. reda teško je izreći. Ali nam to otkriva uzvi-

šena služba ili svrhunaravska misija, što je ima svećenik na zemlji. U mističkom tijelu Kristovom, u Crkvi, nije on samo priprosti član. On je jedan od glavnih organa, preko kojega glava mističnoga tijela, sam Krist Gospodin, postojano vrši svoju Božansku zadaću. Preko svećenika preporada Krist čovjeka, posredstvom svećenika daje Krist sebe za hranu, po svećeniku oprašta On grijeha i uvodi u kraljevstvo nebesko. Svećenik uči i uzgaja u ime Krista, tumači zakon Božji i vječna načela življenja po određenju Božjemu. Svećenik je vjesnik Božji pred čovjekom, a ujedno opet i zastupnik ljudi pred Bogom. Tko će da shvati veličinu te svrhunaravske misije, tko je vidio što slično ili jednako na zemlji?! (Catech. Trid. ad Parochos: II. P. De ord. Sacramen. n. 3.).

Ali ova uzvišenost svetoga zvanja i svrhunaravske zadaće sv. reda nameće čovjeku-svećeniku i izvanrednu odgovornost. Svećenik ne smije u prvom redu da zaboravi, da ga je milost Božja postavila na to mjesto. »Šta li imaš, što nisi primio. Ako si primio, što se hvališ, kao da nisi primio?« (I. Kor. 4, 7.). Neka se dakle srce njegovo ne podigne u oholosti iznad braće njegove (5. Moj. 17, 20.), neka se ne nadima jedan protiv drugoga (1. Kor. 4, 6.). Gospodin reče: »Uzmite jaram moj na sebe i naučite se od mene, jer sam krotak i ponizan srcem, i naći ćete pokoj dušama svojim« (Mat. 11, 29.); »I vi, kad sve učinite, što vam je zapovjedbano, recite: Sluge smo nekorisni; učinismo, što smo bili dužni učiniti« (Luk. 17, 10.).

Ovakovo mišljenje o sebi povezano sa brigom, da li smo doista ispunili visoku zadaću, za koju nas je Gospod odabrao i poslao, ili, da li smo barem učinili ono, što smo uistinu mogli učiniti: Ovakovo skromno suđenje o sebi treba da je podlogom za duševni svrhunaravski razvoj svećeničkoga življenja u duhu Kristovu. Iz tog uvjerenja nicat će onda tako potrebni uslovi za uspješno svećeničko djelovanje: duboka živa vjera, krepkopolno vladanje, revnost za nauku, razboritost u upravljanju sa ovcama Kristovim.

U ovom duhu treba, braćo, da nastojite okupljati i uzgajati onu djecu i mladež na kojima opažate, da imadu uslove ili znakove za sveto svećeničko zvanje.

Prema tomu određujemo:

1. Da dušobrižnici i katehete od zgrade do zgrade (na pr. kad tumače sakramenat sv. reda, kad oglasuju sv. ređenje itd.) iznesu pred vjernike znamenitost sv. reda, sakramenat ođ Krista Gospodina ustanovljen, da nastavi i primjenjuje Njegovo djelo otkupljenja. Neka predoče, kolika je čast biti Kristov službenik i koliku korist donosi zvanje sv. reda pojedinom čovjeku i koliku blagodat svakomu narodu i čovječanstvu uopće. Neka nastoje oduševiti i roditelje i mladež za to sveto zvanje. Neka istaknu čiste pobude, koje treba da vode i roditelje i mladež, kad se želi da posveti ovom uzvišenom ali i teškom zvanju. Služiti Gospodu Bogu, širiti Njegovu slavu; spasavati ljudske duše, podizati i utvrđivati vjeru i ćudoređe; činiti dobro svakom čovjeku, žrtvovati sebe za napredak i sreću naroda i za opće dobro zdušnim vršenjem velikih svećeničkih dužnosti: to mora da je prvi i glavni razlog, da roditelji žele i mladež da se hoće da odazove Božjem pozivu u ovo sveto zvanje.

Istina, štogod i kakogod bilo, valjan svećenik će rijetko biti željan kruha i krova nad glavom ili potrebne odjeće. Ali sigurno ne bi bio znak, da Bog zove u duhovni stalež onoga, koji bi samo poradi kruha i tobože poradi lakšega življenja stupao u ovaj sv. stalež. Moći će sigurno mnogi i da pomogne svojim oskudnim rođacima u nevolji, ali bi činio svetogrde, tko bi samo zato postao svećenikom da uzmogne obogaćivati sebe i svoj rod. To bi bio najamnik a ne pastir (Iv. 10, 12.). Svećenik moli: »Siromaštva i bogatstva ne daj mi; udijeli mi samo, što mi je potrebno za življenje« (Priče 30, 8. Brev. Dominical I. Aug.). I to je prirodno, jer njegovo svrhunaravno zvanje ne dopušta, da ide za onim »što neznabošci traže«. »Ta Otac vaš nebeski zna, da vam sve ovo treba. Tražite dakle najprije kraljevstvo Božje i pravednost njegovu, i sve će vam se ovo dodati«, veli Gospodin naš Isus Krist (Mat. 6, 32. i 33.).

Nije manje pogibeljno, ako koga mami u duhovnički stalež samo puka taština, želja za častima i

ličnom slavom ili težnja da gospoduje i zapovijeda ostalima. Svećenik obvezuje se svome biskupu na poslušnost. To znači, svećenik treba da vrši svoju dužnost ondje i onako, kamo ga i za što ga biskup odredi. Svagdje su vjernici željni dobrog pastira, učitelja, svetitelja. A što je svećenik bolji i umniji, to će moći da i na tom mjestu savršenije ispuni svoju zadaću. Božja volja izrečena po zakonitom crkvenom poglavaru mora da je svećeniku najviše pravilo. Svećenik ne smije nikada da zaboravi Spasiteljeve riječi majci sinova Zebedejevih, kad je za djecu svoju molila, da jedan sjedne Gospodinu s desne, a drugi s lijeve u kraljevstvu Njegovu. »Ne znate, što tražite«, odgovori Gospodin. »Možete li piti čašu, koju ću ja piti...« A zatim je dodao: »... koji bude hotio među vama biti prvi, bit će vaš sluga; koji bude hotio među vama biti veći, neka bude vaš sluga; kao što Sin Čovječji nije došao, da njemu služe, nego da On služi i da dušu svoju dade u otkup za mnoge« (Mat. 20, 20—28).

2. Sveto zvanje je milost Božja. Ali je Gospodin daje prije i brže onima, koji za tu milost mole. Zato dušobrižnici mora da nastoje, kako bi u kršćanskim porodicama prevladao pravi kršćanski duh, istinsko življenje po nauci i određenjima sv. Crkve. Kršćanska porodica, katolička majka spremić će u djetetu ono plodno tlo, iz kojega niće zvanje u duhovni stalež. Tu treba da dušobrižnici porade svom snagom: i redovnim obučavanjem i sukromnom obukom i preko katoličkih društava i putem crkvenih organizacija. Tako dugo, dok se kršćanskim svrhunaravskim duhom ne zadoji i ne preporodi naša obitelj — ne ćemo na žalost imati dovoljno duhovničkoga podmlatka. No samo vrijedno i marno svećenstvo, ugledno sa svoga življenja i djelovanja, zanosno za svrhunaravski cilj čovječanstva — samo takovo svećenstvo može da unese katolički duh u domove naše. Takav revni rad blagoslovit će Gospod, koji »može, da vam udijeli obilato svaku milost« (II. Kor. 9. 8.).

3. U roditeljima i mladeži valja uzbuditi primjerom i riječima poštovanje spram duhovničkoga staleža. Oni mora da smatraju milošću i velikom srećom, ako zamijete, da Gospod

koga iz njihove porodice zove na tako časnu zadaću. Svaki duhovnik treba da tu pojavu Božje milosti podupire svom snagom. Zato bi sigurno griješio, koji bi se možda u času nevolje i potištenosti toliko zaboravio, da bi o staležu govorio tako, kako bi to moglo da sablazni svjetovnjake, te bi im dalo povoda, da bliže svoje znance odvrćaju od duhovnoga zvanja.

4. Nalazemo, da dušobrižno svećenstvo iza potrebnoga poučavanja o tomu, češće pozove svoje vjernike, da se svom toplinom mole Gospodu za dobre svećenike i za brojni svećenički podmladak. Naročito mora da se u tu svrhu mole i javne molitve prigodom klečanja, na svetkovinu Presvetoga Srca Isusova i u kvaterne nedjelje.

5. Kad duhovni pastir zamijeti klicu zvanja u kojega djeteta ili katehet u kojega mladića: treba da nastoji, kako će tu klicu razviti, usavršivati i podržavati (k. 1353.). Dobra knjiga, dobro društvo, molitva, sv. sakramenti, dobar primjer i sve drugo, što svaki duhovnik znade da treba, neka budu pomagala, da pozvanik ne izgubi svoga zvanja. A čim je takovo dijete svršilo početne nauke i ima druge potrebne uslove za stalež, neka ga svećenik preporuči ravnateljstvu našega dječakškoga sjemeništa, da ga primimo i duhovnim uzgajanjem nastavljamo (k. 972. § 1.).

6. Svim katehetama srednjih škola, a pogotovu nastavnicima i poglavarima katoličkih zavoda — u prvom redu, dakako, profesorima i poglavarima dječakškoga i kleričkoga sjemeništa — stavljamo na dušu, da vazda budu svijesni osobite zadaće, što im ju je povjerila Crkva, i teške odgovornosti pred Bogom, Crkvom i narodom, što je nose za sebi povjerenu mladež.

Njihovo uzorno življenje, njihovo pedagoško postupanje, njihova kršćanska ljubav k toj mladeži i gorljiva briga oko napredovanja duše i tijela, uma i srca, njihovo znanje, i trud, sav njihov plemeniti »ja« mora da se založi za tu mladež. O toj ljubavi k mladeži i o tomu radu za nju: zavisí buduće koljeno naše katoličke irteligencije

u opće, ali često i osobito u jednom i drugom sjemeništu — i sva nada u mladu našu generaciju duhovničku.

Neka Nas dobro shvate svi ti učitelji i glavari, što hoćemo da kažemo, kad velimo: Svi Vi, braćo, morali biste da se ugledate u sv. Pavla, u kojega je ljubav i gorljivost bila tolika, da je rekao i znamenite riječi: »Želio bio, da ja sam budem odlučan od Krista za braću svoju« (Rim. 9. 3.).

7. Ali pored sve brige i gorljivosti za duhovnički stalež, nikomu nije dopušteno, da sili bilo koga, na kojigod način, bilo iz kojih razloga, da u taj stalež stupa. Ali jednako nije nikomu — ni roditeljima — slobodno, da kanonski sposobnoga odvraćaju od duhovničkoga staleža (k. 971.).

8. Mnogo će koristiti uzgajanju mladeži, ako se svećenstvo, naročito dušobrižničko, i o praznicima brine za dake svoje župe, a pogotovu za one, koji su u sjemeništima. Seminarci treba da se pri dolasku i odlasku prijave svome župniku, da pribivaju sv. misi u nedjelju i zapovjedne blagdane, a i inače da se vladaju, kako je to dostojno katoličkih đaka i aspiranata za duhovnički stalež. O njihovu življenju i vladanju treba da župnik izvijesti njihovo poglavarstvo nepristrasno po savjesti. Ali neka se njima i sam bavi. Očinski razgovor, prijateljska šetnja i opća dobrohotnost, što je njima ukazuje, može da mnogo doprinese i utvrđivanju za sv. zvanje i poštovanje svećeničkoga staleža.

9. Kad po Božjoj volji koji mladomisnik čita prvu svetu misu u župi: neka duhovnom pastiru bude na ponos, što je taj blagoslov Božji zapao njegovu župu. Neka uvjeri o tom i svoje vjernike. Ako mladomisniku nije lako, da nosi troškove oko te svečanosti, neka se župnik pobrine, da milodarima i svojim doprinosom omogući tu slavu svojim župljanima. Ali ta slava mora da bude crkvena svečanost, a ne raskošna svjetovna čast ili gozba. Zato i ne treba velikih troškova. Nikako ne smije da bude neurednosti i neumjerenosti, koja bi pomutila duhovnu radost u mladomisnika, svoje i žup-

ljana. Župnik neka unaprijed pouči rodake i vjernike, kako Crkva želi, da se ta župska slava izvrši što mnogobrojnijim blagovanjem Presvetoga Tijela Gospodinova, a ne obilatim gozbovanjem (Rim. 13, 13.).

10. Napokon neka dušobrižnici zgodnim prilikama sjećaju vjernike i na to, da se oni, koje je Bog obdario većim dohocima i većom imovinom, za života i oporučno darovima spomenu dječaćkoga sjemeništa, kojemu je cilj uzgajati svećenički naraštaj. Gdje je crkvena blagajna bogatija, mogao bi odbor odrediti godišnji doprinos u tu svrhu.

VII. Ženidba.

Crkva katolička uči, da je ženidba jedan između sedam sv. sakramenata Novoga Zavjeta (C. Trid. sess. 24. can. 1.). Sakrament velik za čovječanstvo, jer je ženidba »vrela i početak obitelji i cjelokupnog društva ljudskoga«, kako veli papa Leon XIII. u svojoj glasovitoj konstituciji o ženidbi (Const. Arcanum 10. II. 1880.). Sam Gospodin naš Isus Krist udostojao se da nas neposredno pouči o ženidbi (Mat. 19, 4.—9., Iv. 2, 1. slj.), a sv. su apostoli, napose sv. Pavao na više mjesta u svetim knjigama zabilježili nesamo ono, što ide na dostojanstvo sakramenta već i glavne ženidbene dužnosti. Kad bi se bračni drugovi vjerno držali ovih kršćanskih zakona: izbjegli bi tolikim nevoljama i nesrećama, a ljudskom bi društvu pribavili nebrojnih blagodati (Cat. Rom. P. II. de matrim. sacram. n. 1.). Zato treba da dušobrižnici pomnjivo pouče i o tom svetom sakramentu.

O naravi ili pojmu ženidbe.

1. Narav ženidbe sastoji u ženidbenom vezu, koji spaja jednoga muškarca spram jedne ženske, i obratno, u nerazrješivu životnu zajednicu, a nastaje njihovom privolom, kojom si uzamjenično predaju i primaju pravo na tijelo u svrhu spolnoga epćenja.

Ženidbu nisu ljudi izumili ni naredili, već sam Bog, kako svjedoči Sv. Pismo i Novoga i Staroga Zavjeta (Gen. 1, 27. i

28.; Gen. 2, 18, Mat. 19, 6.). Svrha je ovom ženidbenom vezu trostruka: a) zajednica življenja; b) potomstvo; c) lijek protiv pohote.

2. Vjernici treba da znadu, da je sam Krist Gospodin podigao na dostojanstvo sakramenta onu istu prirodnu ženidbenu vezu, što ju je Bog osnovao među prvim parom ljudi, da se čovječanstvo rađanjem umnaža. Ta prirodna ženidbena veza dobila je u Novom Zavjetu po tom sakramentalnom značaju svrhunaravski karakter, jer ima da rađa i uzgaja narod, koji će priznavati i poštivati pravoga Boga i Božanskoga Spasitelja (Cat. Rom. P. II. De matr. n. 13.). Ta je ženidbena veza kao primjer i simbol one uske veze, što veže Krista i Crkvu, kao i one neizmjerne ljubavi Krista spram nas.

3. Ženidbena veza podignuta je među kršćanima na dostojanstvo sakramenta. Prema tome nije kod kršćanske ženidbe drugo ženidba, a drugo sakramenat. Naprotiv, kod kršćanske ženidbe ne može se sakramenat nikada da odijeli od ženidbe. Svaka drugačija veza kod kršćana, među muškarcem i ženskom, koja nije sakramenat, nije ni ženidba.

4. Ženidbena je veza već po naravi svojoj doživotna i nerazrješiva, a pogotovu radi svoga svrhunaravnoga sakramentalnoga karaktera. Potom je kobna zabluda, koju je Crkva osudila, da se ženidba može po građanskom zakonu i osudom građanskih ili inovjernih sudova razriješiti tako, te bi supruzi ovako rastavljeni mogli opet stupiti u novi brak (Syl. prop. 66.).

5. Za valjanost ženidbe sklopljene među kršćanima zahtijeva se, da među supruzima ne bude nikakove zapreke, kako ih uređuju bilo Božji, bilo crkveni zakoni (k. 1038. § 1.). Crkva naima katolička, i nijedna druga oblast na svijetu, imade vlast od Boga, da za kršćane ustanovi ženidbene zabrane i zapreke.

Jednako idu isključivo pred crkvenu oblast i ženidbene parnice među kršćanima, koje se tiču valjanosti ženidbe, razrješenja ženidbene veze i rastave od stola i postelje (k. 1960.).

6. Poradi svoje sakramentalne naravi, svetosti i velikih posljedica ne smije se ženidba kršćana sklapati kao svaki drugi ugovor, da se vjenčanje izvrši bez Crkve naprosto profanim

načinom. Kad kršćani sklapaju brak mora da smatraju taj čin ne kao čisto ljudsko djelo, već poradi sakramentalnoga utjecaja, i djelom Božanskim (Cat. Rom. I. c.).

Toliko o naravi kršćanske ženidbe. A jer je novi crkveni Zakonik donio više ustanova ili preinaka, kojih do njega nije bilo, dajemo svećenstvu prerađeni »Naputak o ženidbenom pravu«, što ga priklopamo u »Dodatku« kao sastavni dio sinodalnih određenja. Ovdje iznosimo samo neke ponajvažnije točke.

Prije vjenčanja.

7. Dušobrižnici neka nastoje, da zaručnike odvrate od prevelike familijarnosti i intimnoga saobraćaja, kao da su zaručnici već sada muž i žena. Otud se rađaju često puta mnogi grijesi, velike sablazni, ne rijetko raskida mjesto braka, a dosta puta i nesretna ženidba. Dušobrižnik neka opomene i roditelje zaručnika da paze na to, a naročito neka ne dopuste, da zaručnici zajedno stanuju prije vjenčanja. Praktički je najbolje, da se zaručnici što prije vjenčaju.

8. Prije vjenčanja treba da župnik izvrši ispit sa zaručnicima. Predmet toga ispita (k. 1020. § 1. i § 2.) jesu: a) ženidbene zabrane i zapreke. Župnik neka i zaručnika i zaručnicu, pa i napose svakoga, oprezno ispita, d li među njima ne postoji kakova ženidbena zapreka. b) Župnikova je dužnost da se uvjeri, da li se zaručnici drage volje uzimlju, napose da li zaručnica drage volje uzima zaručnika za muža, a ne možda pod pritiskom roditelja ili treće osobe, nagnana silom ili velikim i nepravednim strahom. c) Kršćanski nauk. Župnik neka ispita, da li su zaručnici dovoljno poučeni u kršćanskom nauku, u onoj mjeri, koja je uobičajena u župi. Ako koja stranka nema potrebnoga znanja, treba da je župnik pouči za vrijeme navještaja. Ipak joj se ženidba ne smije uskratiti, ako ne će ili ne može da si međutim stekne potrebno zvanje (vidi »Naputak« § 4. I. Izvidi župnikovi. Op. 9.) d) Dužnosti ženidbene. Potrebno je, da zaručnici budu dobro poučeni o tom, što je njima kao supruzima dozvo-

ljeno, a što nije, da ne bi na sebe izazvali srdžbu Božju. Ta pouka ima da se obavi veoma razborito, dolično i s očinskom ozbiljnošću.

9. Župnik treba osim toga, da se osvjedoči, da li zaručnici znadu, kako se imadu dostojno primati sv. sakramenti; da li se znadu ispovijedati i naročito pokajati, kako treba; da li znadu što se zahtijeva za plodonosno primanje Sv. Pričesti, da li znadu probuditi djelo vjere, ufanja i ljubavi. Zatim, koje su njihove dužnosti oko uzgajanja djece, naročito vjerskoga, i kako se imadu brinuti za svoje ukućane ili domare. Ako se ženi udovac ili udovica sa djecom iz prve ženidbe, morat će da upozori zaručnike, kako im je dužnost da se brinu i da ljube i ovu siročad. Župnik će upozoriti i na dužnost poštivanja i časti spram vlastitih roditelja, spram tasta i svekrve, spram svekra i punice (k. 1033.). Napokon će ih opomenuti, da sve s Bogom počnu, nastave i dovrše, da uzimadu Božji blagoslov.

10. Prema drevnom običaju dužni su zaručnici kod nas, da se prije vjenčanja ispovjede i pričeste. Ne će li, neka župnik pita Ordinarijat, što ga radi. Neka im toplo preporuču opću (generalnu) ispovijed.

Mješovite ženidbe.

11. Crkva zabranjuje posvuda najstrože, da se ne sklapa brak između dva krštena lica, od kojih je jedno katolik, a drugo član heretičke ili shizmatičke sekte. Kad bi bila pogibelj prevjeravanja katoličkoga druga i djeteta, ženidba je i istim Božjim zakonom zabranjena (k. 1060.). Potom je nepomična dužnost svih dušobrižnika, da pouče svoje vjernike o toj zabrani. A kad se desi, da bi se imala sklopiti takova ženidba, mora dušobrižnik da upotrijebi svu moralnu snagu, da odvrati svoga vjernika od toga nauma.

Istina, Crkva podjeljuje oprost od te zabrane, ali nikada bez velikih i opravdanih razloga, kao što je dobrobit Crkve, javna dobrobit, potreba da se izbjegne velikome zlu (k. 1061.). A i onda, kada daje takav oprost, čini to Crkva preko srca i nikada bezuvjetno. Na osnovi na-

ročite apostolske povlastice Mi smo ovlašteni, da taj oprost podijelimo. Župnici neka u potrebi Nas zamole za takav oprost. O uvjetima i potrebnim jamstvima vidi »Naputak« § 7. točka 3. (Zabrana mješovite vjere.).

Kad Crkva dozvoli mješovitu ženidbu, ne dopušta time nikada, da zaručnici smiju sklopiti ženidbu pred službenikom akatoličkim kao takovim na pr. pred pastorem ili pred pravoslavnim parohom (k. 1063.).

Ovaj nauk katoličke Crkve i ove crkvene propise o mješovitim ženidbama treba da dušobrižnici predoče vjernicima točno i jasno, ali i odrješito, osobito u onim krajevima, gdje su katolici pomiješani s protestantima, s pravoslavcima ili s drugim kršćanskim sektama. O tom mora da se govori javno u propovijedima i privatno u sukromnim obukama. Vatrenom revnošću, iznijevši sve potrebne razloge, mora da dušobrižnici svom snagom nastoje, da odvrate povjerene im katolike od ženidbe s nekatolicima. Ova njihova pouka i opomena ne će biti uzaludna, ako vjernici budu dobro poučeni u dogmu naše svete vjere, da se nitko ne može spasiti, tko je svojom krivicom do konca svoga življenja izvan katoličke Crkve. A tko ostavi Crkvu katoličku ili stavlja u pogibelj svoju djecu, da ona prevjere: sigurno je svijesno i slobodno kriv Bogu i odgovoran za prevjeravanje svoje ili svoje djece. Kad vjernici to uvide, da bi sebi ili svojoj vlastitoj djeci bili najveći neprijatelji, kad bi sklapali mješovitu ženidbu, u kojoj bi i oni i djeca bili u pogibli, da izgube vječno spasenje, ne će biti teško odvratiti ih od toga koraka. Dušobrižnici mora da djeluju i na roditelje, da tako lako ne popuste svojoj djeci u toliko znamenitoj stvari, gdje se radi o spasenju duše. Da to prepriječe, neka već zarana opominju svoju djecu, da ne druguju intimno sa licima drugoga spola i druge vjere.

Ako je ipak sklopljena mješovita ženidba s dozvolom Crkve, neka duhovni pastir i nadalje brižno bdije nad svojom ovčicom, da ne zanemari službe Božje, sv.

isповijedi i Sv. Pričesti, i drugih bogoljubnih djela. Naprotiv, da ih još gorljivije vrši, kako bi se mogla oduprijeti, da je možda ne zavede njena nova okolina, ako ova govori protiv vjere, protiv Crkve katoličke i njezinih uredaba. Ako joj se porode kakove sumnje o vjeri, neka dođe s pouzdanjem pred svoga duh. pastira, koji će po svojoj dužnosti nastojati, da te sumnje rasprši i uzbuđenu savjest umiri potrebnim poukama. Neka budnim okom paze, da se djeca krste u katoličkoj Crkvi, da polaze katoličke, a ne konfesijonalne inovjerne škole, i da se uopće katolički uzgajaju.

A kad duhovni pastir čuje da je katolički ženidbeni drug teško obolio, neka ga posjeti, ma i ne bi bio pozvan; neka ga utješi u bolesti i podsjeti na kršćanske dužnosti, da ne bi preminuo nepripravan i bez svetih sakramenata. I u onom događaju, kad je ženidba sklopljena bez crkvene dozvole »župnikova je dužnost« (Breve Pia VIII. 25. III. 1830.), da katoličku stranku, osobito žensku, u zgodan čas opomene, da se za svoj grijeh pokaje i da ispunjava katoličke svoje dužnosti i sama i sa svojom djecom. Doklegod se katolička stranka za svoje grijehe ne kaje i nije voljna da učini ono, što Crkva od nje traži, kad dozvoljava mješovitu ženidbu, bez dvojbe je nedostojna da dobije odrešenje od grijeha i od izopćenja pro foro externo (»Naputak« § 7. točka 3. sl. e.). Ali čim dođe k sebi i iskreno požali svoj grijeh i obeća, da će, koliko je do nje, popraviti zlo, što ga je prouzročila: ne smije da joj se uskrati odrešenje.

Zapreka sv. reda.

12. Od ženidbenih zapreka, koje čine brak nevaljanim, dužnost Nam je naročito sjetiti na zapreku sv. reda. Na veliku žalost svih nas, pokušali su tu nedavno neki svećenici, da sklope brak bilo vjenčanjem u crkvi, bilo u formi građanske ženidbe, bilo naprosto bez ikakvih obreda. Tim nedjelom zapali su oni u najveće crkvene kazni. Tako: u kazan izopćenja l. s. prema k. 2388.; dignuća sa službe i nadarbine l. s. prema k. 188. t. 5.; svrgnuća ili degradacije f. s. po k. 2388.: jer se nisu

pokorili opomenama Našim. Mi žalimo te nesretnike od svega srca i radi bojazni za spasenje njihove duše i radi sablazni, što su u cijeloj javnosti prouzrokovali. Ali im kazni, već kanonom izrečene, ne možemo da ukinemo. Ipak, što možemo, to činimo. A to je, da ih i u ovom svečanom času zasijedanja naše sinode očinski pozivamo: neka zrelo promisle, što su učinili; neka ne zatvaraju puta beskrajnom milosrđu Božjem; neka od srca požale svoj teški grijeh i neka se povrate Majci svojoj Crkvi katoličkoj, iz koje su svojom krivnjom izopćeni. Naravno, da treba da raskinu pogubne sveze, kojima su se sami sputali na vječnu svoju propast, i da se iskreno pokore zakonima i uredbama Crkve katoličke. Crkva se ravna po Duhu Božjemu i rad je u svako doba da primi zalutalu ovčicu, ako od srca požali svoju zabludu i ako odrješito nastoji da popravi, što je pokvarila. Gospodin ne će smrti grijешnika, nego da se vrati grijешnik sa svoga puta i bude živ (Ezek. 33. 11.). Zato, kao što govori Duh Sveti: »Danas ako čujete glas Njegov, neka ne utvrđnu srca vaša, kao u Meribi, kao u dan Mase u pustinji« ((Hebr. 3., 7. i 8.).

DIO PETI.

O duhovnicima.

Nama duhovnicima, braćo, zadana je dužnost, da kao službenici Crkve izvršavamo tešku i veliku zadaću, što nam ju je povjerio Gospodin naš Isus Krist. Mi smo pozvani, da se staramo oko katoličkog vjerovanja u povjerenom puku. Do nas je da časno izvršavamo i održavamo uzvišeno crkveno bogoštovlje. Nas je Gospodin poslao, da budemo djelatelji tajna Božjih.

Veliko je to odličje, ali je i teška odgovornost i pred Bogom i pred ljudima. O nama zavisi često puta nesamo ugled svete Crkve, već i sama slava Božja i spasenje vjernika.

Bdijmo, i molimo Gospoda, da i nama ne budu rečene krupne riječi: »Sve dakle što vam kažu, držite i činite: ali po njihovim djelima nemojte činiti, jer govore, a ne čine« (Mat. 23, 3.).

PRVA GLAVA.

O pravima i povlasticama duhovnika.

Poradi naročitoga položaja, što ga duhovnici imaju u Crkvi i poradi ugleda, koji im je potreban u vršenju visokoga njihova zvanja, odredio je Crkveni Zakonik (k. 118.—123.) među ostalim i ovo:

1. Vjernici dužni su, da iskazuju duhovnicima poštovanje, što ih ide prema različnim stupnjevima i službama (k. 119.).

2. Tvorno napasti duhovnika, djelo je svetogrdno (k. 119.). Kazni se izopćenjem latae sententiae (k. 2343. § 4.).

3. Duhovnik je po crkvenom pravu prost od vojničke službe. Jednako i od onih javnih svjetovnih službi, što se kose sa duhovničkim staležom (k. 121.).

4. Na račun duga ne smije se duhovniku da podvrgne ovr si ono, što mu je po razboritom sudu crkvenoga suca potrebno, da se pristojno izdržava. Naravno, da time nije utrnula duhovnikova dužnost spram vjerovnika. On mora da namiri vjerovnike što prije (k. 122.).

5. Kako dugove, tako valja da duhovnik načelno izbjegava uopće svaki povod, koji bi ga mogao da dovede pred svjetovni sud.

Naročito strogo zabranjujemo, da duhovnik duhovnika poteže pred svjetovni sud bez prethodne naše dozvole.

6. Ovih se prava i povlastica ne može duhovnik da odreče ni za svoje lice. Ali može da ih izgubi i opet steče, kako je to crkv. zakonom određeno (k. 123.).

* * *

Kolikogod je naš ugled kao službenika Crkve sam po sebi velik, ne smijemo mi nikad da smetnemo s uma, da sve povlastice, što nam ih daje Crkva, idu zapravo slugu Kristova. Sigurno: »milošću Božjom jesam ono, što jesam« (1. Kor. 15. 10.). A hoće li nam vjernici iskazivati i lično poštovanje: to zavisi o našem življenju i djelovanju, kao što baš o tom zavisi i naš crkveni utjecaj na ljude.

Zato određuje Crkveni Zakonik (k. 124.): »Duhovnici mora da vode svetije unutrašnje i spoljašnje življenje od svjetovnjaka i da se odlikuju od njih krepošću i da im budu dobrim djelima na ugled.«

DRUGA GLAVA.

Duhovničke dužnosti.

Pobožnost.

1. U smislu k. 125. i 126. određujemo:

Da svaki svećenik svake treće godine izvrši duhovne vježbe, kad to bude određeno u Zagrebu ili u kojem drugom mjestu. Da netko bude izuzet, treba da ima opravdan razlog, koji treba da napose i izričito odobrimo mi lično. Ako

bi pak koji svećenik izvršio duhovne vježbe u određenom trogodištu sam za sebe u kojem samostanu, treba da donese potvrđenje o tom od poglavara samostana i da ga dostavi nadbiskupskom duhovnom stolu. I poglavari onih kuća, gdje se čine zajedničke duhovne vježbe, imadu nakon svršenih duhovnih vježbi dostaviti iskaz svih učesnika.

2. Savjetujemo, opominjemo i preporučamo:

a) da se svaki svećenik po mogućnosti svakoga mjeseca ispovijeda;

b) da svaki dan najmanje četvrt sata provede u pobožnom razmatranju vječnih istina prema Sv. Pismu, osobito prema sv. Evanđeljima ili prema kojem drugom duhovnom auktoru;

c) da svaki dan barem jedamput pohodi Presveti Oltarski Sakrament;

d) da svaki dan moli čislo — treći dio krunice — u čast presvete Bogorodice;

e) da svaku večer ispita svoju savjest; možda najzgodnije, prema formularu, kako se to čini u sjemeništu.

Kanonska poslušnost.

3. Osobita je dužnost svećenikâ, da svomu Ordinariju iskazuju kanonsku poslušnost (oboedientia canonica) (k. 127, 128.). Ova se poslušnost praktički vidi naročito u tom, da svećenik prihvaća svaku službu, što mu je njegov biskup namijeni i da je vjerno i savjesno vrši prema njegovim uputstvima i pod njegovim vođenjem i nadziranjem (k. 127, 128.). Velimo »naročito u tom«, jer ima sva sila i drugih slučajeva, kad je svećenik dužan da se pokori svojem biskupu, bilo da mu duhovna oblast nešto nalaže ili nešto zabranjuje. Pogotovu pozivamo na posluš, kad se radi o većoj stvari, o većoj sablazni, o grješnoj pogibli i t. d. Svećenici ne smiju nikada da omalovažuju određenja ili zapovijedi svoga biskupa ili da ih nedostojno kritiziraju, i to možda još i pred svjetovnjacima. To ne znači misliti i ćutjeti sa Crkvom. Još je

manje dostojno, ako svećenik govori o biskupu sa malo poštovanja ili čak i prijezorno, naročito pred svjetovnjacima. Takav svećenik jamačno da nema u sebi duha Kristova.

Znanje, osobito bogoslovsko.

4. Pored pobožnosti i kreposti, najveća treba da je briga svećeniku, da nadopunjava i usavršava svoje bogoslovsko znanje, naročito što mu treba u praksi (k. 129.). U tu svrhu mora da svećenik upotrijebi sve vrijeme, što mu ostaje iza izvršene službe Božje i crkvenih funkcija i nužnoga odmora. Temeljito bogoslovsko znanje zahtijeva njegova služba, osobito učiteljska, o kojoj zavisi vjera kršćanskoga puka. Stručno znanje iziskuju teške prilike, i moralne i religijske, kojima je svećenik po svome zvanju liječnik. Široku inteligenciju očekuje od svećenika sva njegova okolina, kojoj on sa svojom višom izobrazbom mora da bude savjetnik. Hoće li svećenik da uspješno ispuni svoju misiju, zavisi vrlo često o njegovoj inteligenciji.

Zato svećenici ne smiju nipošto da su zadovoljni s onim, što su u školi naučili. Svećeniku treba neprestano da radi i naukom da se bavi. U prvom redu bogoslovskim disciplinama, da bude na visini svoga doba. A onda i profanim naukama, pogotovu, koliko su u vezi i sa kojim pitanjem iz bogoslovlja ili kršćanske filozofije. Zato svećenik mora da drži i čita bogoslovske i filozofske časopise. Ako je svećenik krepostan, gorljiv u radu oko kršćanskoga uzgajanja, i k tomu još snabdjeven potrebnim prema prilikama znanjem: sigurno je, da će njegovo djelovanje, uz konvencionalni takt, donijeti obilatih plodova. Spomen na takova svećenika ne prestaje kroz generacije, a kolika mu je istom čast pred licem Božjim!

Zato naređujemo slijedeće:

a) U smislu k. 130. dužni su svi svećenici, da se za prvih triju godina iza svršenih bogoslovnih studija, svake godine podvrgavaju ispitu iz osnovne i posebne dogmatike, iz moralnoga i pastirskoga bogoslovlja i crkvenoga prava. Taj će se ispit održati pred naročitim od Nas postav-

ljenim ispitnim povjerenstvom u vrijeme, koje će biti svake godine pravodobno određeno. Napomenuti predmeti ne ispituju se svi na jednom, već svake godine jedna od napomenutih triju skupina. Tko će zadovoljiti ovome ispitu, bit će mu to u smislu § 2. istoga kanona preporuka kod namještenja i unapređenja. A tko ne će zadovoljiti, morat će da se podvrgava ispitu i za daljnje trogodišta.

b) U smislu k. 131. naređujemo, da se u nadbiskupiji održavaju pastoralne konferencije svećenstva (k o r o n e). U svakom dekanatu ima da se održi svake godine po jedna pastoralna konferencija.

Mjesto i dan sastanka određuje dogovorno sa svećentvom, dekan. On treba da ga svećenstvu ogłosi mjesec dana unaprijed, a ujedno da o tom obavijesti i nadležnoga Arhijakona.

Na koronama raspravljaju se prema potrebi aktualna pitanja duhovne pastve. Poslije toga temata, zadana po Ordinariju. Ako je potrebno, može dekan da odredi, da koji član kotara izradi za koronu i koje aktualno pitanje duh. pastve.

Temata, što ih zadaje Ordinarij, dužni su pismeno izraditi svi, koji nisu 12 godina svećenici, te ih zajedno sa tri propisane propovijedi poslati dekanu 14 dana prije korone. Ako su svi svećenici kotara već navršili 12 godina svećenstva, imaju da izrade Ordinarijeva pitanja za koronu dva najmlada člana u kotaru. Ispadne li koji sastanak, mora da izrade temata pismeno svi, koji su obvezani, da sastancima prisustvuju.

Ovim sastancima mora da prisustvuju: svi svjetovni svećenici i svi redovnički dušobrižnici. Povrh toga mora da im prisustvuju i svi redovnički svećenici, koji su od Ordinarija dobili jurisdikciju za ispovijedanje, ako se u njihovim kućama ne drže zasebne konferencije.

Opraštamo od dužnosti, da prisustvuju: prave kanonike, sveučilišne profesore, prebendare, sjemenišne poglavare i nastavnike, službenike nadb. kancelarije i samostalne katehete.

Sastancima predsjedava dekan, a zapisnik vodi kot. bilježnik. Ako nema dekana zamjenjuje ga kot. bilježnik, koji u tom događaju određuje voditelja zapisnika.

Kotarskoga bilježnika bira dekan, a potvrđuje ga Ordinarij. Sastanci se drže u župama kotara na izmjence, onim redom, kako ga ustanovi dekan sporazumno sa članovima sastanka.

Sastanci se drže uvijek u župnom dvoru ili u samostanu.

Svećenike, koji su dužni, da prisustvuju konferenciji, a ne dođu, ima dekan da prijavi Ordinariju.

Izrađena temata zajedno sa zapisnikom šalje dekan Ordinariju.

Sastanci se počinju i završuju molitvom.

Ispadne li koji sastanak, ima dekan da pošalje izrađena temata svih svećenika Ordinariju i ujedno treba da navede razlog, zašto sastanak nije održan.

Na sastanku se sabiru i prinosi za mirovinski fond, za društvo za sveudiljno klanjanje i za druge svrhe. Prinose dostavlja dekan zajedno sa izrađenim tematicama Ordinariju.

c) Pored redovne godišnje korone savjetujemo i preporučamo svećenstvu, da se prema potrebi i češće sastaje, barem iz okoliša, makar različitih kotara, gdje to može da bude bez većih troškova i napora. Na tim sastancima neka se razgovara i savjetuje o aktualnim duhovnim potrebama svoga kraja. Zaključke tih sastanaka neka to svećenstvo saopći koroni, dotično, ako je stvar hitna, odmah nadb. duhovnom stolu.

O celibatu.

5. Prigodom ređenja, braćo, u najsvečanijem času rečeno nam je: »Čuvajte u vladanju vašem neoskvrnjenost čistoga i svetoga življenja. Spoznajte, što radite. Nasljedujte, što rukovodite: starajte se, da umrtvite udove vaše od svih mana i požuda, da svečano slavite tajnu smrti Gospodinove. Neka bude nauk vaš duhovni lijek puku Božjemu. Neka bude miris

življenja vašega naslada Crkvi Božjoj, da propovijedanjem i primjerom gradite dom, t. j. porodicu Božju.»

a) Razmislite, braćo, dnevno ovu znamenitu i sadržajem duboku opomenu svete Crkve. Dozovite sebi češće u pamet, da ste tom prigodom slobodno i svečano obvezali sebe, nakon zreloga i dugoga proučavanja vaših dužnosti u sjemeništu, da ćete, dok živite, neoskrvrnjeno održavati i svećenički celibat. To je zakon Crkve za pristup u više redove (k. 132. § 1.) i od te dužnosti nema oprosta za onoga, koji je zaređen po slobodnoj svojoj volji (k. 214. § 1.). Naprotiv, svećenik, koji se ne drži te dužnosti, krivac je i svetogrdja i svih onih kobnih grijehova, koji su posljedica toga čina u vršenju svećeničke službe. Zato određuje C. Z. prema težini događaja raznovrsne kazni protiv kršitelja celibata (kanoni 2176.—2181., k. 2359.). A onaj, tko bi se usudio, da pokuša sklopiti ženidbu, makar i samo građansku, izopćen je (k. 2388.) i gubi svaku svoju crkvenu službu (k. 188. n. 5.).

b) Razlog, zašto Crkva tako odrješito zahtijeva celibat i strogo njegovo vršenje jest uzvišena misija, što je ima katolička Crkva i u njoj njezin svećenik.

a) »Vi ste sol zemlje«, veli Gospodin (Mat. 5, 13.) »ako li sol obljutavi, čim će se osoliti«... »Vi ste svjetlost svijeta. Ne može se sakriti grad, koji stoji na gori... Tako neka se svijetli svjetlost Vaša pred ljudima, da vide vaša dobra djela i slave Oca vašega, koji je na nebesima« (Mat. 5, 14. 16.). Zadaća je svećenika svrhunaravska. On vodi ljude u nebo. Mora da je dostojan vodič. Zato njega mora da prožima svrhunaravski cilj tako, da ljudi na svoje oči gledaju, kako on svladava sebe i svojevolutno vrši i tako tešku dužnost jedino »poradi kraljevstva nebeskoga« (Mat. 19, 12.). Kad svećenik daje toliki primjer samozataje, onda njegovo poučavanje i propovijedanje ima neobično uspješnu snagu. Ljudi vjeruju, jer gledaju živu vjeru i neobičan njezin plod. Ljudi žive kršćanski, jer vide uzor kršćanskoga posvećenja.

β) Sv. Pavao (I. Kor. 7, 32.—35.) iznosi s istoga svrhnaravskoga cilja i drugi razlog: »da časno i ustrajno služite Gospodinu bez smetnje« (r. 35.); »hoću da ste vi bezbrižni. Tko je neoženjen, brine se za Gospodnje, kako će ugoditi Gospodinu. A, koji je oženjen, brine se za svjetsko, kako će ugoditi ženi, pa je razdijeljen« (r. 32. i 33.). Celibat je dakle uspješno i sigurno sredstvo za lično usavršenje. Čovjek je nesmetan i nerazdijeljen. Ne brine se za ženu i za svjetsko, već samo za ono jedno potrebno (Luk. 10, 41.), kako će ugoditi Gospodu Bogu, kako će Njega što savršenije slaviti, kako će se s Njime što tjesnije združiti. A baš to je zadaća svećenika, da usavrši sebe i da pronosi slavu Božju među ljudima. Da naukom privodi ljude Kristu i da ih sakramentima neraskidno poveže s Kristom. Da im vlastitom savršenošću prednjači, a dijeljenjem tajna Božjih da ih spasava. Da je časni službenik bezgriješnoga Jaganjca, a dostojni zastupnik svoga puka pred licem Presvetoga.

γ) Misija svećenika je danas nada sve teška i trnovita. Svestrano i neumorno poučavati u vjeri, iskorjenjivati tolike zablude i pridizati palu ćudorednost, vršiti bogostovne čine i gorljivo nastojati, da vjernici primaju svete sakramente, organizirati i oduševljavati za katolička društva i voditi karitativno djelovanje, brinuti se za svaku pojedinu dušu i za općeno dobro — sve to i toliko drugo, tko će da to svrši, a da ne klone duhom u radu od zore do mraka?! Pa ipak sve to, i više još može da čini svećenik slobodan od negva svijeta: slobodan od požude tijela, i požude očiju i oholosti života (1. Iv. 2, 16.). Sve to može, i više još, svećenik čist, darežljiv, ponizan, koji živi od pogleda u vječnost, kojemu cilj nije tromo mirovanje i uživanje zemaljskih čari, nego živa borba i postojani rad oko ispravljanja svojih nedostataka i nesavršenosti povjerenoga puka. Sve to, i više još, može svećenik knjige i molitve, koji živi i dnevno razgovara sa Božanskim Spasiteljem, koji u duši riješen zemaljskih spona živi i radi za spasenje svojih vjernika, koji iz

ljubavi k raspetom Kristu razapinje tijelo svoje, da posvećeni duh svoj prenese u ovce svoje.

c) Može svećenik da živi čisto, jer »sve mogu u Onome, koji me krijepi« (Filip. 4, 13.). Može, jer »kušanje nije vas zahvatilo, osim čovječje. Ali je vjeran Bog, koji vas ne će pustiti, da se iskušate većma, nego što možete; nego će učiniti s kušanjem svršetak, da možete podnijeti« (1. Kor. 10, 13.). »A Bog može udijeliti vam obilato svaku milost, da u svemu svagda svega dovoljno imajući, obilujete za svako dobro djelo« (2. Kor. 9, 8.). I doista, riječ Božja jamči nam, da je »svakomu od nas dana milost po mjeri, koju je Krist darovao« (Efež. 4, 7.). »Pristupimo dakle s pouzdanjem k prijestolju milosti, da primimo milosrđe i nađemo milost, kad nam ustreba pomoć« (Hebr. 4, 16.).

d) Ali Gospodin ne čini redovno čudesa, a naročito ne čini toga u prigodama, gdje i čovjek može i mora da upotrijebi vlastitu snagu, kojom može uz Božju pomoć, da postigne cilj. I samom sv. Pavlu rekao je Gospodin (2. Kor. 12, 9.): »Dosta ti je milost moja, jer se sila u slabosti usavršuje«. Mora dakle duhovnik da upotrijebi sva pomagala, što mu ih obilato daje nauka o duhovnom življenju. Naći će ih u svakoj asketskoj knjizi (na pr. Dr. Franjo Novak: Pogledi u svećenički i bogoslovski život. Izdao zbor duhovne mladeži zagrebačke. 1911. god.). Ali najbolje u ozbiljnoj meditaciji pred Raspetim i Presvetim, i u dnevnom strogom ispitivanju savjesti. Promatrajući savjesno samoga sebe, svoje življenje, svoje vladanje, svoje djelovanje od zore do mraka, i to onako iskreno, kao da stoji pred vječnim sucem, u času smrti: odmah će svaki vidjeti, gdje su razlozi nedostacima, i pogriješkama, gdje treba da sam položi sjekiru, da ne bude kao drvo, koje ne rađa dobra ploda, sječen i u oganj bačen (Mat. 3, 10. Luk. 3, 9.).

e) I poradi griješne pogibli ili prigode i poradi dobroga glasa duhovnika izdala je Crkva neke propise (k. 133.), kojih se duhovnici u tom pravcu mora da drže. U tom duhu naređujemo:

α) Duhovnici mora da su vazda na čudorednoj kršćanskoj visini. »A bludnost i svaka nečistoća ili lakomost neka se i ne spominju među vama, kao što se pristoji svetima. Tako i besramnost ili ludi govor ili nepristojne šale, što ne dolikuje, nego radije zahvaljivanje« (Efež. 5, 3.—4.). Sramota je i zao znak, kad se tako što sluša u svećeničkom društvu. A ruglo za Crkvu i sablazan, ako su nazočni i svjetovnjaci.

Uopće valja da je svećenik izbirljiv, kad se radi o bližem i intimnijem drugovanju sa svjetovnjacima. Ali u vršenju zvanja treba da su mu svi jednaki, i sa svakim treba da postupa kao s bratom u Kristu. Od društava i veselica, što su kod nas u običaju, neka se svećenik klone, ako znade, da članovi toga društva ne znaju mjere i pristojnosti. Inače može da im pribiva, ako mu dostaje vremena od zvaničnih dužnosti ili mu i treba da se za čas odmori. Pogotovu kad misli, da će i tom prigodom moći da posije koje dobro zrnice. Ali nikada ni u kojem društvu ne smije da zaboravi, da je službenik Božji, koji može i smije — i gledom na vrijeme i gledom na oblik i način — da se veseli samo u Gospodinu (Filip. 4, 4.), i koji sve što čini, čini na slavu Božju (I. Kor. 10, 3.).

β) Što se tiče ženskinja mora da je duhovnik još budniji i oštrij spram samoga sebe. Crkveni Zakonik govori o tom izrijeком ovako:

K. 133. § 1. »Neka se čuvaju duhovnici, da ne bi kod sebe zadržavali ili bilo na koji način posjećivali ženskinje, o kojima bi mogla da bude sumnja«.

§ 2. »Slobodno im je stanovati samo sa onim ženskinjama, za koje prirodna veza ne dopušta, da se što zlo sumnjiči, kao što su: majka, sestra, tetka i tako što; ili od kojih otklanja svaku sumnju priznata čudoredna čestitost u vezi sa podmaklom dobi«.

§ 3. »Da li zadržavanje ili posjećivanje ženskinja, i onih, na koje uopćeno ne pada sumnja, može da bude u naročito kojem događaju sablazan ili pogibelj za neuzdržljivost: rasuđuje

Ordinarij mjesta, do kojega je, da duhovnicima zabrani ovo zadržavanje ili posjećivanje«.

§ 4. »Za tvrdovrate uzima se, da su prilježnici«.

f) K ovim decizivnim odredbama Crkvenoga Zakonika, dodajemo još ovo:

α) Ni kojemu duhovniku nije slobodno bez izričite Naše dozvole, da privatno poučava ženskinje u glazbi, umjetnosti ili kojoj nauci. Katehetska poučavanja, vođenje katoličkih bratovština, udruga ili društava ženskinja: mora da bude samo u zborovima i u mjestu, koje je svakomu pristupačno.

β) Drugovanje i intimniji saobraćaj sa ženskinjama zabranjujemo uopće. Sv. Jeronim piše (Ep. ad Nepotianum): »Omnes puellas et virgines Christi aut aequaliter ignora, aut aequaliter dilige. Ne sub eodem tecto mansites, nec in praeterita castitate confidas. Nec Davide sanctor, nec Samsone fortior, nec Salomone potes esse sapientior. Memento semper, quod paradisi colonum de possessione sua mulier ejecit«. Zatim opet (Ep. 9.): »Tua cum mulieribus colloquia vel nulla, vel rarissima, vel brevissima. Sermo sit brevis, rarus et austerus. Solus cum sola secreto et absque arbitris non se-deat; nunquam solus cum sola loquatur. Quid tibi necesse est, in ea versari domo, in qua necesse habeas quotidie aut perire, aut vincere? Quis unquam mortalium juxta viperam securos somnos capit, quae etsi non percutiat, certe sollicitat? Fieri enim potest, ut te non mordeat; sed aliquando fieri potest, ut te mordeat«. Zato: »Cum feminis, maxime adolescentioribus, etiamsi magnam habuerint virtutis existimationem, nulla clerico intercedat familiaritas«. (Ex Constitut. dioeces. ratisbon.).

A u određenim prilikama neka bude duhovniku svetim načelom: Jedino spasonosno pravilo sv. Augustina: »Contra libidinis impetum apprehende fugam, si vis obtinere victoriam: nec sit verecundum fugere, si castitatis palmam desideras impetrare«. (De honest. mulier. cap. 1.).

γ) Kod svagdašnjega stola neka ne jede svećenik sa kućanicom, osim ako je to majka, sestra ili druga rodbina.

Pravilno neka se uopće ne zovu ženskinje k stolu svećeničkom na pr. prigodom proštenja i t. d. A ako su kod stola treba paziti, da se bilo s čega ne sablazne.

O duhovnom poslovanju, koje vode jedino svećenici, neka se ne govori ni pred domaćim ženskinjama.

Uopće je pravilo, da svećenik ne dopusti, da se ženskinje, ma i najbliža rodbina, miješa u poslove duhovnoga zvanja.

δ) Zabranjujemo, da se svećenik sam vozi sa ženskinjom bilo na proštenje bilo kamo drugamo.

Opominjemo svećenstvo, naročito katehete, da ne idu ni na izlete sami sa ženskom mladeži.

ε) Služinčad uopće, a naročito žensku, neka svećenik plaća točno, i neka se ne upušta s njima ni u kakve pogodbe ili poslove financijske prirode.

Uopće neka svećenik čuva u svakom pogledu svoje dostojanstvo pred družinom, a naročito ženskom. Jednako i pred rodbinom svoga brata svećenika.

O molitvi i časoslovu.

6. Očevidno je, da duhovnik nije kadar da izvrši, kako treba, tolike i tako teške dužnosti svoga zvanja, ako nije postojano u vezi sa izvorom svih milosti, sa Božanskim našim Spasiteljem. Zato je jasna dužnost svećenika, da bude muž molitve. Molitva je poglavito njegovo uzdanje, poglavito pomagalo, poglavita utjeha. S Bogom moći se on sve, i nikada ne će klonuti duhom, ako mu i bude kadikad vrlo teško pri duši. Pogled u vječnost i duhovno boravljenje sa svecima Božjim, strogo življenje sa crkvenom godinom, čitanje sv. Pisma i Svetih Otaca: to su neiscrpna vrela za njegovu duševnu snagu, za njegovu gorljivost, za njegov uspjeh.

To je razlog, da je sveta mati Crkva strogo naložila svim duhovnicima viših redova i nadarbenicima dnevno moljenje časoslova. C. Z. u k. 1475. kaže: »Ako nadarbenik ne zadovolji dužnosti recitiranja kanoničkih časova, a da nije spriječen nikojom zakonitom preprekom: ne stječe prihode nadarbine razmjerno s propustom, i treba da ih preda crkvenoj blagajni ili diecezanskom sjemeništu ili da ih razdijeli siromasima«.

Ako časoslov i nije laka dužnost kraj tolikih drugih poslova, opet svećenik ne smije da zaboravi, da mu je časoslov pored svete mise najozbiljnija, najkorisnija i najsvetija dužnost. I ako je možda kadikad manje sabran, i ako se desi, da je kod te odulje molitve suh, i ako je kadikad nešto nedisponiran: ne smije da zaboravi, da Gospod dopušta u duhovnom življenju i ovake časove. A to samo zato, da iza toga izlije obilje milosti i duševne utjehe onomu, koji ustrpljivo i Bogu odano izvrši svoju dužnost onako, kako najbolje može. A kad rose te milosti nebeske: ne će svećenik naći nigdje tako lako i tako mnogo duhovnoga poticanja, toliko praktičkih pravila za svoj rad, toliko zanosa za slavu Božju, toliki žar za duhovnu skrb oko svojih vjernika — koliko baš u časoslovu.

Kad svećenik moli svoje časove »dostojno, pažljivo i pobožno« kako to određuje Crkva, znajte braćo, da je to onda »Ecclesiae vox« (sv. Bazilije) i »coelestis hymnodiae praeludium« (sv. Grgur Nazijanški — Pio X. u »Divino afflatu«). Kao što u nebu slave anđeli i sveci Gospoda bez prestanka, tako i mi službenici Kristovi, kao zastupnici Crkve, slavimo Boga na zemlji u ime Crkve bez prestajanja. Postojano dajemo mi našem Ocu nebeskome hvalu, molimo Ga za oprostjenje grijeha svijeta, i zazivamo milost i blagoslov Božji na čovječanstvo, u svim potrebama našim.

To je dakle djelo-dostojno službenika Božjih na zemlji. Vršimo ga zdušno i neumorno, da budemo vrijedni jednom pjevati slavu Gospodu i na nebu!

Spoljašnjost duhovnika.

7. Crkvenim zakonom je određeno, da se duhovna lica razlikuju od svjetovnih i odijelom (k. 136. § 1.). Već ono treba da ih čuva od mnogih pogibli, kojima su u svijetu izvrženi. Duhovničko odijelo, kako je kod nas običajem uvedeno, jest ovo: kolar, reverenda i pojas. Ovo duhovničko odijelo mora da nose svi duhovnici, barem kad vrše crkvene funkcije, i uopće, kad su u kakovom crkvenom službenom poslu ili u službenom posjetu. Izvan ovih zvaničnih slučajeva dopušteno je svećenicima, da budu bez reverende i pojasa, ali ne bez kolara, u kraćem kaputu tamne boje, koji seže barem do koljena. Civilno pak ili građansko odijelo zabranjeno je duhovnicima. Ako bi koji svećenik ili bogoslov imao da pođe na dulje putovanje i držao potrebitim, poradi važnih razloga, da se preobuče u civilno ili građansko odijelo, treba da sebi prije toga ishodi dozvolu od nadb. duh. oblasti, izuzevši slučaj prešnosti ili prijeko nužde.

8. Dosadašnji naš običaj, da svećenici mora da briju brkove i bradu ostaje i dalje na snazi.

Kao što u odijelu, tako i u njegovanju kose i češljanju nije dozvoljeno duhovnim licima da se povode za svjetovnom modom. To više, što je duhovnik dužan da nosi tonzuru, sliku trnove krune Gospodinove, i vidljivi znak, da se odrekao svijeta i zemaljske taštine.

Staležu strana djela i zanimanja.

9. Crkveni zakonik (k. 139.) zabranjuje duhovnicima neka djela i zanimanja, koja su svjetovnjacima dopuštena, ali ne dolikuju duhovnom staležu.

a) Napose im zabranjuje, da izvršuju: *α*) liječništvo i ranarništvo bez povlastice Svete Stolice; *β*) javno svjetovno bilježništvo bez povlastice Svete Stolice; *γ*) javnu svjetovnu službu s kojom je skopčana poglavarska vlast, bez povlastice Svete Stolice; *δ*) upravu dobara svjetovnjaka, bez dozvole vlastitog Ordinarija; *ε*) svjetovnu službu, s kojom je skopčana dužnost polagati račune (na pr. služba ravnatelja, člana nad-

zornoga vijeća, blagajnika i sl. u novčanom zavodu, štedionici i dr.), bez dozvole vlastitog Ordinarija; ζ) pravno zastupanje i odvjetovanje pred svjetovnim sudom, bez dozvole vlastitog Ordinarija, osim u vlastitoj stvari ili u stvari svoje crkve.

b) Nadalje zabranjeno je duhovnicima: α) kandidirati i primati izbor u sabor bez dozvole kako vlastitog Ordinarija tako Ordinarija mjesta; β) kumovati kod krštenja ili potvrde, bez dozvole vlastitog Ordinarija, ali samo duhovnicima viših redova; γ) pohadati svjetovne fakultete bez dozvole vlastitog Ordinarija; δ) sudjelovati u svjetovnim kaznenim parnicama, koje idu za teškom osobnom kazni, bez dozvole vlastitog Ordinarija, izuzevši da svjedoče u nuždi.

c) Trgovanje. (k. 142, 2380.). α) Zabranjeno je duhovnicima, da se bave trgovinom u strogom smislu, bilo osobno, bilo po drugomu, bilo u svoju korist, bilo u korist drugih. Trgovati u strogom smislu (*negotiatio lucrativa proprie dicta*) znači: kupovati stvari s nakanom, da ih nepromijenjene prodamo uz dobitak. Zabranjeno je duhovnicima igrati na burzi.

β) Zabranjeno je duhovnicima, da se bave trgovinom u širem smislu, bilo osobno, bilo po drugom, bilo u svoju korist, bilo u korist drugih. Trgovati u širem smislu (*negotiatio lucrativa minus proprie dicta*) znači: kupovati stvari s nakanom, da ih prodamo promijenjene po najmljenim radnicima uz dobitak. Duhovnici smiju imati dionice društva, koje se bavi trgovanjem u širem smislu.

γ) Zabranjeno je duhovnicima, da se bave t. zv. političkom trgovinom (*negotiatio politica*), t. j. da kupuju stvari u nakani, da ih prodadu bez dobitka drugima, koji se u nuždi nalaze, na pr. aprovizacija za vrijeme rata.

δ) Gospodarstvo nije duhovnicima zabranjeno. Može im biti i dužnost na pr. upravljati crkvenom nepokretnom imovinom, koja ima i gospodarstvo. Nije duhovnicima zabranjena t. zv. gospodarska trgovina (*negotiatio oeconomica*), t. j. kupovanje stvari za vlastitu porabu (osobnu, svoga kućanstva ili

gospodarstva), i ako se kasnije te stvari prema prilikama prodadu, pa i uz dobitak.

d) Kanon 137. ima za duhovnike vrlo praktičnu i korisnu ustanovu. Zabranjuje se u njoj duhovnicima, da jamče (mjenicama ili inače) za tuđe imovinske obveze, a da nisu prije pitali Ordinarija mjesta. To duhovnicima nije samo onda zabranjeno, kad se radi o jamstvu crkvenom imovinom, već i onda, kad se radi o jamstvu privatnom imovinom duhovnika.

Odmor i zabava, dopust.

10. Duhovniku je potreban odmor i neko rastresenje. To može da se postigne redovno izmjenom posla, šetnjom, lakšim štivom, umjetničkim radom, razgovorom, posjetom, pristojnom igrom, i t. d. Svagda mora duhovnik da misli na to, da se ne odmara ili ne zabavlja na način, koji nije njega dostojan, ili koji bi bio ljudima na sablazan (k. 138.).

Svakako: zabranjene su duhovniku *hazardne* igre iz navade. Duhovniku su zabranjene i druge igre, ako na njih troši mnogo vremena, te tako odnemari koju od brojnih svojih dužnosti.

Ubojito *oružje* ne smije duhovnik da nosi, već kad je zato opravdan razlog odbrane od zbiljske pogibli.

Baviti se *lovom* (ne indulgeant) zabranjeno je duhovniku, a u *bučni lov* (clamorosa venatio) neka nikada ne ide.

U *gostione* i slične lokale mogu da idu i duhovnici, kad je to nužda ili drugi koji opravdani razlog. Ali nikako da to postane dnevna navika, ili da se preko mjere ondje zadržavaju ili da se nečasno vladaju.

Zabranjujemo duhovnicima, da polaze *kazališne* predstave, prikazivanja u *kinu*, *plesove* i svečanosti, osobito *javne*: ako su za njih nedolične ili bi bila sablazan, da im duhovnik pribiva (k. 140.).

11. Duhovnici, makar i ne imali nadarbine ili službe, s kojom je vezana dužnost rezidencije, ne smiju ipak krōz znatno vrijeme otići iz svoje biskupije bez dozvole, barem predmnijevane, svoga Ordinarija (k. 143.).

Statut o arhidjakonima.

1. Nadbiskupija zagrebačka razdijeljena je u 15 arhidjkonata. Svaki ima više kotara (dekanata).

Koji kotari pripadaju u pojedine arhidjkonate, zabilježeno je u šematizmu nadbiskupije. Tako za većinu neka ostanu i u buduće.

Jedino radi lakše komunikacije i po želji svećenstva određujemo ove izmjene:

a) Arhidjkonat gorski ima dva kotara: glinski i sisački.

Dok u glinskom ostaje, kao što je dosad bilo; obuzima sisački kotar ove župe:

Farkašić, Komarovo, Mala Gorica, Martinska Ves, Prelošćica, Sela, Sisak, Žažina, Hrastovica i Petrinja.

b) Arhidjkonat dubički imao je dosad samo kotar petrinjski. Sada neka budu dva kotara: kostajnički i jasenovački.

Kostajnički kotar ima ove župe: Čuntić, Divuša, Dubica, Gvozdansko, Kostajnica i Zrin.

Jasenovački kotar obuhvata župe: Jasenovac, Krapje, Sunja, Gušće, Kratečko i Lonja.

c) Arhidjkonat Since ima dva kotara: gradiškanski i kapelački. Ovi ostaju. Samo se župa Davor iz kotara kapelačkoga dodjeljuje kotaru gradiškanskom.

d) Arhidjkonat vrbovački (Urboc) ima dva kotara: tuhljanski i taborski.

Arhidjkonat zagorski ima tri kotara: bednjanski, belečki i krapinski.

Sve to ostaje. Jedino se župa Luka i Veliko Trgovište iz kotara tuheljskog otcijepuju i pripajaju kotaru krapinskom.

e) Arhidjkonat čazmanski ima kotar ivanički garešnički i moslavački.

Ivanički neka se razdijeli u dva kotara: ivanički i čazmanski.

Čazmanski neka ima ove župe: Čazma, Draganec, Dubrava, Štefanje, Ivanska, Miklouš i Samarica.

Ivanički: Bregi Posavski, Ivanić Grad, Kloštar-Ivanić, i iz dosadšnjega arhidjkonata katedralnoga, a kotara vugrovačkoga župe: Dubravčak i Lupoglav.

Prema tomu ima od sad čazmanski arhidjkonat četiri kotara: garešnički i moslavački po dojakošnjoj razdiobi i ivanički i čazmanski po sadašnjoj novoj.

f) Arhidjkonat katedralni ostaje i dalje sa svoja tri kotara: katedralni, vugrovački i stubički, s tom razlikom, da su vugrovačkom oduzete dvije župe: Dubravčak i Lupoglav, koje su dodijeljene novom zatkuženom kotaru ivaničkom.

g) Župa Jalžabet, kotara koprivničkoga u arhidjkonatu komoričkom, pridjeljuje se kotaru dolno-varaždinskom, arhidjkonata varaždinskoga.

2. Veliki prepošt metropolitanskoga kaptola ujedno je arhidjkon gorski i zagorski, a prepošt čazmanski (t. j. 5. dostojanstvenik metropolitanskoga kaptola) je arhidjkon gveščanski i sinački (Since). Na čelu ostalih arhidjkonata jesu kao arhidjakoni oni kanonici-arhidjakoni metropolitanskoga kaptola, koji nose naslov dotičnoga arhidjkonata.

Za nemoći kojega arhidjakona imenuje namjesnoga arhidjakona Ordinarij. Jednako vrijedi u događaju, kad je dotično dostojanstvo ili arhidjakonsko kanoničko mjesto u metropolitanskomu kaptolu upražnjeno na dugo vrijeme.

Namjesni arhidjkon vrši sve poslove arhidjakonske.

3. Arhidjkonova je dužnost, koju mora da izvrši, da svake godine barem jedamput kanonički pohodi sve dekanatske župe svoga arhidjkonata. Druge župe svoga područja mora da kanonski pohodi barem jedamput svakoga petgodišta.

Čim se arhidjkon vrati sa pohoda koje župe, ima odmah da o svemu točno i iscrpljivo, i to pismeno, izvijesti duh. stol.

Gledom na zadaću pohoda arhidjakonova valja shodno primijeniti propise o pohodu dekanovu.

4. Što se napose tiče crkvenoga dobra, dužan je arhidjakon da prigodom kanoničkoga pohoda pregleda svu crkvenu, nadarbinsku i zakladnu imovinu župe, da ispita knjigovodstvo, da obavi škontraciju blagajne, i da o svemu tomu podnese podrobno izvješće duh. stolu.

U tom izvješću valja da je naročito naznačeno, da li dekan savjesno i marno nadzire upravu crkvenoga dobra u svakoj župi svoga kotara, i da li ispravno izvješćuje duh. stol.

5. Za vrijeme kanoničkoga pohoda pripada arhidjaku pravo na konak i opskrbu kod župnika, kojega župu pohada.

6. Arhidjakon izvješćuje duhovni stol o koronama kotara svoga arhidjakonata. U tu svrhu treba da mu se iz nadbiskupske kancelarije pošalju zapisnici korona sa priložima.

7. Svećenici arhidjakonata duguju arhidjaku poštovanje i kanoničku poslušnost.

Neuredne može arhidjakon opomenuti i ukoriti, pa i pismeno. Protiv ovih mjera arhidjakonovih slobodno je uložiti žalbu na duhovni stol.

8. Disciplinske istrage na području arhidjakonata povjeravaju se redovno dotičnom arhidjaku.

9. Arhidjakon mora da marno vodi posebni dnevnik o poslovima arhidjakonata, i da pomno čuva shodno poredane spise, koji su u svezi sa njegovom službom.

Treba da ima i svoj posebni službeni (arhidjakonatski) pečat.

U službenom dopisivanju prost je od poštarine.

ČETVRTA GLAVA.

Statut o dekanima.

U svakom kotaru nadbiskupije postavlja biskup sebi, u pravilu kojega župnika, za namjesnika i pomoćnika. Zove se dekan (podarhidjakon, kanonsko pravo zove ih »vicarii foranei«).

Služba dekana je vrlo važna u našoj nadbiskupiji. Oni treba da redovno i savjesno nadziru svećenstvo u svom kotaru, da se redovito i dostojno vrši bogoštovlje, dijele sv. sakramenti, obučava kršćanski nauk i čuva crkveni duh i disciplina. Dobrobit nadbiskupije i spasenje puka (*bonum religionis*) zavisi mnogo upravo od dekana. Oni treba da su objektivni i nepristrani, imajući pred očima jedino slavu Božju i spasenje vjernika. Sami uzorni treba da čistom nakanom vode i savjetuju i opominju svećenstvo svojega kotara i vjerni puk, da obdržava zapovijedi Božje i crkvene. Oni su kao namjesnici Ordinarijevi odgovorni Gospodinu Bogu i nadbiskupu, da se savjesno provode nadbiskupska i sinodalna određenja i da se unaprijedi katoličko življenje svećenstva i puka. Zato se pojedini dekani ne smiju odvratiti od svojih zamašnih dužnosti nikakvim obzirima. Oni moraju da svojski porade i ništa da ne propuste, što bi bilo ma kako korisno za dobru upravu i dobar duh nadbiskupije.

Stavljamo izvan kreposti dosadašnji pravilnik o dužnostima i povlasticama podijeljenim dekanima dne 25. studena 1908., i propisujemo ovaj novi statut za dekane:

1. Za dekana postavlja biskup onoga svećenika, kojega drži vrijednim te službe, redovno između župnika. Dekana može biskup po svojoj uviđavnosti odriješiti od službe (k. 446.).

2. Dužnosti dekana jesu (k. 447.):

a) Nadzirati, da li svećenstvo njegova kotara provodi život u skladu sa svetim kanonima, da li marljivo vrši svoje dužnosti, napose: da li obdržava zakon o rezidenciji, da li propovijeda riječ Božju, da li kršćanskim naukom uzgaja djecu i odrasle, da li pohađa bolesnike.

b) Brigu voditi, da svećenstvo njegova kotara obdržava određenja, što ih je biskup izdao prigodom kanoničke vizite; da li se drže statuti sinoda, napose oni, koji su izdani, da župnici i ravnatelji crkvi budu na oprezu, kad nabavljaju potrebno brašno i vino za Presveti Olt. Sakramentat, oni o čuvanju Presv. Olt. Sakramenta, oni o sv. misi, uresu i čistoći.

kuće Božje i svetoga posuda; da li se crkvene funkcije vrše u smislu liturgijskih propisa.

c) Nadzirati, da li se obdržavaju propisi glede uprave imovinom župskih i ostalih crkvi i kapela, imovinom nadarbinskom, imovinom crkvenih pobožnih zaklada; da li su crkvene blagajne u redu.

d) Brigu voditi, da župnici njegova kotara vode propisno i drže u redu župske matice (krštenih, potvrđenih, vjenčanih i umrlih), i knjige: o vjerskim prijelazima, status animarum, liber intentionum, liber memorabilium; da li vrše uredske poslove, napose, da li vode urudžbeni zapisnik,

e) Da se o svemu tomu uvjere, dužni su dekani svake godine najmanje jedamput pohoditi svaku župu svoga kotara, u njoj se prema potrebi zadržati, pomenute župske i računske knjige točno ispitati, crkve, kapele, župske zgrade i vinograde pregledati i nalaz svoj ubilježiti prema »Naputku o upravi crkvenim dobrom«. Pohoditi im valja sve škole svih župa njihova kotara i uvjeriti se o tom, da li se nauk vjere redovito predaje; ako ne, zašto ne; eventualno uputiti i svjetovati vjeroučitelja, kako da službu svoju prema svrsi bolje udesi; izviditi kakovo je svekoliko religiozno i moralno stanje škola; kakovo je stanje religioznih društava kanonski utemeljenih, da se samovoljno ne zapuštaju i t. d. Neka se dekan očinski brine i za materijalno stanje svojih sukotarana, da im u nevolji pomogne, koliko zna i može, savjetom i zagovorom.

f) Dekanova je dužnost i to, da župniku svojega kotara čim čuje, da je teško obolio, nastoji pružiti duhovnu pomoć, da mu podijeli sv. Sakramente, da se pobrine ako je nužno i za materijalnu pomoć, a da što i za zamjenika u upravi župe; a umre li, da se pobrine za dostojan pogreb.

g) Dekan treba da se brine, dok je župnik teško bolestan, da matice, službeni spisi, sveto posude i drugo, što pripada crkvi ne propadne i da ne bude razgrabljeno. Kad župnik ili drugi koji svećenik kotara premine, ima dekan da o tom umah najbržim putem obavijesti duhovni stol.

h) Dekani su dužni (k. 448.) sazivati i uricati svake godine koronu za svećenstvo svoga kotara, na koronama predsjedati i voditi čitavo raspravljanje. Izrađena temata, tri propisane propovijedi i zapisnik o koronama šalje dekan Ordinariju. Prigodom korone treba da povrh toga dekan sabere prinose za zakladu nemoćnih svećenika, za društvo za sveudiljno klanjanje i za druge svrhe, te sve to najkasnije 15 dana iza održane korone da dostavi Ordinariju.

i) Svaki dekan je dužan (k. 449.) svake godine najmanje jedamput pismeno, ako ne može da lično dođe, izvijestiti Ordinarija potanko o svećenstvu svojega kotara. Izložiti mu nesamo sve, što je dobra učinjeno kroz godinu dana, nego i sve što se dogodilo zla. Koje su sablazni nastale i kakova su sredstva do sada bila upotrijebljena, da se doskoči zlu i što drži, da bi još bilo dobro učiniti, da se zlo odstrani.

j) Dekan mora da pregleda, potpiše i sa svojom popratnicom Ordinarijatu pošalje do konca travnja: račune o upravi s imovinom župskih i ostalih crkvi i kapela; Izvadak, Zapisnik o škontraciji blagajne; prijepise Promjena u Imovnicima crkvene, nadarbinske i zakladne imovine, kao i svotu dužnu u ime istrošenja pokućstva i gospodarskog pribora, što su mu ih pojedini župnici dužni svake godine dostavljati do konca veljače. Zajedno sa računima župnika dužni su dekan i dostaviti nadb. duhovnom stolu izvještaj o izvršenoj vizitaciji gledom na upravu crkvene, nadarbinske i zakladne imovine po formularu 16. u dodatku »Naputka za upravljanje crkvenim dobrom«.

k) Isto tako je dužnost dekana, da duhovnomu stolu do konca kolovoza dostavi izvještaje o uspjehu katehiziranja mladeži u crkvi, kao i izvještaje o napretku školske mladeži u nauku vjere i čudorednosti u prošloj školskoj godini. Ove izvještaje imaju župnici da sastave prema propisanim obrascima »D« i »E« i da ih pošalju dekanu do konca srpnja.

l) Izvještaje o stanju duša po obrascu »C«, koja su pojedini župnici poslali dekanu do konca srpnja svake godine, treba da ovi podnesu nadb. duhov. stolu do konca kolovoza.

m) Na temelju izvještaja po obrascu »A«, koji su župnici dužni svake godine slati dekanu do konca listopada: sastaviti će dekan svoj izvještaj po obrascu »B« i poslati ga duh. stolu, do konca studenoga zajedno sa izvještajima župnika po obrascu »A«.

n) Do 30. studenoga treba da dekani pošalju nadb. duh. stolu i izvještaj, sastavljen po propisanom obrascu »F«, o prijelazu s vjerozakona na vjerozakon. Ako mu župnici ne podnesu toga izvještaja do 15. studenoga mora da ga od njih potražuje. Ako u kojoj godini nema ni jednoga slučaja prijelaza, imade se o tom podnijeti negativna prijava dekanu, a ovaj će tu Prijavu podnijeti u originalu duhovnomu stolu.

o) Napokon je dužnost dekana, da od župnika sabere i podnese nadb. duh. stolu svake godine izvještaje o mješovitim ženidbama prema obrascu »G«. U tom izvještaju valja navesti lica, koja su sklopila mješovitu ženidbu pred katoličkim dušobrižnikom, uz naznaku spola i vjere nekatoličke stranke, kao i to, da li se sva djeca uzgajaju u katoličkoj vjeri. Pored toga valja navesti lica, koja su sklopila mješovitu ženidbu pred nekatoličkim dušobrižnikom uz naznaku vjere, u kojoj se djeca uzgajaju.

Ovaj izvještaj ima župnik do 15. studenoga poslati dekanu, a dekan ga ima do konca studenoga dostaviti nadb. duhovnom stolu.

Nema li nijednog slučaja nove mješovite ženidbe: podnosi se negativni izvještaj.

Izraz »mješovita« ženidba obuhvata ovdje: kako ženidbu katolika sa krštenim nekatolikom, tako i ženidbu katolika sa nekrštenim.

3. Povlastice dekana jesu:

a) U smislu kan. 450. imadu dekani pravo prednosti pred cjelokupnim svećenstvom svojega kotara. Medusobno imadu prednost stariji po službi. Isluženi kao i namjesni dekani rangiraju iza dekana, koji je u službi.

b) Dok im služba traje imadu ovlast blagoslivati kipove i nova raspela, što su podignuta diljem njihovog crkvenoga kotara na mjestu, gdje je i prije stajalo raspelo ili kip.

c) Pravi ili namjesni dekanı, dok su u službi, imadu vlast nesamo odriješiti od dvaju slučajeva Nama pridržanih, nego mogu na to ovlastiti i ispovjednike svojega kotara, toties quoties, kadgod se ovi u kojem prešnom slučaju na njih obrate.

d) Imadu pravo nositi pojas ljubičaste boje, kako je to običajem uvedeno u našu nadbiskupiju.

e) Dekani imadu pravo da dadu zamjenika župniku, koji teško oboli, a nema kapelana. Ali o tomu treba da se odmah obavijesti duh. stol. Kad umre župnik, koji nema kapelana, postavlja dekan upravitelja župe do daljnjega Ordinarijeva određenja. Ordinarija valja odmah obavijestiti o tom imenovanju.

4. Dekani imaju svoj posebni »dekanatski ured« i uredski pečat. Prema tome dužni su voditi posebni urudžbeni zapisnik za uredske dekanatske spise, različit od urudžbenoga zapisnika svoga župskoga ureda. U taj zapisnik treba da točno zabilježe vršenje dekanatskih poslova, da uzmognu sve to predočiti arhidjaku ili biskupu prigodom kanoničkog posjeta, ili da uzmognu o svemu tomu usmeno ili pismeno izvijestiti Ordinarija.

5. Dekani dužni su opomenuti braću svećenike svojega kotara, za koje doznadu, da ne vode život u skladu sa kanonima. I to prvi puta sukromno usmeno ili pismeno. Ostane li prva opomena bez uspjeha: onda pred svjedocima t. j. pred jednim ili dvojicom svećenika istoga kotara. Ako i ta druga opomena ne urodi uspjehom, dužnost je njihova da prijave takove svećenike izravno Ordinariju.

6. Dekana nadzire u njegovim župničkim i dekanatskim poslovima arhidjakon.

PETA GLAVA.

Imenovanje i dužnosti župnika.

Župnici i upravitelji župa, koji su — prema C. Z. k. 451. § 2. n. 2. — gledom na prava i dužnosti jednaki župnicima: jesu Naši naročiti pomoćnici u duhovnoj pastvi.

Od njih zapravo zavisi u glavnom religiozni i čudoredni razvoj i napredak vjernika naše nadbiskupije. Otud njihova teška odgovornost. U tom njihova čast i slava pred Bogom i narodom. Zato traži od njih C. Z., da se odlikuju i čudorednošću i znanjem, i revnošću i razboritošću, i tolikim ostalim vrlinama i svojstvima, što su nužna za dobro upravljanje župe (k. 453. § 2.). Ističemo neke norme, što ih praksa češće potrebuje.

A. Imenovanje župnika. Župnički ispit.

1. Pravo imenovati župnika i dati mu vlast, da može izvršivati duhovnu pastvu: pripada Ordinariju mjesta. Tko ima povlasticu, da bira ili predlaže biskupu kandidata za koju župu, ostaje mu ta povlastica netaknuta, ako mu pripada zakonito (k. 455. § 1.).

2. Svi župnici u našoj nadbiskupiji, na dosad kanonski utemeljenim župama, stalno su namješteni (k. 454. § 1.) i to od časa, kad su imenovani ili otkad im je podijeljena župa. Izuzimlju se redovnici prema k. 454. § 5.

3. Ordinarij mjesta dužan je po savjesti, da župu podijeli onomu, koga drži sposobnijim, da njome upravlja.

Prigodom rasuđivanja sposobnosti kandidata, dužan je Ordinarij mjesta, da se drži propisa Crkv. Zakonika (k. 459. § 1.—4.).

4. Pored ostaloga, da svećenik (k. 453. § 1.) može da dobije župsku nadarbinu potreban je uspjeti župnički ispit (k. 459. § 4.).

5. Za župnički ispit vrijede kod nas ovi propisi:

a) Na župnički ispit pripuštaju se samo oni, koji su navršili tri godine svećeništva.

b) Tko želi da pristupi župničkom ispitu treba da pravodobno podnese molbu duhovnomu stolu. Njegov neposredni poglavar, kojemu će tu molbu predati, ima da iscrpljivo izvjesti duhovnu oblast o vladanju toga svećenika.

c) Ispit se vrši pred sinodalnim ispitačima pod predsjedanjem generalnoga vikara. Kandidata ocjenjuju sinodalni ispitači, a kad se glasovi raspolove, odlučuje generalni vikar.

d) Ispit je pismeni i usmeni. Pismene su klauzurne radnje iz dogmatike, moralke, crkvenog prava, homiletike i katehetike. Predmet usmenog ispita jest: 1. dogmatika, kako opća tako posebna; 2. moralno i pastoralno bogoslovlje, a napose o sakramentima i poglavito o sakramentu sv. pokore; 3. crkveno pravo, a napose biskupijski statuti; 4. homiletika i katehetika.

e) Kod pismenog ispita smiju se kao pomoćne knjige upotrebljavati samo: Sv. Pismo, Enchiridion Denzinger-Banwart, Enchiridion Rouet de Journal i Codex Juris Canonici. Homilija i kateheza pišu se hrvatski, a ostale radnje po volji: ili hrvatski ili latinski.

f) Župnički ispit drži se dva puta na godinu, i to: u svibnju i listopadu, na dane, oglašene u svakogodišnjem direktoriju.

g) Ordinarij može da u sporazumu sa ispitnim povjerenstvom oprostí od ispita one svećenike, koji se odlikuju bogoslovnim znanjem.

h) Bude li kandidat ocijenjen sa »nedovoljno« samo iz jednoga predmeta, mora da samo iz toga ponovi ispit u roku od godinu dana. Bude li pak loše ocijenjen iz dva predmeta, mora da ponavlja čitav ispit.

i) Ako onaj, koji je jednom uspješno položio župnički ispit, naknadno pokaže veliko neznanje: može Ordinarij, ma da je međutim i župnikom postao, da ga pozove iznovice na ovakav ispit.

B. Dužnosti župnika.

1. Dužnost rezidencije. Župnik je dužan prebivati u župskom dvoru pokraj svoje crkve. Izbivati ne smije bez opravdanoga razloga i preko roka, što ga određuje zakon (k. 465.).

Da bude dozvoljeno župniku izbivanje dulje od tjedan dana, zahtijeva se:

- a) opravdan zakoniti uzrck,
- b) pismena dozvola duhovne oblasti,
- c) zamjenik, kojega župnik mora da ostavi mjesto sebe, ako ga inače nema, i toga zamjenika da prijavi duhovnoj oblasti zajedno sa molbom za dopust.

Isto vrijedi i za župnika redovnika. Ali župnik redovnik mora da ima dozvolu za izbivanje i od svoga starješine i dužan je da zamjenika prijavi i duhovnoj oblasti i svojem starješini.

Samo poradi nenadanoga i velikoga uzroka dozvoljeno je župniku da otiđe i na preko tjedan dana, ne čekajući dozvole. Ali je zato dužan, da o tom čim prije pismeno obavijesti duh. oblast, navodeći razloge odlasku uz prijavu zamjenika.

I kad kraće izbiva, t. j. ne preko tjedan dana, dužan je župnik da se pobrine za potrebe svojih vjernika, jer župnikova nenazočnost ne smije nikada da bude na duhovnu štetu vjernika.

Postupak i kazni protiv župnika, koji zanemaruju rezidenciju kazuju k. 2168—2175. i k. 2381. n. 1.

3. Čitanje sv. mise za puk. Župnik je dužan služiti svetu misu za svoje vjernike (k. 339. § 1.—3., k. 466.) u nedjelju i u nedokinite zapovjedne blagdane, i to sam glavom u župnoj crkvi. Ali ako je bolešću ili inače zakonito spriječen, da to lično ispuni, dužan je to učiniti po zamjeniku. Ako li je zakonitim odsustvom spriječen služiti sv. misu u svojoj župnoj crkvi, smije je služiti sam u onom mjestu, u kojem se nalazi ili po zamjeniku u župnoj crkvi. Ako župnik upravlja sa dvije župe, dužan je čitati za sebi povjereni puk u određene dane samo jednu sv. misu (k. 466. § 2.).

4. Župnik je dužan vršiti i ostalu službu Božju, naročito revno i dostojno dijeliti sv. Sakramente kako je o tom поближе rečeno u IV. dijelu ovih statuta.

5. Da bi župnikovo djelovanje bilo uspješno, treba da on poznaje svoje ovce i one da poznadu njega. Nije dakle dosta, da se vide samo u crkvi. I inače treba da ih u različnim prigodama potraži, a uvijek da se tako vlada, kako će viernici oćutjeti, da ih njihov župnik ljubi Kristovom ljubavi, kao pravi

dobri pastir. Neka bude blag i ponizan srcem, da ga vjernici zavole kao pravog Kristovog službenika. Novim župnicima preporučamo, da, čim se u župi smjeste, o b a d u s v a k u p o j e d i n u k a t o l i č k u p o r o d i c u s v o j e ž u p e b e z o b z i r a n a i m o v i n s k e i l i s t a l e š k e p r i l i k e p o j e d i n i h . T o m i d r u g o m p r i g o d o m n e k a s e p r i j a z n o p o r a z g o v o r e s a g l a v o m o b i t e l j i , n e k a s e l j u b a z n o , a l i o č i n s k i i r a z b o r i t o z a n i m a j u z a n j i h o v e p r i l i k e , p o t r e b e i n a s t o j a n j a . U d o b r u n e k a s e s n j i m r a d u j u , u n e v o l j i n e k a i h t j e š e , s a v j e t u j u i p o m o g n u . T o m p r i l i k o m d o z n a t ć e ž u p n i k , d a l i n j e g o v i ž u p l j a n i p r i m a j u s v . S a k r a m e n t e , d a l i d o l a z e u c r k v u n a s l u ž b u B o ž j u , d a l i d j e c a p o l a z e š k o l u , i t d . S v a k e g o d i n e o b l a g o s l o v u k u ć a , k a d p o s j e ć u j u b o l e s n i k a i l i d r u g o m k o j o m n a r o č i t o m p r i g o d o m n e k a t o s v o j e p o z n a n s t v o u p o t p u n e .

O svemu, što je župnik vidio i čuo, neka bude vrlo d i s k r e t a n , kao pravi prijatelj, ali neka o tome razmišlja, da mu bude pomagalom u njegovom duhovnom radu. Osobito karakteristične stvari može i da sebi pribilježi, možda i na korist svoga nasljednika, ali vazda neka imena lica ispusti. I strance treba da upozna, čim se dosele u župu. Župnik mora da p r a t i s v a k u s t r u j u , što prolazi njegovom župom, da vazda znade duh svojih vjernika. Svaku možda zalutalu ovčicu treba da po primjeru Božanskog Spasitelja potraži, da ne nastrada, već da se spasi.

6. Prigodom ovakovih pohadanja ili sastajanja sa svojim vjernicima moći će župnici često puta zgodno izvršiti i drugu dužnost ljubavi, koja se zove o č i n s k a o p o m e n a . Neka samo u tom opominjanju i prekoravanju budu razboriti, ustrpljivi i taktični. Treba čovjeka upozoriti, k s v i j e s t i g a d o z v a t i , pokazati mu pravi put. A n e : j a v n o g a s r a m o t i t i i v r i j e d a t i , d a g a r a z b i j e s n i i d i g n e j o š i p r o t i v s e b e .

7. Tom istom prigodom, kad župnik bude posjećivao svoje župljane, moći će doznati i z a p o t r e b e s v o j i h v j e r n i k a . Vidjet će, t k o t r e b a i k a k o v e t r e b a p o m o ć i . A n i j e t o s i t n a d u ž n o s t ž u p n i k a , d a » o č i n s k o m l j u b a v i o b u j m i s i r o m a k a i b i j e d n i k a « (k . 4 6 7 . § 1 .) . » P o b o ž n o s t č i s t a i n e o k a l j a n a p r e d

Bogom i Ocem«, veli Sv. Pismo (Jak. 1, 27.), »jest ova: zauzeti se za sirote i udovice u njihovoj nevolji, i držati sebe neokaljana od svijeta«.

Župnik mora da je u prvom redu sam darežljiv. Znači, mora da je rad dati milostinju od suviška svoga. Ali kad je bližnji u skrajnoj nuždi, treba da otkine i sebi, kako bi ovomu pomogao. Ne treba da svako svoje djelo oglasuje, ali će župnik ne rijetko dati i javno, makar ga vide ljudi, da bi dao dobar primjer i ponukao druge, da i oni daju u ime Božje, kako bi se sirotinji olakšala teška nevolja. U većoj bijedi mnoštva, treba da bude župnik na čelu organizirane akcije, koja će na različne dostojne načine nastojati, da otare gorke suze sirotinji. Za svaki slučaj valja da u župi osnuje karitativnu organizaciju, društvo sv. Vinka ili sv. Elizabete, ili što slično, da može u svakoj nezgodi priteći u pomoć. Često svećenik ne može ničim da djeluje na savremene ljude, ali vazda će sebi otvarati srca i najokorjelijih — djelotvornom, nesebičnom, kršćanskom ljubavi.

8. O dužnosti obučavati u kršćanskom nauku govorimo u II. dijelu, a o podjeljivanju sv. Sakramenata u IV. ovih statuta.

9. Župnik mora da vodi i matice. Zakon (k. 470. § 1.) nabraja izrijeком: matice krštenih, matice potvrđenih, matice vjenčanih, matice umrlih, u kojima se bilježi i to, da li je pokojnik providiran, i status animarum. Ove se knjige imadu točno voditi i brižljivo čuvati. Matice su javne knjige i od državnih vlasti priznate javne isprave. Često zavise o točnosti matičnih vođenja mnogi interesi puka, a vazda je za njihovu ispravnost župnik odgovoran nesamo crkvenoj već i državnoj oblasti.

Župnikova je dužnost, da po izmaku svake godine šalje izvorne parice matica krštenih, vjenčanih i umrlih nadležnoj oblasti u smislu okružnice nadb. duh. stola od 21. prosinca 1877.

10. Župnik je javna ličnost, predstojnik župnog ureda. Kao takav treba da ima posebni župski pečat. Mora da vodi urudžbeni zapisnik i da ima arhiv za spise

sa abecednim registrom važnijih spisa. Službeni se spisi imadu čuvati poredani po datumu i označeni brojem, da se uzmognu predočiti prigodom kanoničkoga pohoda i da ih dekan može pregledati prema abecednom registru bez velikoga truda. Službeni spisi ne smiju da dođu u nepozvane ruke. Kako važniji dopisi oblasti imadu da ostanu u arhivu, ne smije se eventualni odgovor prosto na njima indorsirati. Naprotiv treba da se odgovor napiše na bijeloj polovini arka (a ne na kakvoj kartici), jer opet i oblast sprema taj odgovor u svoj arhiv.

ŠESTA GLAVA.

Dužnosti župničkih zamjenika.

1. Ako je župnička pastva povjerena redovničkoj kući, onaj redovnik, kojega je starješinstvo predložilo, o Ordinarij ga namjestio: imade sva prava i sve dužnosti pravih župnika (k. 454. § 5.). Ova su lica podložna svojem redovničkom poglavaru gledom na redovničke dužnosti, a što se tiče dužnosti župničkih podložna su Ordinariju mjesta (k. 631. § 1.). Povrh toga redovničke osobe nisu stalnog namještenja kao što su župnici (k. 454. § 5.).

2. Ako se u biskupiji utemelji t. zv. lokalna kapelanija ili ekspozitura i postavi svećenik za upravitelja i dušobrižnika: sve su njegove dužnosti i prava ista, kao i župnika, samo što su ovi svećenici nestalnog namještenja.

3. Ako se na ispražnjenu župu postavi privremeno svećenik za upravitelja župe: i njegove su dužnosti gledom na dušobrižničku službu iste i prava ista kao i župnika. Ali i oni su nestalnoga namještenja. Osim toga ne smiju ovi upravitelji ispražnjenih župa da išta poduzimaju, što bi prethodno odlučilo na štetu prava župnika ili prava nadarbine (k. 473. § 1.). Ako bi prilike zahtijevale, da se u tom pravcu učini kakova promjena, a stvar se ne bi mogla da odgodi: dužni su upravitelji, da pitanje predoče duhovnoj oblasti i da sačekaju njena određenja.

Upravitelji župa dužni su, da na koncu svoga službovanja predadu novome župniku ili drugome nasljedniku, pred dekanom ili njegovim zakonitim zamjenikom: ključeve od arkiva, i od crkvene blagajne, župne matice, spise, imovnik stvari, koje pripadaju župi i da polože račun o upravljanju nadarbinske, crkvene i zakladne imovine (k. 473. § 2.).

4. Kad župnik umre, prelazi uprava za prvo vrijeme na kapelana. Ako ih ima više na prvoga, dotično na najstarijega u službi. Nema li kapelana, imenuje dekan upravitelja za prvo vrijeme i javlja to duhovnoj oblasti. Kad umre dekan, koji nema kapelana, imenuje namjesni dekan dotično kotarski bilježnik upravitelja za prvo vrijeme uz prijavu duhovnom stolu.

5. Ako svećenik zamjenjuje otsutnoga župnika prema ustanovi kan. 465. § 4. sa odobrenjem Ordinarija ili bez toga odobrenja u slučaju nužnoga i iznenadnoga odlaska (k. 465. § 5.), vrši taj svećenik čitavu dušobrižničku službu sa svim dužnostima župnikovim, osim ako duh. oblast ili župnik nešto izuzme (k. 474.).

6. Kad duhovna oblast postavi svećenika administratorom in spiritualibus et temporalibus župniku, koji poradi starosti ili duševne mane ili nevještine ili sljepote ili kojega drugoga trajnoga razloga nije sposoban da vrši svoju službu: mora ovaj da ispunjava sve dužnosti župnikove osim služenja mise pro populo. Jednako uživa on i sva župnička prava, kao da je župa ispražnjena. Ali je dužan da daje župniku od dohodka župske nadarbine, koliko to odredi duhovna oblast u pojedinom konkretnom događaju.

7. Ako li je svećenik postavljen administratorom in spiritualibus tantum, ima on sva dušobrižnička prava, ali i sve župničke dužnosti, osim obveza da služi sv. misu za puk. Ta dužnost veže župnika i dalje. Od dohodaka župske nadarbine dobiva duhovni upravitelj dio, što mu ga odredi duhovna oblast.

SEDMA GLAVA.

Statut o odnošaju između župnika i kapelana.**A. Služba i postavljanje kapelana.**

1. Župnik je glavni i prvi dušobrižnik svojih župljana, koji imaju prebivalište u opsegu njegove župe. Zato su u prvom redu na njega upućeni svi njegovi župljani. Župnik je dakle dužan lično vršiti svoje dužnosti.

2. Ako župnik ne može da sam kako treba ispunjava svoju službu, poradi mnoštva vjernika ili poradi prostrane župe ili poradi drugih razloga, koje će sve rasuditi duhovna oblast: ima pravo da zahtijeva, da mu se dade pomoćnik. Taj se svećenik, koji je po duhovnoj oblasti određen, da pomaže župniku u duhovnoj pastvi: zove kod nas kapelan. Prema potrebi i mogućnosti može da ih bude na istoj župi i više.

3. Kapelana postavlja i premješta Ordinarij.

4. Ako koji župnik želi drugoga kapelana, ili kapelan želi k drugomu župniku: neka to s potpunim pouzdanjem i povjerenjem izjavi Ordinariju, navodeći svoje razloge.

B. Zvanični odnošaj kapelana i župnika.

5. Župnik dobiva svoju duhovnu vlast na osnovi namještenja u župu. Njegova je vlast redovna (ordinaria). Duhovna vlast kapelana je povjerena (delegata), jer po njoj može da vrši ono, što mu Ordinarij u dekretu ili župnik napose povjeri. Vlast za ispovijedanje dobivaju kapelani redovno samo na određeno vrijeme ad unum annum, ad biennium, ad triennium itd. Kad to vrijeme odmine, prestaje i vlast. Zato treba da kapelan pravodobno zamoli Ordinarijat, da mu se jurisdikcija produlji. Kad kapelan položi župnički ispit s dobrim uspjehom, dobiva jurisdikciju na neodređeno vrijeme. Ispovjednička vlast kapelanova proteže se na područje čitave nadbiskupije. Ali ženidbi ne može kapelan da valjano prisustvuje, ako nije dobio od mjesnoga župnika delegacije.

6. Kapelan je podređen župniku. Ovaj ga ima očinski napućivati i voditi u duhovnoj pastvi, nadzirati ga i o njem barem svake godine izvješćivati Ordinarija (k. 476. § 7.). Kapelan je dužan po svojoj službi, da župnika zamijeni i pomaže u čitavoj župničkoj službi, izuzevši služenje sv. mise za puk bez nagrade (k. 476. § 6.).

7. Razdioba posala treba da je prema ova dva načela: prvo, da je kapelan župnikov pomoćnik; i drugo, da im je obojici ista zadaća: kako bi zajednički što savršenije postigli cilj duhovne pastve. Po tom treba da se duhovni poslovi pravedno razdijele.

a) Dioba posala imade da se tako udesi, da se u svemu vidi, kako je kapelan župniku brat saradnik u spasavanju duša, jer župnik sam ne može da ispuni sve. A nikako tako, da na jednom ili drugom ostane cijeli teret duhovne pastve.

b) Kod dodjeljivanja posla dužan je župnik da ima u pameti i to, kako kapelanu mora da ostane vremena i zgođe, da izdovolji svojim ličnim i drugim svećeničkim dužnostima, na pr. da dnevno izmoli časoslov, razmatranja da ne propusti, da uzimade vremena kakó bi se dobro pripravio za školu, za propovijed, itd.

Zato neka se glavniji poslovi razdijele između župnika i kapelana ovako:

α) Katehizaciju u školama vrši kapelan. Ali u događaju, da kapelan ne može da izvrši katehizaciju u svima školama poradi velikoga njihova broja: treba da župnik preuzme koju školu.

Kad je kapelan u školi, dužnost je župnika, da izvrši u to vrijeme prispjeli posao.

β) Providiranje bolesnika i sprovode vrši kapelan, kad nije spriječen školom.

Dođe li u isto vrijeme više ekskurza, dužan je župnik da priteče kapelanu u pomoć.

γ) Kršćanski nauk odrasloj mladeži u crkvi predaju župnik i kapelan prema sporazumu.

δ) Kancelariju vodi župnik. Kad je on spriječen, zamjenjuje ga kapelan.

Jedino u gradovima, gdje kapelan nema škola, saraduje i kapelan u kancelariji.

8. Župu zastupa i crkvenom imovinom upravlja župnik.

9. Ako kapelan opravdano drži, da je preopterećen, neka to župniku obrazloži u pristojnoj formi i neka ga zamoli, da mu dužnosti olakša. Ne uvaži li župnik molbe, kapelan je dužan da i nadalje vrši službu, ali mu pristoji pravo, da se s obrazloženjem žali Ordinariju.

10. Bez znanja i dopuštenja župnikova ne može kapelan ništa da mijenja na uvedenom redu i načinu vršenja duhovnih poslova. Pogotovu ne smije da uvodi novotarija. Napose neka ne osniva bez sporazuma sa župnikom nove bratovštine, kongregacije, religiozna društva itd.

11. Kao što je župnik dužan da prebiva u župnom dvoru, tako je to kod nas dužan i kapelan. Kapelan ne smije bez znanja i dozvole župnikove da izbiva iz župe. Kapelan ima pravo na dopust od tri tjedna svake godine. Ovaj dopust može da iskoristi u sporazumu sa župnikom u jedamput ili u više puta. Otiđe li kapelan kamo za više sati, neka to prijavi župniku ili ukućanima, da ga uzmognu pozvati, kad bi bio potreban za kakav neočekivani posao.

12. Kao svaki svećenik, i kapelan je u savjesti dužan, da bdije nad sobom, kako ne bi sebe duhovno zanemario u poslu ili u odmoru. Duhovna pastva, koja je ars artium, iziskuje postojano znanstveno i praktično izobražavanje. A kako ni koje zvanje ne vrijedi mnogo bez kreposnoga življenja, naročito u pastvi, treba i kapelan, da se neprestano vježba i usavršuje u kršćanskim krepostima uporedo s umnaženjem znanja, naročito bogoslovskoga.

Neka dakle kapelan uredi svoj dnevni red tako, da se iza izvršenih dužnosti ne odmara samo, već i da moli i razmatra, čita i uči, naročito ono, što mu treba u duhovnoj pastvi. Pobožnog, revnog i izobraženog svećenika poštuje svijet. A župnik neka mu u svemu tomu bude primjer, neka ga bratski sjeća, očinski opominje i prijateljski pomaže.

13. Uopće treba da je življenje župnika i kapelana povezano kršćanskom ljubavi i bratskim postovanjem. Jedan im je cilj, zajedničke dužnosti, ojednaka odgovornost. Čast jednoga odsijeva na drugom, sramota jednoga pada drugomu na obraz. Treba dakle da se uzamjence popunjuju kao udovi jednoga mističkoga tijela Kristova, u kojem vazda trpi glava — a to je Krist Gospodin — ako su udovi bolesni.

4. Radi jedinstvenoga i uspješnoga rada, treba da se župnik i kapelan češće porazgovore o prilikama i neprilikama svoje duhovne pastve, i da nastoje iznaći zgodna sredstva, kako će najsigurnije postići svoju svrhunaravsku zadaću. Prema tomu neka biraju i propovijedi, i sukromno obučavanje, i društva, sve, kako je prikladno za njihove vjernike.

15. O pitanjima savjesti, koja su secretum commissum ili ih vežu kao sigillum, neka ne razgovaraju. Ako im u tom treba pomoći, a ne mogu je naći u bogoslovskih autora, neka potraže savjeta pismeno ili usmeno u kojega učenijega i iskusnijega svećenika ili profesora bogoslovja.

16. Kapelani treba da svoje propovijedi, osobito prvih godina, sami sastavljaju i potpuno ispišu. Istom dulja vježba i savjestan rad u duhovnom govorništvu i bogosloviji uopće, dopustit će možda iza godina, da si načine samo točne nacрте za propovijedi.

Napose je dužnost župnika, da upozori, uputi, pouči i opomene mlade svećenike u tom, što i kako se propovijeda, osobito ako opazi, da kapelan čini znatnije pogreške.

17. Život kapelanov u župnom dvoru mora da bude nastavak ili produljenje života u sjemeništu. Zato ne smije župnik da u župnom dvoru išto trpi, što bi moglo da bude preprekom ili pogibijom moralnom svećeničkom življenju.

18. Župnik je dušobrižnik nesamo svojih župljana već i svojih kapelana. Zato mora da prednjači uzornim življenjem svojim kapelanima, ali i da pazi na njihov život i vladanje. Naročito neka župnik bdije nad tim, da kapelan redovno ne polazi krčme, a ako u potrebi pođe, da dugo ne ostaje. Jednako da ne zalazi u kuće ili obitelji, koje bi mogle postati

pogibeljne za njegov dobar glas. Opazi li župnik tako što, dužan ga je bratski opominjati. Ne će li kapelan da poslušša, treba da o tom, kao i o svem drugom kapelanovom radu i vladanju izvijesti Ordinarija.

19. U župnom dvoru mora da postoji kućni red. Kapelanova je dužnost, da mu se točno podvrgava.

C. Izdržavanje kapelana.

20. Kapelan treba da dobiva za svoj posao i trud primjerenu plaću ili dohodak. U našoj je nadbiskupiji običajem uvedeno, da župnik daje kapelanu u ime izdržavanja: hranu, stan, rasvjetu, loženje, podvorbu, pranje rublja i plaću u gotovu. Pri tom ima i ostati, koliko nije nadbiskupski duh. stol za pojedinu župu gledom na pojedine koje stavke drukčije odredio.

21. Hrana sastoji od zajutarka, objeda i večere. Hrana treba da je obična građanska, zdrava i dostatna. Ako je potreban radi bolesti ili većega posla, ima kapelan pravo i na nešto izvan spomenutih obroka.

22. Kapelan treba da dođe k stolu u određeno vrijeme. Ako radi službene zaposlenosti dođe kasnije kući, imade pravo da mu se hrana sačuva i onda posluži; ako li zakasni radi privatnih poslova, neka se zadovolji s onim, što mu dadu.

23. Župnik treba da dade kapelanu pristojnu sobu za rad i za spavanje. Ta soba ne smije biti ni loša ni premalena, a treba da se drži u redu kao i ostale župnikove, i da se prema potrebi loži. Kad je kapelan kod kuće, treba da mu je soba naložena do normalne topline. U sobi ima da bude potrebno pokućstvo: krevet s ormarićem, umivaonik, ormar za odijelo i rublje, klinčanica, ormar za knjige, pisači sto i najmanje dva stolca. Ovo pokućstvo treba da je pristojno i uporabivo.

24. Kapelanu ima da se pere rublje dolično i prema potrebi.

25. Kapelan imade pravo na rasvjetu prema mjesnim prilikama i na podvorbu, naročito, da mu se čisti soba, odijelo i obuća.

26. Kapelan imade osim toga pravo:

a) Na neku plaću u gotovom novcu, koju dobiva svakoga mjeseca unaprijed. Visina plaće i rok isplaćivanja određen je za sada običajem, te ostaje takav do uređenja kongruie.

b) Na mjesečni državni skuparinski doplatak.

c) Tako zvani »križec« t. j. darovi prigodom blagoslivljanja kuća pripada kapelanu, ako ga on vrši.

d) Kapelanu pripadaju pokloni prigodom krštenja, vjenčanja, blagoslova nove kuće i t. d., ako ih on vrši dozvolom župnikovom.

e) Kapelanu pripada nagrada za katekizaciju u matici i u filijalima, ako je on vrši i jednako i odšteta za podvoz, ako mu se ovaj ne daje u naravi.

f) Kapelanu pripadaju podavanja vjernika u naravi, u koliko ih ima na nekim mjestima.

g) Kapelana ide nagrada za asistenciju kod sprovoda, zadušnica, zakladnih misa i sličnih zgoda.

h) Kapelana ide nagrada za mise, koje on služi, bilo da su manualne ili zakladne kapelanske. Od župničke mise zakladne nagrada ide kapelana, ako on tu misu mjesto župnika služi, diecezanska misna nagrada, kad je veća nagrada sastavni dio župničke nadarbine.

i) Kapelan smije primiti sv. mise, koje mu vjernici daju, da ih on sam odsluži.

k) Kapelanu pripada i tako zvana »komitiva«, gdje je uvedena; razumijeva se, kad je on vršio sprovod.

27. Stolarinska pristojba ide vazda župnika makar je kapelan izvršio dotičnu službu mjesto župnika. Ali kapelan imade u tom događaju pravo na podvoz, eventualno i na putni trošak, ako je vršenje službe na udaljenom mjestu. Jednako imade kapelan pravo i na suvišak stole, ako tko intuitu personae cooperatoris daje više, nego što stola iznosi.

28. Ako kapelan oboli, dužan ga je župnik njegovati kroz mjesec dana prema uputstvima liječnika. Ako se vidi, da kapelan u to vrijeme ne će ozdraviti, neka se župnik pobrine kod nadb. duhovnoga stola, kako će se dalje za nj poskrbiti.

D. Lične veze župnika i kapelana.

29. Crkveni Zakonik (k. 134.) hvali i savjetuje duhovnicima zajedničko življenje. Dapače određuje, da tamo, gdje jest, i ostane, koliko je to moguće. Psalmist (132, 1.) se zanosi istom mišlju, kad pjeva: »Gle, kako je dobro, kako je ugodno, da braća žive zajedno!« I doista nije dobar znak za svećenika, kad bježi svećeničko društvo, kamo treba da ga zove već samo njegovo zvanje. Župnik i kapelan žive kod nas zajedno. Neka nastoje, da im bude dobro i ugodno — u Gospodinu! A bit će, ako se budu držali svećeničkih svrhunaravskih načela, što ih ovi sinodalni statuti ponovno ističu (i ovdje točka 13.). Sve što bi jedan želio, da njemu učini drugi, neka on učini njemu (Mat. 7, 12.). Ta kršćanska ljubav i jednodušnost ne će biti samo njima na veliku utjehu, nego će i izvanredno unapređivati katolički duh i čudoredno vladanje njihovih vjernika. Naprotiv, kad njih dvojica ne znadu, da se slože u radu i u privatnom življenju, postat će činjenicom za njihove vjernike riječ Gospodinova: »Svako će kraljevstvo, koje se razdijeli, samo po sebi opustjeti, i kuća će na kuću pasti« (Luk. 11, 17.). Vrlo je sumnjiva »revnost« jednoga ili drugoga, ili obojice, kad se i u djelovanju i u privatnom življenju glože i razmimoilaze.

30. Zato neka od prvoga časa izbjegavaju sve, što bi moglo da do toga dovede. U prvom redu neka se bratski susreću. Kad župnik što određuje, neka ne bude s kapelanom osoran, tvrd i oštar. Svećeniku dolikuje, da prijazno i prijateljski postupi sa svakim, a pogotovu sa mladim bratom. Neka ne dominira, nego »najveći među vama neka bude kao najmanji, i poglavar kao sluga« (Luk. 22, 25.). A drugi tko u kući nema uopće da kapelanu što nalaže.

31. Župnik treba da se kao pravi otac veseli, ako čuje i vidi, da njegov kapelan napreduje. Što više, on će mu rado dati prigodu, da se vježba, i da se istakne, jer zna da su duhovni uspjesi kapelanovi i njegovi vlastiti.

32. Ako li ima u kapelana nedostataka i nesavršenosti, župnik će ih strpljivo, taktički i sistematski ispravljati, i primjerom ga boljemu učiti, da se loših navika okani. Ali, ako su

ti propusti i prave pogriješke, koje kaljaju svećenički život ili ozleđuju samu duhovničku službu, upotrijebit će nakon opomena, sve i najozbiljnije mjere, da svoga duhovnoga pomoćnika svede na pravi put. Ali pred ukućanima i župljanima neka čuva kapelansku čast.

33. Za kapelana neka vrijedi kao temeljna zapovjed: »Poštuj oca svoga!« (II. Moj. 20, 12.). On mora da susreće svoga župnika vazda s poštanjem. Nikada ne smije kapelan da se pred župljanima tuži na župnika, a pogotovu ne smije da javno kritizira i omalovažuje njegova određenja. Ako se župljani pred kapelanom žale na župnika, dužan je kapelan da župnika ispriča, brani i da ublaži možebitne njegove pogriješke. Pogotovu neka se čuva kapelan, da ne zađe ni u potajnu ni u otvorenu opoziciju protiv župnika. Eventualne protivnike župnikove neka kapelan pohada samo, kad je nužda.

34. Kapelan mora da je rad slušati određenja svoga župnika. Dobar kapelan ne treba da mu se što dva puta kaže, on ne mrmlja, on se ne tuži na naporni posao, on sve vrši vesela srca. Što imade više posla, to ima manje prigode, da griješi, a više da radi za slavu Božju i za spasenje duša.

35. Opomene i savjete župnikove, naročito što se tiče službe i poznavanja ljudi, neka kapelan zahvalno sluša. Svakako neka se čuva precjenjivanja samoga sebe.

36. Kapelan neka brižno pazi, da ne raznosi prilike župnoga dvora. Što treba da se u dobroj čestitoj obitelji čuva kao obiteljska tajna, to isto neka čuva i kapelan. Prema ukućanima neka bude učtiv i ljubezan, ali neka ne ulazi ni s kim u pouzdani kakvi odnošaj.

37. Kapelan neka je rad ispovijedati svakoga, koji mu dođe, ali neka se čuva, da možda bilo kojim načinom ne odbija župnika od njegove pokornike. Isto tako neka se ne upušta u to, da on bude voditelj bratovštine, kongregacije, trećega reda, itd. već u događaju, da župnik toga ne može ili mu sam tu službu prepusti.

38. Da li kapelan ima srca za svoga župnika najbolje se vidi za vrijeme bolesti i obnemoglosti župnikove. U takovim

prilikama treba kapelan da podvostruči svoju revnost i privrženost. Bože sačuvaj, da se počne vladati kao gospodar ili možda kao budući nasljednik.

39. Dobrom odnošaju između župnika i kapelana u velike doprinosi iskreno saučešće u tuzi i veselju jednoga i drugoga.

40. Kad se pak križaju interesi ili prijeti pogibao nespornost, najbolje, da je jedan i drugi otvoren i iskren. U četiri oka neka jedan drugomu pošteno kaže, što mu se ne sviđa. Nikada neka pojedini ne žari u sebi, što ga boli ili što mu smeta. U svećeničkoj kući ne smije da bude nepovjerljivosti i mrzovolje. Župni dom mora da je slika crkve, gdje vlada Božja ljubav.

41. Dekanima je dužnost, da svake godine ureda radi izvijeste duhovnu oblast, da li se vrše propisi ovoga kapelanskoga statuta.

42. Kapelanu pristoji pravo, da se može i sam mimo dekana žaliti na duhovnu oblast, da se po potrebi postupa i prema propisima crkvenoga prava.

OSMA GLAVA.

I. Oporuke duhovnika i naslijeđe iza duhovnika, preminulih bez oporuke.

a) Svi nadarbenici dužni su u savjesti »sub gravi«, da suvišne nadarbinske prihode upotrijebe u pobožne svrhe (k. 1473.). Ova je dužnost gledom na suvišne nadarbinske prihode vezana tako, da prelazi na svakoga, koji do njih dode bez naplate (titulo gratuito). U suvišne prihode ne broje se t. zv. »ušteđeni prihodi« (reditus parsimoniales), t. j. prihodi, koje je nadarbenik prištedio time, što je skromnije živio.

Svi su nadarbenici dužni, da pravovremeno sačine oporuku i da u njoj suvišne nadarbinske prihode namijene u pobožne svrhe.

b) Obvezujemo »sub gravi« bez iznimke sve svećenike nadbiskupije, da barem po 10% čitave svoje

imovine ostave sjemeništu i svećeničkoj mirovinskoj zakladi. Ovo ima da svaki svećenik odredi u svojoj oporuci.

c) Svi su nadarbenici dužni, da sv. predmete (sacra utensilia), što su ih sebi nabavili iz bilo kojeg vrela crkvenih prihoda, ostave crkvi, pri kojoj su služili (k. 1300.). U tu svrhu imadu da u oporuci navedu određenje, da rečene predmete ostavljaju crkvi (k. 1301.).

d) Knjige pokojnih kanonika nadbiskupije pripadaju metropolitanskoj knjižnici, a knjige pokojnih župnika nadbiskupije pripadaju župničkoj knjižnici. U tu svrhu imadu spomenuti ovakovo određenje uvrstiti u svoju oporuku.

e) Ispovjednici moraju da bolesne duhovnike najozbiljnije opomenu, da ove propise još pri razumu izvrše.

f) Ostavinske rasprave iza smrti duhovnika provode kod nas svjetovni sudovi prema građanskim propisima. Koliko ti propisi pogoduju Crkvi, valja se na njih pozvati prigodom ostavinske rasprave u korist Crkve.

g) Svaki je svećenik nadbiskupije dužan, da sačini oporuku. Prigodom kanoničke vizite imadu dekani i arhidjakoni da izvide, je li tomu propisu izdovoljeno. O tom treba da izvijeste duhovni stol.

II. Sv. misa za pokojne svećenike.

Za svakoga pokojnoga svećenika zagrebačke nadbiskupije dužan je svaki svećenik, da otčita jednu sv. misu. To treba da izvrši čim prije, iza kako je sigurno saznao, da je svećenik umro.

DIO ŠESTI.

Sveta mjesta i sveto vrijeme.

PRVA GLAVA.

Crkve.

Sveta vjera nas uči, da Bog svojim bićem ispunja svaki prostor i svako mjesto na ovom svijetu (Mudr. 1, 7.). Gospodin je ipak udostojao sebi odabrati na zemlji nekoja mjesta, u kojima prebiva na tajanstveni način među svojim vjernicima.

To su crkve i kapele. Kao što je dostojno i pravo, da je za sveto bogoštovlje određeno sveto vrijeme, nedjelje i blagdani, tako je opravdano i to, da se i za službu Božju posvećuju neka mjesta, koja se onda ne smiju upotrebljavati za drugo, već za slavu Božju. Gledom na to vrijede među ostalim ovi znatniji propisi:

1. Ni jedna crkva ni kapela ne smije se graditi bez Naše izričite i pismeno izdane dozvole (k. 1162, 1192.). Kad se radi o tom, da se sagradi nova crkva ili kapela, imade se u prvom redu ishoditi dozvola duhovne oblasti.

Biskupu je pridržano pravo, da on blagoslovi i postavi temeljni kamen (k. 1163.), a kad je crkva sagrađena, da je on posveti dotično blagoslovi ili da je dade po drugom blagosloviti. Tim svetim činom dozvoljeno je, da se u novosagrađenoj crkvi dotično kapeli smije vršiti služba Božja (k. 1155—1157, 1165.).

2. Prigodom novogradnje, kao i prigodom popravka crkve, izmjene oltara, propovijedaonice, crkv. ruha, kipova, slika itd. treba saslušati mnijenje vještaka gledom na oblik, koji je kršćanskom predajom prihvaćen i gledom na pravila crkvene umjetnosti (k. 1164.). Zato određujemo:

a) ustanovljuje se odbor od pet lica, kojemu će biti zadaća, da pomaže Nas i Naše nasljednike savjetom u poslu gradnje, dotično obnove crkvi i kapela Naše nadbiskupije.

b) Taj odbor sačinjavaju tri duhovnika vještija crkvenoj umjetnosti i dva iskusna i vješta arhitekta, koji se odlikuju katoličkim uzgojem i čudorednim življenjem.

c) Imenujemo prema tomu članovima odbora p. n. gg.: msgr. Janka Barlé-a, dra. Svetoz. Ritiga, dra. Drag. Kniewalda; arhitekta Martina Pilara, prof. Ćirila Ivekovića.

d) Dužnost je župnika i drugih lica, koja imadu posla oko gradnje ili popravka koje crkve i kapele, da Nama podastiru na ispitivanje nacрте: kako za novogradnju tako i za popravke koje crkve ili kapele, nacрте za novogradnju i za obnovu crkvenih predmeta, osobito za obnovu žrtvenika. Mi ćemo nacрте pomoću spomenutoga odbora ispitati i onda ih konačno odobriti.

Bez našega, i po tom odborova znanja, ispitivanja i određenja, nije dozvoljeno prodavati ili bacati iz crkve stare predmete, naročito oltare, kipove, slike itd.

3. Ako bi se nova župna crkva imala graditi na drugom mjestu, a ne na onom, gdje je bila sagrađena stara, treba da se župnik savjetuje sa vjernicima toga mjesta, i da o tom savjetovanju izvijesti nadbisk. duhovni stol.

5. Crkva jednoč posvećena ili blagoslovena ne gubi posvete dotično blagoslova i ne treba je iznova posvetiti ili blagosloviti prigodom popravka ili obnove, osim ako je ili cijela porušena, ili ako su zidovi većim dijelom porušeni, ili ako je bila dozvolom Ordinarija mjesta predana u svjetovne svrhe.

6. Crkveno posvećenje daje dostojanstvo i svetost onome mjestu. Ono ne smije, da se obesčasti. Jedino ovi čini, i to, ako je sigurno, da su izvršeni i ako su notorni obesčaćuju sveto mjesto (k. 1172.):

a) zločin ubijstva;

b) nepravedno prolijevanje krvi u velikoj mjeri;

c) bezbožna i nedostojna upotreba, kojoj je dotična crkva trajno služila;

d) ukop nekrštene osobe ili krštene, ali izopćene po presudi odsudnoj ili proglasnoj.

Rečeno vrijedi i za groblje (k. 1207.).

U obesčašćenom svetom mjestu strogo je zabranjeno vršiti službu Božju, podjeljivati sv. sakramente i pokapati. Što se sv. mise tiče, napose je zakonom (k. 1173 § 2.) određeno, da služba Božja imade da prestane, čim je crkva obesčašćena za vrijeme službe Božje. Ako se obesčašćenje dogodilo za vrijeme sv. mise prije kanona ili poslije pričesti, prestaje misa odmah. Ako je pak već počeo kanon mise, mora da se nastavi do pričesti, ali onda valja prestati. — Dužnost je ravnatelja crkve da bezodvlačno nanovo blagoslovi crkvu prema propisanom obredu. Ako je crkva bila blagoslovena, ravnatelj crkve imade već po zakonu ovlaštenje, da je nanovo blagoslovi običnom blagoslovenom vodom. Dapače to može da izvrši svaki svećenik, dozvolom barem predmnijevanom ravnatelja dotične crkve ili kapele. Ako li je crkva bila svečano po biskupu blagoslovena, ravnatelj treba od biskupa ovlaštenje za ponovni blagoslov, i to vodom napose za tu svrhu blagoslovenom. Ali u nuždi smije on to učiniti i bez ovlaštenja, samo je dužan, da o tom naknadno obavijesti svojega Ordinarija.

7. Župnici su dužni, da vode brigu za ures i čistoću crkve ili kapele. Osobito veliki oltar, na kojem se redovito čuva Presv. Olt. Sakramenat, a i ostali oltari, mora da su u obično vrijeme jednostavnije, a u nedjelje i blagdane bogatije ureseni, a nada sve čisti i više puta kroz godinu oprášeni. Isto tako svijećnjaci, raspelo, kipovi, slike, kanonske tablice neka sjaju od čistoće. Pogotovu crkveno ruho i sve drugo, što se upotrebljava kod bogoslovlja. Zidove, pa bila crkva i slikana, treba barem jedamput na godinu dobro oprášiti. Pod neka se najmanje jedamput na tjedan mete, a kad je potrebno i pere. Župnici i ravnatelji crkvi dužni su prvo: pobrinuti se, tko će taj posao izvršiti;

drugo, nadzirati zvonara ili ona lica, kojima je taj posao povjeren, da ga doista i ispune temeljito.

8. Čišćenje crkve teško da će moći svagdje vršiti zvonar ili sakristan uz ostale svoje poslove, ako to nije ugovoreno. Župnici i upravitelji crkvi morati će da nađu druga lica, koja će crkvu redovno čistiti i u redu držati ili besplatno, Bogu na slavu, ili za plaću iz crkvene blagajne. Troškovi za čišćenje crkve kao i za nabavku uresa, ako ih ne može da namakne crkvena blagajna, neka se pokriju milodarima vjernika.

Župnici i ravnatelji crkvi treba da nastoje, kako će od svetoga mjesta ukloniti ne samo svetogrдно obesčašćenje, nego i svako nepoštovanje i svaku nepristojnost. Za to će oni sami prednjačiti svojim primjerom, a odrješito će i strogo zahtijevati i od zvonara (ili sakristana) i od malih ministranata, i od vjernika: da se uopće u crkvi vladaju pristojno, osobito za vrijeme službe Božje, da u crkvi ne govore od strahopočitanja spram prisutnosti Božje u Presvetom Oltarskom Sakramentu; da propisno poklecaju pred velikim oltarom; da se na ulazu u crkvu pobožno križaju sa sv. vođom. I u sakristiji smije se samo do potrebe razgovarati, i to tiho. To vrijedi dakako i za svećenike.

9. Svako trčkanje po crkvi, razgovori, žamor, a pogotovu vika ne smije se nipošto trpjeti u crkvi. Neposlušne treba opominjati sa svom strogosti i ozbiljnosti, i pozivati ih na red. Crkva treba da uistinu bude ono, što jest: Kuća Božja i kuća molitve.

10. Nesamo u crkvi, već red i čistoća treba da bude i oko crkve, u ogradi njezinoj. I ako mjesto oko crkve nije sveto, ipak sama blizina svetoga mjesta traži, da i u crkvenoj ogradi ne bude nikakvih nedostojnosti naročito za vrijeme službe Božje.

Župnici i ravnatelji crkvi neka ne dopuste licitarima i drugim prodavačima, pa ni onima, koji prodavaju molitvenike, čisla i druge religiozne predmete, da svoje šatore razapinju u crkvenoj ogradi.

11. Da se predusretne svetogrдноj krađi i zločinačkim provalama, dužni su župnici i ravnatelji crkvi da paze i na to, da se crkva u svoje vrijeme zatvori i zaključa. To biva redovno o zalasku sunca. Prozori u sakristiji i riznici, gdje je ima, mora da imadu željezne rešetke. Vrata treba da su od željeza ili od tvrdoga drveta i željezom okovana. Škrinje, u kojima se čuva sveto posuđe i druge dragocjenosti, trebalo bi, da su od željeza, ili barem od čvrste tvari, uzidane i dobro zaključane.

12. U savezu sa tim dužnostima, opravdan je zakonski propis kan. 1185., po kojem jedino župnik, dotično ravnatelj crkve, imade pravo imenovati i otpuštati crkveno osoblje: kao sakristana, zvonara, orguljaša, pjevače, dačiće, grobara i druge poslužnike i jedino o njemu da zavise ta lica. Iznimke od ovoga pravila čine protivni zakoniti običaji, posebne pogodbe i dozvola biskupa.

DRUGA GLAVA.

Kapele, križevi i t. d.

1. Štogod je rečeno o crkvama, vrijedi i za kapele, koje se nalaze unutar granica dotične župe, bile one javne ili polujavne (k. 1188.). I za ova sveta mjesta dužan je da vodi brigu duhovni pastir: za ured njihov, čistoću, poštovanje, da ne budu obesčašćene i t. d.

2. Jednako treba da se duhovni pastir stara za križeve, kipove i slike, što ih je podigla bogoljubnost prijašnjih koljena, većinom uz ceste ili na raspućima. Ako je koji od pomenutih svetih predmeta ruševan, oštećen, ili krnj, treba da se župnik pobrine, kako bi se što prije popravio ili novi uspostavio. Ne smije da bude na smijeh i sablazan ono, što je bilo postavljeno da uzbuđi pobožnost vjernika. Loše stanje pomenutih predmeta odaje redovito nemarnost duhovnoga pastira, jer je vjerni i bogoljubni puk većinom rad dati od svoje sirotinje u ovakove svrhe. Preporuča se, da kipovi i križevi (raspeća) budu ukusni i solidni.

Oltari.

Najsvetije mjesto u crkvi i kapeli je oltar ili žrtvenik. Njemu treba da župnici i vjernici posvete najveću pažnju i poštovanje. Sv. misa može da se uz neke uslove služi i izvan crkve i kapelice. Ali nikada ne smije da se služi bez oltara ili žrtvenika.

Oltari su stalni (nepomični) i pomični (portatile).

1. U posvećenoj crkvi ima da bude barem jedan oltar, naročito veliki, nepomičan. U blagoslovenoj crkvi mogu da su svi oltari pomični (k. 1197.).

Kamena ploča od nepomičnog oltara, kao i kamena ploča pomičnog oltara, mora da je načinjena od jednog jedinoga, naravnoga ne umjetnoga, čitavog i ne krhkog kamena. Ploča nepomičnog oltara mora da se proteže nad čitavim oltarom i mora da je skladno i čvrsto povezana sa podnožjem. Podnožje pak neka je od kamena ili barem stranice ili stupići, na kojima počiva oltar, neka budu od kamena (k. 1198.).

2. Na pomičnom oltaru treba da je kamena ploča tako velika, te na njoj imadu mjesta barem hostija i kalež. Kako na pomičnom tako i na nepomičnom oltaru ima da bude prema liturgijskim propisima grob, u kojem su pohranjene moći svetaca, zatvorene kamenom pločicom.

3. Da se na oltaru smije služiti sv. misa mora ovaj da bude propisno posvećen. I to ili čitav, ako se radi o nepomičnom oltaru, ili samo kamena ploča (ara portatilis), ako se radi o pomičnom (k. 1199.).

Nepomični oltar gubi posvetu, ako se ploča ili mensa rastavi od podnožja, makar i za časak: u tom događaju može Ordinarij da dopusti, da svećenik iznova izvrši posvetu oltara po skraćenom obredu i obrascu (k. 1200.).

I nepomični i pomični oltar gubi posvetu:

a) Ako se prelomi, ali tako, da je taj prijelom nastao preko sredine kamena ili preko pomazanih mjesta (k. 1200. § 2.).

b) Ako se odstrane sv. moći, ili ako se prelomi ili odstrani poklopac groba, osim u događaju, da sam biskup ili njegov delegat odstrani poklopac u svrhu, da ga učvrsti ili popravi ili zamijeni ili da pregleda sv. moći.

c) Maleni prijelom poklopca ne povređuje posvećenja. Svaki svećenik može da malu pukotinu utvrdi cementom.

Ako je obeščašćena crkva, nije zato povređeno i posvećenje oltara ni nepomičnih ni pomičnih. Jednako, ako je povređeno posvećenje oltara, nije zato obesčašćena i crkva.

4. Kao što svaka crkva imade svoj naslov ili titul, tako imade svoj naslov i svaki oltar u crkvi. Prvotni naslov velikog oltara mora da je isti kao i naslov crkve. Naslov nepomičnog oltara ne može se promijeniti, dok se naslov pomičnog oltara može da promijeni s dopuštenjem Ordinarija (k. 1201.).

Oltari se ne smiju bez dopuštenja Apostolske Stolice posvetiti u čast blaženih (na pr. bl. Marku Krizinu), ni u onim crkvama i kapelama, u kojima je dopušteno služiti svetu misu i moliti časoslov dotičnoga blaženika.

5. Kako nepomični tako i pomični oltar smije da se upotrebljava samo za službu Božju, a poglavito za služenje sv. mise. Svaka svjetovna poraba oltara sasvim je isključena (k. 1202.).

6. Na oltaru treba da bude, da se smije čitati sv. misa: propelo, 3 stolnjaka i 2 voštanice.

ČETVRTA GLAVA.

Zvona.

1. Zvona su u prvom redu određena, da pozivaju vjernike na službu Božju i da zvone prigodom drugih vjerezakonskih čina, na pr. kod procesija i sprovoda. Dopuštamo ovim, da se smiju upotrijebiti i prigodom požara, gdje postoji takav običaj.

Inače ne smije se zvono upotrebljavati u svjetovne svrhe bez naročite dozvole duhovne vlasti.

2. Zvona se ne smiju ni u kojem slučaju upotrijebiti prigodom svečanosti ili sprovođa inovjernika, pa makar gdje postojao starinski običaj. Ako bi u specijalnom slučaju trebalo da se dopusti iznimka, odredit će to duhovni stol.

3. Pristojba za zvonjenje pripada isključivo crkvenoj blagajni odbivši troškove za nagradu onima, koji zvone, a nisu na to po svojoj službi vezani (na pr. zvonar).

PETA GLAVA.

Crkveni ukop.

1. Po propisu Crkve imadu se tjelesa pokojnika pokopati. Crkva je zabacila spaljivanje. Odredi li tko, da mu se tijelo spali: nije dopušteno, da se ta njegova volja ispuni. Bude li takova odredba dodana ugovoru, testamentu ili drugom činu, smatra se kao da nije ni dodana (k. 1203. § 1.).

2. Groblje mora da bude ili posvećeno po biskupu ili barem blagosloveno po svećeniku, kojega je biskup na to ovlastio. Danas nije više običaj pokapati mrtvace u crkvi, osim biskupa u njegovoj stolnoj crkvi. U sredini groblja mora da je križ. Groblje neka bude dosta prostrano, kako ne bi bilo nužde, da se prije 30 godina u iste grobove pokapaju novi mrtvac (k. 1203., 1205.).

3. Crkva katolička imade pravo da posjeduje pokretna i nepokretna dobra. Medju nepokretna dobra ubrajaju se crkve, kapele i groblja (k. 1208. § 1.). Župnik treba da nastoji, da crkveno pravo vlasništva na svako novo groblje ili na prošireno dosadašnje bude uneseno i provedeno u gruntovnici, ako to već nije bilo učinjeno prigodom nabave sada već stara groblja. Ako gdje treba da se katolici pokapaju na groblju, koje nije vlasništvo crkve, tada valja blagosloviti svaki grob napose, ako čitavo groblje nije bilo jošte blagosloveno (k 1206. § 3.).

Prema crkvenom zakonu i druge moralne osobe i familije mogu da imaju, s Našim dopuštenjem, zasebnu grobnicu izvan skupnoga groblja i blagoslovenu poput groblja (k. 1208. § 3.). I na skupnom groblju mogu vjernici s pismenom Našom dozvolom da sebi urede zasebnu svoju grobnicu, koju mogu i da otude (k. 1209. § 1.). Pristoji se, da na skupnom groblju bude za svećenike, i uopće za duhovne osobe, posebno mjesto. I za malu djecu neka bude posebno mjesto na groblju.

Na groblju mora da bude red i čistoća. Grobovi imaju biti jedan do drugoga u razmaku od 1.30 m. poredani. Svaki grob ima biti 2 m. dubok a 1.50 širok. Na groblju ne smije da pase živina, ne smiju da se sade voćke, ne smije da se suši rublje.

4. Ako se dogodi, da se ovo sveto mjesto obesčasti onim činima, koji su navedeni kod obesčašćenja crkve (Glava I., točka 6.), treba da se nanovo blagoslovi po propisanom obredu i po licu ovlaštenom, kako je to rečeno za crkvu.

5. Groblje mora da je sa sviju strana obzidano zidom ili barem ograđeno visokom ogradom, da na groblje ne može živina.

Svako groblje, treba da ima i vrata, koja se dobro zatvaraju, a prema potrebi i zaključavaju. Ne pristoji se, da kroz groblje bude slobodno prolaženje. Gdje se ipak prolazi, dužni su župnici, prije nego li nastane po građanskom zakonu zastara, da upotrijebe svaki mogući način, kako bi se groblje, sveto mjesto, očuvalo od takove služnosti.

6. Župnici neka također nastoje, da na groblju ne bude nadgrobnih spomenika, da ne bude natpisa, da se ne drže nadgrobni govori i da ne bude nakita na spomenicima takovih, koji nisu u skladu s katoličkom vjerom (k. 1211.).

7. Na svakom katoličkom posvećenom dotično blagoslovenom groblju mora da bude i neko posebno mjesto, neposvećeno i neblagosloveno, odijeljeno od ostaloga groblja ili zidom ili ogradom ili grabom ili

stazom. To je mjesto određeno za ukop nekrštene djece i drugih osoba, kojima po crkvenom zakonu nije dopušten crkveni ukop (k. 1212.).

8. Lica, kojima se uskraćuje crkveni pogreb (k. 1239—1240.). Crkveni pogreb uskraćuje se nekrštenima. Izuzimaju se katekumeni, koji preminu bez svoje krivnje.

Uskraćuje se crkveni pogreb, ako prije smrti ne dadu znakove kajanja, ovim krštenima: a) notornim otpadnicima od kršćanske vjere, notornim pripadnicima krivovjerne ili raskolničke sljedbe, notornim članovima slobodnozidarskog ili istovrsnog društva; b) izopćenima nakon presude (kondemnatorne, deklaratorne); c) promišljenim samubicama; d) palima u dvoboju kao i preminulima od rane u dvoboju zadobivene; e) onima, koji su odredili, da im se tijelo spali; f) svim drugim javnim očitim grješnicima.

Bude li u kojem navedenom događaju dvojbe, rješava je Ordinarij, kad je za to vremena, a inače župnik. Ne može li se doći do izvjesnosti, valja pokojnika crkveno sahraniti, ali tako, da ne bude sablazni.

Za lica, kojima je uskraćen crkveni pogreb, ne smije se služiti pogrebna sv. misa (*missa exsequialis*), pa ni o godišnjici smrti ili pogreba (*missa exsequialis anniversaria*), kao što ni ikoji drugi javni crkveni pogrebni obred.

9. Nikada se ne smiju kod crkvenoga sprovoda dopustiti društva, ili znakovi koji su očito neprijateljski katol. Crkvi (k. 1233. § 2.).

10. Pogrebne pristojbe sadržane su u štolarskom redu.

11. Strogo je zabranjeno zahtijevati za sprovod ili zadušnice ili za godišnjicu više, nego li je propisano u štolarskom redu. Siromasi, koji ne mogu da plate, mora da se crkveno pokopaju i besplatno prema mjesnom običaju (k. 1235.).

12. Nijedno se mrtvo tijelo neka ne ukapa, osobito ako je smrt bila nagla, prije nekog razmaka vremena, koji je dovoljan,

da se odstrani svaka sumnja o sigurnoj smrti. U praksi određuje vrijeme ukopa mrtvozornik.

13. Na svakom groblju mora da bude mrtvačnica i da se izdržava u dobrom stanju. Gdje je nema, valja da se župnik brine, kako bi se što prije podigla i pristojno izdržavala.

14. Nakon ukopa neka duhovnik, koji je izvršio obred upiše u maticu umrlih: ime i dob pokojnika, ime roditelja ili supruga, vrijeme, kada je umro, tko je podijelio sv. Sakramente, gdje i kada je pokopan — prema rubrikama matice umrlih (k. 1238.).

ŠESTA GLAVA.

Svetkovine.

1. Zapovjedne svetkovine jesu: Sve nedjelje, Božić, Obrezovanje, Bogojavljenje, Spasovo, Tijelovo, Bezgriješno začeće, Uznesenje Bl. Dj. Marije, sv. Petar i Pavao i Svi Sveti. U nedjelju i na ove blagdane dužni su slušati svetu misu svi oni kršćani, koji su navršili 7 godina i došli do porabe razuma. Zabranjeni su u nedjelju i na spomenute blagdane, od ponoći do ponoći, težački i nekoji sudbeni poslovi. Prema tome nisu više zapovjedni blagdani: Svijećnica (2. II.), Blagovijest (25. III.), drugi dan Uskrsa, drugi dan Duhova, Sv. Stjepan kralj (20. VIII.), Mala Gospa (8. IX.) drugi dan Božića (26. XII.), svetkovina patrona župe i drugi dani, što ih je puk do sada slavio kao blagdane (k. 1247.).

2. Propis je Crkve (k. 1248.), da se u nedjelje i zapovjedne svetkovine ne drže: sajmovi, prodavanja robe u javnim dućanima, jednako ni dražbe i druga javna prodavanja, u koliko ne postoji protivani običaj ili posebno dopuštenje. Gdje već ne postoji protivani zakoniti običaj, dužni su župnici da spriječe svaki pokus, da se takav običaj uvede. Ako toga ne mogu, neka to prijave duhovnoj oblasti.

3. Na dokinute blagdane dužni su župnici i dušobrižnici služiti svečanu svetu misu i večernjicu, držati

propovijed i ostale uobičajene pobožnosti, kako bi vjernici i nadalje mogli da im prisustvuju.

U stolnim crkvama, gdje se drži kor, treba da se na dokinute blagdane drži koralna služba, svečana misa i večernjica, kao da ti blagdani nisu dokinuti.

4. Vjernici mogu crkvenom zakonu, da slušaju svetu misu, izdovoljiti ne samo u svojoj župnoj crkvi, već u kojojgod katoličkoj crkvi, pa i kod katolika istočnoga obreda; isto tako i u kojojgod javnoj ili polujavnoj kapeli, dapače i u kapelicama podignutim na groblju nad pojedinim grobnicama. Ali u privatnim kapelicama mogu da zadovolje ovoj dužnosti samo onalica, koja imadu takvu povlasticu od Sv. Stolice.

SEDMA GLAVA.

O nemrsu i postu.

1. Zapovijed nemrsa zabranjuje jesti meso i juhu od mesa, ali ne zabranjuje jesti jaja, mlijeko, sir, maslac, ni začini kakvi, pa ni onaj od životinjskoga sala. Ujedno dopušta, da se vjernici mogu da služe životinjskom masti za priređivanje jela. Zapovijed o nemrsu veže sve kršćane, koji su navršili 7. godinu života i došli u porabu razuma.

2. Zapovijed o postu dopušta, da se samo jedamput na dan jede do sitosti, ali dopušta, da ujutro i naveče nešto založimo. Gledom na kakvoću i kolikoću treba da se držimo dobrenoga mjesnog običaja. Nije zabranjeno, da se kod istoga obroka hranimo i ribom i mesom. Slobodno je, da se glavni obrok uzme o podne ili u večer (k. 1241. § 2.). Zabranjeno je: uživati meso više od jedamput na dan.

3. Zapovijed o postu veže sve kršćane, koji su navršili 21. godinu, a nijesu još započeli 60. godinu.

4. Zapovijed nemrsa veže u sve petke (k. 1252. § 1.). Zapovijed posta i nemrsa veže: na pepelnicu, korizmeni petak i subotu, kvaternu srijedu, petak i subotu, uoči Duhova, uoči Velike Gospe, sviju Svetih i Božića (k. 1252. § 2.). Po

našem partikularnom pravu veže zapovijed nemrsa sa postom i uoči Bezgrješnog Začecća B. D. M.

Potom zapovijed nemrsa ne veže u korizmene srijede, osim pepelnice, niti u srijedu i četvrtak velikoga tjedna, ni uoči Petrova.

5. Zapovijed samoga posta veže u sve korizmene dane (k. 1253. § 3.).

6. U nedjelju i zapovjedne blagdane nema nikada ni posta ni nemrsa.

7. Od ove zapovijedi o postu ili nemrsu mogu da oproste župnici u pojedinim slučajevima, ako postoji opravdan razlog, pojedine osobe i pojedine obitelji. I to nesamo na području njihove župe, nego i izvan toga područja, ako se radi o župljanima. Na području pak svojem mogu da podijele oprost i strancima (k. 1245. § 1.).

8. Posebna ublaženja zakona o postu i nemrsu oglasujemo u svakogodišnjoj korizmenoj okružnici.

9. Želimo, da duhovni pastiri pouče puk, kako je sveta mati Crkva, koju Duh sveti vodi i ravna, izdala nove zakone o nemrsu i postu jedino radi duhovne i tjelesne koristi vjernika.

I kod podjeljivanja oprosta od nemrsa, da sveta mati Crkva ide za duhovnom i tjelesnom koristi vjernika. G. Bogu je milija od svake žrtve poslušnost iskazana onima, za koje je On rekao: »Tko vas sluša, mene sluša, tko vas prezire mene prezire« (Luk. 10, 16.).

DIO SEDMI.

O katoličkoj akciji.

1. Dužnosti klera, što smo ih dosad raspredali, većinom su ograničene na crkvu i školu ili na ono, što je s time u najužoj vezi.

Međutim su savremene prilike potakle katolike, gotovo u čitavom svijetu, da mimo crkvu i školu upotrijebe još i druge moderne putove, kako bi Crkva potpunije izvršila svoju znamenitu misiju. To su različne ustanove (čitaonice, knjižnice i t. d.), društva i udruženja (prosvjetna, karitativna, socijalna, ekonomska i t. d.), koja se skupno zovu: katolička akcija.

Katoličku je akciju radi savremenih potreba rodio vazda živi duh crkveni. »Jer mnogi zavoditelji iziđoše na svijet, koji ne priznaju Isusa Krista, da je došao u tijelu« (II. Iv. r. 7.), trebalo je, da se protiv zabluda, koje su stale zahvaćati sve silnije mnoštvo, iznađe ovo savremeno pomagalo duhovnoj pastvi. Katolička akcija ima da načelno i sistematski pobija bezvjerski i protivkatolički duh svijeta. Ali i da okuplja pojedine, u kojima živi duh Kristov, da ih organizuje i da tako utvrdi i ojača njihovu katoličku svijest. Prožeti punim crkvenim življenjem, treba da članovi ovih udruženja bude, šire i učvršćuju katoličku svijest u svim slojevima i institucijama društva. Oni treba da je unesu u porodicu i da je zadoje katoličkim idejama, da je potaknu i priuče katoličkom življenju i vladanju, da opet duh Kristov zavlada u kršćanskom domu. Iz porodica mora da se taj crkveni duh proširi u cijelo društvo, u socijalne ustanove, kulturne i ekonomske, nacio-

ialne i državne. Obnoviti, dakle, sve u Kristu — to je zadaća Katoličke akcije.

Blaženo usnuli papa P i o X. govori o toj zadaći u prvoj svojoj enciklici. »Akciju eto traži sadašnje doba. I nesamo svećenici, već svi vjernici bez izuzetka, mora da se posvete dužnostima spram Boga i duša«. Kasnije ju ponovno preporuča naročito biskupima u Italiji (11. VI. 1905.) i Braziliji (18. XII. 1910.). A sv. Otac P i o XI. u enciklici »Ubi arcano Dei« od 23. prosinca 1922. i konzistorijalnoj alokuciji 23. svibnja 1923. odobrava i preporuča Katoličku akciju radi njene znamenitosti za vjerski život i dobro Crkve, ali i radi velike koristi za civilizaciju i društvo. Sv. Otac ističe i to, kako je katolička akcija dio pastoralne službe i kako treba da je pod vodstvom biskupa i pod nadzorom posvećene hierarkije.

Naš katolički Episkopat (Epistola pastoralis 23. VIII. 1923. br. 105. Pr.) pozvao je svećenstvo, da se brižljivo zauzme za katoličku akciju pod ravnanjem vlastitoga Ordinarija.

2. I u našim stranama idu neki zavoditelji za tim, kako bi na sablazan kršćanskoga svijeta nesamo štampom, predavanjima i govorima, već i direktnim nagovorima potakli naše vjernike da otpadnu od sv. Oca Pape i time od katoličke vjere. Dogodilo se, da je — na žalost katolika — i javno napadnut ugled episkopata i svećenstva. Desilo se, da su i pred mnoštvom ruglu izvrgavane pojedine vjerske istine i crkvene institucije. Ne treba da potanko opisujemo, kako se opaža, da tu i tamo postupno sve dublje pada kršćanski moral i poedinaca i u porodici i u javnom društvu. Kad to gledamo, kraj pojava inače, lijepoga procvata katoličkoga života u nas, mora da istaknemo, kako je dužnost naša i svih istinskih katolika, da upotrijebimo sve sile i svu duševnu snagu, te suzbijemo ovu navalu na katoličke svetinje, na crkvenu hierarkiju, naročito na Sv. Stolicu i Episkopat, da probudimo, utvrdimo i dignemo katoličku svijesti u naših indiferentista, da opet oživi kršćanski moral i muževni značaj i u onih, koji su već na putu da padnu ili su već i pali.

U tom mučnomu, ali časnomu radu pozdravljamo radosno sve plemenite duše, koje su voljne da pomognu nas i svećenstvo naše s »Katoličkom akcijom«.

3. Jest mi trebamo apostola, nesamo duhovnoga već i svjetovnoga staleža. Kler, svjetovnjaci, svi poštenu ljudi treba da se uhvate u kolo, da sistematski po određenoj metodi rade na tom, kako bi se oživila i učvrstila sveta naša vjera nesamo u pojedinaca već i u širokim redovima cjelokupnoga katoličkoga pučanstva. Neutralnost, indiferentnost, uzamjenično kritiziranje, prigovaranje i t. d. treba da zamijeni jedinstven pogled na savremene potrebe i jedinstven rad u crkvenom duhu, pod ravnanjem Našim i od Nas za taj posao određenih svećenika. Ne varajmo se. Ne rijetko i ondje, gdje još gledamo neke znakove katoličkoga življenja, traje to još samo po zakonu ustrajnosti, možda i čisto mekanički. Što će biti za koji decenij, ako katolici i dalje ostanu ovako skrštenih ruku, nije teško da se predvidi prema današnjim našim prilikama.

Ali bez gorljivoga i oduševljenoga, požrtvovnoga i ustrajnoga rada u različnim granama privatnoga i javnoga življenja, kratko: bez apostolata klera i laika teško će biti brzo i sigurno uspjeha. Žetva je plod sijanja, vjera uspjeh evandeoskoga djelovanja, katoličko življenje i crkveni duh u privatnom i javnom životu posljedica ustrajnoga i svestranoga rada. Treba dakle da zademo u puk, u široko katoličko mnoštvo, u selu i u gradu, nesamo savjesnim djelovanjem svećenika, već i različnim ustanovama i udruženjima katolički prožetih svjetovnjaka. Možda će gdje god u početku biti naš trud uzaludan. Ne smeta. Ne napuštajmo zato posla. Ugledajmo se u Božanskoga Spasitelja, koji često puta dugo osamljen čeka, hoće li tko doći da ga pohodi. Pred svetim shraništem crpajmo nove snage i nova nadahnuća. S Gospodinom moći ćemo sve. Naš rad nije nikad zališan. Koristit će onomu, koji iza nas dođe. A samim dušama našim uvijek i sigurno.

4. Da bi ipak taj znameniti posao donio, uopće jednom, blagosloveni rod, treba da se ispune neki nužni uslovi.

Ne ćemo da crtamo pojedinosti. Iznosimo samo neke općene poglede i napomene.

a) Prvo je bezuslovno nužno, da se naše svećenstvo od srca i savjesno drži crkvenih propisa, kako se od česti iznose i u ovoj sinodi. Crkveni svrhunaravski duh treba, braćo, da prožima nas i svekoliko naše življenje i djelovanje, ako želimo, da uspješno vodimo vjernike naše k vječnom spasenju. Svećenik, koji je običan prosječni zemaljski čovjek: ne može da bude ogledalo svrhunaravskoga cilja i duševnoga preporoda, za kojim ide Crkva. Zato valja iznajprije, da svećenik zdušno vrši sve dužnosti svoga zvanja. To nisu samo savjeti i želje, već prave dužnosti i obveze. Svako zanemarenje ove ili one teže dužnosti rada zastojem u duhovnom napredovanju svećenika i donosi početak moralnoga i religioznoga padanja. Povrh toga je redovno i sablazan i rdav primjer. A ovaj rada neutralizacijom katoličkoga rada, sumnjanjem u dušama vjernika i indiferentnošću mnogih inače vrijednih pojedinaca. Svećenik dakle mora da u prvom redu svijetli uzornim svojim vršenjem zvaničnih dužnosti. Zatim mora da se odlikuje svojom pobožnosti, inteligencijom, razbortosti, kršćanskom poniznosti, dobrotom, darežljivosti, brižljivošću za sve potrebe svojih vjernika i t. d. Ovakav će duhovni pastir, i bez naročitoga traženja, iza duljega svoga djelovanja u jednom mjestu, naći potreban broj svojih svjetovnjaka, da mu budu pomoćnici u duhovnoj službi.

b) Duhovni pastir mora da u krugu svoga djelovanja, redovnim i savjesnim vršenjem svoje službe, udari temelje, na kojima može da se onda izgrađuje daljnja katolička akcija. Ti su temelji osim propisanoga duhovnoga rada u crkvi, školi i izvan škole, naročito: različna vjerska društva i nabožne bratovštine. Samo katolički religiozni duh može da oduševi za katoličku akciju. Radnike katoličke akcije mora da prožima čista i sveta nakan a djelovati za slavu Božju i svrhunaravsko spasenje naših vjernika. Težnja za ličnom slavom i častima, za iskorišćivanjem ovoga svetoga djelovanja u bilo koje lične, a pogotovu

u materijalne ciljeve, želja za zabavama i sve zemaljsko mora da je daleko od članova, koji bi htjeli da se posvete katoličkoj akciji. To je apostolat, a ne sredstvo za bilo kakva svjetovnja uživanja. Radnici katoličke akcije mora da su savršeni katolici, spremni, da pregaraju, da se žrtvuju, da zaborave sebe, i da su voljni za ime Isusovo da trpe podrugivanje, odmetavanje, prijezir, da i sam progon. Pogotovu mora da su uzorni svojim življenjem i djelovanjem u svakom pogledu. Ono za čim idu, mora da se zrcali u jakom njihovom katoličkom karakteru, kojemu je osnovno načelo: Ljubi Gospoda Boga nada sve, a bližnjega svoga kao samoga sebe. Tako pak jake individualitete stvara jedino duboka religioznost, koju mogu da proizvedu vjerska udruženja i katoličke bratovštine.

Neka dakle duhovni pastiri svom dušom porade oko toga, da u njihovoj župi budu žive i vrsno upravljene ove stare crkvene ustanove. Iz njih će onda samo po sebi nicati oni, koji će se posvetiti još višem stupnju: apostolatu u katoličkoj akciji.

c) Definiciju katoličke akcije i njeno uređenje donose pravila talijanske katoličke akcije, što su odobrena i tople preporučena od Sv. Stolice naročitim pismom kardinala P. Gasparria od 2. listopada 1923. Ovo je pismo dano u ime sv. Oca Pia XI. i crta karakter i pravac djelovanja katoličke akcije. Članak 1. Pravila kaže: »Katolička akcija jest savez organiziranih katoličkih sila za afirmaciju, proširenje, primjenu i obranu katoličkih načela u životu individualnom, porodičnom i društvenom«. U pismu pak kardinala veli se među ostalim: »Svečane izjave svetoga Oca potvrdile su jasno, kako je ona«, t. j. katolička akcija, »mila Vrhovnome Natpastiru, i koliko ploda očekuje On odatle za proširenje i obranu vjere i za obnovu društva u Isusu Kristu. Stoga, kako treba da svaki katolik osjeća potrebu i dužnost da se posveti ili da barem nešto doprinese ovomu apostolskomu radu, tako treba da osjeti potrebu i dužnost, da se po mogućnosti

koordinira organima akcije, ako ne želi da se izloži pogibli, te svoj rad ne učini besplodnim, dapače razornim i štetnim.

A pošto djelatnost organiziranih katolika, u koliko je to sudjelovanje svjetovnjaka u samoj misiji Crkve, nije akcija politička, nego religiozna, nije direktivna u teoretskom smislu, nego izvršujuća u praktičnom pravcu: to je potrebno, da različni oblici te djelatnosti imaju u crkvenoj hierarhiji svoje disciplinarno središte. Iz toga slijedi, da djelovanje Župskih Savjeta, Diecezanskih odbora i Centralnoga odbora izravno zavisi od crkvenoga autoriteta. Razumije se po sebi, da ovi organi treba da imaju, prema pojedinim organizacijama, uzvišenije funkcije kao i autoritet; jer će samo u tom događaju ove katoličke sile imati jedinstveni pravac i jak poticaj«.

Prema ovim načelima i drugim uputstvima, što ih je dala Sveta Stolica o »Katoličkoj Akciji«, ovom i drugim prigodama, treba da se ona i kod nas uredi. Naša će biti briga da se u narednoj konferenciji hrvatskoga Episkopata čitava katolička akcija, kako je najprikladnije za naše prilike i prema dosadašnjem razvoju, u našim stranama postavi na ovu bazu.

DIO OSMI.

Vremenita dobra katoličke Crkve.

PRVA GLAVA.

Sticanje crkvene imovine.

1. Katolička crkva kao pravo i savršeno društvo, slobodno i nezavisno, koje je Gospod Bog utemeljio u tu svrhu, da vodi ljude k vječnom spasenju, imade pravo na ona sredstva, koja su nužna i potrebna za polučenje te svrhe. Među ova sredstva nesamo korisna, već nužna, ubrajaju se i vremenita dobra. Jer, Crkva je katolička, istina određena za duhovnu svrhu, ali je ipak vidljivo društvo od ljudi, za ljude, i zato mora da se služi onim sredstvima, koja su prema ljudskoj prirodi. Zato veli Crkveni Zakon u kan. 1495. § 1.: »Crkva katolička i Apostolska Stolica imadu prirodno pravo, da slobodno i nezavisno od svjetovne vlasti stječu, posjeduju vremenita dobra i njima da upravljaju, da postignu svoje vlastite svrhe«.

2. Crkva je od vremena Krista i apostola (Mark. 6, 37., Iv. 13, 29; 12, 36.) imala kroz sve vijekove vremenitih dobara za izdržavanje službenika, za potporu siromasima i za nabavu nužnih stvari za bogoštovlje. Nije dakle ljudskim zakonom ili ovlaštenjem svjetovnih vladara, već voljom i ustanovom Kristovom Crkva sposobna za vlasništvo vremenitih dobara, za stjecanje posjeda, za prihvatanje pobožnih zaklada. Zato je Papa Pijo IX. osudio rečenicu: »Crkva nema prirodno i zakonito pravo, da stječe i posjeduje« (Prop. 26. in Syll. Pii IX. § 5.).

3. Nesamo Crkva katolička, kao cjelokupna organizacija svih katolika na zemlji, nego i pojedine crkve — biskupije — kao dijelovi Crkve katoličke, i ostale moralne osobe —

kaptoli, sjemeništa i dr. — koje je crkvena oblast kao takove osnovala, imaju pravo prema propisu crkvenih zakona, da stječu vremenita dobra, da ih posjeduju i da njima upravljaju (k. 1495. § 2.).

4. Crkva imade također pravo, nezavisno od državne vlasti, da traži (exigere) od vjernika prinose nužne za bogoštovlje, za pristojno izdržavanje duhovnika i drugih službenika, kao i za ostale svoje svrhe (k. 1496.).

5. Za Crkvu, Apostolsku Stolicu i ostale crkvene moralne osobe (na pr. za crkvene pokrajine, biskupije, opatije, kaptole, samostane, sjemeništa, župe i t. d.) stječu imovinu, čuvaju je i upravljaju njome: po crkvenom zakonu ovlaštene prirodne (fizičke) osobe. Ove fizičke osobe kao: Papa, biskup, opat, predstavnik kaptola, samostana, sjemeništa, župe i t. d. nisu nipošto vlasnici vremenitih crkvenih dobara, već samo upravljatelji, čuvari, sa pravom i dužnosti, da ih stječu, čuvaju, njima upravljaju, a kad postoji opravdani razlog za to, da ih otuđuju (k. 1534.) prema propisima crkvenoga prava. Crkvena općina t. j. skup vjernika (na pr. župljana) nije po kanonima moralna crkvena osoba, a potom ni sposobni subjekt vlasništva gledom na crkvenu imovinu. Dapače, svjetovnjaci nemaju ni udjela kod uprave crkvenom imovinom, osim da ih na to ovlašćuje posebni naslov ili dopuštenje nadležne crkvene oblasti.

6. Kanon 1503. zabranjuje svakoj privatnoj osobi, i duhovniku i svjetovnjaku, da sakuplja prinose za koji bilo pobožni ili crkveni zavod ili za koju god svrhu te vrste bez dozvole Apostolske Stolice ili vlastitog Ordinarija i Ordinarija onog mjesta, gdje se prinosi sabiru. Jedino članovi prosjačkih redova mogu da prose u biskupiji bez dozvole mjesnog Ordinarija, ako se samostan, kojemu pripadaju, nalazi u biskupiji.

7. Kod očitovanja posljednje volje u korist Crkve, neka se po mogućnosti obdržavaju formalnosti građanskoga prava; budu li te formalnosti propuštene, valja opomenuti baštinike, da ispune pokojnikovu volju.

DRUGA GLAVA.

Upravljanje crkvenom imovinom.

1. Iz rečenoga je jasno, da Crkva može upravljati svojim dobrima. Koje osobe mogu da vode upravljanje, kakova sve dobra mogu da su predmetom upravljanja, na koji način i u kojem ograničenju, treba da se upravlja crkvenim dobrima: o svemu tomu izdajemo posebni »Naputak« u skladu s kanonom 1519. § 1. Taj je »Naputak« sastavni dio sinodalnih statuta.

2. Crkveni zakon (k. 1524.) nalaže svim poslodavcima, napose duhovnicima, redovnicima i upraviteljima crkvene imovine, da radnicima, kad ih zaposle, mora da plaćaju pristojnu i pravednu plaću. Zatim, da se staraju, kako bi radnici mogli da u pravo vrijeme izvrše svoje vjerske dužnosti. I napokon da im ne smiju da zadaju više posla nego li im sile dopuštaju, niti takovog posla, koji nije prema njihovoj dobi ili spolu.

3. »Naputak« vidi u Dodatku.

TREĆA GLAVA.

Pogodbe.

1. Za pogodbe mjerodavni su propisi građanskoga prava uz dvije klauzule: a) ako se ne kose sa Božjim pravom; b) ako crkveni zakon ne određuje što drugo (kan. 1529.).

2. Predstojnici i ravnatelji crkvi ne smiju da bez opravdanoga razloga kome što darivaju — osim koliko i kada to zakon dopušta — iz pokretne imovine njihovih crkvi. Ako li to učine, mogu da to opozovu njihovi nasljednici (k. 1535.).

3. Posuđivati svete stvari u svrhe, koje su protivne njihovoj naravi: zabranjeno je (k. 1537.).

ČETVRTA GLAVA.

Pobožne zaklade.

1. Kan. 1544. § 1. — Imenom pobožnih zaklada naznačuju se vremenita dobra, dana crkvenoj moralnoj osobi na bilo koji način, uz dužnost: da se zauvijek ili za dugo vremena iz godišnjih dohodaka služi nekoliko sv. misa; ili da se izvrše koje druge crkvene funkcije; ili da se ispune neka djela kršćanske ljubavi i milosrđa.

2. Kan. 1544. § 2. — Pobožna zaklada propisno prihvaćena imade narav ugovora: dajem, da mi učiniš — do, ut facias.

DIO DEVETI.

Crkvene nadarbine.

1. Crkvena nadarbina je pravno biće ili moralna osoba, što ju je podigla ili ustanovila nadležna crkvena oblast za vječna vremena, a sastoji se od duhovne službe i prava: ubirati službi pridružene dohotke iz vremenitih dobara (k. 1409.).

2. Vremenita dobra, kojima su dotirane crkvene nadarbine i drugi crkveni instituti, jesu poglavito nepokretne, kao: različna zemljišta, kuće, i ostale zgrade; često puta novac, uložen u sigurnosne papire; katkada određena i dužna podavanja patrona; katkada određeni i dobrovoljni prinosi vjernika, štolarske pristojbe i t. d. (k. 1410.).

3. U nadbiskupiji zagrebačkoj osim nadarbine nadbiskupske, kanonikata i nekoliko prebenda, sve su ostale nadarbine župske. Župske su nadarbine nekonzistorijalne, ponajvećma svjetovne, dvostruke t. j. skopčane sa prebivanjem u župi, trajne ili stalne, a vezane sa dušobrižničkom službom (k. 1411.).

4. Kako se crkvene službe i s ovima skopčane nadarbine podjeljuju, o tom govore propisi kan. 147.—182., a kako se gube, o tom govore propisi kan. 183.—195. Nitko drugi osim Ordinarija (k. 152.), bila to svjetovna vlast, bio to privatni patron, ne može da podijeli nadarbine kojem duhovniku. Ordinarij je jedini kolator u nadbiskupiji za sve nadarbine osim onih, koje su pridržane Sv. Stolici. Patronu, bilo crkvenom bilo svjetovnom, pristoji samo pravo prijedloga — *ius praesentandi*, dotično izbornicima pravo biranja.

5. Svaki nadarbenik, kada dobije nadarbinu, dužan je da se dade uvesti u posjed nadarbine i nije ovlašten uzeti je u posjed na svoju ruku. Ovo uvođenje u posjed određeno je kod nadarbina kanoničkih posebnim kaptolskim statu-

tom, kojeg se treba držati, a kod župnih nadarbina imade od Ordinarijata redovito dekan ovlaštenje da novoga župnika uvede u nadarbinu.

6. Svaki nadarbenik dužan je uzeti dobivenu nadarbinu u posjed u roku od mjesec dana, računajući od dana uručenja pismene isprave o podjeljenju nadarbine (k. 1444. § 2.). Ako taj rok beskorisno mine, a da ne postoji opravdana prepreka, bit će nezaposjednuta nadarbina proglašena ispražnjenom prema propisu kan. 188. br. 2.

7. Gledom na patronatsko pravo vrijedi ustanova kan. 1450. § 1., prema kojoj ne može da u buduće nastane bilo kakvo novo patronatsko pravo. Ipak može mjesni Ordinarij: 1. onim vjernicima, koji su sagradili crkvu, bilo u cijelosti bilo djelomično, ili utemeljili nadarbinu, da dozvoli duhovne blagodati, već prema njihovoj darežljivosti, ili privremeno ili za vječna vremena. 2. Može da prihvati fundaciju nadarbine pod takovim uvjetom, da se nadarbina za prviput podijeli utemeljitelju, ako je duhovnik, ili onomu duhovniku, kojega odredi utemeljitelj nadarbine.

8. Po crkvenom pravu ne može nekatolik ni steći ni vršiti osobno patronatsko pravo. Isto vrijedi i za sve izopćenike nakon presude (k. 1453. § 1.). Ako na takove osobe prijede stvar (imanje, vlastelinstvo), s kojom je skopčano patronatsko pravo, ovo se obustavlja sve dotle, dok dotična stvar ne prijedje u ruke osobe sposobne za patronatsko pravo (k. 1453. § 3.).

Ako koja moralna osoba (gradsko zastupstvo) imade pravo prijedloga, onda članovi nekatolici nemaju pravo glasa.

Ako patronatsko dobro padne pod sekvestar, onda dotični upravitelj dobra (sekvestar), ako je nekatolik, nema pravo prijedloga.

Kod takozvanog pučkog biranja ili predlaganja (electio seu praesentatio popularis) vezani su birači na trojni prijedlog biskupov. Nekatolici nemaju pravo glasa.

9. Svaki patron dužan je po zakonu da svoj prijedlog učini u najduljem roku od 4 mjeseca, računajući

od dana, kada je patron bio obaviješten, da je nadarbina ispražnjena (k. 1457.). Ako unutar propisanoga roka ne uslijedi prijedlog, patron gubi svoje pravo, a nadarbinu podjeljuje za ovaj put Ordinarij slobodno (k. 1458.). Isto biva u događaju, kada patron ponovno predloži nesposobnoga duhovnika. Ako li patron dotično predloženi, u roku od deset dana, računajući od dana objave, da nije predloženi duhovnik prihvaćen, uloži utok na Ap. Stolicu: nadarbina ostaje nepopunjena, sve dok se ne riješi spor, a međutim upravlja nadarbinom od biskupa postavljeni upravljalatelj (k. 1465. § 1.).

10. Gledom na prava i dužnosti nadarbenika vrijede ova načela: Prije uzeća nadarbine u posjed, imade nadarbenik, koji je zakonito izabran i po biskupu potvrđen, dotično po patronu predložen i po biskupu prihvaćen, ili neposredno po biskupu imenovani nadarbenik jedino to pravo: da mu se nadarbina preda u posjed. Poslije zakonitog uzeća nadarbine u posjed uživa svaki nadarbenik sva prava, kako vremena tako i duhovna, koja su skupčana sa dotičnom nadarbinom (k. 1472.).

11. Nadarbenik uživa slobodno dohotke nadarbinskih dobara, koji su nužni za njegovo pristojno izdržavanje, i onda, ako ima pored nadarbinskih i drugih dobara. Ali suviše dohotke t. j. dohotke od nadarbinskih dobara, koji nisu nužni za pristojno izdržavanje: dužan je nadarbenik podijeliti siromasima ili ih dati u pobožne svrhe (k. 1473.).

12. Nadarbenik je dužan da vjerno vrši sve posebne terete, što su skupčani s nadarbinom. Osim toga dužan je, da svaki dan potpuno izmoli časoslov. Kad ne bi zadovoljio toj posljednoj dužnosti, a da nije zakonito spriječen, dohoci nadarbine ne bi bili njegovi, i on bi morao da ih, prema vremenu propusta ove dužnosti, preda crkvi ili diecezanskomu sjemeništu ili siromasima (k. 1475.).

13. Nadarbenik mora da upravlja onim dobrima, koja pripadaju njegovoj nadarbini, kao skrbnik nadarbine, prema naputku o upravljanju crkvenim dobrom. Kad bi bio u tom poslu nemaran ili na koji drugi način kriv šteti,

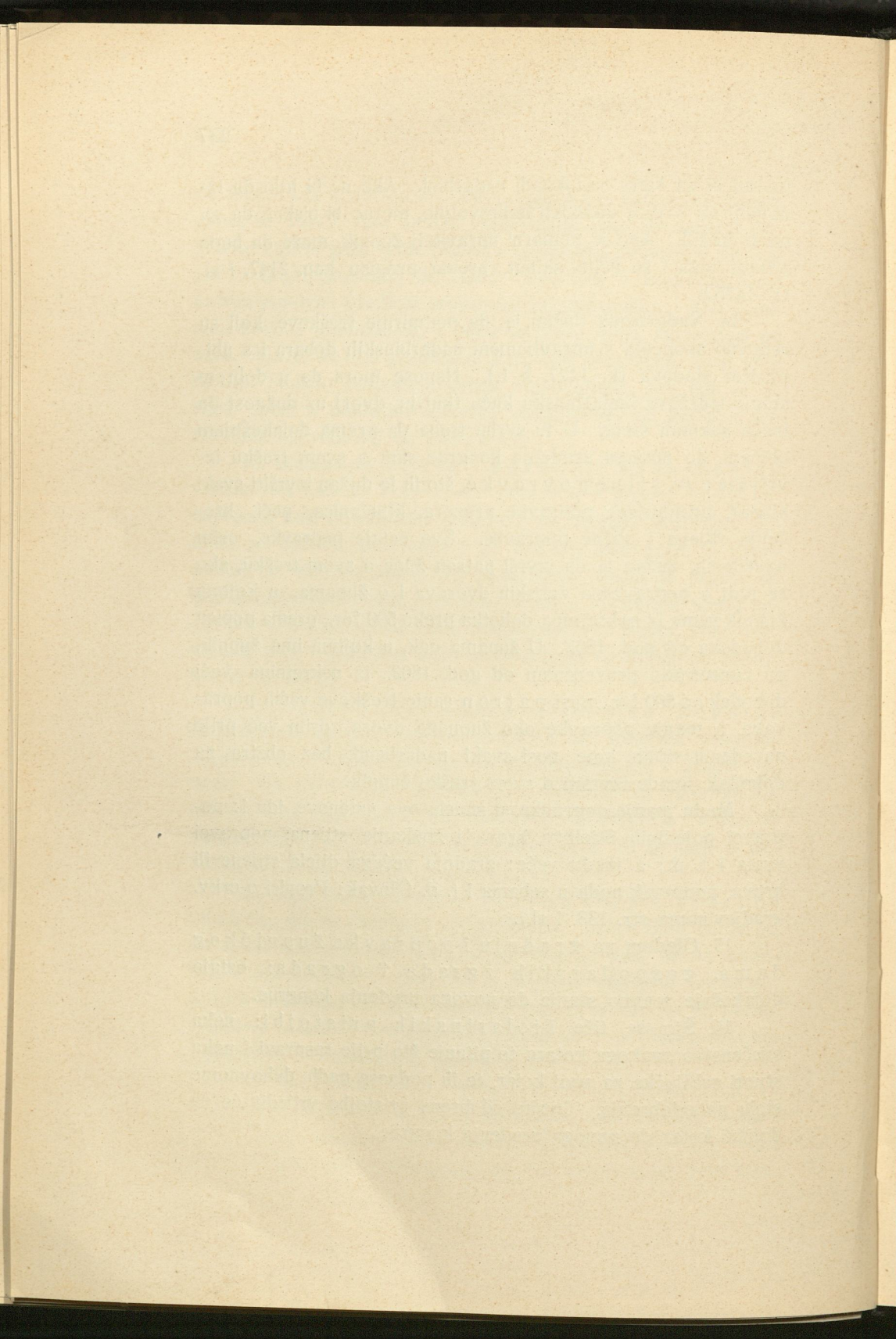
morao bi da štetu nadoknadi nadarbini. Ako ne bi htio da izdovolji toj svojoj dužnosti dobrovoljno, morao bi biskup da ga na to prisili. Ako je nemarni upravitelj župnik, može da bude poradi toga i sa župe skinut, prema propisu kan. 2147. i sl. (k. 1476.).

14. Nadarbenik dužan je, da podmiruje troškove, koji su redovno skopčani s upravljanjem nadarbinskih dobara i s ubiranjem plodova (k. 1477. § 1.). Napose mora da u dobrom stanju izdržava nadarbinsku kuću (kuriju, dvor) uz dužnost da inače naknadi štetu. U tu svrhu treba da prema dojakošnjem običaju, do novoga uređenja kongrue sam o svom trošku izvrši sve t. zv. s i t n e p o v r a v k e, što ih je dužan izvršiti svaki stanar, primjerice: popravke prozora, ključanica, peći, krenčenja stijena i slične popravke. Sve ostale popravke, osim navedenih, dužan je da izvrši patron župe o svom trošku, ako se radi o popravcima župskih dvorova i o župama, u kojima župnik nema iz nekretnina dohotka preko 500 for., prema popisu dohodaka od god. 1802. U župama pak, u kojima ima župnik, po conscriptio proventuum od god. 1802., iz nekretnina veći dohodak od 500 for., nosi p a t r o n samo troškove većih popravaka, a manje popravke oko župnoga dvora, osim već prije navedenih sitnih, koje nosi svaki nadarbenik bez obzira na dohodak, imade izvršiti o svom trošku župnik.

Među manje popravke, u smislu ove ustanove, idu i: popravci pojedinih dijelova krova i žbukanje stijena, popravci vrata i t. d.; a među veće: gradnja većega dijela stijene ili krova, popravak poda u sobama i t. d. (Novak: Propisi o crkv. gradjevinama str. 133. i sl.).

15. Gledom na gradnju i popravke župničkoga doma, gospodarskih zgrada i ograda: ostaje dojakošnje pravno stanje do novoga uređenja kongrue.

16. Što se tiče štolarinskih pristojbi: neka svećenstvo svakoga kotara to pitanje što prije raspravi i neka stvori zaključke za svoj kotar, te ih podnese nadb. duhovnome stolu na odobrenje. Ovako odobrene pristojbe vrijedit će za dotični kotar do novoga uređenja kongrue.

Dodaci.

Doc 1

I.

Naputak u ženidbenom pravu.

§ 1. Pojam, svrha i svojstva ženidbe.

(Codex can. 1012.—1013.).

Župnici su dužni, da vjernike prikladnim načinom pouče o pojmu (naravi), sakramentalnom značaju, svrsi i svojstvima ženidbe.

1. *Pojam.* Ženidba kao ugovor (*matrimonium in fieri*) je ugovor između muškarca i ženskinje, kojim si međusobno predaju i primaju (doživotno i isključivo) pravo na tijelo u svrhu spolnog općenja.

Ženidbeni ugovor između krštenih uzdignut je po Bož. Spasitelju na čast sakramenta Novoga Zavjeta tako, da među krštenima ne može biti valjanoga ženidbenog ugovora, koji ne bi ujedno bio sakrament.

Izražena ženidbena privola sadrži materiju i formu ovoga sakramenta; djelatelji (ministri) su same stranke.

Ženidba kao o d n o š a j (*matrimonium in facto esse*), je pravna zajednica (doživotna i isključiva) između muškarca i ženskinje u svrhu rađanja i uzgajanja djece.

2. *Svrha.* Prvotna je i glavna svrha ženidbe rađanje i uzgajanje djece. Drugotne su svrhe ženidbe međusobna pomoć (*mutuum adjutorium*) i lijek protiv pohote (*remedium concupiscentiae*).

3. *Svojstva.* Bitna su svojstva ženidbe jedinstvo (*unitas*) i nerazrješivost (*indissolubilitas*).

Jedinstvo je ženidbe u tom, što je valjana ženidba (*in fieri, in facto esse*) moguća samo između jednoga muškarca i jedne ženskinje. Nerazrješivost je ženidbe u tom, što za življenja obiju stranaka nije moguća nova valjana ženidba.

Ova svojstva pripadaju u osobitoj mjeri kršćanskoj ženidbi radi njenog sakramentalnog značaja.

2. Neizvršena - izvršena
3. Tvrda - tvrda izvršena
4. Sakramentalna

5. Ženidba - krštenje i nekštenje
§ 2. Vrste ženidbe.

(Codex can. 1015., 1104.—1117.).

6. Sakramenta
7. Ujivana
8. Ženidba javna
9. Građanska
bruba
formo

1. *Valjana i nevaljana ženidba.* Ženidba (in fieri) je valjana, ako se ugovorom uistinu prenosi pravo na međusobno spolno općenje.

Ženidba je *nevaljana*, ako se ugovorom ne prenosi pravo na međusobno spolno općenje.

Uzrok je nevaljanosti ženidbe ili bitni manjak u privoli, ili bitni manjak u osobi, ili bitni manjak u formi.

2. *Neizvršena i izvršena ženidba.* Valjana ili nevaljana ženidba je *neizvršena* (matrimonium non consummatum), ako stranke još nisu (iza sklapanja ženidbe) međusobno spolno općile. Valjana ili nevaljana ženidba je *izvršena* (matrimonium consummatum), ako su stranke (iza sklapanja ženidbe) međusobno spolno općile.

Ako su stranke nakon sklopljene ženidbe zajedno stanovala, predmniva se, da su ženidbu izvršile, doklegod se protivno ne dokaže.

3. *Tvrda ženidba, tvrda i izvršena ženidba.* Valjana ženidba krštenih zove se »*tvrda*« (matrimonium ratum tantum), ako supruzi (kao takovi) još nisu međusobno spolno općili, a »*tvrda i izvršena*« (matrimonium ratum et consummatum), ako su supruzi (kao takovi) već međusobno spolno općili.

a) »*Tvrda*« je ponajprije ona valjana ženidba, što su je međusobno sklopile osobe, koje su obje već u času sklapanja bile krštene, ako supruzi (kao takovi) još nisu međusobno spolno općili. »*Tvrda i izvršena*« je ponajprije ona valjana ženidba, što su je međusobno sklopile osobe, koje su obje već u času sklapanja bile krštene, ako su iza sklapanja međusobno spolno općile.

Dopuštenost i valjanost ženidbe, što su je međusobno sklopile osobe, koje su obje već u času sklapanja bile krštene, prosuđuje se samo po božanskim zakonima i kanonima (crkvenim propisima); građanski zakoni mjerodavni su tek za čisto građanske pravne posljedice ovakove ženidbe.

b) »Tvrda« je također ona valjana ženidba, u kojoj su sada obje stranke krštene, dok je u času sklapanja samo jedna bila krštena, ako supruzi (kao takovi) još nisu međusobno spolno općili. »Tvrda i izvršena« je također ona valjana ženidba, u kojoj su sada obje stranke krštene, dok je u času sklapanja samo jedna bila krštena, ako su supruzi nakon krštenja druge stranke međusobno spolno općili.

c) »Tvrda« je konačno ona valjana ženidba, u kojoj su sada obje stranke krštene, dok u času sklapanja nijedna nije bila krštena, ako supruzi (kao takovi) još nisu međusobno spolno općili. »Tvrda i izvršena« je konačno ona valjana ženidba, u kojoj su sada obje stranke krštene, dok u času sklapanja nijedna nije bila krštena, ako su supruzi nakon krštenja obiju međusobno spolno općili.

4. *Sakramentalna ženidba.* Sakramentat je: a) valjana ženidba, što je međusobno sklope osobe, koje su obje već u času sklapanja krštene; b) valjana ženidba, u kojoj su sada (t. j. u času promatranja) obje stranke krštene, dok je u času sklapanja samo jedna ili nijedna bila krštena.

Nije sakramentat: a) nevaljana ženidba; b) valjana ženidba, u kojoj sada nijedna stranka nije krštena.

Sakramentalna ženidba zove se također »kršćanska ženidba« (matrimonium christianum).

5. *Ženidba između krštene i nekrštene osobe.* Za ženidbu, što je međusobno sklope osobe, od kojih je u času sklapanja jedna krštena, a druga nekrštena, nema Zakonik posebnoga imena.

Dopuštenost i valjanost ove ženidbe prosuđuje se samo po božanskim zakonima i kanonima; građanski zakoni mjerodavni su tek za čisto građanske pravne posljedice ovakove ženidbe.

Takova je valjana ženidba nakon krštenja druge stranke sakramentat.

6. Zakonita ženidba. Valjana ženidba, što je međusobno sklope osobe, koje su obje u času sklapanja nekrštene, zove se »zakonita ženidba« (matrimonium legitimum).

Dopuštenost i valjanost takove ženidbe prosuduje se samo po božanskim i građanskim zakonima, a ne po kanonima (crkvenim propisima). Odatle joj i ime.

Takova je valjana ženidba nakon krštenja objiju stranaka sakramenat.

7. Mnivana ženidba (matrimonium putativum). Nevaljana ženidba, što su je međusobno sklopile osobe, od kojih je barem jedna smatrala ženidbu valjanom, zove se »mnivana ženidba«.

Za mnivanu ženidbu zahtijeva se, da je u času sklapanja barem jedna stranka uvjerenjena bila (bona fides) o valjanosti svoje ženidbe. Tako sklopljena ženidba ostaje mnivanom sve dotle, dok stranke ili stranka, već prema tomu, da li su u času sklapanja obje ili samo jedna bile in bona fide, ne steknu sigurno znanje o nevaljanosti ženidbe.

Sporedno je za mnivanu ženidbu, da li je nevaljana radi manjka privole, ili radi manjka u osobi, ili radi manjka bitne forme. Sporedno je također, da li stranka svoju ženidbu valjanom smatra iz neznanja prava (ignorantia juris) ili iz neznanja čina (ignorantia facti).

Dosadašnje pravo tražilo je za mnivanu ženidbu povrh dobre vjere (bona fides) još i navještaje i obdržavanje bitne forme.¹

Mnivana ženidba, ma da je nevaljana, ima ipak ove učinke valjane ženidbe²: a) djeca u njoj začeta ili rođena jesu zakonita; b) njom se pozakonjuju ona nezakonita djeca, koja su ili začeta ili u utrobi nošena ili rođena u vrijeme, kada su njihovi roditelji pravno bili sposobni za valjanu ženidbu, t. j. kada njihovoj ženidbi nije smetala nikakova ženidbena zapreka.

8. Ženidba savjesti (matrimonium conscientiae). Ženidba sklopljena uz obvezu, da se drži tajnom, zove se »ženidba savjesti«.

¹ Vd. cap. 3. X. 4. 3; Conc. Trid. sess. 24. de ref. matr. cap. 1.

² Vd. Ovaj Nap. § 14. br. 6. i 7.

Ženidba savjesti ne valja, ako nije sklopljena u propisanoj bitnoj formi (redovitoj, izvanrednoj). Navještaji otpadaju, nu stranke moraju da prisegom potvrde, da su slobodnoga staleža.

Bez dozvole nadležne oblasti ne smije se sklopiti ženidba savjesti. Dozvolu može dati svaki mjesni Ordinarij, izuzevši generalnoga vikara; ovomu je za to potrebno posebno ovlaštenje.

Ženidba savjesti smije se dozvoliti samo iz osobito teškog i silnog razloga. Takav je razlog, ako u jednu ruku ženidbu iziskuje duhovno dobro koje stranke, a u drugu ruku prijeti veliko vremeno zlo za slučaj, da se za ženidbu saznade u javnosti.

Obaveza držati ženidbu savjesti tajnom tereti: a) Ordinarija, koji je takovu ženidbu dozvolio, a i njegove nasljednike u službi; b) župnika ili drugoga svećenika, koji je sklapanju prisustvovao; c) svjedoke, koji su sklapanju prisustvovali; d) same supruge, nu nje jedino toliko, što jedan protiv volje drugoga ne smije ženidbe odati.

Ordinarij nije vezan (držati ženidbu savjesti tajnom): a) ako prijeti ili je već nastala iz toga javna sablazan, što stranke žive kao muž i žena, a općenito ih se smatra nevjenčanima; b) ako bi koja stranka namjeravala sklopiti drugu ženidbu, dakle počiniti dvoženstvo; c) ako roditelji ne dadu svu djecu krstiti u katoličkoj Crkvi; d) ako roditelji dadu djecu upisati ili krstiti pod krivim prezimenom ili kao djecu nepoznatih roditelja, a Ordinariju u roku od 30 dana ne prijave porod, upis, krštenje i pravo prezime; e) ako roditelji zanemare kršćansko uzgajanje djece.

Ženidba savjesti ne upisuje se u redovitu (župsku) maticu vjenčanih, niti se bilježi u »Opasci« matice krštenih, nego se upisuje u posebnu tajnu maticu vjenčanih, koja se skrovito čuva u tajnom arhivu biskupske kurije.

9. *Građanska ženidba* (matrimonium civile). Izraz »*g r a - đ a n s k a ž e n i d b a*« po sebi znači ženidbu, koja je i u pogledu privole i u pogledu osobne sposobnosti i u pogledu

forme u skladu sa propisima, što ih građanski zakon postavlja za valjanost ženidbe.

Obično se ipak tim izrazom naziva ženidba, koja je sklopljena pred građanskim činovnikom, te je tako u skladu sa propisom, što ga građanski zakon postavlja gledom na formu za valjanost ženidbe.

Crkva načelno osuđuje građansku ženidbu, koliko se radi o ženidbi krštene osobe, jer nad ženidbom krštenih ima jedino Crkva vlast, dok državi pripada vlast samo u čisto građanskim pravnim posljedicama takove ženidbe.

Iz ove načelne osude građanske ženidbe ne slijedi, da bi svaka građanska ženidba krštenih bila nevaljana, već valjanost takove ženidbe ovisi lih o tom, da li odgovara svim propisima, što ih Crkva propisuje za valjanost ženidbe.

Jednako ne slijedi iz rečene načelne osude, da bi Crkva u svakom slučaju vjernicima branila sklapanje ženidbe pred građanskim činovnikom. Vjernici smiju ženidbu sklopiti pred građanskim činovnikom, ako ih na to sili građanski zakon bilo tim, što im se prijeti kaznom, bilo time, što uskraćuje njima ili djeci građanske pravne posljedice ženidbe. Ali vjernici mora da je sklope i pred crkvenim službenikom. Sili li građanski zakon vjernike, da najprije pred njegovim činovnikom ženidbu sklope, smiju to vjernici učiniti, nu mora da iza toga sklope ženidbu pred crkvenim službenikom; ako ih građanski zakon ne sili, da najprije pred njegovim činovnikom sklope ženidbu, to moraju vjernici da ženidbu sklope najprije pred crkvenim službenikom.

Crkva želi, da vjernici, kadgod očituju ženidbenu privolu pred građanskim činovnikom, imadu samo nakanu izdovoljiti čisto formalnosti građanskoga zakona. Naprotiv mora da vjernici, kad očituju ženidbenu privolu pred crkvenim službenikom, imadu nakanu sklopiti pravu ženidbu.

§ 3. Zaruke i jednostrano obećanje ženidbe.

(Codex can. 1017.).

1. *Pojam.* Zaruke su ugovor između muškarca i ženskinje, kojim si obećavaju, da će se uzeti, t. j. međusobno sklopiti ženidbu.

Jednostrano obećanje ženidbe je ugovor između muškarca i ženskinje, kojim se samo jedna stranka obvezuje napram drugoj na ženidbu, dok druga stranka prima ovu obavezu, a da se sama ne obavezuje na ženidbu.

2. *Privola.* Ne valjaju zaruke, ako privola nije nutarnja, obostrana i spolja izražena.

Isto vrijedi — mutatis mutandis — za jednostrano obećanje ženidbe.

3. *Osobna sposobnost.* Zaruke ne valjaju, ako osobe ne mogu da sklope dotične ženidbe i dopušteno i valjano.

Isto vrijedi za jednostrano obećanje ženidbe.

4. *Bitna forma.* Obostrano međusobno obećanje ženidbe, t. j. zaruke, a tako i jednostrano obećanje ženidbe, ne valja ni u nutarnjem ni na spoljašnjem sudu, ako nije učinjeno pismeno i potpisano po određenim osobama.

a) Kad se zaruke sklapaju ili jednostrano obećanje ženidbe daje pred Ordinarijem ili župnikom mjesta,³ a obje stranke umiju i mogu pisati: nužno je za valjanost, da ispravu potpiše Ordinarij mjesta, dotično župnik mjesta, i obje stranke. *potpisi*

b) Kad se zaruke sklapaju ili jednostrano obećanje ženidbe daje pred Ordinarijem ili župnikom mjesta, a jedna ili obje stranke ne umiju ili ne mogu pisati: nužno je za valjanost, da se ova okolnost⁴ u ispravi istakne, i da ispravu potpiše Ordinarij mjesta, dotično župnik mjesta, i dva svjedoka. *svjedoci*

c) Kad se zaruke sklapaju ili jednostrano obećanje ženidbe daje u odsutnosti Ordinarija, dotično župnika mjesta, a obje stranke umiju i mogu pisati: nužno je za valjanost, da ispravu potpišu obje stranke i dva svjedoka.

³ T. j. pred onim Ordinarijem ili župnikom, na čijem se području (biskupija, župa) zaruke sklapaju ili jednostrano obećanje daje.

⁴ T. j. da jedna ili obje stranke ne umiju ili ne mogu pisati.

U svakom od ovih slučajeva (a—c) nužno je za valjanost, da se isprava providi datumom, t. j. oznakom mjesta, dana, mjeseca i godine.⁵

5. *Pravni učinak.* Valjane zaruke, a tako i valjano jednostrano obećanje ženidbe, daju pravo tražiti sudbenim putem naknadu zbiljske štete («*damnum emergens*», a ne »*lucrum cessans*«), koja je stranci prouzročena tim, što je druga pogazila bez dostatnog razloga svoje obećanje.

Ovo je jedini pravni učinak, koji nastaje iz valjanih zaruka i iz valjanog jednostranog obećanja ženidbe na vanjskom sudu (*in foro externo*). Ne daju dakle valjane zaruke ili valjano jednostrano obećanje ženidbe pravo tražiti sudbenim putem ispunjenje obećanja, t. j. da se zaista i sklopi ženidba.⁶ Ne nastaje dakle više iz valjanih zaruka ženidbena zapreka javne čudorednosti, koja bi smetala valjanosti ženidbi jednog zaručnika sa srodnikom drugog zaručnika.⁷

6. *Postupak župnika.* Kako crkveno pravo ne propisuje, da bi se prije ženidbe imale sklopiti zaruke i kako iz valjanih zaruka danas više ne nastaje pravo tražiti sudbenim putem ispunjenje obećanja, ne će župnik nastojati sa svoje strane, da stranke sklope pismene zaruke, nego će to prepustiti njihovoj volji.

Na zaruke, koje nisu sklopljene u propisanoj bitnoj formi ne treba župnik da se obazire nikako. Isto vrijedi za jednostrano obećanje ženidbe, koje nije dano u propisanoj bitnoj formi. Ako je pak obdržavana propisana bitna forma, a obećanje obostrano ili jednostrano i inače (t. j. u pogledu privole i osobne sposobnosti) valjano, i ako ujedno manjka opravdani

⁵ Vd. Congr. Conc. dd. 27. Jul. 1908. ad 2. (ASS, XLI, 519).

⁶ To vrijedi i za zaruke sklopljene prije 19. svibnja 1918., jer novi Zakonik (can. 1073, § 3.) naprosto dokida takovu tužbu.

⁷ Po dosadašnjem pravu (Conc. Trid. sess. 24 de ref. matr. can. 3.) nastajala je iz valjanih zaruka ženidbena zapreka javne čudorednosti u prvom koljenu ispravne i pobočne loze. Počevši od 19. svibnja 1918. ne nastaje više iz zaruka odnošaj javne čudorednosti, dakle ni zapreka javne čudorednosti, a onaj odnošaj javne čudorednosti, koji je prije rečenoga dana iz zaruka nastao, ne tvori iza 18. svibnja 1918. više ženidbene zapreke. — Vd. ovaj Nap. § 8. br. 11. sl. c).

razlog za otpust: ima nastojati lijepim, da vjerolomnu stranku sklone na ispunjenje obećanja. Ne uspije li u tom, ima da drugu stranku upozori, da može kod suda tražiti naknadu prave (zbiljske) štete.⁸

Bile zaruke, dotično jednostrano obećanje ženidbe, valjane ili nevaljane, postojao ili ne postojao opravdani razlog za otpust: nema župnik radi njih nikada uskratiti navještenje ili vjenčanje osobi, koja bi unatoč zaruka, dotično jednostranog obećanja ženidbe, s drugom osobom željela sklopiti ženidbu.

§ 4. Što se ima izvršiti prije vjenčanja.

(Codex can. 1019.—1034.).

Ženidba se ne smije sklopiti, dok ne bude utvrđeno, da nije ništa na putu ni valjanom ni dopuštenom sklapanju. U slučaju smrtnog pogibli dostatan je dokaz prisega stranaka, ako je drugo svjedočanstvo nemoguće i ako nema posebnoga razloga za sumnju.

1. Izvidi župnikovi. Župnik, koji je zvan da prisustvuje ženidbi, ima da pravodobno izvidi, nije li što na putu namjeravanoj ženidbi (t. zv. zaručnički ispit). U tu svrhu treba da ispita same stranke gledom na zabrane i zapreke, gledom na slobodnu privolu, kao i gledom na potrebno znanje kršćanskih istina.⁹ Što se tiče slobodne privole, pitat će svaku stranku na samo. Isto vrijedi i za sva ona pitanja, na koja bi stranci bilo neugodno po istini odgovoriti pred drugom strankom ili pred drugom osobom.

Uspjeh izvida javlja se službeno onom župniku, koji će biti nazočan sklapanju ženidbe.

⁸ Kod nas će ju uputiti na svjetovni sud, gdje može dobiti naknadu štete. Vd. § 46. o. g. z.: »Samo ona stranka, koja nije dala temeljita uzroka za odustanak, ima pravo iskati, da joj se naknadi sva prava šteta, što bi mogla dokazati, da ju je imala radi toga odustanka«.

⁹ Ako koja stranka nema potrebnoga znanja, treba da je župnik poučava kroz vrijeme, dok se oglašuju navještaji: ne će li ili ne može li stranka da si međutim pribavi potrebno znanje, ne smije joj župnik radi toga uskratiti vjenčanje (Commissio Pontif. ad can. auth. interpret. dd. 2. et 3. Jun. 1918. ad IV. in AAS. X. 245).